

Fatih Sultan Mehmed Dönemi **FERMAN ve ARŞİV BELGELERİ**

FATİH SULTAN MEHMED DÖNEMİ FERMAN ve ARŞİV BELGELERİ

PROJE YÖNETİCİSİ

Adnan KÖŞKER

EDİTÖR

Prof. Dr. Mehmet ÇELİK

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Mehmet ÇELİK

Dr. Önder BAYIR

Yrd. Doç. Dr. Raşit GÜNDÖĞDU

Ebul Faruk ÖNAL

Prof. Dr. Nikolaos LİVANOS (BYZANTİNOLOG)

(Ortaçağ Grekçesinden transkript ve günümüz Yunancasına çeviri)

Yrd. Doç. Dr. Nilgün ELAM
(Yunancadan Türkçeye çeviri)

Ar. Gör. Volkan DÖKMECİ
(İtalyanca belgelerin çevirileri)

Doç. Dr. M. Sait TOPRAK
(Grekçe belgelerin, Türkçe tercümelerinden ferman diline çeviri)

Behiç ATA
(Redaksiyon)

GRAFİK TASARIM

Abdullah GÜMÜŞ

2. Baskı, Nisan 2018, İstanbul

BASKI ve CİLT

Mavi Ofset Basım Yayın

Ziya Gökalp Mah. Süleyman Demirel Bulvarı İş Modern İş Merkezi

B Blok Kat:1 No:B23 İkitelli, Başakşehir, İstanbul, Türkiye

Tel: 0212 549 25 30 • www.maviofset.com

Gebze Belediyesi Kültür Yayınları - 3

ISBN

978-605-62883-5-7

İLETİŞİM

Gebze Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

www.gebze.bel.tr

Tel: 0262 642 04 30

İÇİNDEKİLER

Takriz
Başkan'dan
Takdim
Giriş
Kısaltmalar

FERMANLAR

Fatih'in Kudüs fermanı.....	2
Medîne-i Münevvere fakirlerine borcu olan Hacı Hüseyin isimli zâtın borçunu tedîyesi	4
Cizye veren gayr-ı müslimlere zulüm edilmemesi.....	6
Mallarını haksız yere alan Dubrovniklilerle Herseklerin mallarını geri sahiplerine iâdesi	8
Dubrovniklilerin hisar yapıp yapmadıklarının araştırılması.....	10
Serez'de Glahovik oğlunun mülkü olan köyünün has yapılarak mukataaya verilmesi.....	12
Dubrovnik ve Hersekli gayr-ı müslimlerin birbirlerinden şikayet etmeleri dolayısıyla, haklıya hakkının verilmesi	14
Dubrovnikli gayr-ı müslimlerin şikayetlerinin araştırılarak gereğinin yapılması.....	16
Dubrovnikli gayr-ı müslimlerin yaptırdıkları kalenin yıktırılması	18
Dubrovnik elçilerinin gümrük resmi olarak fazla akçe alındığına dâir şikayetleri üzerine Avlonya kadısına gereğinin yapılması.....	20
Fatih Sultan Mehmed'in Akkoyunlu hükümdarıyla savaş yapmak üzere hareket edeceği hakkında ümeradan Babaoğlu Ali'ye fermanı	22
Yusuf Fakîh ile zevcesi ve kayınbiraderi aralarında çıkan ihtilafın âdilâne bir surette tetkiki.....	24
Çelebi kızı Rukiyye Hatun'un Galata yakınlarında satın aldığı çiftliğe komşu kiremitçi fırınlarının sahipleri tarafından yapılan müdafahlenin engellenmesi.....	26
Dubrovnik tüccarlarının şikayetlerinde kadıların gereken hassâsiyeti göstermeleri.....	28
Gelibolu Burgazi'nda otuz dokuz kişinin üç aylık maaşlarının ödenmesi	30
Şehzâde Sultan Bayezid'in válidesi tarafından şehzâdenin hizmetkârı Tâci Bey'in hanımına satılan köyün timara verilmesi	32
Amasya'da Şehzâde Sultan Bayezid'in válidesine mülk olarak verilen köyün timara verilmesi	34
Muslihiddîn'in hazineye olan borcunu biran önce göndermesi.....	36
Reayanın ektiği topraklardaki çeltik tohumlarının alınmayıp reaya elinde bırakılması.....	38
Sultanöyükü, Bilecik, İznik ve İnönü yavasını elinde tutan Birinci oğlu Mehmed'in vergi borçlarını ácilen gönderip hazîneye teslim etmesinin sağlanması	42
Bursa'ya bağlı Avdancık köyünün tekrar Şeyh Hasan üzerine yazılması.....	44
Mirasçları bulunmadan ölen kişilerin mirasları on bin akçeden az ise âmillere verilmesi ve ve on bin akçeden çok olanların ise hazineye gönderilmesi	46
Sultana ait olan atlardan hasta olanlarının satılıp paralarının hazineye gönderilmesi	48
Bursa ve Tokat'ta Şehzâde Bayezid'in salyanesi hakkında.....	50

Foça sabunhanesinde imal edilen sabunların satışı hakkında.....	52
Saraybosna ve Drina'da maden işleten Zalloka'nın alacaklarının tahsiline dair.....	54
Kôle azadında, itiknâmede, resm-i nikâhda ve diğer konularda vergi alınmasında ifrata gidilmemesi	56
Bağluca isimli köyün timar olarak kendisine verildiğine dair Sultan Bayezid'in vâlidesine gönderilen fermân.....	58
Seyyid Ali'nin satın almış olduğu evinin kendisine iade edilmesinin sağlanması.....	60
İskenderiyeye giden mavnaları kiralayan kişilerin borçlarını ödemeleri.....	62
Anadolu'da fesh edilmiş vakıflara ait evler, dükkânlar, kervansaraylar vesâir gelir getiren mülkler için yeniden hukm-i şerîf alınması	64
Şehzâde Cem Sultan'ın Koçhisar tuzlasına mübâşir tayin ettiği merhum Abdurrahman'ın eşi Paşabula zimmetinde kalan borcun tahsil edilip	
Şehzâdeye gönderilmesi	66
Dubrovniklilere bir çok zarar veren Yunus Voyvoda'nın verdiği zararın telafi edilmesi.....	68
Bursa'da Anton isimli zimmîden kalan mirasın teker teker tespit edilmesi.....	70
Fatih Sultan Mehmed Han tarafından lalası İshak Paşa'ya verilen ahırın mülkiyetini teyiden yazılan fermân.....	72
Haksız kazanç elde eden Dubrovnikli Marniya'nın yakalanması	74
İstanbul'un fethine ilişkin Mısır Azizine gönderilen fetihname	76
Şehzade Bayezid'e istediği yerlerin verilmesi hakkında hüküm	84
Şehzade Mustafa'nın Uzun Hasan'la yapılacak savaşa komutan tayin edilmesi hakkında	86

NÂME-İ HÜMÂYÜNLAR

Osmanlı'ya tabi olmak isteyen Sprantzes, Manuel Rhaoul, Sophianos gibi beylere padişah tarafından verilen emirname	90
Mora, İşkodra ve Bosna'daki sınırların da net bir şekilde çizilmesi ve düşmanların da Osmanlı ve Venedik için de düşman sayılması gereği	94
Venedik dükü Mocenigo'ya yazılan ve temsilci Benedetto vasıtasiyla yapılan anlaşmanın kabul edildiği.....	102
Venedikliler tarafından yapılan Galatas isimli yıkık bir kaleye bir kısım insanların yerleşerek çevreye zarar verdiklerinden bunun önlenmesi	106
Karşılıklı güven anlaşmasının güzel bir şekilde yürütülmesinden duyulan mutluluk ve bu istikrarın devamlı hale getirilmesin	110
Venedik ile ilgili sınır incelemelerinde yetkili olarak Sinan Bey'in gönderildiği	120

BERATLAR

Azize Hatun'un Ayasofya mahallesinde kendi evine muttasıl arsanın kendisine temlik edildiğine dair mülkname	130
Bursali Çulha Mustafa'ya İstanbul'da tasarruf etmiş olduğu evin avlusuya birlikte mülk olarak verilmesi.....	132
Menlik'e bağlı Porlanlı'ya giden yolun üzerindeki derbendir her türlü şerden korunması	134
Bir Muhammedî'ye Galata'daki Kasap Anton'dan mevkûf olan evin mülk olarak verilmesi	136
Haremeyn-i Şerîfeyn evkâfinin her türlü avârı ve tekalif-i örfiyeden muâfiyeti.....	138
Ayasofya müezzini Müezzin-oğlu Muhammedî'ye verilen eve ait mülkname.....	140
Hacı Hızır isimli bir zâta Galata'da bir evin lâyık görülüp mülk olarak verilmesi.....	142
Dimetoka'ya bağlı Gaydarhori ve Vulgarhori isimli iki köyün vakfiyyet üzere Sitti Hatun'un tasarrufuna verilmesi	
144	
Dubrovniklilerden, ziyâde gümruk resmi alınmaması hakkında hüküm.....	148

Edirneli Abdullah oğlu Hamza'ya Galata'da Yazıcı Muhammed'den mevkûf olan evin mülk olarak verilmesi	150
Çenger kadını Mariya'ya Çatladı evi yanındaki [Çatladıkapı?] evin avlusuya birlikte mülk olarak verilmesi	152
Celebi Sultan Mehmed'in vermiş olduğu mukarrername'nin yeniden ve tekid edilerek verildiği hakkında Fatih Sultan Mehmed'in bir temlîknâmesi.....	154
Şehzâde Sultan Bayezid'in válidesine mülk olarak verilen Bağluca köyünden eskinci alınmaması	156
Çatladı kuluna Sarı Demirci Mescidi ardından bergoscuğun[kulenin] mülk olarak verilmesi	160
Arpa Parsacısı Muhyiddin'e Ayasofya mahallesinde tasarruf etmekte olduğu evin kendisine mülk olarak verilmesi 162	
Çatol Pahom isimli bir zâtin At Meydanı civârında tasarruf etmekte olduğu evin kendisine mülk olarak verilmesi 164	
Ulemâdan Mevlânâ Şeyh Efendi'ye Yeni Câmii yakınlarında kendi mülkünün yanı başında olan yerin de kendisine mülk olarak verilmesi	166
Dubrovnik knezleri haraçlarını vermede itâatkâr davrandıkları için diledikleri vilâyetde iş yapabilecekleri	168
Alış verişerde eski akçe ve gümüş kullanılmaması ve eski akçelerin getirilip darphaneye teslim edilmesi	170
Fatih'in Bosna ruhbanlarına verdiği hatt-ı şerif	172
Ahmed Paşa'ya verilen vezaret beratı	174

SEBEB-İ TAHİRİ HÜKÜMLERİ

Dubrovnik knezinin bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiğine dâir.....	180
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	182
Dubrovnik knezinin bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiğine dâir.....	184
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	186
Dubrovnik gayr-ı müslümlerinin haraçlarını teslim ettiklerine dâir temessük olarak verilen hüccet.....	188
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	192
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	194
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	196
Dubrovniklilerin, bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dâir	198

KANÜNNÂMELER

Fatih Kanûnnâmesi	202
Demirhisar Derbend Kanunu.....	224
Nevrokob Kotoborzu Kanunu	225
Siroz Âzâdegânı Kanunu	226
Kalkandelen Kanunu.....	227
Üsküb Menopolye Kanunu	228
Hersek Eflâkleri ve Derbendcileri Kanunu.....	229
Hersek Eflâkleri ve Derbendcileri Kanunu.....	230
Milli Nahiyesi Kanunu.....	231
Eflak Kanûnnâmesi	232
Semendire Eflakları Kanunu.....	233
Eflak muafiyet Kanunu	234

Eflak Kanunu	235
Semendire Gümruk Kanunu	236
Martolos Kanunu	237

VAKFIYELER

Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya Vakfiyesi.....	240
Mevlevî Necmeddin oğlu Ali'nin Ma'arratu'n-Nu'mân şehrindeki vakıfları.....	246
İshak veled-i Seyyid Mehmed el-Buhârî'nin Bursa ve çevresindeki vakıflarına ait vakfiye	248
Şeyh Habîb el-Ömerî'nin İskilip civârında kendi tasarrufu ve mülkündeki arâzîyi vakfetmesi.....	250

HÜCCETLER

Kâtib Muhyiddin'in arazi satın alması.....	256
Yakub Bey'in oğulları Mehmed ve İmren Beylerin müstereken ve Mehmed Bey'in müstakil olarak Mecidözu'nde mutasarrîf oldukları arâzîyi	
Kâtib Muhyiddin'e sattıklarına dâir	258
Hoca Ahmed oğlu Mustafa'nın yetimlerin eğitimi için para vakfetmesi.....	260
Karaman vilâyeti dahilinde bulunan Munduz Kalesi'ndeki on dört neferin ulûfelerini aldıkları	262
Bursa kapanı gelirini elinde tutan Hasan'dan bunu devralan Koyun Ali ve kardeşi Nasuh'un teslim edilmesi istenen ellî bin akçayı subâsına	
teslîm ettikleri	264
Bursa, İstanbul, Tokat, Amasya ve Kastamonu bölgelerinin vergilerini toplayan Ahî oğlu Bursa Buzhâne Mukâtaasını elinde tutan	
Koyun İsa ve kardeşi Nasuh'un buzhânelerin câbîsi olan Mustafa ile olan anlaşmazlığı	266
Hoca Ali'nin kumaş bedelini tâhsil etmek için dâvâ açması	270
Dikencik köyü tîmârına sahib olan Mustafa'nın gelirini almak üzere köydeki bir takım tarlaları şahislara dağıtması	
272	
Kastamonu ve Rumeli vilâyetlerinin mukâtaaya verilmesi	274
Mesud oğlu Mehmed'in Hoca Ömer'e açtığı alacak dâvâsı	276
Sandıkçı Mustafa oğlu İskender ile Hacı Şîrmerd arasındaki buğday bahâsından dolayı yapılan alış verişlerinin kaydı	
278	
Yörükölu Haydar isimli kimse ile ortağı Hamza oğlu Resul arasındaki alacak dâvâsı	280
Müslüman olup Fatîma ismini alan Eriru'nun İslâm'a girmeyi kabul etmeyen kocası Atnaşdanayırılması	282

MUHTELİF BELGELER

Akşemseddîn hazretlerinin İstanbul'un fethi esnasında Fâtih Sultan Mehmed'e yazmış olduğu mektubu.....	286
Osmanlılar ile Venedik arasında yapılan barış anlaşması	288
Terakki verilen kişilerin isim listesi	290
Venedik ile barışın bir an evvel olması gereği	294
Macaristan ile beraber yapılacak anlaşma için Venedik dükünün acele davranışması gereği hususu	298
Venedik, Macaristan ve Osmanlı Devleti arasında anlaşma için Konstantiniyye'de toplanılması	302
Venedik ve Macarlarla bir araya gelmek için çok gayret gösterildiği, Mora kaleleri hakkında konuşulduğu ve meselenin halledilmesi.....	306
Venedik ile anlaşma yapılabilmesi için bir elçilerinin deniz yoluyla acilen İstanbul'a gönderilmesi	310

Venedik ile anlaşma yapılabilmesi için acilen bir elçinin İstanbul'a gönderilmesi.....	312
Agia Mavra kalesinin tamiratı bahanesiyle Osmanlı halkına zulüm edildiği, anlaşma gereğince iade edileceği söz verilen kalenin bir an evvel	
geri verilmesi gereği.....	314
Agia Mavra kalesinin tamirat bahanesiyle işgal edildiği, bu yüzden barışın sağlanması için Kefalonya Adası'nın da verilmesi gereği.....	318

OSMANLI ARŞİVİ FATİH SULTAN MEHMED DÖNEMİ DEFTER ÖRNEKLERİ

Malkara'nın merkez mahallelerine ait ayrıntılı kayıtlar	326
Ergene merkezindeki reaya cemaatlerinin Koca Hamza ve İvaz bölgelerinde bulunan erkek nüfus ile tabi oldukları vergileri	327
Azuz vilayetinde Hübavendigar haslarından Nefs-i Rajana'da ki gayrimüslim reaya ait kayıtlar	328
Has, timar ve vakıflara ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfalar	329
Tokat vilayetinin has, timar ve zeametleri ile vakıflarının hasılatının mufassal tahrir defterinden örnek sayfa	330
Tokat vilayetinin has, timar ve zeametleri ile vakıflarının hasılatının mufassal tahrir defterinden örnek sayfa	331
Vilk vilayetinin has, timar ve zeametleri ile vakıflarının hasılatının mufassal tahrir defterinden örnek sayfa.....	332
Antalya'nın merkezinde bulunan mahallelere ait ayrıntılı kayıtlar	333
Kozancı, Zih Pehişte, Jopancıste, Lavri İzmiksi, İslatisne, Kostorejde ve Şıstayova karyelerinin hanesayıları ile yıllık gelirlerine ait	
tahrir defterinden örnek sayfalar	334
Florna ve Kestorya nahiyyelerindeki timar kayıtları	335
1463-1464 yılına ait kadı sicil defteri kapağı	336
1463-1464 yılına ait kadı sicil defterinden örnek sayfalar	337
Hotagoşne köyü tahrir defterine göre erkek nüfus ile köyün gelirlerine ait kayıtlar	338
Tod'a ait timara bağlı köylerde bulunan erkek nüfus ile gelirleri	339
1467-1468 yıllarına ait kadı sicil defteri kapağı	340
Kadı sicil defterinde Ahmed bin Hamdi'nin vasiyeti ve alacaklarının kayıtları	341
Kadı sicil defterinde Ahmed bin Hamdi'nin Sabuncunun miras taksim kayıtları	344
Matbah-ı Amire masraf kayıt defterinden örnek sayfalar.....	345
Ermenek kazasındaki Mescid-i İskender Bey, Halil Bey zaviyesi, Şeyh İsmail zaviyesine ve sair mescidlerdeki görevliler ile vakıflara ait yerler	
ve gelirleri ile giderleri	346
Selendi kazasındaki Hacı İshak Camii, Hoca Muhyiddin Mescidi, Mahmud Fakih ve İshak Zaviyesi	
ve Musa Seydi Zaviyesi'ndeki görevliler ile vakıflara ait yerler ve gelirleri ile giderleri	347
Gılman-ı Enderun cemaat ve bölgeleri ile Müteferrika cemaatlerinde bulunan şahısların isimleri	348
Antalya nahiyesi Kirti Bolu, Selamet Boğazı köylerindeki vakıf gelirleri	349
Karacaşehir'deki Abdal Gazi zaviyesi Ahi Ali ve Ahi Mustafa İmam Abdürrezzak ve sair şahıslara ait vakıf çiftlik kayıtları	350
Fatih Sultan Mehmed dönemini gösterir harita	352
Kaynaklar.....	356
İndeks	364

TAKRİZ

Milletlerin istikbale yönelik vizyonlarını besleyen en önemli kaynak, hiç şüphesiz tarihî hafızalarıdır. Bu hafıza ne kadar güclü ve sağlıklı olursa, o milletin genç nesillerinin de tarih şuurları o kadar güclü olur.

Son cihan imparatorluğumuz olan Devlet-i Âliye-i Osmaniye, bu tarihî hafızamızın en zengin kaynağını teşkil etmektedir. Başta aziz milletimizin ve bugün üzerinde 40 bağımsız ülkenin yer aldığı Osmanlı Coğrafyası'nın 600 yıllık tarihî hafızasının kayıt ve belgelerini, inşa ettiğimiz modern arşiv kompleksinde araştırmacıların ve bilim adamlarının hizmetine sunduk.

Geleceğimizin ve istikbalimizin teminatı olan genç nesillerin şuur altlarına ve ruhlarına tarih şuurunu nakşetmek, sadece yöneticilerin değil, bu ülke ve millet için kaygıları olan herkesin görevidir. Tarih şuuru, sadece tarihî eserler neşretmek, tarih bölgülerinin sayılarını arttırmakla yeterince verilemez. Bu şuurun oluşması için eğitim müfredatı dışında yeni nesillere yaşadıkları yörelerde; evlerinden sokaklarına, mahallelerinden semtlerine kadar şuuru besleyen başta mimari olmak üzere "bizi biz yapan" değerlerle, estetik görselliklerle, müzikîsiyle, sanatıyla, folkloruyla iç içe yaşayarak verilebilir.

Millî hafızamız denince hiç şüphesiz insan olarak Fatih Sultan Mehmed, mekân olarak da İstanbul ilk akla gelir. Osman Gazi'nin kurduğu, haleflerinin geliştirdiği devleti, bir Cihan İmparatorluğu'na dönüştüren; bir çağ kapatıp, yeni bir çağ açan Fatih'tir.

Değerli hocamız Prof. Dr. Mehmet Çelik ve arkadaşlarının hazırladığı Fatih Sultan Mehmed Dönemi Ferman ve Arşiv Belgeleri adlı çalışmada yer alan Venedik Arşivi'nden Ortaçağ Bizans Grekçesi ile yazılmış, Dubrovnik Arşivi'nde bulunan Latince kaleme alınmış Ferman ve Nâme-i Hümâyûnlar'ın ilk defa yayınlanıyor olması, eseri son derece önemli yapmıştır.

Bu nedenle başta Prof. Dr. Mehmet Çelik olmak üzere eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum, kutluyorum.

Yeni nesillerimizin tarih şuuruna katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Türkiye Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN'DAN

1 – 3 Mayıs 2013 tarihinde gerçekleştirdiğimiz I. Uluslararası Hünkâra Vefa Sempozyumu ile yerli – yabancı çok sayıda bilim adamlarının katıldığı bilimsel toplantıyla Gebze’de bir ilki gerçekleştirdik. Bu sempozyumun bildirilerini basarak Belediyemizin kültürel faaliyetlerine kalıcı bir eser kazandırdık. Elinizdeki bu eser de Fatih'in bugüne kadar yayınlanmamış yurtdışındaki fermanlarının da içinde yer aldığı, dönemin çeşitli arşiv belgelerinden oluşmaktadır. Özellikle eski Grekçe ve İtalyanca olan bu fermanları yayinallyarak akademisyenlerin ve tarih araştırmacılarının hizmetine sunma bahtiyarlığına eriştiğimiz için son derece mutluyuz.

Gerek bu eserin hazırlanmasında ve gerekse Belediyelerimizin kültürel faaliyetlerinde büyük emeği geçen değerli hocamız Prof. Dr. Mehmet Çelik'e ve arkadaşlarına şahsim, belediyemiz ve Gebzeli hemşehrilerim adına şükranlarımı sunuyorum.

Cikosker
Adnan KÖŞKER
Gebze Belediye Başkanı

TAKDİM

Bu Eser Nasıl Ortaya Çıktı?

Milletlerin hafızası, tarihleridir. Hafızasını kaybeden bir insan, bütün hayat tecrübesini kaybettiği gibi, istikbalini ve geleğini de planlayamaz. Milletler de böyledir: Tarihî hafızasını kaybeden veya ondan kopan milletler de, hem tarihî tecrübelerinden yararlanamazlar, hem de istikballerini planlayamazlar.

Tarihî hafıza açısından Türk Milleti, çeşitli coğrafyalarda kurduğu imparatorluklar ve devletler nedeniyle, insanlık tarihinde bu konuda son derece zengin bir temele sahiptir. Dünyada, üslendiği misyon nedeniyle insanlık ailesi için söyleyeceği sözü, dünya nizamatı için iddiaları olan Türk Milleti'nin bu tarihî hafızası maalesef son yüzyılda dumura ugradı ve insanlık ailesinin geleceği için bütün iddialarını kaybederek hafızasını Anadolu coğrafyasının içine hapsetti.

Az da olsa bir kısım akademisyen, aydın ve siyasetçi, bu hafızanın tekrar canlandırılması için imkanlar dâhilinde XX. yüzyılın başından itibaren gayretli bir mücadele verdiler.

Tarihî hafızamızın en önemli ve zengin ayağı hiç şüphesiz yakın tarihimiz, yani Osmanlı dönemiştir. Osmanlı Devleti'ni, güçlü ve yükselen bir devlet formatından İmparatorluk formatına dönüştüren Fatih Sultan Mehmed'tir. Ana çizgi ve hedefleri sadece kendi halkın güvenliği, refahı ve geleceği ile sınırlı olmayan, tüm insanlık için söyleyecek sözü ve iddiaları olan bu misyonun tekrar canlandırılması ve yeni nesillerin şuur altlarına, ruhlarına nakşedilmesi Türk Milleti'nin geleceği ve tarihi iddiaları için olmazsa olmazdır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren 1950'li yıllara kadar, İstanbul'un Fethi yerine, İstanbul'un Kurtuluşu kutlanmaktadır. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle beraber, ciliz da olsa İstanbul'un Fethi kutlamaları yeniden başlatıldı. Sayın Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanı olmasıyla bu kutlamalar görkemli şekilde icrâ edilmeye başlandı. Adeta bir düğün şöleni gibi geçen kutlamalarda eksik bir nokta vardı: Düğün ve Gelin öne çıkarılmış, ama Damat gölgdede bırakılmıştı.

Gebze Belediye Başkanı Sayın Adnan Köşker'in önyak olmasıyla, Damad'ın gölgeden kurtarılması hemen bir proje haline getirildi. Yiğit düşlüğü yerden kalkar misali, öncelikle Fatih'in vefat ettiği Hünkâr Çayıรı düzenlendi. Ardından, yurtdışından ve yurtçılardan alanlarında isim yapmış akademisyenlerin katılımıyla, I. Uluslararası Hünkâr Sempozyumu yapıldı. Fatih'in ölümünün 532. yıldönümü göz önüne alınarak, Osmanlı coğrafyasının tamamına dağıtılan 532 hatim indirildi ve 3 Mayıs 2013 tarihinde 40.000 civarında insanın katıldığı Hünkâr Çayıรı'nda Cuma namazı kılınarak, bu hatimlerin duası yapıldı.

Buna benzer, burada sayamayacağımız birçok etkinlikle Fatih, Türkiye'nin gündemine oturdu. Duygu yüklü bu etkinlikler elbette çok anlamlıydı. Ancak yeni nesillere tarih şuurunu hamasetten ve duygusalıktan uzak, somut verilerle de vermek elbette daha önemliydi ve kalıcı olacaktı. Osmanlı'nın büyülüğu ve ihtişamı sadece savaş meydanlarındaki başarılarıyla sınırlı değildi. Bu devletin büyülüğu ve gücü kurduğu sistemden besleniyordu. Her şeyden önce, her alanda kuralları olan bir Hukuk Devleti idi. Yeni nesillerin şuur altlarına bunu nakşetmek için, okuyucunun bu devlet çarkının nasıl işlediğini ana hatlarıyla sağlıklı bir şekilde algılayabilmesi için, tarihî verilerden somut örnekler seçerek, bir eser hazırlamaya karar verdik. Böylece bir yılı aşkın bir çalışmanın sonucunda Fatih Sultan Mehmed Dönemi Ferman ve Arşiv Belgeleri adlı bu eser ortaya çıktı.

Eserin Hazırlanmasında Takip Edilen Yöntem

Ekip arkadaşlarımıza gerekli istişareler sonucu bir plan dahilinde çalışmalara Osmanlı Arşivi'nden başladık. Bilindiği gibi arşiv belgeleri, devletin ve fertlerin haklarını ve milletlerarası münasebetleri belgeler ve korurlar. Bir konuyu aydınlatmaya ve tespite yararlar. Bu arada ait olduğu devrin örf ve âdetlerini, sosyal ve iktisadi yapısını, meselelerini ve bunlar arasındaki münasebetleri ortaya koyarlar.

Üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada ve altı yüz seneyi aşkın bir zaman diliminde hükümrân olmuş ve çeşitli milletleri bünyesinde barındırmış olan Osmanlı Devleti'nden, Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal etmiş zengin arşiv malzemesi yalnız Türkiye'nin değil, bugün müstakil devlet kurmuş çeşitli milletlerin millî ve ortak tarihlerinin tespitinde ve yazılmasında başvurulacak otantik değerdeki tek kaynaktır. Özellikle bütün Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerine ait ilk elden tarihi kaynaklar Osmanlı arşivlerindedir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi dışında, bir saray arşivi hüviyeti taşıyan Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Osmanlı ictimatı bünyesinde hayır ve hasenât müessesesi olan vakıflara âit vakfiyelerin sicil ve vesikalarını ihtiva eden Vakıflar Arşivi, şer'i mahkemelerde kadılar tarafından verilen hükümlerin, hüccet ve kararlarının ve yapılan işlemlerin kaydedilmiş olduğu Şer'i Siciller Arşivi ve tapu tahrîr defterleri ile buna dâir muâmelât evrâkının bulunduğu Tapu ve Kadastro Arşivi (Kuyûd-ı Kadîme), ihtivâ ettiğleri bu tür arşiv malzemesi itibarıyle daha hususî bir mahiyette olup, arşiv olarak ayrı bir önem arz ederler.

İşte, yurt içinde bu arşivlerde ve yurt dışındaki diğer arşivlerde mevcut belgelerden seçilerek meydana getirilen bu eser; giriş ve dokuz bölümden oluşmaktadır. Girişte Fatih dönemi hakkında kronolojik bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde fermanlar, ikinci bölümde nâme-i hümâyûnlar, üçüncü bölümde beratlar, dördüncü bölümde sebeb-i tahrîr hükümleri, beşinci bölümde kanûnnâmeler, altıncı bölümde vakfiyeler, yedinci bölümde hüccetler, sekizinci bölümde muhtelif belgeler ile dokuzuncu bölümde Osmanlı Arşivi'nde mevcut Fatih Sultan Mehmed dönemi defterlerinden örnekler alınmıştır.

Venedik Arşivi'nden alınan ve Hersekzade Ahmet Paşa'nın pençesini muhtevi, Fatih dönemi ve hemen sonrasında ait olan İtalyanca ve Grekçe belgeler, dönemin diplomatik diline örnek olmaları açısından çalışmaya dâhil edilmiştir. İtalyanca belgelerin tercümelerinin yanında Grekçe belgelerin önce transkripsiyonu, müteakiben Yunanca çevirisî ve sonra da Türkçe tercümeleri verilmiştir. Çalışmada belgelerin orijinal görüntülerinin yanına özeti ve çeviri yazısı konulmuş, yer yer döneme ait minyatür ve resimlerle zenginleştirilmiştir. Yine, belgelerin bir kısmının orijinalinde bulunan silinti, yıpranma ve yırtılma nedeniyle okunamayan bazı kelimeler transkripsiyonda [...] şeklinde gösterilmiştir.

Çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuç, varlığını bildiğimiz Arapça ve Farsça belgelerin yanında devletin Bizans Grekçesi ve Arkaik İtalyanca ile belge üretmiş olmasının örneklerle tespit edilmesidir. Buradan hareketle dönemlere göre devletin birçok dilde belge üretmiş olması ayrı bir önem arz etmektedir. Diğer bir sonuç da yalnız Türkiye Cumhuriyeti arşivlerinde Osmanlı belgeleri değil, döneminde münasebette bulunduğu devletlerin arşivlerinde de Osmanlı belgelerinin bulunmasıdır. Yine ilk defa orijinalini yayınladığımız Bosna fermanında görüldüğü gibi değişik kiliselere ve şahislara verilmiş ferman ve beratların varlığı, bu konunun araştırılarak yazılı kültür varlıklarımızın ortaya çıkarılmasında üniversitelerimize ve bilim adamlarımıza önemli görevler düşmektedir.

Fatih dönemi belgelerini muhtevi bu eser çok kısa sürede planlanıp, projelendirildi ve Fatih'in vefat yıl dönümüne yetişirildi. Bu yüzden zaman yetersizliği sebebiyle Fatih Sultan Mehmed dönemi arşiv kaynakları külliyatının başlangıcı olmasını temenni ettiğimiz çalışmamızda eksiklikler olacağı muhakkaktır. İnşallah kitabı ikinci baskısında yeni bulunan belgelerin ilavesiyle söz konusu eksiklikler mümkün mertebe giderilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmanın yapılması için başta Gebze Belediye Başkanı Adnan KÖŞKER'e, yardımları için Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı şube müdürleri İlhan OVALIOĞLU ve Süleyman BİLGİN'e, Arşiv uzmanları Sinan SATAR ve Mustafa KIRIŞ'a, belge çekimlerini yapan Şefik KANYILMAZ, İsa ÖZALP ve İsa AKSOY'a, çalışmanın yürütülmesinde yardımlarını gördüğümüz Prof. Dr. Fatma ÜREKLİ, Yrd. Doç. Dr. Ömer KUL ve Ünal GÜNDÖĞDU'ya, Ar.Gör. Hasan AKYOL'a Ar.Gör. Zafer DUYGU ve Behiç ATA'ya müteşekkiriz. Ayrıca Venedik Arşivi'ndeki belgelerden haberdar olmamazı ve teminini kısa sürede sağlayan Venedik Üniversitesi'nden Dr. Maria Pia PEDANI'ye, Topkapı Sarayı Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi ve Dubrovnik Arşivi yetkililerine, Çamlıca Araştırma Kütüphanesi uzmanları Harun TUNCER ve Kemal ÖNCEL'e, fotoğraf sanatçısı Soner DEMİRSOY'a, Bosna fermanın orijinalini bize kazandıran Dr. Aras NEFTÇİ'ye şükranlarımı sunarız.

Elimizdeki bu eserin birinci baskısı kısa sürede tükendi. Yeni baskısı gerek kağıt ve cilt kalitesi açısından ve gerekse mizanpjaj açısından farklı bir formatta basıldı. Eserin bu ikinci baskısında gerekli intizam ve titizliği gösteren Mavi Ofset'e teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet ÇELİK

GİRİŞ

Şehzadelik ve kısa süreli sultanat dönemlerini Manisa'da tamamlayıp, yedinci Osmanlı padişahı olan Sultan II. Mehmed Han, İstanbul'u fethederek, bir devri kapatıp, bir devri başlatan ve önemli bir fethi gerçekleştiren bir hükümdar olduğu için "Fatih" ünvanıyla yad edilmektedir. 17 Şubat 1451 – 3 Mayıs 1481 tarihleri arasında 30 sene hükümdarlık yapan Fatih Sultan Mehmed'in Osmanlı tarihinde olduğu gibi, İslâm tarihi açısından da önemi büyüktür. Yalnız İstanbul'un fethi hadisesi, genel olarak Türk ve İslâm tarihi ile alakalı çağ taksimatı için esas alınan bir hadise olmuştur.

Sultan II. Mehmed'in doğum tarihi hususunda muhtelif kaynaklarda değişik bilgiler verilse de büyük bir ihtimalle 30 Mart 1432 Pazar günü Edirne'de Sultan II. Murad'ın dördüncü oğlu olarak dünyaya gelmiştir; Annesi de Alime Hüma Hatun'dur. Annesinin Türk olmadığı hususunda da, bilhassa yabancı tarihçiler tarafından bir takım iddialar olsa da, Bursa Şer'iye Sicilleri ve yine Bursa'daki Muradiye Cami ve külliyesi dahilinde bulunan Hatuniye Türbesi'nin 1449 tarihli kitabesindeki kayıtlara göre Hatice Alime Hüma Hatun, Türk ve Müslüman olup, aslen Candaroğulları'na mensuptur.

Şehzade Mehmed on birlarında bulunduğu sırada 1443 senesi bahar aylarında yine bir Osmanlı an'anesi olarak, yetişip tecrübe kazanması için yanında lalaları Kasapzade Mahmud ve Nişancı İbrahim bin Abdullah olduğu halde, mühim şehzade sancaklarından biri olan Manisa'ya gönderilmiştir. Yine aynı yıl sonrasında ya da 1444 yılı başında ağabeyi Amasya valisi Şehzade Alaeddin Ali Çelebi'nin vefatı üzerine tahtın tek varisi konumuna gelmiştir.

II. Murad'ın Tahttan Feragati: Sultan Murad, Edirne'de Macar ve Sırplarla anlaşma imzaladıktan sonra aynı sene (1444) Temmuz ayında Anadolu'ya geçerek Karamanoğlu ile de bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmalar 1440 tarihinden beri doğuda ve batıda toprak kayıplarına uğrayan devletin, belki bir şekilde nefes almamasını sağlamıştı. Çünkü, Sırp Despotluğu tekrar George Brankoviç'e bırakılmış, Eflak biraz daha Macarlar'a bağlanmış, Karaman bölgesinde ise daha evvel fetholunan bazı topraklar Karamanoğullarına terk edilmek zorunda kalınmış; bu şekilde bir sükünet hasıl olmuştu. Böyle bir dönemde, ömrünü muharebe meydanlarında geçiren, yorulduğunu ve tahtı artık yeni bir simaya terk etmesi gerektiğini düşünen Sultan II. Murad, bu arada büyük oğlu Amasya Sancak Beyi Şehzade Alaeddin Ali'nin vefatının üzüntüsü içerisinde Ağustos 1444'te tahtı oğlu Şehzade Mehmed'e bıraktığını açıklayacaktır.

Cephelerde geçici bir sülh dönemi temin edilse de, Osmanlı Devleti'nin dört bir taraftan tazyik altında bulunduğu böyle bir dönemde on iki yaşında bir çocukun bu meselelerin üstesinden gelmesi beklenemezdi. Nitelikle, bu dönem, kat'î olarak tahta geçtiği dönem öncesinde Şehzade Mehmed için iyi bir tecrübe dönemi olacaktır.

Osmanlı tahtına küçük yaşta ve tecrübesiz bir hükümdarın geçmesi, Osmanlı Devleti'nin muhaliflerini yeniden hareketlendirecektir. Papa'nın da teşvikiyle bilhassa Balkanlar'da Osmanlı Devleti'ne karşı yeni bir haçlı ittifakı oluşturulmaya başlanmıştır. Arnavutluk bölgesinde Osmanlı'ya karşı bir isyan hareketi başlatılmış; Mora'da Despot Osmanlı nüfuz bölgesine müdahale etmiş; bu merhalede Bizans'ın da kışkırtmasıyla Venedik ve Macarlar da yeni bir sefer hazırlığına başlamışlardır.

Osmanlı dışında bunlar yaşanıyor iken, payitahtta da durum pek iyi görünmüyordu. Zaten, paşaların bir kısmı II. Murad'ın tahttan çekilmesine taraftar olmamıştı. Devlet işleri büyük oranda Halil Paşa'nın uhdesinde kalmış, buna mukabil Halil Paşa'nın idarede bu nispette söz sahibi olmasının doğru olmayacağı düşünden Vezir payeli Rumeli Beylerbeyi Şehabeddin Paşa, Lala Nişancı İbrahim Paşa ve Zağanos Paşa ise genç padişahı desteklemeye başlamışlardı. Tabii ki bu durum idarede bir ikilik meydana getiriyor idi.

Tam bu sırada, birleşik bir haçlı ordusunun Eylül ayı ortalarında Tuna'yı geçtiğinin, haçlı donanmasının da boğazları tuttuğunu öğrenilmesi üzerine devlet ricali harekete gereklidir, II. Murad'ı ordusunun başına davet etmişlerdir. Bu arada genç hükümdarın da babasına bu kötü durumu anlatan bir mektup göndermesi üzerine II. Murad, yalnız ordu komutanı sıfatıyla Osmanlı ordusunun başına geçmeyi kabul edecktir. Sultan Murad, devlet içersinde bir nifak çekmaması için tahta geçmeyi kabul etmemiş, oğlunun hükümdarlığı devamını istemiştir. Bunun üzerine hukukî bakımdan hâlâ padişah olan Sultan II. Mehmed de Edirne'de kalmıştır.

Yaklaşık kırk bin kişilik bir orduyla birlikte hareket eden II. Murad, düşman birliklerini Varna'da karşılamış ve Macarların ekseriyette olduğu haçlı ordusunu 10 Kasım 1444 tarihinde Varna'da ağır bir hezimet uğratmıştır. Bu zafer, bir müddettir Balkanlar'da geri çekilen Osmanlı ordusunun yeniden toparlandığını gösteren önemli bir mücadele olmuştur. Zaferin ardından II. Murad Edirne'ye dönmüştü. Çandarlı Halil Paşa, II. Murad'ın geri dönmesini istemiyor, saltanatı yeniden devralmasını istiyordu. Bilhassa, Çandarlı'nın bu dönemde genç hükümdarı bu denli dışlayarak, II. Murad taraftarı olması ve yeni hükümdarı sahiplenmemesi, II. Mehmed ile Halil Paşa arasında adı konmamış bir gizli çekişme ve mücadeleye sebep olacak; bu mücadele o dönemde pek kendini hissettirmese de II. Mehmed'in ikinci kez ve kat'ı olarak saltanatı devraldığı dönemde ve bilhassa İstanbul'un muhasarası sırasında görünür bir hal alacaktır. Neticede II. Murad, tahta geçmeye taraftar olmadığı için, birkaç gün Edirne'de kaldıktan sonra, yeniden Manisa'ya donecektir.

XVI. asırın sonlarına kadar "Şehzadeler Şehri" olarak ün salan Manisa şehri bu dönemlerde adeta ikinci bir payitaht vasfini almış; şehzadelerin taht mücadeleleri, şehrle gelişleri ve bilhassa padişah olarak İstanbul'a gitmeleri, yapılan tören ve şenlikler sebebiyle, şehir hayatı için önemli hadiseler olmuştur. Bilhassa II. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed ile olan saltanat tebeddülü, Manisa'yı Saruhanogulları'ndan bu yana ilk defa siyasî bir merkez olarak ortaya çıkartmıştır.

Sultan Murad'ın Yeniden Tahta Geçişi: Sultan Mehmed'in bu ikinci hükümdarlığı da kısa sürdü. Edirne'de bir büyük yangın olmuş ve bundan sonra Yeniçeriler, Edirne dışındaki adada bir tepede toplanarak isyana başlamışlardır. Veziri âzam Halil Paşa, diğer devlet erkânı İshak ve Saruca Paşa'larla Yeniçeri ağası Kurtçu Doğan ve Anadolu Beylerbeyi Özgüroğlu Sa Bey, gizlice görüşerek Sultan Murad'ı yine hükümdarlığa getirmeye karar verdiler; planın başarıyla uygulanması sonucunda, Sultan Murad, Edirne'ye gelerek hükümdar olmuş ve Sultan Mehmed de yine eski sancağı olan Manisa'ya gönderilmiştir.

Sultan Murad tarafından 1446 tarihinde Mora fethedilmiş, Arnavutluk'ta ortaya çıkan İskender Bey üzerine Şehzade Mehmed ile birlikte 1450 yazında hareket edilmiş, ancak bir netice alınamamıştır.

Varna'da ağır bir mağlubiyet alan Macar Kralı Hünyadi Yanoş, Macarlardan oluşan 25 bin kişilik kuvvetinden başka, Eflâk, Bohemya, Polonya ve Almanlardan temin ettiği yaklaşık 90 bin kişilik bir ordu ile harekete geçerek önce Sırbistan'ı işgal etti. Hünyadi Yanoş, Osmanlı topraklarına girdikten sonra önce Kosova'ya geldi (Ekim 1448); ardından Sultan Murad da yaklaşık 100 bin kişilik bir orduyla Kosova'ya ulaşmıştır. Osmanlı ordusunda, Karaman askerleri de bulunuyordu. Her iki ordu da savaştan önce bir gün bekleyerek, karşılıklı ok, tüfek ve top atışlarıyla birbirlerini murakabe ettiler. Savaş 17 Ekim günü başlamış ve 3 gün devam etmiştir. Muharebe sırasında Halil Paşa'nın Eflâk Prensini Osmanlı tarafına çekmesi, haçlı kuvvetlerin oldukça sarsılmıştı. 19 Ekim'de Osmanlı kuvvetleri Hünyadi'nin tahkim etmiş olduğu ordu merkezine saldırdılar. Almanlarla Bohemyalılar kendilerini savunmaya çalışıtlarsa da, başkomandanları Hünyadi'nin kaçtığını haber alınca onlar da dağıldılar ve düşman kat'î olarak mağlub edildi.

Sultan II. Murad'ın Vefatı ve Fatih Sultan Mehmed'in Tahta Geçmesi: Kosova muharebesinden sonra, felç rahatsızlığı iyice nükseden Sultan Murad 48 yaşında olduğu halde 2 Şubat 1451 tarihinde vefat etti. Vefatı üzerine hemen, Vezir-i azam Çandarlı Halil Paşa, Manisa'daki Şehzade Mehmed'e haber göndererek, babasından boşalan Osmanlı tahtına geçmek üzere kendisini davet etti. Bu arada herhangi bir menfi durumla karşılaşmak istemeyen tecrübeli devlet adamı Halil Paşa, Şehzade Mehmed'in Edirne'ye gelişine kadar, Sultan Murad'ın vefat haberini pek fazla duyurmamıştır. Son kez hükümdarlığı devralmak üzere 17 Şubat günü Edirne'ye vasıl olan yeni ve genç hükümdar Sultan Mehmed, ertesi gün devlet erkanının hazır bulunduğu muazzam bir merasimle, henüz on dokuz yaşında bulunduğu sırada Osmanlı tahtına yedinci hükümdar olarak oturmuştur.

Karamanoğlu Seferi: Her vesile ile Osmanlılara karşı düşmanca tavrı gösteren Karamanoğlu İbrahim Bey, bu kez de Sultan II. Mehmed'in tahta geçtiği sırada, taht değişikliğinden istifade etmek isteyecektir. Bu maksatla önce, Venedik Cumhuriyeti'yle anlaşma yapan İbrahim Bey, ardından Anadolu beylerinden bazılarını Osmanlılar aleyhine kıskırtmış, bir müddet sonra Osmanlı sınırlarına saldırarak, bazı kasabaları ele geçirmiştir. Şehzadeliği döneminden beri İstanbul'un fethi fikrini zihnine yerleştiren Sultan Mehmed, böyle bir harekat öncesinde başka bir mania ile uğraşmak istemediği için ilk harekâtını Karamanoğlu üzerine yaparak, Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa'yı o bölgeye göndermiştir. İshak Paşa önce Menteşe bölgesinde hükümdarlığını ilân eden İlyas Bey üzerine yürüdü; İshak Paşa karşısında tutunamayan İlyas Bey de Rodos'a kaçtı. Bu sırada Sultan Mehmed de ordusuyla Akşehir ve Beyşehir'e ilerledi; İbrahim Bey ise bu harekâta karşı koymayarak geri Taşeli'ne çekilmiştir. Sultan II. Murad'ın Karamanoğlu'na terk ettiği Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir'i Osmanlılara geri vermek ve sefer zamanı asker göndermek şartlarıyla barış yapılmış ve Osmanlı birlikleri geri çekilmiştir.

Sultan Edirne'ye geri döndükten sonra, İstanbul muhasarası öncesinde kendisine engel teşkil edebilecek olan Macaristan Kral Nâibi Hünyadi ile üç yıllık bir barış anlaşması yapmış ve Macaristan cephesini emniyet altına almıştır. Kruşevac (Alacakhisar) Kalesi'ni de Sırp Despotu'na bırakarak Onunla da dostluk anlaşmasını yenilemiştir. Ayrıca Eflâk, Midilli, Sakız, Rodos ve diğer devletlerle olan anlaşmalar da yenilenmiştir.

Bizans'la İlişkilerin Bozulması: Sultan, Karaman seferine çıkarken, Bizans İmparatoru'nun bir olay çıkarmaması ve İstanbul'daki Şehzade Orhan'ı serbest bırakmaması için İmparator'a Çorlu ve yörelerini bırakmış ve Şehzade Orhan'a yılda 300 bin akçe tahsisat sağlamıştır. Buna rağmen, İmparatorun elçilerinin gelip, tehditvârî davranışlarında bulunmaları üzerine, hem alelacele Karamanoğlu'yla anlaşma yaparak geri dönmüş, hem de Edirne'ye döndükten sonra Orhan'ın tahsisatı için ayrılan Karasu'ya memurlar göndererek, bu gelirlerin verilmemesini emretmiştir.

II. Mehmed tahta çıktıgı sırada Bizans'ın elinde, Çorlu civarındaki bazı yerlerle birlikte Marmara kıyısında Silivri ve civarındaki Bigados, Perintos, Marmara Ereğlisi ve bazı köyler ile birkaç kez Osmanlılara geçip sonra yine Bizans'a bırakılan Karadeniz kıyısındaki Vize, Misivri, Ahyolu, Süzebolu, Midye şehir ve kaleleri kalmıştı.

İmparator Konstantin Dragezes Fatih'in tahta çıkışından beri tehlikeyi göz önünde tutarak, Avrupa'daki Hıristiyan hükümdarlara mektuplar ve hey'etler gönderip yardımlarını istiyordu. Papa ise bu firsattan istifade ile Bizans'daki Ortodoks Hıristiyanları Katolik yapmak ve iki kiliseyi birleştirmek için bütün kuvvetiyle uğraşıyordu. Kiliseleri birleştirme kararı karşısında Bizans'da halk, birleştirme taraftarı ruhbanları istememişler ve bunların yaptıkları ayinleri boykot etmişlerdi. Bizans ahalisini Osmanlı idaresine meylettiren yalnızca mezheplerini koruma fikri değildi. Osmanlı'nın takip ettiği hakkaniyet ölçülerine bağlı siyaset, din ve vicedan serbestisi ve herkese eşit davranışma prensibi bunun en önemli sebebi idi. Rumeli'de, Makedonya, Sırbistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yunanistan gibi Hıristiyan ahalinin ekseriyette olduğu bölgelerde halka önemli ölçüde timar dağıtılarak, kaynaştırıcı bir siyaset takip edilmişti. Nitekim Osmanlı Devleti yıkılış merhalesine girinceye degen, Balkanlar'da Osmanlı idaresine karşı hemen hemen hiç bir halk ayaklanması olmamış, hatta kendi istekleriyle hiç bir baskiya maruz kalmadan İslâmîyeti seçen milletler olmuştu (Boşnaklar gibi).

Fetih'ten Önce Bizans'ın ve İstanbul'un Genel Durumu: Bu küçük İmparatorluğun başkenti İstanbul'a gelince: Günümüzde boğazın iki yanına yayılmış ve oldukça büyümüş olan İstanbul, o devirde Haliç ile Marmara Denizi arasında $17,2 \text{ km}^2$ kadar bir yer kaplayan ve çevresi surlarla çevrili bir şehir idi. Fetih öncesi İstanbul'un nüfusu hakkında bilgi veren kaynaklardaki bilgiler oldukça değişiktir. Esasen, dördüncü haçlı seferi sırasında bozgundan önce İstanbul'un nüfusu neredeyse milyona yaklaşmıştı. Fakat fetih döneminde nüfusun 70 ila 80 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında, Bizans imparatorlarının zaman zaman tanıtan bazı haklar ve ayrıcalıklarla başkent İstanbul'un çeşitli bölgelerine yabancılar yerleşmekte idiler. Bunların başında, birbirleri ile her zaman rekabet halinde bulunan Cenevizliler ile Venedikliler yer almaktaydı. Bu iki Latin Cumhuriyeti daha Bizans İmparatorluğu bütünüyle çökmeden evvel, İstanbul'u adeta kendi aralarında pay etmişler ve Boğaziçi'ne Bizanslılar'dan çok daha kuvvetli yerleşmişlerdi.

İstanbul'u Muhasara İçin Yapılan Hazırlıklar: Şehzadeliğinden beri İstanbul'un fethini tasarlayan II. Mehmed tahta geçişinden sonraki ilk seferi olan Karaman seferinden Edirne'ye dönüşünde 1451 senesi yazılarında, Boğaziçi'nde Anadoluhisarı bölgesinden ordusu ile karşı kiyaya geçerken, Boğaziçi'nin durumunu bizzat kendisi yerinde oldukça iyi bir şekilde incelemiştir. İncelemesi sonunda, Yıldırım Bayezid tarafından yapılan Anadoluhisarı'nın karşısına benzeri bir hisar yapılmasına karar vermiş, hatta hisarın planını bile tasarlamıştı. Çünkü o dönemde, topların gerek mesafesi ve gerekse güllelerin tesirinin azlığı sebebiyle Anadolu hisarı, boğazdan geçen gemileri kontrol altına almaya yetmiyordu. Bu hisarın karşısına yapılacak kale ile iki yandan boğaz

kapanacak; böylece Karadeniz'den gelebilecek yardım ve özellikle İstanbul'u besleyen ve bu yolla gelen bugdayın İstanbul'a ulaşması önlenecekti. Sultan, 1451 sonrasında Edirne'ye gider gitmez, hemen Zağanos Paşa'nın emrine işçi ve ustalar vererek, Mühendis Muslihiddin idaresinde 1451 senesi sonbaharında bu faaliyetleri başlatmıştır. 26 Mart 1452'de kale inşası yerine gelip karargâh kuran padişah, yanına komutanlarını ve uzmanları alarak Boğaziçi'nde keşifler yapmış ve yaptırmıştı. Hendekler boyunca taş ve harç istif ettirerek 15 Nisan 1452 günü yapılan temel atma töreni ile inşaata başlamış oldu. Yapılan iş bölümune göre, Rumeli Hisarı'nın kuzey burcunu Saruca Paşa, güney burcunu Zağanos Paşa, kıyıdıraki burcu da Halil Paşa yaptıracak, geri kalan surlar ve deniz tarafındaki inşa faaliyetlerini de Sultan kendi yürütecekti. Zağanos Paşa Kulesi'nde bulunan İstanbul'un en eski kitâbesi, hisarın yapımının Ağustos 1452 sonrasında tamamlandığını belirtmektedir. 28 Ağustos son kabul edilirse, yapım süresi 4 ay 13 gün olacaktı ki, bunun içinde bir de savaş tertibinin olduğunu düşünürsek inşası muazzam bir hızda bitirilmiştir. Yapımı sırasında da duvar ustaları, dülgerler, dökümcüler ve amelesler olmak üzere yaklaşık 5.000 kişi çalışmıştır. Hisar inşası tamamlandıktan sonra, içine buradaki birliklerin barınabileceği ahşap evler, bir câmi, sarnıç ile yiyecek ve cephane depoları yapılarak, bu depolara yeteri kadar silah ve yiyecek konulmuştu. Ağır toplar da hisarın mazgallarına yerleştirilmiştir. II. Mehmed'in hisara böyle bir şekil vermesinden maksat, kıyının büyük bir kesimini kaplayarak, içerisinde konacak toplarla boğazdan gemilerin geçmesine mani olmak ve kara tarafındaki tepeleri de ateş altına alarak yapılabildiğince, düşmanı hisarın yakınlarına sokmamak idi.

II. Mehmed, İstanbul'un kuşatılması sırasında kullanılmak üzere Rumların "Eppolin (şehirler alan)" ismini verdikleri büyük kuleler yaptırmıştı. Bu gezici kuşatma kuleleri, birçok tekerler üzerinde yürümekteydi. Yan tarafları içерden ve dışarıdan ateşe ve ok ve mermi atışlarına karşı üç kat sert deri ile kaplı olup, yanmaması için bunların her an ıslak tutulmasına dikkat edilmiştir. Bu kulelerin üst kısmında, askeri korumak için küçük kuleler ile siperler bulunurdu. Kulenin altında, muhasara sırasında şehir tarafına açılabilen 3 kapısı vardı. Kulenin içi, surların önündeki hendekleri kapatabilmek için, odun ve çalı ile doldurulmuştur. Bir de açılır-kapanır bir köprüsü vardı.

İstanbul muhasarasına gelinceye dekin henüz o dönemdeki top teknolojisi İstanbul'un o mukavim surlarını yıkalabilecek güçlü toplar yapabilecek kadar gelişmiş değildi. Zaten, İstanbul muhasaralarının o ana kadar muvaffak olamamasının en önemli sebeplerinden biri de bu dayanıklı surların aşılamamış olmasıydı. Bu dönemde kendisi hakkında muhtelif rivayetler bulunan Macar asılı Urban adında bir top döküm ustası karşımıza çıkmaktadır. Urban, büyük bir ihtimalle, Bizans'ın hizmetinde çalışıyor iken, 1452 senesi başlarında Rumeli Hisarı'nın yapımı devam ettiği sırada, maaşının artırılması için Bizans ileri gelenlerine müracaat etmiş, fakat isteği kabul edilmeyince İstanbul'dan kaçarak Osmanlılara iltica etmiştir. Padişah da Urban'ı iyi bir şekilde ağırlayıp dolgun bir ücretle onu Osmanlı Devleti'nin hizmetine almıştır. Bu büyük toplar haricinde Osmanlı ordusunda sefer sırasında askerleri destekleyen küçük ve hareket kabiliyeti yüksek toplar da mevcuttu.

II. Mehmed, 1452-1453 kişisini Edirne'de kuşatma plan ve hazırlıkları ile geçirmiştir. Ocak 1453'de Rumeli Beylerbeyi Dayı Karaca Bey, emrindeki kuvvetlerle Karadeniz kıyılarındaki Ahyolu, Misivri ve Vize ile İstanbul yakınlarında Bizans'ın elindeki yerleri ele geçirmekle görevlendirildi. Ereğli alındıktan sonra, en son Silivri, direnme gösterdi ise de aşılmış ve İstanbul'un karadan ablukası tamamlanmıştır. Artık karadan ve denizden İstanbul üzerine taarruza geçilebilirdi. Bazı müellifler, Bigados ile Silivri'nin İstanbul'un fethinden sonra Osmanlılara teslim olduklarını belirtmektedirler.

Bizans İmparatoru Konstantin Dragezes'in kardeşleri Dimetrius ve Tomas, bu sırada Mora'da Despot (vali) olarak bulunmakta idiler. Bu despotların İstanbul'a kardeşlerine yardıma gelmelerine önlemek için Padişah, Turhan Bey'i Mora üzerine sefere gönderdi. Ayrıca II. Mehmed, Napoli Kralı Alfons'un bu sıralarda Arnavutluk'ta tesis ettiği otoriteyi ve Arnavutluk Beyi İskender Bey'in durumunu dikkate alarak Şubat 1453'de 15.000 kişilik bir Osmanlı birliğini, bu bölgeden gelebilecek bir haçlı hareketine mani olabilmek maksadıyla Arnavutluk üzerine gönderdi.

Muhasaradan Önce Bizans'ın Kara ve Deniz Kuvveti: Bizans'ın daimi olarak hazır bulunan kara birlikleri Bulgar, Adalı, Fransız, Morali, Giritli, Alman, İngiliz ve Bizans askerlerinden oluşan profesyonel ücretli askerler idi. Bir saldırısı durumunda anında savunma görevi alabilecek bu kuvvetin sayısının 5.000 kadar olduğu sanılmaktadır. Ayrıca, İmparator kuşatma öncesinde yaptığı sayımlarla şehrini eli silah tutanlarını ve silah sayısını da tespit etirmiştir. İstanbul'un muhasarası sırasında Bizans ordusuna yabancı yardımcı kuvvetler de iştirak etmiştir. Bizans topları ekseriya Topkapı civarına yerleştirilmiştir.

Bizanslılar, savaşlarında sıvı halde bulunan yakarak öldürücü ve tahrip edici bir ateş kullanırlardı. Bu ateşle düşman askerlerini, donanmasını ve harp araçlarını yakarlardı. Bunun mucidi 9. yüzyılda Suriye doğumlu Yunan asıllı bir bilgindi. Bu bilgin daha sonra İstanbul'a gelerek İmparatorun hizmetine girmiştir ve bu ateş ilk kez Müslüman Araplara karşı kullanılarak, Arap donanmasının yakılması sağlanmış ve onları birbirinden zorlamıştır. Suyla sönmeyen hatta su döküldükçe daha da alevlenen, ancak kum, sirke gibi birkaç maddeyle söndürülebilin bu sıvı ateşin formülü oldukça gizli tutulur; güvenilir ustalaraya yaptırılmıştır. İstanbul'un daha önceki kuşatmalarında sıkça ismi duyulan Rum ateşi, Fâtih'in kuşatması sırasında; bilhassa Osmanlı askerlerinin Eğrikapı bölgesinde lağım açtıkları sırada çokça kullanılmıştır.

Osmanlılar'ın muhasaraya hazırlıklarını iyice anlayan Bizans İmparatoru, 2 Nisan günü Venedikli Komutan Bartolomeo Soligo'ya zinciri Sarayburnu ile Galata arasına germesi emrini verdi. Yaklaşık 700 yıldan beri bu nevi muhasaralarda kullanılan ve Bizans'a oldukça faydası olan bu zincir bu kez de kullanılmış ve Fatih'in kuşatması sırasında da önemli bir rol üstlenmiştir. Bu zincir, büyük ağaç kütüklerin, büyük kalın demir halkalarla birbirine bağlanmasıyla oluşmuştur. Zincirin iki ucunda iki büyük halka vardı ve bunlarla surlara bağlanıyordu. Zincirin geriliş yeri hususunda muhtelif bilgiler olmakla birlikte Sarayburnu tarafında Saint Euge Kapısı yani Yalıköşkü yakınındaki Managanon Burcu ile Galata tarafında Mumhane Burnu'ndaki Galata surları içinde yer alan Hristos Kalesi Burcu arasına bağlanmıştır. Bu zincirin hemen gerisinde müttefik donanmadan kurulu küçük bir birlik hazırlanmış ve zincire herhangi bir saldırısı olursa müdafaa görevi de onlara verilmiştir.

Bu döneme gelinceye değin İstanbul surları şehri başarıyla korumuş ve daha önceleri fetih olunmaktan kurtarmıştı. Esasen bu dönemde iki aşamalı ve arasında bir miktar mesafe olan bu surlar oldukça kalın ve dayanıklı olarak inşa edilmişti. Muhtelif dönemlerde Bizans imparatorları bu surlara ilaveler yapmışlardır, kuleler eklemişler, hasar gören yerleri daha iyi bir şekilde tamir etmişlerdir. En son olarak ve en dış bölgeye İmparator Teodosios bugüne kadar hâlâ bir kısmı kalabilen Teodosius Surları'ni yaptırmıştır. İstanbul'un fethinden önceki dönem surların müdafaa açısından en mukavim olduğu dönemdi; II. Mehmed zaten bu yüzden o büyük topları döktürmüştü. İstanbul muhasarasından önce İmparator, surları dolaşarak icap eden yerlerini tamir etti, bazı yerlerine takviyeler yapmış, surların önünde hendek bulunup da dolan yerlerini de yeniden kazdırılmıştı.

İstanbul Muhasası: Ekserî tarihçiler, muhasaraya başlama tarihinin 6 Nisan 1453 olduğu konusunda birleşmektedirler. Ordunun kuşatma düzeni alması 6 Nisan'da başlamış, küçük topalar 7 Nisan'dan itibaren surları dövmeye başlamış; ancak topçuların tam mevziini alması 11 Nisan'ı bulmuştur. Osmanlı kara ordusunun sayısı hakkında da muhtelif görüşler vardır. Ancak, kapıkulu askeri, Rumeli ve Anadolu'dan kuşatmaya katılan askerler ve daha önceden İstanbul önlerine gönderilen askerlerle birlikte sayının 125.000 kadar olduğu sanılmaktadır. 12-17 Nisan günleri Osmanlı ordusunun bilhassa piyadelerin surlara yaklaşma gayretleri netice vermedi.

Sultan tarafından, zamanın tekniğinden çok ileride sayılabilen bir seyyâr top dökümhânesi ordugâhın hemen yanında kurdurulmuştu. Sultan, topların daha sık ateş etmelerini söyledi. Fakat top soğumadan yapılan ikinci bir atışta toplardan biri parçalandı ve etrafındaki askerlerden bir kısmı öldüler. Bunun üzerine topların zeytinyağı ile soğutulup öyle ateş edilmesi yoluna gidildi. Bundan sonra top atışlarından çok iyi netice aldı. Makinelerin yağıla soğutulması, ilk defa bu muharebede kullanılmıştır.

İstanbul'un savunması ve ikmâlini temin için Papa tarafından gönderilen üç Ceneviz gemisi ile bir Bizans gemisi 20 Nisan günü Marmara'da görünür görünmez, Kapdân-ı deryâ Baltaoğlu Süleyman Paşa on sekiz parçalık bir filo ile Yeşilköy-Bakırköy açıklarında karşıladı. Düşman gemilerine nazaran küçük olan Osmanlı donanması kat'i bir neticeye gidemedi. Bu muharebede Venedik ve Bizans gemileri, Osmanlı kuvvetlerinin elinden kurtularak, o sırada çıkan uygun rüzgar ile Haliç önlerine kadar gelip gerili bulunan zincirin açılması ile içeri alındılar. Bu harbin sonunda Baltaoğlu Süleyman Bey görevden alındı, yerine Hamza Bey tayin edildi.

21 Nisan günü Kabataş'a gelen Sultan Mehmed Han, hazırlıkların daha önce başlamış olduğu hakkında kuvvetli deliller bulunan karadan donanma yürütme işine hız verdirdi. İstanbul'un Haliç'e kıyı olan kısmındaki surları çok zayıf olduğu için bu zaafi değerlendiren Sultan, Bizans'ı buradan da sıkıştırmak istiyordu. Böylece kuvvet dengesi Bizans aleyhine bozulacak ve yeni cepheler açılacaktı. Bu maksatla Fatih Sultan Mehmed gemileri karadan yürütme işine karar verdi. O zaman bağ, bahçe ve çalılık yerlerden geçen bu yolu temizletip, gerekli tesviyelerini süratle yaptırdı. Yollar yapılip, iri taşlar üzerine kalaslar döşenerek, iç yağı, sade yağ ve zeytinyağı ile yağlanarak, yolun iniş ve çıkışlı yerleri ile virajlarına işin özelliğine uygun palanga, bucurgat ve sair tespit malzemeleri yerleştirildi. Bu nakil sırasında arazinin durumuna göre gemiler bazen kaydırılarak, bazen de tekerlekler üzerinde yürütülmüş olabilir. Donanmanın karadan katettiği yolun güzergahı hakkında kaynaklarda muhtelif bilgiler olmakla birlikte, büyük bir ihtiyalle Tophâne-Kumbaracı yokuşu-Tepebaşı-Asmalımescid-Kasımpaşa güzergâhi kullanılmıştır. Bu yolun uzunluğu yaklaşık 2 kilometre kadardı. 21-22 Nisan Pazar günü gecesi 72 Türk gemisi karadan çekilerek Haliç'e indirildi.

18 Mayıs'a kadar kara ve denizde devam eden muharebeler, yeni bir kuşatma aracının surların kenarında kullanılması ile tekrar kızıştı. Bu, yukarıda özelliklerinden bahsettiğimiz kuşatma kuleleri idi. Üst katlarına merdivenle çıkan ve yürüyen kulenin gövdesinde ateş açma pencereleri vardı. Sura yaklaşan kuledeki askerler yıkım yaparken, etraftaki askerler de hendekleri dolduruyorlardı.

26 Mayıs'tan itibaren Osmanlı ordugâhında büyük hazırlıklar başladı. 28 Mayıs günü gün batması ile birlikte bütün Osmanlı birlik ve gemileri mum donanması yaptılar. Bizans bir ışık çemberi ile çevrilmişti. Osmanlı askerleri ellerine geçirdikleri her türlü vasıtalarla surlara tırmamaya

çalışıyorlardı. Osmanlı kuvvetleri muhtelif bölgelerden İstanbul'a girmeye başlamışlardı. Bizans halkı Ayasofya kilisesine sığınmaya çalışıyordu. Dalga dalga gelen Osmanlı askerleri kısa zamanda İstanbul'un her yerine hakim oldu. Kiliseye sığınan ahaliye dokunmadılar.

29 Mayıs Salı günü öğleye doğru beraberinde hocaları ve ordunun komandanları olduğu halde muhteşem bir alayla Top Kapısı'ndan (veya diğer bir ihtimalle Edirne Kapısı'ndan) İstanbul'a giren Ayasofya önüne geldi. Genç Sultan, yerlere kapanan ahali, rahip ve eski Ortodoks patriğine karşı "Kalkınız!.. Ben Sultan Mehmed, size ve bütün ahaliye söyleyorum ki, bu günden itibaren hayatınız ve hürriyetiniz hususunda benim gazabımdan korkmayın" diye hitap etti. Cenevizliler dahil bütün san'at ve ticaret erbabıyla ahalinin din, mezhep hürriyetini temin eden bir ferman yayınlayan Sultan Mehmed, Ayasofya'nın Cuma gününe kadar cami haline getirilmesini emretti. Fâtih daha sonra hemen hemen bilinen bütün devletlere fetihnameler göndererek bu fethi dünyaya ilan etti.

Sırbistan Seferleri: İstanbul'un fethinden sonra Sırp Despotu Brankoviç, Edirne'de bulunan Osmanlı hükümdarına bir elçi heyeti göndererek hem fethi kutlamış, hem de vaktiyle Osmanlı'lara ait iken işgal ettiği bazı kalelerin anahtarlarını takdim etmişti. Osmanlı Divanı, Sırp heyetine, kendilerine ait iken Sırplara geçen bu kalelerden başka, yine kendilerinin olan diğer kalelerin anahtarlarını da istemişse de ret cevabı almıştır. Bunun üzerine, 1454 yılı ilkbaharında Sırbistan'a bir sefer yapıldı. Semendire'nin dış siperleri alındı, fakat kalesi alınmadı; öte yandan Sivricehisar muhafizleri, hayatlarına dokunulmamak şartıyla kaleyi teslim ettiler; fakat Semendire'nin alınmasından vazgeçildi. Ordu geri dönerken Hunyadi ve Sırp despotunun Sırbistan'a geçip saldırırda bulunmaları ihtimaliyle Firuz Bey kumandasında 32 bin kişilik bir kuvvet Sırbistan'da bırakıldı. Sırp despotu bir anlaşma yapmak amacıyla Osmanlı'lara bir heyet göndermiş olduğu için harekât durdurularak geri dönüldü. Yapılan anlaşma gereğince, "Sırplardan alınmış olan kaleler Osmanlı'larda kalacak, ayrıca Sırp despotu yılda 30 bin filori ile Türk ordusuna gereği kadar asker verecekti. Bu Sırp seferi sırasında, akıncıların tutsak aldığı 50 bin kişiden dört bini, İstanbul çevresindeki köylere yerleştirildi (1454).

II. Mehmed'in ilk Sırp seferi sonrasında despotla yapılan bu antlaşma Sultanı pek memnun etmemiştir. Bir müddet sonra akıncı beylerinden Evrenuzoğlu İsa Bey'in 1455 yılında, Sırbistan bölgesindeki fethin kolay olacağı hakkında gönderdiği haber üzerine, daha önceki başarısızlığı telafi için sefere çıktı. Ordu, Kratova'ya ulaşınca toplanan Savaş Meclisinde, Novoberda'nın yeniden fethine karar verildi. Gümüş madenleriyle ünlü olan bu şehir, uzun bir süre önce, Osmanlılar tarafından fethedilmiş ise de Segedin anlaşmasıyla Sırplara bırakılmıştı. Kırk gün kuşatılan Novoberda sonunda teslim oldu (Haziran 1455). Bu başarıdan sonra yine madenleriyle ünlü olan Tirbiçe(Banice) de ele geçirildi.

Belgrad Muhasası: Belgrat Balkanların kuzey ucunda, belki de Avrupa'nın başlangıcı ve anahtarı olabilecek stratejik konumda bir şehirdir. Osmanlıların kuzeyden gelebilecek herhangi bir tehdİYE Karşı Sırbistan'ı koruyabilmeleri için Tuna kıyısının ve özellikle Belgrat kalesinin elde bulunması gereklidi. Padişah kişi Edirne'de geçirdi, Morava Nehri üzerindeki Kruşevaç'da toplar döktürüp bunları Hırvatovaya Rumeli Beylerbeyi Dayı Karaca Paşa'ya gönderdi. Fatih Sultan Mehmed, bütün hazırlıklar bittiğinden sonra ordusunun başında olduğu halde, Sofya üzerinden Sırbistan'a girdi; Sırp despotu, Macaristan'a kaçtı.

Belgrat önüne gelen ordu, karadan kaleyi kuşattı. Belgrat kalesi, bir yarımadada durumunda Tuna ve Sava nehirlerinin birleşikleri yüksek ve sarp yerde olup, çok iyi tahkim edilmiş, kara tarafından da içi su dolu geniş hendeklerle çevrilmişti. Kara tarafından hendeğin doldurulan Türk kuvvetleri, şiddetli

bir saldırısı sonunda Belgrat'a girdikleri sırada, diğer taraftan da yardıma gelen Hunyadi de şehre girmiştir, böylece iki taraf arasında şiddetli bir çarpışma başlamıştır. Osmanlı kuvvetleri, bu seferde başarısız olarak geri dönmüşlerdir. Çarpışmalarda ağır yaralanan Hunyadi Yanoş, yirmi gün sonra (11 Ağustos 1456) ölmüştür.

Sırbistan'ın Fethi: Belgrad muhasarasının başarısızlığı neticelenmesinden sonra Sultan Mehmed yeniden Sırbistan'ın fethi meselesine ağırlık verecektir. Bu amaçla Sultan, 1458'de Mora seferine giderken Mahmut Paşa'nın emrine bin kadar Yeniçi vererek Sırbistan'a gönderdi. Mahmut Paşa, Sırp başkenti Semendire çevresindeki bazı önemli kaleleri aldıktan sonra Semendire'yi kuşattı ve şehrin varoşlarını ele geçirdi ise de kaleyi alamadı ve kuşatmayı kaldırdı. Daha sonra, Ostroviç (Sivricehisar)'ı ikinci kez ele geçirdi. Mahmut Paşa, demir madenleriyle ünlü Rodnik ve yörelerini de ele geçirdikten sonra yine daha evvel Osmanlılar'ın fethettiği Sabaç (Bögürdelen)'ı aldı, bu arada Macaristan'a da bir akın düzenledi. Bu sırada Mora seferinden dönmiş olan Sultan Mehmed, Mahmut Paşa ile buluştu ve saldırıyla geçen Macarlar yenilgiye uğratıldı. Padişah, Semendire'nin fethine Mahmut Paşa'yı atadı. Padişahın buyruğunu alan Mahmut Paşa, derhal Semendire üzerine yürüyerek şehri kuşatan kuvvetlere katıldı. Elen, direnmeden, hazinelarıyla bir yere gitmek şartıyla teslim oldu; daha sonra da diğer kaleler de alındı (8 Kasım 1459). Böylece Sırbistan, Osmanlı Devleti'nin bir sancağı olarak "Semendire Sancakbeyliği" adıyla bir akıncı kumandanına verildi. Burası Belgrat'ın fethine kadar Macaristan'a yapılacak akınlar ve kuzeyden gelebilecek tehlikelere karşı iyi bir üs durumuna getirildi.

Mora Despotluğu'nun Osmanlı Hakimiyetine Alınması: Mora'da Osmanlı'ya tâbi olmak şartıyla yerlerinde bırakılan son Bizans İmparatoru Kostantin Dragezes'in kardeşleri Thomas ve Dimitrios arasında çıkan ihtilaf dolayısıyla memleket karışmıştı. Bu iki kardeş arasındaki mücadele, batılı devletlerin desteklediği Thomas'ın lehine gelişerek, Mora'ya hakim oldu. Mora Yarımadasını alt üst eden bu karışıklığa son vermek için Fatih 13 Nisan 1460 günü Mora seferine çıktı. Bunun üzerine Dimitrios, Fatih'e bağlılığını bildirdi; Thomas ise İtalya'ya kaçtı. Böylece Fatih, sahildeki Venedik kaleleri hariç bütün yarımadayı fethederek Osmanlı topraklarına kattı.

Mora sancakbeyliğine yeniden atanın Ömer Bey'in Venediklilere ait Koron ve Mudon şehirlerine saldırması üzerine, Venediklilerle Osmanlılarınarası açıldı; zaten Osmanlılar aleyhine Papalık, Arnavutluk, Macar devletleri ve Venedik Cumhuriyeti arasında gizli bir ittifak yapılmıştı. Mora'nın durumunu haber alan Fatih, Eylül 1463 sonrasında, Mora'ya süratle Mahmut Paşa'yı gönderdi. Zamanında yetişen Mahmut Paşa, içерiden Ömer Bey'in, dışarıdan da kendisinin baskısı ve saldıruları karşısında Venedikliler bozuldular ve gemilerine doğru kaçarken birçokları denizde boğuldu. İsyan eden Moralılar, yeniden itaat altına alındığı gibi, Venediklilere ait Mudon tahrip edildi (1463). Buna rağmen Venedikliler, çeşitli cephelerden girişikleri saldırularla Türkleri şaşırtmak istiyorlardı. Nitekim onlar, 40 gemi ile Mora'nın Ahaiya bölümünü saldırararak, buranın başkenti Patras'ı kuşattılar (1463). Gayet temkinli hareket eden Ömer Bey, çok az bir kuvvetle düşmanı mağlup etmeyi başarmıştır.

Ege Adalarının Fethi, Venedikle Mücadele: Denizcilikte Osmanlıların en büyük rakibi Venedikliler idi. Osmanlı donanmasının ilk seferi Enez üzerine olacaktır. Enez hâkiminin Osmanlı Devleti'yle yapmış olduğu antlaşmaya aykırı olarak Enez halkın İpsala ve Firecik'deki Türklerin köle ve cariyelerini kaçırarak satmaları sebepleriyle Enez'in alınması kararlaştırıldı. Kaptan Has

Yunus Bey, 10 kadirga ile denizden, Edirne'de bulunan Sultan da karadan harekete geçip, Enez'i ansızın kuşattılar. Çok geçmeden baskiya dayanamayan Enez teslim oldu. Enez, İmroz ve Taşoz'un alınmalarından sonra 1456 yılında, Limni de Osmanlı yönetimine alındı (Mayıs 1456).

Bu seferlerden sonra, Midilli Adası'nın fethi kararlaştırıldı. Mahmut Paşa, hazırlanan donanma ile Midilli üzerine yürüdü (1462). Midilli halkı ada prensiyle birlikte teslim olduktan sonra adanın diğer şehir ve kaleler de aynı şekilde teslim oldular (1462). Sıra Eğriboz Adası'nın fethine gelmişti. Venediklilerin bu savaşta kendilerine üs yaptıkları Eğriboz adasının alınması zorunlu idi. Osmanlı kuvvetleri, ani ve şiddetli bir saldırı sonunda kaleyi fethetti (12 Temmuz 1470). 264 yıl Venedik yönetiminde kalmış olan adanın Türkler tarafından fethi, Avrupa'da büyük yankı ve teessür meydana getirmiştir. Eğriboz seferinden sonra Yunan denizindeki Epir despotu Leonardo Toco tarafından yönetilen ve Osmanlılara vergi veren Zanta, Kafelonya ve Ayamavra adaları da fethedilmiştir.

Karadeniz Bölgesindeki Fetih Hareketleri: Fatih Sultan Mehmed'in hedeflerinden biri, ceddi Yıldırım Bayezid'in büyük oranda gerçekleştiği, fakat Ankara savaşıyla yeniden bozulan Anadolu birliğini temin etmek, yani Anadolu'yu bir bütün olarak Osmanlı hakimiyetine almak idi. Karadeniz'in batıdan doğuya doğru olan bölgesinde, Osmanlılara ait kıyı ilçelerinden başka Cenevizlilere tâbi ünlü ticaret şehri Amasra, Candaroğulları memleketi ve bu arada önemli Sinop limanı, Osmanlıların Samsun şehri ve limanı ile kıyıları ve nihayet Trabzon-Rum İmparatorluğu'nun toprakları bulunuyordu.

Amasra, Ceneviz Cumhuriyeti'ne ait olup antrepoların bulunduğu önemli bir ticâret şehri idi. Cenevizliler, Bizans döneminde olduğu gibi fetihten sonra da Galata'yı malikâne olarak kullanmak istemişler, bu sebeple buranın kendilerinde kalmasında ısrar etmişler, hatta Ceneviz Cumhuriyeti, Osmanlılara karşı düşmanca bir durum almıştı. Fatih, 150 parça gemi ile Vezir-i âzam Mahmut Paşa'yı Amasra'ya sevk ettiği gibi, kendisi de karadan Akyazı ve Hızırbeli üzerinden Bolu'ya geldi. Amasra'ya ulaşan Sultan, Amasra hâkimine teslim olma önerisinde bulunmuş, sonunda şehir ve kalesi barış yoluyla teslim alınmıştır. Amasra, Bolu Sancağı'na bağlanıp kalesine muhafizler konmuştur (1460).

Amasra'nın ilhakından sonra, Karadeniz bölgesindeki ikinci hedefini Candaroğlu Beyliği olarak tespit eden Fatih, Bakır Küresi gelirlerinden para hazırlanmasını bildirmiştir, yapılacak seferin Trabzon'a karşı olduğunu da ifade ile hedef şaşırtmıştır. Mahmut Paşa, İsmail Bey'e bir mektupla padişahın kesin kararını ve gereksiz yere kan dökülmesine meydan vermemesini bildirdi. Sonucun kendisi için iyi olmayacağıını anlayan İsmail Bey, güvence alıp kaleden çıkararak Mahmut Paşa ile görüştü ve nihayet Sinop da böylece 1461 yılında barış yoluyla alınmış oldu.

Trabzon Rum İmparatorluğu'nun Ortadan Kaldırılması: IV. Haçlı Seferi'nde İstanbul'un Latinler tarafından alınıp(1204) bir Latin İmparatorluğu kurulduğu sırada, İmparator ve Rumların diğer ileri gelen büyük ailelerinden bir kısmı, şehirden kaçmışlardır. Bunlardan III. Aleksio (Aleksios)'nin damadı Laskaris, 1206'da İznik şehri başkent olmak üzere, İznik-Rum İmparatorluğu'nu kurmuş, yine İstanbul'dan kaçmış olan Komnen (Komnenos) ailesinden Aleksio Komnen (Aleksios Komnenos) da Trabzon'a giderek orada başka bir imparatorluk kurmuştur (1204).

Fatih Sultan Mehmed, Candaroğulları Beyliği'ne son verdikten sonra Trabzon üzerine yürüdüğü sırada, Trabzon İmparatorluğu tahtında David Komnen bulunuyordu. Yuannis Komnenos'un ölümü (1458) üzerine Yuannis'in yerine geçen kardeşi David Komnen, Osmanlılara verilmekte olan vergiyi kestiği gibi, daha önce ödenenleri de Uzun Hasan Bey aracılığıyla geri istemişti. Osmanlı hükümdarı, Latinleri kendisine karşı kıskırtan bu imparatorluğu da ortadan kaldırılmaya karar verdi. Hiçbir direnişle karşılaşmadan Amasra, Kastamonu ve Sinob'u alan Osmanlı ordusu, karadan Trabzon üzerine yürüdüğü sırada, 300 gemiden oluşan donanma da Gelibolu sancakbeyi Kâzım ve usta bir denizci olan Yakup beylerin kumandalarında, Sinop'dan Trabzon üzerine hareket etmişti. Osmanlı donanması, kara ordusundan bir ay önce Trabzon önlerine gelip şehri ve kaleyi denizden kuşatıp topa tutmaya başlamıştı. David Komnen, Mahmut Paşa'nın Sultan adına yaptığı teklifi kabul ederek, orduya gelip teslim oldu. Böylece 258 yıl devam eden Trabzon Rum İmparatorluğu, 26 Ekim 1461'de tarihe karışmış oldu. Son Trabzon Rum İmparatoru David Komnen de, ailesiyle birlikte deniz yoluyla önce İstanbul'a, oradan da Edirne'ye gönderildi; daha sonra ona maiyet olmak üzere Serez'de yıllık geliri 300 bin akçe olan bir has verildi.

Eflak Seferi: Fatih Sultan Mehmed'in hükümdarlığı döneminde Eflak tahtında Vlad Çepes (Cellat Vlad) voyvoda olarak bulunuyordu. Kaynaklarda Kazıklı Voyvoda adıyla belirtilen ve girişiği mücadelelerle uzun süre Osmanlıları meşgul eden ve zâlimliğiyle ün salan Eflâk prensi budur. Vlad, Osmanlı sarayında yetişmişti; ilk zamanlarında devlete sadık görünüyor ve her yıl vergisini düzenli olarak getirip, bir törenle padişah tarafından kabul olunuyor, hilât giydirilip memleketine gönderiliyordu.

Padişahın Doğu-Karadeniz seferi sırasında Vlad, Osmanlılar aleyhine Macarlarla anlaşıp, Bulgaristan'a girerek tahribat ve akınlar yapmıştır. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'da bulunduğu sırada, Kazıklı Voyvoda'nın zulüm ve faaliyetlerini haber alınca Vlad'ın kesin olarak yakalanmasını emretti. Vlad, alınan tedbirleri öğrenince beraberindeki kuvvetlerle Hamza Bey'e bir baskın yaparak onu ve yanındaki Kâtip Yunus'u öldürdü; aldığı tatsakların bacak ve kollarınıkestirdikten sonra kazıklara vurdurdu ve 25 bin kişilik bir tatsak kafesiyle Eflâk'a döndü. Padişah, 1462 yılında Eflâk seferine karar verdi. Filibe'de toplanan 15 bin kişilik Osmanlı Ordusu, Eflâk'a doğru harekete geçti.

Vlad, bir gece yarısı, düzensiz ve şaşırıcı bir şekilde padişahın otağına saldırdı; halbuki otağ, daha gerilerde idi. Derhal savaş düzeni alındığı için Vlad planını uygulayamadı ve ağır kayıplar vererek kaçtı; Turahan Beyoğlu ÖmeBey de akıncı kuvvetleriyle ileri harekâta başlayıp Vlad'ın süvari kuvvetlerini yenilgiye uğratarak iki bin tatsak ile ordugâha döndü. Vlad, Macaristan'a sığındı ve onlardan yardım isteğinde bulundu. Fakat Osmanlı Devleti'yle barış yapmış olan Macar kralı Matyas Korven Osmanlılarla arasının açılmasını istemedi ve ardından da Vlad'ı hapse attırdı. Bunun üzerine Vlad'ın yerine küçük kardeşi Radul, Eflâk prensi oldu; o da Osmanlı sarayında yetişmişti. Yıldırım Bayezid döneminden beri Osmanlı Devleti'ne vergi vermeyi kabul etmiş olan Eflâk Prensliği, her firsatta bağımsız olmak istemiş, bu hususta, özellikle Macarlara güvenmişti. Fakat beş ayda gerçekleştirilen bu 1462 seferinden sonra Eflâk, artık Osmanlı Devleti'ne bağlı özel statülü bir eyalet haline getirilmiştir.

Bosna'nın Fethi: Sırbistan'ın Osmanlı topraklarına katılmasıından sonra 1461'e dek Bosna'da hüküm süren Macar Twartko hanedanından son kral Tomaşeviç'in, Bogomil mezhebine bağlı olanlara karşı zulmü, tarih yolculuğunda Bosna'nın ulaşacağı Osmanlı durağını daha bir yakınlaştırmıştır.

İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmed Balkan fetihlerini tamamlamaya karar vermiştir. Bu sırada Bosna Kralı Stephan Tomaşeviç'in Osmanlılara verdiği vergiyi kesip, bu maksatla gönderilen elçileri de hapsettirmesi üzerine Bosna'nın fethi bir zaruret halini almıştı. Nihayet, 1463 yılında açılan sefere Fâtih Sultan Mehmed bu sefere bizzat komuta etmiştir. Ordu, Üsküp üzerinden Vulçitrim şehrine ulaştı. Bu sırada Bosna kralı Stefan Tomaşeviç'in Yayçe kalesinde savunma yapacağı haber alınınca, Vezir-i âzam Mahmut Paşa derhal ileri gönderildi, fakat kral, burada tutunamayacağını anladığı için daha batıdaki Klyuç (Clytie) kalesine çekildi. Bosna krallığının başkenti olan Yayçe, bizzat padişah tarafından kuşatılırken Vezir-i âzam Mahmut Paşa da Kralı, Klyuç'da kuşatıyordu. Yayçe, su ve yiyecek darlığı sebebiyle uzun süre kuşatmaya dayanamayarak teslim olduktan başka, Bosna kralı da Mahmut Paşa'nın kendisine verdiği güvence üzerine, başka bir kalede teslim olan kardeşi ve üç oğluyla birlikte teslim oldu (1463).

Fatih Sultan Mehmed, Bosna'yı fethettikten sonra bu ile bitişik durumda olan Kovacılı ve Pavlılı beyliklerini de almış ve Hersek krallığı topraklarına girmiştir. Hersek Dükü Stefan Kasaroviç, karşı koyamayarak kaçmıştır. Fakat sonunda Kasaroviç, Osmanlı himayesini kabul ettiği için memleketinin bir kısmı kendisine bırakılmış, diğer bir kısmı ise ilhak olunmuş, oğlunu da rehin olarak Sultana göndermiştir.

Osmanlı kuvvetlerinin ilk Bosna seferinden dönüşünden sonra, Venedik ve Macarların arasında yaptıkları ittifak gereğince, Venedikliler, Mora'da, Macar kralı da Bosna'da (Aralık 1463) saldırıyla geçerek Osmanlıları buralardan çıkarmaya çalışılar. Bunun üzerine Sultan Mehmed ikinci kez Bosna seferine çıktı (1464). Sultan, Yayçe'yi sürekli kuşatma altında tutup ele geçirmek niyetinde idi. Yayçe ise, Macarlardan geri alınamadı, fakat fethedilen diğer kalelerden bir kısmı yıkıldı, gerekli olanlarına asker ve savaş malzemeleri yerleştirildi. Yayçe kalesi, ancak 1528 yılında, II. Bayezid döneminde fethedilecektir.

Fatih Sultan Mehmed, Bosna'yı fethettiği zaman Bogomil mezhebindeki Bosna Hıristiyanlarına son derecede hoşgörülü davranışmış ve onların devlet hizmetinde yetişmelerini sağlamıştır; böylece Bogomiller, tamamıyla Müslümanlığı kabul ettiler. Bosnalı kelimesinin yerel lisanda söylenilen dolayı (Bosniek) Boşnak diye de bilinen bu ahaliden Osmanlı hizmetinde çalışanlar tam bir sadakatle görev yapmışlardır. Bu bölge Osmanlı Devleti'nin Avrupa fetihleri için bir üs olmuş; Bosnalılar da Avrupa'nın ortasında bir Müslüman bölge olarak, Osmanlı hudutlarının müdafiliğini üstlenmişlerdir.

Karamanoğlu Seferi: Osmanlı Devleti'nin Venedik, Napoli, Macar, Arnavutluk ve Papalık kuvvetleri ile değişik bölge ve cephelerde mücadele ve savaş halinde bulunmasından istifade etmek isteyen Karamanoğlu Pir Ahmed Bey, daha önce Fatih'in hükümdar olduktan sonra girişiği ilk Karaman Seferi sırasında Osmanlılara terk edilen yerleri geri almak istedi. Ancak, Osmanlı Devleti'ne karşı tek başına karşı koyamayacağını anlayınca Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'dan yardım istedi. Fatih, 1466 senesinde Karaman üzerine sefer düzenledi. Konya'ya girerek, Karamanoğlu Beyliği'nin topraklarını, merkezi Konya olmak üzere bir beylerbeyilik olarak Osmanlı Devleti topraklarına kattığını açıkladı. Bölgeye Karamanoğulları'nın dönmemeleri için, Karaman tahtı denen Konya'ya beylerbeyi olarak oğlu Şehzade Mustafa'yı tayin etti. Veliahd şehzadenin Konya'ya yerleşmesi, Karamanoğulları'nın Konya ile Lârende'yi tamamen kaybetmelerine sebep oldu. Böylece Fatih, devletin doğusunu kısmen de olsa, emniyet altına almiş oluyordu. (1466).

Bu seferden sonra, 200 yıldan fazla bir süreden beri bağlı bulundukları Karamanoğulları ailesinin böylece ortadan kaldırılmasına çok üzülen Karaman halkı çeşitli hareketlere girişince, Osmanlı hükümdarı, 1468'de Karamanlı ailesini tamamen ortadan kaldırmak ve onlara yardımcı olanlara gereken cezayı üzere Rum Mehmed Paşa'yı görevlendirdi.

Fatih, Karamanoğullarının elinde kalan son kale olan Silifke'yi de almak için, yeniden Vezir Gedik Ahmed Paşayı vazifelendirdi. Gedik Ahmed Paşa Fatih'den gelen talimat üzerine Silifke'ye geldi. Silifke'de bulunan İshak Bey'in oğlu, Osmanlı Devleti'ne başvurarak "Silifke'yi terk edeceğini" bildirdi, bu nedenle Gedik Ahmed Paşa, şehri gelip almıştır (1471).

Fatih'in Arnavutluk Seferi: Osmanlı topraklarında yetişip, daha sonra Arnavutluk bölgесine kaçarak burada Osmanlı Devleti'ne karşı bir bağımsızlık mücadelesi başlatan İskender Bey, gerek II. Murad, gerekse Fatih dönemlerinde Osmanlı Devleti'ni uzun süre meşgul eden bir gaile olmuştur. Arnavutluk meselesini kat'i olarak halletmeye niyeti olan Fatih Sultan Mehmed, bizzat Arnavutluk seferine çıkmaya karar verdi. Sultan, 1465 ilkbaharında, 150 bin kişilik bir ordu ile Arnavutluk'a girdi. O, önce Arnavutların az kuvvetle müdafaa ederek çok kuvvete karşı koyabildikleri sarp boğazları ele geçirdi; daha sonra da dağlara çekilen Arnavutları izleye izleye İskender'in merkezi Kroya (Akçahisar) Kalesi önlerine ulaştı. İlbasan kalesini yapıp, içine muhafizler, savaş araç ve gereçleriyle yiyecek yerleştirdi. İskender Bey yine ortada yoktu.

İskender Bey, âkibetinin Kroya'ya bağlı olduğunu bildiği için Macar, Venedik ve Raguza'dan yardım istedi; hattâ bizzat Roma'ya giderek (Aralık 1466) Papa'dan da yardım isteğinde bulundu. Napoli'ye giden İskender, oradan da para yardımını alarak Arnavutluk'a döndü (Nisan 1467). İskender Bey, İlbasan kalesini kuşatmaya başlaması üzerine Fatih Mehmed, ilkbaharda, ikinci kez, Arnavutluk seferine çıktı (1467). İlbasan yakınlarından Arnavutluk'a giren Sultan, birçok yerlere asker yerleştirip Drac'a yürüdü ve İskender'in sığınağı durumunda olan Çorlu kalesini yıktırdı, daha sonra da Kroya'ya dönüp kaleyi kuşattı, fakat ele geçiremeden geri döndü (Ağustos 1467).

İskender Bey, Osmanlı kuvvetlerine karşı savaşa girişmek istedi ise de hastalığı arttı ve çok geçmeden de Leş ilçesinde öldü (17 Ocak 1468). İskender Bey, ölmeden önce, oğlunu ve ülkesini Venedik Cumhuriyeti'ne vasiyet etmişti. Bu nedenle onun ölümü üzerine Venedikliler, Kroya'nın ve Kastriyota prensliğini İskender'in oğlu Jan'a bırakırmak istediler, aksi takdirde prensliğin Venedik himayesine bırakılmasını bildirdiler. Fatih, Arnavutluk seferine bizzat gitmeye karar verdi. Fatih, İşkodra'ya yürümeden önce, yol üzerindeki sarp kayalıklerde bulunan ve bu nedenle fethedilemeyen Kroya'yı almaya karar verdi; Padişahın bizzat gelmesi üzerine müdafilerin ümitleri kırıldı ve çok geçmeden de teslim oldular (Haziran 1478 ortaları).

Daha sonra Osmanlı ordusu, İşkodra üzerine yürüdü; Fatih Sultan Mehmed, İşkodra kuşatmasında, Arnavutluk cephesi akıncı kumandanı Evrenuzoğlu Ahmed Bey kumandasında 40 bin asker bırakarak İstanbul'a döndü. Çok geçmeden, mal ve canlarına dokunulmamak ve isteyenlerin kalıp, istemeyenlerin de gitmelerine izin verilmesi şartlarıyla İşkodra teslim alındı. Venedik Cumhuriyeti, sonunda barış yapmak zorunda kalmıştır.

Boğdan Seferi: Boğdan prensi Stefan Cel Mare, Osmanlılar'ın Venedik, Napoli, Papalık ile denizde, Arnavutluk ve Macarlarla da karada savaşıkları karışık bir dönemde faydalanan

bağımsızlığını ilân etti. Stefan Çel Mare, bu sırada arasının açık bulunduğu Eflâk voyvodasına karşı harekete geçerek onu memleketten uzaklaştırmıştı. Bunun üzerine Osmanlı Devleti Boğdan prensine karşı Rumeli beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa'yı göndermiştir. Süleyman Paşa, uzun bir yol geldikten sonra derhal Boğdan üzerine yürümüşse de yenilmekten kurtulamamıştır (1475). Hadım Süleyman Paşa'nın yenilgisi ardından padişah, 1476 ilkbaharında bizzat sefere çıktı. İki taraf arasında yapılan savaşta, Sultan Mehmed, Belgrat kuşatmasında yaptığı gibi, atıyla ileri atıldı; on saat süren bir muharebe neticesinde, ağır kayıplar verdirilen Boğdan birlikleri mağlup oldu. Daha sonra Boğdan'ın merkezi Suçova şehri yakıldı ise de kaleyi fethedilemedi. Yeniçeriler arasında veba salgınının görülmesi ve Macarların da savaşa hazırlanmaları sebepleriyle ordu, geriye döndü.

Otlukbeli Muharebesi: XV. Yüzyılda güçlü bir Türk Devleti olarak karşımıza çıkan Akkoyunlu Devleti, bu dönemde doğuda Osmanlı'nın en büyük rakibi konumuna gelmiştir. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, on yıl önce artık Trabzon seferine giderken Fatih Sultan Mehmed'den korkup çekinen bir hükümdar değildi. Uzun Hasan Bey, ordusunu teçhiz ile özellikle Osmanlılarla savaş durumunda bulunan Venedik Cumhuriyeti'nin kendisine ittifak önerisi üzerine, onlarla anlaştı (1463). Osmanlı ve Akkoyunlu kuvvetleri arasında ilk çatışma, Ömer Bey kumandasındaki Akkoyunlu kuvvetlerinin, Karaman beyleri Pir Ahmed ve Kasım beyler de yanlarında olduğu halde, iki devlet arasındaki hududu geçerek Tokat kalesini tahrip ve yağma etmeleri neticesinde olacaktır. Baskından sonra, bu kuvvetten yaklaşık 20 bin kişilik bir kuvvet ayrılarak Yusufça Mirza'nın komutasında Karaman topraklarına girdi. Konya Valisi Şehzade Mustafa hemen harekete geçerek, Kireli mevkiine geldi. Yapılan muharebede, Yusufça Mirza, ağır bir mağlubiyete uğradı. Yusufça Mirza da yaralı olarak ele geçirildi (18 Ağustos 1472).

Bu sırada Uzun Hasan, Osmanlılara karşı Mısır Memluk Devleti ile ittifak kurmak istedi ise de, Memluklular, Osmanlı gibi bir devleti hasım olarak seçimlerinin doğru olmadığını bildikleri için bu ittifaka yanaşmadılar. Uzun Hasan'ın kuvvetlerinin Osmanlı sınırlarını aşip saldırıyla geçmesi, Osmanlıları buna karşılık verme durumuna getirdi; bu nedenle hazırlıklara başlandı. Osmanlı ordusu, Mart 1473'te Fatih Sultan Mehmed'in komutası altında Üsküdar'dan doğuya hareket etti. Osmanlı ordusunun Sivas'a geldiğini haber alan Uzun Hasan, Harput'tan yaklaşık 100 bin süvari ile kuzeyden hareketle Erzincan havalisine gitti. İki ordu, karşılıklı olarak Fırat vadisini izleyerek ilerliyordu. Uzun Hasan'ın kumandasındaki kuvvetler Otlukbeli tepelerini tutmuşlardı. Böylece Fırat havzasını Çoruh suyu kaynaklarından ayıran Otlukbeli yöresinde, iki büyük Türk devletinin orduları arasında, tarihî savaş başladı. 11 Ağustos 1473 çarşamba günü başlayan ve sekiz saat kadar süren çarpışmalar neticesinde, üssünden çok uzak bir yerde savaşa giren Osmanlı ordusu, savaş tekniği sayesinde, düşmana, ülkesi içinde, ağır bir darbe indirmiştir.

Fatih Sultan Mehmed, Otlukbeli savaşını müteakip esir düşen Karakoyunlu beyleri ile Akkoyunluları affetti. Ülkesinin doğusunu garanti altına alan Fatih, bütün kuvvetiyle batıya yöneldi. Otlukbeli savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin Ege kıyılarına yaptığı taarruzları ile Karamanoğullarına yardımlarından dolayı, Venedik üzerine sefer açılacaktır. Otlukbeli savaşından sonra Uzun Hasan'la barış yapılmadı; ancak onun ölümünden sonra yerine geçen oğlu Sultan Halil, dostluğu yeniden kurmak amacıyla, Kadı Alâeddin Beyhaki'yi İstanbul'a göndermiş, böylece her iki devlet arasında, dostane ilişkiler yeniden kurulmuştur.

Kırım Hanlığı'nda Osmanlı Hakimiyeti: Fatih Sultan Mehmed Han, 1475 senesine kadar Karadeniz'in Anadolu sahillerini ele geçirmiştir, Kırım sahillerine ve bu bölgedeki Ceneviz limanlarına henüz dokunmamıştı. Fatih Sultan Mehmed'in emriyle Vezir-i âzam Gedik Ahmed Paşa, Mayıs 1475 sonunda, 70 bin asker ve 300 gemiden oluşan bir donanma ile Karadeniz'e açılıp Haziran başlarında da Kefe limanı önlerine gelerek demir attı ve derhal 40 bin kişilik bir kuvveti karaya çıkardı. Gedik Ahmed Paşa, yaptığı teslim teklifine ret cevabı alınca 6 Haziran'dan itibaren üç gün süreyle Kefe'yi kuşattı. Muhasaraya daha fazla direnemeyen şehir, üç gün sonra teslim oldu; kaleye muhafizler yerleştirildikten sonra donanma, Azak Denizi'ne girerek Azak (Tana) kalesini de barış yoluyla ele geçirdi. Daha sonra Kırım yarımadasının güneyinde kıyıya yakın Menküb kalesi de kısa bir kuşatmadan sonra hile ile fethedildi; kaleye sığınmış olan Mengli Giray, Cenevizlilerle birlikte tutsa alındı ve diğer tutsaclarla birlikte İstanbul'a getirildi. Bu tarihten itibaren Kırım Osmanlı Devleti'ne tâbi hale getirilecektir. Mengli Giray Han, bundan sonra Osmanlı tâbiyetinde olarak 1487-1515 yılları arasında, Kırım Hanlığı'nda kalmış, kendisinden sonra da oğlu ve torunları 1783 yılına kadar 300 yıldan fazla han olmuşlardır.

Otranto'nun Fethi ve Rodos Muhasası: Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'dan sonra Hristiyanlığın ikinci merkezi olan Roma'yı almak niyetindeydi. Bu bölgenin fethi için, Fatih öncelikle Rodos şovalyelerinin tedib edilmesi gerektiğini bildiğinden, Mesih Paşa'yı 160 parçalık bir donanma ile Rodos Adası'nın fethiyle görevlendirdi. Gelibolu'dan hareket eden donanma 23 Mayıs 1480 günü Rodos önlerine demirledi ve kısa bir müddet sonra muhasaraya başlandı.

Rodos muhasasının devam ettiği bir sırada, 100 gemiden müteşekkil bir Osmanlı donanması da Gedik Ahmed Paşa komutasında, 28 Temmuz 1480 günü İtalya'nın güney ucunda bulunan Otranto limanına girdi. Gedik Ahmed Paşa, 18 bin yeniçeri ile bin süvariyi karaya çıkardı. Süvari birlikleri derhal Otranto şehrini muhasaraya başladılar. Bunun üzerine Napoli Kralı Ferdinand, şehri kurtarmak için oğlu Kalabriya Dukası Alfons'un kumandasında bir miktar asker göndermişse de başarılı olamayarak çekilmiş, çok geçmeden de bir saldırıyla şehir fethedilmiştir (11 Ağustos 1480). Fatih'in Otranto'yu ele geçirmesindeki asıl gayesi Batı Akdeniz ve İtalya hakimiyeti için bir üs elde etmekti. İtalya'nın fethini sürdürmek isteyen Ahmed Paşa, yeni kuvvetlerle harekâta başlamak istiyordu. Fakat bu sırada (3 Mayıs 1481) Fatih Sultan Mehmed'in ölümü ve yerine hükümdar olan II. Bayezid'in kendisini çağırması üzerine, geri dönmek zorunda kaldı. Böylece yeniden kuvvet sevk edilmemesi sebebiyle İtalya'nın fetih harekâtı geri kalmış oldu.

Otranto'daki Türk muhafiz kuvvetlerine yardım gönderilemediği için Kalabriya dukası, Napoli ve Aragon savaş gemileriyle harekete geçip feth edilen yerleri geri aldı. Sonunda 13 ay Türklerin elinde kalan Otranto, 10 Eylül 1481'de işgal edildi, diğer kalelerde olduğu gibi, bütün Türk muhafizleri öldürdü. Otranto'nun fethi, Osmanlı tarihi açısından oldukça mühim bir fetih hareketidir. Fakat, Osmanlı donanmasının henüz toparlanma merhalesinde oluşu, bu bölgenin merkeze olan uzaklığını ve buranın muhafazasındaki zorluklar gibi sebeplerle, bölgeye asker sevk edilememiş ve bir müddet sonra elden çıkmıştır.

Osmanlı-Memluk Münasebetleri: Fatih Sultan Mehmed, Hicaz'dan dönen hacıların yollarda susuzluktan çok sıkıntı çektilerini haber almış, bu nedenle Memlüklü Sultani Seyfeddin İnal'a bir mektup göndererek (1459), su yollarını tamir ile imkân elverdiği ölçüde yeni havuzlar yapılması için ondan izin istemiştir. Seyfeddin İnal, Sultanın bu başvurusunu bir müdahale kabul edip, onun önerisini

reddetti; böylece bu olay, iki taraf arasında gerginliğe sebep oldu. İki taraf arasındaki asıl gerginlik ve düşmanlık, Memlüklülere tâbi olan Dulkadirli ailesi arasındaki taht meselesine, akrabalık dolayısıyla Osmanlıların müdahaleleri yüzünden baş göstermiştir.

Fatih Sultan Mehmed, 1481 yılının ilkbaharında Memlüklü Devleti'ne karşı bir sefer düzenlemeye karar vererek, rahatsız olmasına rağmen Kapıkulu askerleriyle Üsküdar'a geçti; bu arada Karaman Valisi Şehzâde Cem de bir miktar kuvvetle Suriye sınırına gönderildi. Fakat, sefer için Üsküdar'a geçtikten sonra rahatsızlanması sebebiyle bu harekât vuku bulmamıştır.

Fatih Sultan Mehmed Han'ın Vefatı: Memluk seferine hazırlanan Fatih, Üsküdar'daki karargâhta birkaç gün kaldıktan sonra arabayla hareket ederek Gebze yakınındaki Sultançayı (Hünkârçayı)'nda bulunan ordugâha geldi. Bu sırada hastalığı artan Fatih Sultan Mehmed, 4 Mayıs 1481 günü, öğleden sonra 49 yaşında olduğu halde, hayata gözlerini kapadı. 49 yaşında ve yine bir sefer hazırlığı sırasında vefat eden Fatih'in vefatı bir müddet halktan ve askerden saklandı. Fatih'in nâşı İstanbul tarafına nakledilerek Muhyiddin-i Ebul'l-Vefâ hazretleri tarafından kıldırlan cenaze namazından sonra İstanbul'da kendi adına yaptırdığı Fatih Camii'nin bahçesine defnedilmiştir. Daha sonra üzerine bir türbe inşa edilmiştir.

Fatih devlet nizam ve teşkilatına büyük bir ehemmiyet vermiştir. Devlet idâresini tam bir intizâm içinde yürütmemek için lüzum ve ihtiyaç göründükçe İslâm'ın esaslarına uygun kânunlar ve fermanlar yayınladı. Tanzimat dönemine kadar Osmanlı Devleti'nin temel kanunu olarak mer'î olan Fatih Kânun-nâmesi çok mühim bir kanun külliyatıdır. Padişah'ın görüşleri alınarak Sadr-ı azam Karamanî Mehmed Paşa tarafından hazırlanan bu çok önemli kânun-nâmeyi, Nişancı Leys-zâde Mehmed Çelebi kaleme almıştır. Kânûnî Sultan Süleyman döneminde hazırlanan kânun-nâmede de bu eser esas alınmıştır. Osmanlı Devleti'nin bütün temel müessesesi ve teşkilâtı Fatih devrinde en mükemmel hâle gelmiştir. Enderun mektebini kurarak, devlet için gerekli devlet adamı yetiştirilmesini yine o sağlamıştır.

Kudretli şahsiyeti, büyük Avrupa sahalarının dış görünüşünü derinden değiştirmiştir. Ortaçağdan çıkarken, insanları ve dünyayı görüş tarzında, Fatih'in şahsiyeti zekâları tesir altında bırakmıştır.

KISALTMALAR

A.DVN	Bab-ı Asafî Divan-ı Hümayun Kalemi
A.DVN.DVE.d	Bab-ı Asafî Düvel-i Ecnebî Defterleri
A.NŞT	Bab-ı Asafî Nişan ve Tahvil Kalemi
AE. SMMD.II	Ali Emiri Fatih Sultan Mehmed
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
D.HMH	Bab-ı Defteri Haremeyn Muhasebesi
EV.VKF	Evkaf Vakfiyeler Evrakı
KK.d	Kamil Kepeci Defterleri
MAD.d	Maliyeden Müdevver Defterler
MŞH.ŞSC.d	Şeriye Sicilleri
Nr.	Numara
s.	Sahife
TSMA	Topkapı Sarayı Arşivi Müzesi
TT.d	Tapu Tahrir Defterleri
vr.	Varak

FERMANLAR

**Fethi tebrik münâsebetiyle İstanbul'a gelen Kudüs Rum Patriği Atanasyos'a ricâsı üzerine
Hazreti Peygamber [SAV.] ve Hazreti Ömer [RA.]'in vermiş oldukları emân-nâme gibi
kendilerinin rencide edilmemesi ve ibâdethânelere dokunulmaması ile
ilgili emr-i şerîf sûreti.**

[1457-1458]

*Mûcебince amel oluna. Her kim hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnu fesh eder ise Allah’ın la‘netine uğrasun
deyu ünvânına sâdîr olan hatt-ı hümâyûndur.*

Bi-avni’llâhi te’âlâ Hazret-i Resûl-i Ekrem hürmetiyle makâm-ı Kostantiniyye feth oldukda etraf u eknâfda olan şâhlar ve krallar Âsitâne-i sa‘âdetime elçiler gelüp feth u fütûhu arz edüp bu defâ Kudüs-i Şerîf'de olan Rumların Patriği Atanasyos nâm râhib ruhbânlarıyla gelüp Âsitâne-i sa‘âdetime yüz sürüp Hazret-i Resûl-i Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem hazretlerinin mübârek eliyle ve pençesiyle imzâlu olan hatt-ı hümâyûnları ve Hazret-i Ömer bin Hattâb radiya’llâhü anha verilen Hatt-ı Kûfi ile selâtîn-i mâziyyeden hatt-ı hümâyûnları ibrâz edüp ve recâ eyledi. Kudüs-i Şerîf içeri ve taşrasında namâzları ve ziyâretleri ke’l-evvel Hazret-i Resûl-i Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem hazretlerinin ve Hazret-i Ömer ve selâtîn-i mâziyyeden ihsân olunan hatt-ı hümâyûnları mûcебince zabit ve tasarruf eyleyeler. Kadîmden fermân üzere olan içeri olan Kamâme ile cemî-i namâz-gâhları ve ziyâret-gâhlarıyla ve Gürcü Manastırı olan Mîr Yakob, Kudüs-i Şerîf ve taşrasında olan manastırlar ve kiliseler ve Hazret-i Îsâ[‘nın] doğdu[ğu] Beytü'l-lahm Kilise-yi Kübrâ ve mağara ve kilisede olan üç kapu miftâhlıyla şimâl ve kible ve garbi tarafından ve içinde olan cemî-i millet-i Nasrânî, Kudüs-i Şerîf patrîkleri yamakları bu vakf olan eşyâları fermânım olduğu üzere rencide olunmaya. İmdi Hazret-i Resûl-i Ekrem ve Hazret-i Ömer ve selâtîn-i mâziyyeden ihsân olunan hatt-ı hümâyûnları mûcебince cenâb-ı celâdetim dahi sadaka ve ihsân ve fermân-ı âlî-şânım olmuşdur. Tasarrufumda ve hükmümde olan memleketler eğer deryâda ve eğer karada hâkimü'l-vakt olanlar Kudüs-i Şerîf Patriği ve ruhbânları mezbûrlara himâyet ve siyânet ve âhardan kimesne rencide eylemeyeler. Eğer bundan sonra gelen halîfeler ve vüzerâ-yı izâmdan ve ulemâdan ve ehl-i örfden ve kapum kullarından ve ehl-i örfden vesâir Ümmet-i Muhammed'den akça için veyâhûd hâtır için feshine murâd ederlerse Allah'ın ve Hazret-i Resûlü hîşmâna uğrasun deyu.

Sene isnâ ve sittîn [ve] semâne mi'e târîhiyle Fâtih Sultân Mehmed Hân Hazretleri'nin gününde verilen emr-i şerîfdır.

BOA, AE. SMMD.II, 1/2

**Medîne-i Münevvere fakirlerine borcu olan Hacı Hüseyin isimli zâtın borçunu tedkiye
edebilmesi için emlâkinin sattırılması ve alım satım işleminin
kayıt altına alınmasına dâir ferman.**

1 Ağustos 1467

[Tuğra]

Ferzend-i es'ad, erşed, emced, nûr-ı hadeka-i saltanat, nûr-ı hadîka-i memleket [...] Devle[ti] ve'd-dîn oğlum Bâyezîd *tâle bekâhü* [...] [şerî]fim vâsil olıcak ma'lûm ola ki, bundan [...] Hacı Hüseyin nâm kimesnenin fukarâ-yı Medîne'ye deyni olduğuün emlâkini satdurmağı emr etmişdüm. Eyle olsa [...] emlâkini ber-vech-i şer'-i kavîm her kim ki satur, alursa defterde üzerlerine kayd etdüresiz ki sonra nev'-i hîle mütetarrif olacaklıyın olmaya. Şöyle [bilesiz] biti [...] alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâhir-i [...] sene ihdâ ve seb'în ve [semâne-]mi'e.

Be- yurd-ı [...] tâbi'-i Varna?

لَهُونَ

Dubrovnik Arşivi, E 004

Cizye veren gayr-i Müslümanların gelip cizyelerini ödemeye riâyet etmeleri, kendilerine bu durumda asla taarruz edilmeyip zulüm edilmemesine dâir Bosna Sancağı Beyi Isa Bey'e yazılan fermân.

25 Mart-3 Nisan 1468

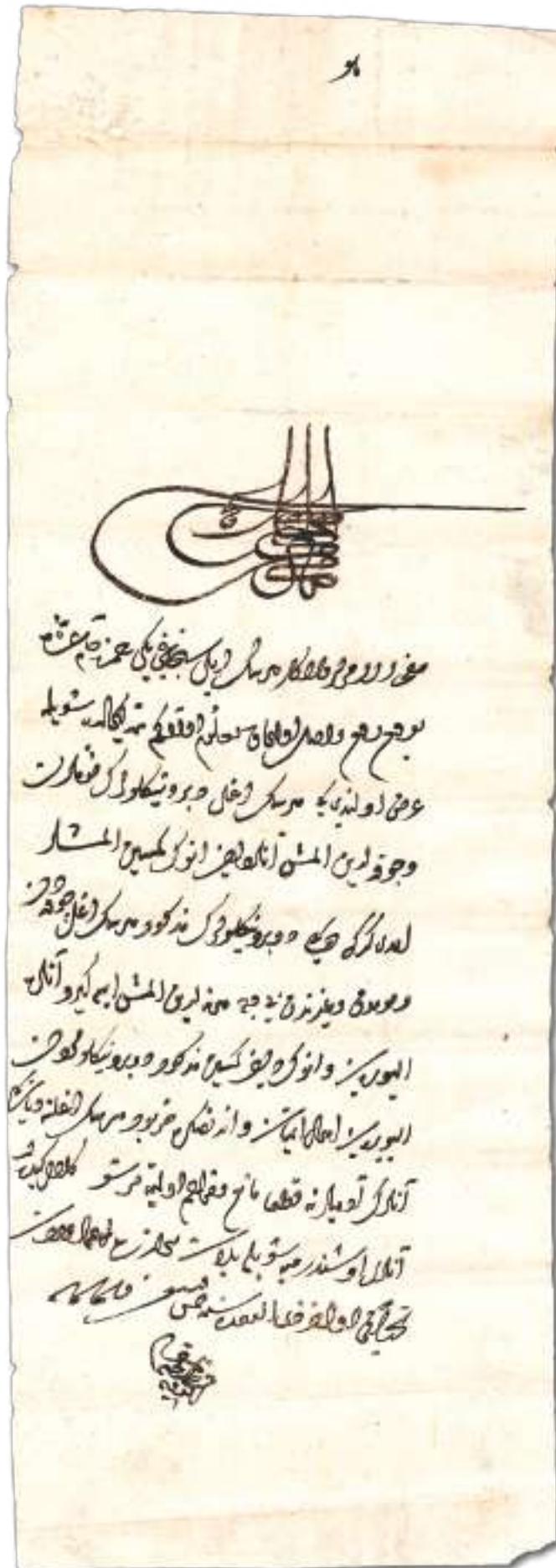
[Tuğra]

İftihâru'l-ümerâ-yı eyâlet Bosna Sancağı Beği Isa Beğ *dâme izzübhû* tevkî-i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim, şimdiki hâlte âdem koşup ve Brodekin? elçisi göndermişsiz. Geldi yetişti. Cizyelerin edâ edüp girü destûr verildiler. Gerekdir ki, gönderesiz. Varalar gideler ve bundan böyle sâyir harâc-güzârlarım nice ri'âyet olunurlarsa anlar dahî eyle ri'âyet olunmak gerekdir. Ol bâbda bir dürlü hayf eylemeyesiz ve anlara kat'a ta'arruz edüp zahmet vermeyesiz. Biti tâhkik bilüp i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâyil-i Ramazâni'l-mübârek sene isnâ ve seb'în ve sem[ânü-mi'e].

Be-yurd-ı Gekbuze.

Dubrovnik Arşivi, E 007

**Birbirlerinin mallarını haksız yere alan Dubrovniklilerle Herseklerin
mallarını sâhiplerine iâde etmeleri husûsunda Hersek İli Sancağı Beyi
Hamza Bey'e yazılan fermân.**

11-20 Mayıs 1471

Hüve

[Tuğra]

Mefharü'l-ümerâ' ve'l-ekâbir Hersek İli Sancağı Beği Hamza *dâme izzühû* tevkî-i refî' vâsil olıacak ma'lûm ola kim şimdiki hâlde şöyle arz olundu ki, Hersek oğlu Dubrovniklülerün mumların ve çukaların almış. Anlar dahi anun gemisin almışlar. İmdi gerekdir ki Dubrovniklülerün mezkûr Hersek oğlu çukadan ve mumdan ve gayrından bî-vech her nelerin almış ise girü anlara alıveresiz ve anun dâhî gemisin mezkûr Dubrovniklülerden alıveresiz. İhmâl etmeyesiz ve andan sonra mezbûr Hersek oğluna diyesiz ki, anlarun âdemîlerine kat'â mâni' ve müzâhim olmaya, karşı geleler gideker. Anları üşendürmeye. Şöyle bilesiz biti üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâhir-i Zi'l-ka'de sene hamse ve seb'în ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

الله

انفصال لادواره مالکیت و سرایش خیلی کنیت
سو قبیر رفیع الصدر و امیر حاتم صاحب المعلم و شیخ العلیا
صلفه رئیس اسلام اعلیٰ بحقیقت خوبی و نیکی کافرین رئیس اسلام
امام زین العابدین پیر احمد قبیر تسبیح اعلیٰ این از این اندیشه
این اندیشه کرده و بیکی کردند و باقی آنها به فخر بر جای
صحابه ایشان بخوبی داشتند و در این کار خوبی و نیکی کنیت
و ایمان و بر و ایمان و ایمان و ایمان و ایمان و ایمان
تسبیح اعلیٰ و قبیر و ایشان و ایشان و ایشان
فدویکن و ایشان و ایشان و ایشان و ایشان و ایشان
سیوطیه ایشان و ایشان و ایشان و ایشان و ایشان
حکیم ایشان و ایشان و ایشان و ایشان و ایشان
محمد ایشان

Dubrovnik Arşivi, E 008

Ağaçtan hisâr yapdıkları bildirilen Dubrovniklilerin başka yerde de hisar yapıp yapmadıklarının araştırılması ve haraçlarını ödediklerine dâir hüccetlerinin olup olmadığı, eğer yoksa gereğinin yapılması husûsunda Hersek İli Sancağı Beyi Hamza Bey'e fermân.

5-14 Kasım 1471

Hüve

[Tuğra]

İftihârül-ümerâ' ve'l-ekâbir Hersek İli Sancağı Beği Hamza *dâme izzühhâ* tevkî-i refî' vâsil olicak ma'lûm ola kim, şimdiki hâlte dergâh-ı mu'allâmda şöyle istimâ' olundu ki, Dubrovnik kâfirleri Nertuk? kenârında ağaçdan hisâr yapdilar deyu kapumda teftîş olundu. İnkâr etdiler. Eyle olsa gerekdir ki, göresiz vâki'â andan gayrı mahalde hisâr yapmışlar araşdırısız ve Hersek'ün Dubrovnik florisi varmış verdiğümüze hüccetlerümüz vâr dediler. Buyurdum ki, teftîş edesiz. Ol bâbda hüccetleri vârsa hoş ve illâ florisin alıveresin. Bu bâbda bir dürlü dâhî vâki' olmaya. Şöyle bilesiz biti üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren evâhir-i Cemâziye'l-evvel sene sitte ve seb'in ve semâne-mî'e.

Be-yurd-ı Vize.

رَوْفَهَا مِنْ لِلَّاهِ وَلَدَ لَهُ الْمُؤْمِنُ وَلَهُ خَيْرٌ سَاوِيٌّ وَلَيْلَهُمْ لَهُ شَرُورٌ
 فَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَصْنَعُونَ وَلَهُ عِلْمٌ بِمَا يَعْمَلُ الْكُفَّارُ
 لَهُ حِلْمٌ سُرْفٌ لِرَبِّ الْجِبَرِينَ لَهُمْ بِالْعِدْلِ صَوْبَارٌ
 هِرْزُورْ تُورْ بَعْدَ لَوْلَانْ هَدْرُوكْرُوبْ خَاصِلْ بَلْجِمْ خَاطِلْ جَوْلِيْرِ
 فَابُونْ بَلْرُونْ جَيْرِوْ شَدِيكَلْ بَخْرُوكْ وَحَلْكَارْ جَاهْلَذْ
 مَزْبُورْ غَلْدَصَوْ كَيْلَ كَسُوزْ نَهْ بِرْ سَمْغَيْارْ لَفَدْ كَيْلَ لَتْجَيْلَهْ
 رَيْدَجْ كَيْلَ عَكْرَمْ خَوْرَمْ جَهَلْ زَهَرْ كَيْلَ دَلْيَرْ بَلْيَرْ لَوْسَ
 بَيْرَهَمْ كَيْضَرْ كَوْ رَقْعَاطِهْ مَزْبُورْ غَلْدَصَوْ كَيْلَ غَلْدَهْ
 كَسُوزْ كَيْنَهْ قَبْوَلْ كَوْ لَفَهْ بَلْيَهْ قَوْزْ كَنْيَلْ مَيْنَهْ
 تَلِيمَهْ بَلْيَهْ لَقَزْ لَهْ كَوْ تَرْرَهْ لَهْ وَلَهْ وَنَعِيَهْ كَيْرَهْ وَعَيْهْ
 بَازْ بَلْرُونْ وَرَكْرَلَهْ كَوْ تَرْزْ لَهْ حَمَلْجَوْ كَيْرِ
 حَاصِدْ وَقَنْجَعْ ضَرْ كَوْ غَلْدَصَوْ كَيْلَ كَمْ لَرْ تَوْكَمْ لَوْلَهْ كَيْلَ
 لَوْبَ عَكْرَمْ خَوْرَمْ جَهَلْ زَهَرْ كَيْلَ دَلْيَرْ بَلْيَرْ كَيْلَ تَكَزْ لَعَلْهَارْ كَيْلَ
 دَرْزْ رَوْلَهْ عَالَهْ لَهَدْ دَسَسْ دَسَسْ دَسَسْ دَسَسْ

TSMA, E.5947

**Serez'de Gahovik Oğlu'nun mülkü olan köyünü hass yaparak mukataaya verilmesi
ve bu mukataadan Gahovik Oğlu'nun oğluna 10000 akçelik bir timar ayrılması
hakkında Fatih Sultan Mehmed'in Serez kadısına fermanı.**

13 Ekim 1472

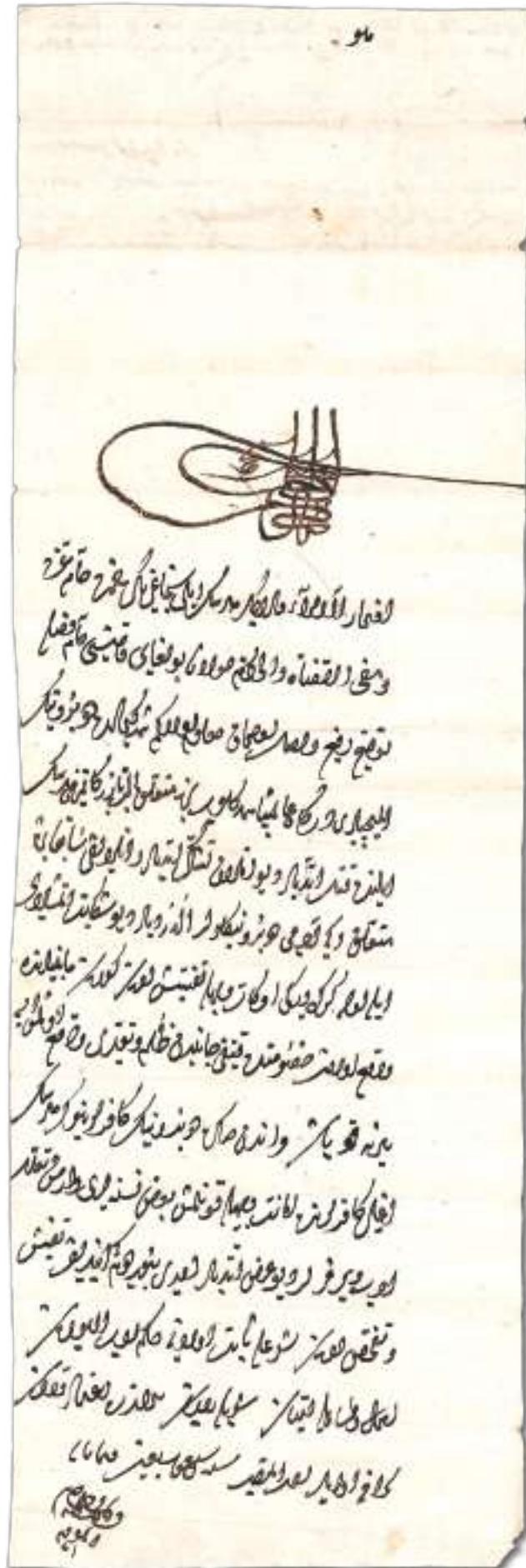
[Tuğra]

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-mûkinîn vârisi'l-enbiyâ'i ve'l-mûrselîn Mevlânâ Siroz Kâdîsı *dâme fazlühû* tevkî'i hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola kim, bundan evvel sana hükm-i şerîf ırsâl idüp emr eylemiş idüm ki, Gahovik Oğlu'nun Siroz tevâbi'inde olan mülk köyünü hâss eyledüm mukâta'aya virüp kapuma bildiresün deyû şimdiki hâl mezkûr mülkün hâsılından mezbûr Gahovik'in öksüzüne bir nîm timâr on bin akça ta'yîn eyledüm ki, asâkir-i mansûreme mülâzemet eyleye. Öyle olsa buyurdum ki, mezkûr mukâta'a-i mezbûr Gahovik Oğlu'nun öksüzü kendü kabûl edüp on bin akçadan ziyâdesini kapuma teslîm itmek iltizâm gösterirse ana virmesin ve niceye virdüğünü yazup bildüresin ve eğer iltizâm göstermezse âhara mukâta'aya virüp hâsil vaktinde mezkûr Gahovik Oğlu emr etdüğüm on bin akçayı alup asker-i mansûreme mülâzemet eyleye. Şöyle bilesin. Biti üzre i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâ'il-i Cemâdiye'l-ûlâ sene seb'a ve seb'în ve semâne-mi'e.

Be-yurt-ı Beşiktaş.

Dubrovnik Arşivi, E 009

Dubrovnik ve Hersekli gayr-ı müslimlerin katl ve alacak meselesinde birbirlerinden şikayet etmeleri dolayısıyla, haklıya hakkının verilmesi ve gereğinin yapılması hususunda Hersek İli Sancağı Beyi Hamza Bey'e ve Blagay kadısına yazılan fermân.

2-11 Aralık 1472

Hüve

[Tuğra]

İftihârû'l-ümerâ' ve'l-ekâbir Hersek İli Sancağı Beği Hamza dâme izzühû ve mefharü'l-kuzât ve'l-hükkâm Mevlânâ Bulagay [Blagay] kâdîsı dâme fazlühû tevkî-i refî' vâsil olicak ma'lûm ola kim şimdiki hâlde Dubrovnik elçileri dergâh-ı âlî-şânıma gelüp bize müte'allik olup bâzergânımızı Hersek ilinde katl etdiler deyu anlardan teşekkî etdiler ve anlar dahi sâbıkâ bize müte'allik iki âdemî Dubrovniklüler öldürdüler deyu şikayet etmişlerdi. Eyle olsa gerekdir ki, onat vechle teftîş edesiz. Göresiz. Mâbeynlerinde vâki' olan husûmetde kangî cânibden zulm ve te'addî vâki' olmuş ise yerine koyasın ve andan sonra Dubrovnik kâfirlerinin Hersek oğlu kâfirlerinde emânet vechle konulmuş ba'z-ı nesneleri varmış ta'allül edüp vermezler deyu arz etdiler. İmdi buyurdum ki, anı dahi teftîş ve tefahhus edesiz. Şer'le sâbit olanı hükm edüp alıveresiz. İhmâl ve müsâhele etmeyesiz. Şöyleden bilesiz biti üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâyil-i Recebü'l-mürecceb sene seb'a ve seb'în ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

٦٠

مفاسخ العصاوى لقى رؤوفى قبلى حامى فضل
 توقيعه رفعه و مصدره فى عباق دعائى للعلم بدلاً من
 وبر و زينه كفى لزمه و روى و ملطفه طور شبابه غارى
 بعضه كتبه و بزم الحضور و زينه و تقدىم و زاده
 يده لعله زاده و نفي سار على المدى و تقدىم و زاده
 خاتمة بعد و لقدر كذكره و تقدىم و حضور زاده
 قيصرى و نفع لعامه و كان مديماً قيصرى و قيصرى و زاده
 نابه اذن كعاصى و زاده صرخه بداعى لعله زينه طالع
 و تقدىم و زاده زينه و زينه و زينه و زاده
 كروح لطه طه سبع سبع سبع سبع سبع سبع

دعا

Dubrovnik Arşivi, E 010

**Dubrovnikli gayr-ı müslimler bâzı kimselerin kendilerine zulm ettiğini bildirerek şikâyetlerini
arz etmeleri sebebiyle Rumeli kadılarına gereğinin yapılması ve hakkın yerini bulması için
dikkat edilmesi husûsunda yazılan fermân.**

12-21 Aralık 1472

Hüve

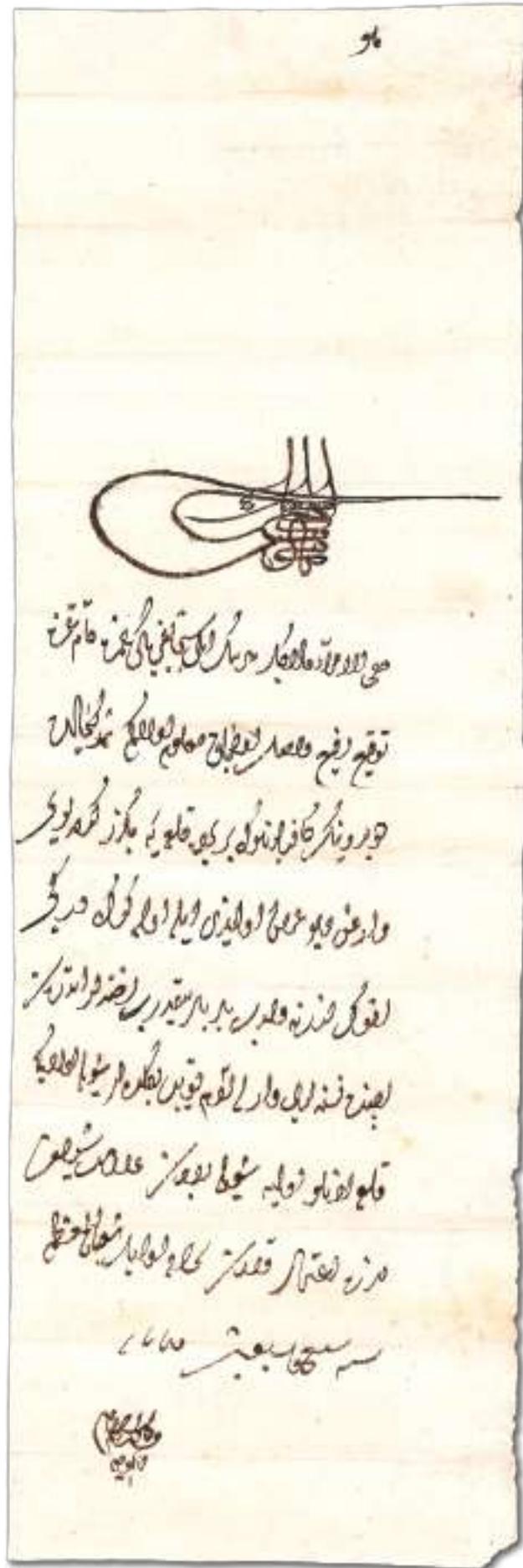
[Tuğra]

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hukkâm Rumili kâdîları *dâme fazlühüm* tevkî-i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim şimdiki hâlte Dubrovnik keferelerinden dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz etdiler ki, ba'z-ı kimesneler bizimle husûmet edüp ziyâde zulm ve te'addî ederler deyu eyle olsa anlar dahi sâyir memâlik-i mahrûsemde vâki' olan harâc-güzâr zimmîlerden ma'dûdlardır. Gerekdir ki, her kangınızın huzûrunda anların kazîyyeleri vâki' olsa onat vechle teftîş edüp muktezâ-yı şer'-i nebevî ne ise anunla amel edüp hakk-ı sarîhe tâbi' olasız. Bunlara zulm ve te'addî etdürmeye siz. Şöyle bilesiz. Biti üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâsît-ı Receb sene seb'a ve seb'in ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

Dubrovnik Arşivi, E 011

**Dubrovnikli gayr-ı müslimlerin bir yerde kaleye benzer bir şey yaptıklarının bildirilmesiyle
Hersek İli Sancağı Beyi Hamza Bey'e buranın yıktırılması ve böyle bir şeye asla müsâde
edilmemesi husûsunda fermân.**

1-10 Ocak 1473

Hüve

[Tuğra]

Mefharü'l-ümerâ' ve'l-ekâbir Hersek İli Sancağı Beği Hamza *dâme izzühû tevkî-i reffî* vâsil olıacak ma'lûm ola kim, şimdiki hâlde Dubrovnik kâfirlerinin bir yerde kal'aya benzer gird yeri vârmış deyu arz olundu. Eyle olsa gerekdir ki, anun üzerine varup bir bir yıkdurup ızrâr etdüresiz. İçinde nesneleri vârsa âdem koyup bekledeler. Şöyle ola ki, kal' edenlü olmaya şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

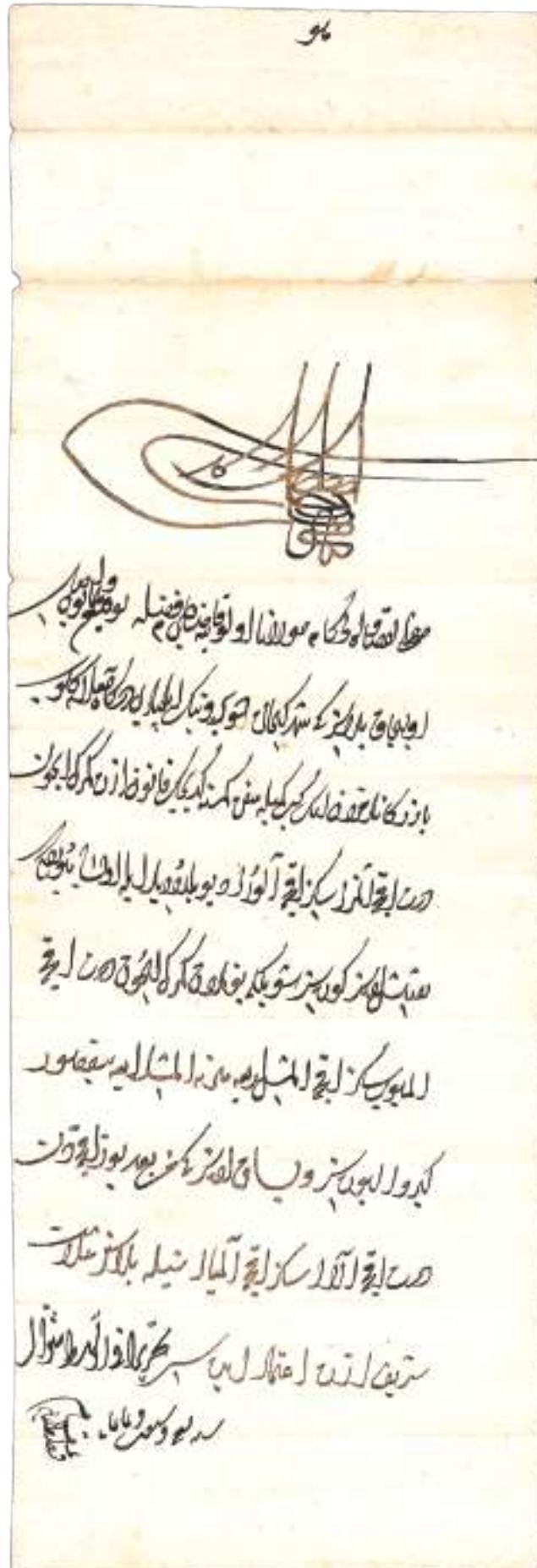
Tahrîren fî evâyil-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene seb'a ve seb'in ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

مہ

Dubrovnik Arşivi, E 012

**Dubrovnik elçilerinin gümrük resmi olarak fazla akçe alındığına dâir şikâyetleri üzerine
Avlonya kadısına gereğinin yapılması husûsunda fermân.**

11-20 Mart 1473

Hüve

[Tuğra]

Mefharü'l-kudât ve'l-hukkâm Mevlânâ Avlonya kâdîsı *dâme fazlühû* tevkî-i hümâyûn vâsil olıacak bilesiz ki, şimdiki hâlde Dubrovnik elçileri dergâh-ı mu'allâma gelüp bâzergânlarımızdan anın gibi gemiyle sefere kimesne gidicek kânûn üzere gümrük için dört akça almazlar sekiz akça alurlar deyu bildirdiler. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş edesiz. Göresiz. Şöyledir ki, bunlardan gümrük için dört akça almayup sekiz akça almışlar-ise her ne almışlar ise bî-kusûr girüp alıviresiz ve yasak edesiz ki, min ba'd yüz akçadan dört akça alalar. Sekiz akça almayalar. Şöyledir bilesiz alâmet-i şerîf üzere i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsit-ı Şevvâl sene seb'a ve seb'în ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

ای خواستار ام که عالی باری سلطان ملکه ای و لطف و حکم و پیغام را برای این طبق
 علی نیزه رئیس و قیصر فتح را همراه با امداد و امدادی بیش از میلاد
 بوزیره اولی فخر رسانیده بیشتر و مصطفی اللہ تعالیٰ خاتم و محبوبه بوزیر
 قاضی ای
 مهندی ای
 تیکیلی بیکر بونا آذربایجانی ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای
 دویانی بیکر بونا آذربایجانی ای ای ای
 و میکنی ای ای
 مزدی طرفی ای
 بی

نه نه

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'la Fatih Sultan Mehmed arasında Karamanoğulları'nın memleketlerinin işgalinden ve onları himâye dolayısıyla vâki muhalefet esnasında, Karaman valisi Şehzade Mustafa'nın lalası İsmail Bey ile Karamanoğlu Kasım Bey'in muharebeleri sırasında Larende kalesindeki muhafizlara cenc için verilen zırhların zâyi olmasından dolayı bunların buldurularak yerine konulması kendisinin de Akkoyunlu hükümdarıyla harb etmek üzere hareket edeceği hakkında Fatih Sultan Mehmed'in ümeradan Babaoglu Ali'ye fermanı.

11- 21 Kasım 1473

[Tuğra]

İftihârû'l-ümerâ'i ve'l-ekâbir müstecmi'u'l-me'âlî ve'l-mefâhir el-mahsûs bi-avni'l-Kâdir Babaoglu Ali zîde kadrûhû tevkî-i refî-i râfi-i cihân-mutâ' vâsil olıcak şöyle bilesiz ki, bundan evvel ferzend-i es'ad, ercümend oğlum Mustafa Lalası İsmâîl, Karamanoğlu Kâsim'la buluşacak mezkûr İsmâîl Lârende Hisâri'ndan Kayra nev-kerlere ceng için zırhlar vermiş imiş harâb olıcak kaçup ba'zi zırhlar zâyi' olmuş. Öyle olsa gerekdir ki, onat teftîş idesiz bulunan zırhları bir ehlî âdemînle Lârende Hisârına teslîm idesiz. Bu bâbda bir dürlü dahi olmayasız. Zîrâ gâyet ulu hidmetdir. Şöyle bilesiz ve hem inşa'llâhü'r-Rahmân babam rûhiyün bu kış ecelden emân bulıcak her ne tarîkle olursa Muhammedîn'in kurtulmasına tedâruk ola. Şöyle bilesiz biti tâhkîk bilüp i'timâd kılasız.

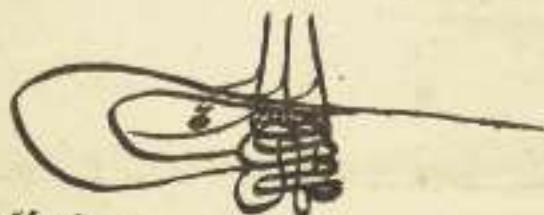
Tahrîren fi evâhir-i Cemâdiye'l-âhir li-sene semânin ve seb 'în ve semâne-mî' e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

۹۶

(ص) رأي النفس ملائكة موالاً ما اذامر ضئي ضئلاً فوج معانٍ
وأصل وحيان حلوم ولهم حذر حكم ساونه بوف فعنة
نائم كمن قايم كلوب عدو واقم بني نوح لفون لفون لفون
أنت بيبرلغا آنور قبضي اتره صاره ابي عيم لفون لفون لفون
دالى شلند بورلى في نسنه كلوك تولدى ضفون بعده قدر فرخ
بركنت ويكهم لعن الله كز زرق جر لاب ولنكجا لور لارى
ديو وبنوه لفاضم بر لبر لور ف حكم برب ليفن قدر لولات
دحوان قوس قزق قسم بولى بوي حفظ اوكدن زرق بابس
اخن لفون ديو تاقيق دعوى ايلدى عاضي لافع بيق لدقى ايلب
اكا وبيدي ضلقة برج ربه حزن ولدى ديو بلطفى الملاوش
بورو هم صنها باير ايد سحب فى عقبتى لبر زكور ستر
دريك كبر تاقيق دعوى ايلكى خاتمه طاهى الوده زرق كرو
آذن يه بز و ماعوا اي باز شبابوم بدلدر بز و عوكبر و قرن بايلكى
بن متول مينجكى لوقرق هو لور ديرى انسفع ترعلو كوكا هتر
او زونج نيسه بنه تو بز و ميلوكوله ميسيل او آذن بز طيله ديله هتر
وزك حوا و زن حصره ملوك العمالق سر عدوه سترن وزن لعادر
وكوك حكمه في اوله در سره لدار سلاح و سمعت عصبة

TSMA, E 10737-7

**Yusuf Fakîh adındaki adamın bir altın ve inci meselesinden dolayı zevcesi ile kayınbiraderi
İbrahim'le aralarında çıkan ihtilâfin âdilâne bir surette tetkik ve ihkak-ı hakk edilmesi
hakkında Fatih Sultan Mehmed'in Amasra kadısına fermanı.**

4- 14 Ağustos 1474

Hüve

[Tuğra]

İftihârû'l-kudât ve'l-hükkâm Mevlânâ Amasra Kâdîsı *dâme fazlühû* tevkî-i hümâyûn vâsil olıacak ma'lûm ola kim dârende-i hükm-i hümâyûn Yusuf Fakîh nâm kimesne kapuma gelüp avratum bir niçe altınun incüsün bana hibe etdi. Ben dâhî alup kabz etdüm sonra İbrâhim adlu kardeşi telbîs ile devlet eteginden Borlu Kâdîsına hükm getürdü. Mazmûnu bu kim kız karâdaşım bir kimesneye virdüm idi. Elindeki rızki cebr idüp ve işkenceler idüp aldı deyû ve benümle kâdîya berâber oldukda hükm-i şerîf içinde kayd olan da'vâsın koyup kız kardeşim buna virmezden önden rızki bana hibe etmiş idi deyû tenâkuz-ı da'vâ eyledi. Kâdî dahi benüm rızkumu alup ana virdi. Hilâf-ı şer' bana hayf oldu deyû bildirdi. Öyle olsa buyurdum da hem ânı berâber idüp bi-hasebi'ş-şer' teftîş idesiz göresiz. Dediği gibi tenâkuz-ı da'vâ etdüğü katınızda zâhir olur ise rızki girüp aliviresiz ve mâ-cerâyi yazup kapuma bildiresiz ve umûmun vakf kitâbları vardur. Ben mütevellîdem bir nice kimesneler tasarruf iderler dedi. Anı dahi şer'le dinleyesiz emr-i şer' neyse yerine koyasız ve her kimünle ne kaziyyesi var ise şer'le anlayasız ve bir kerre muvâfik-ı şer' fasl olmuş kazkiye ibkâ idesiz. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâhir-i Rebî'i'l-evvel sene tis'a ve seb'in [ve semâne-mi'e].

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

BOA, A.DVN, 1/1

Çelebi kızı Rukiyye Hatun'un Galata yakınılarında satın aldığı çiftliğe komşu olan kiremitçi firınlarının sahipleri tarafından yapılan müdahalenin engellenmesi.

6-16 Haziran 1475

[Tuğra]

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn hüccetü'l-hakk ale'l-halk ecma"în mevlânâ-yı mükerrem el-hâkim bi-Kostantiniyye *dâme fazlühû* tevkî'i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim dârende-i hükm-i hümâyûn Mevlânâ Çelebi Kızı Rukiyye Hâtûn dergâh-ı mu'allâma Galata kurbunda bir çiftlicik satun aldum. Mezkûr çiftlik kenârında kiremid işlenür furunlar vardur. Ol furunlara yine mezkûr benüm çiftlicikden takrîben on yıldurur toprak alurlaridi şimdiki hâlde ol yeri koyup evlerimiz yanında avlalığı ve bostanlığımızdan almak isterler hâlbuki evvelde kat'a alınagelmiş değildir. Bî-vech hayf etmek isterler deyü arz etdi. İmdî buyurdum ki, husemâyı berâber idüp kaziyeyi ber-mûceb-i şer' ve kânûn teftîş edesiz. Göresiz bu bâbda şol ki, emr-i şer' ve kânûndur yerine koyasız. İhmâl etmiyesiz. Fi'l-cümle [...] zikr olan furunlara hâk nirden alınageldiyse girü andan alalar. Mezkûreye ziyân ve zarar olacak yerden aldurup bî-vech te'addî ve ta'arruz etdirmeyesiz. Şöyle bilesiz. Tekrâr arz etmelü etmeyesiz. Bir def'a soralar faysala ermiş kaziyeye[yi] ifâ idesiz. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâ'il-i Safer sene semânîn ve semâne-mî'e.

Be-yurt-ı Figle.

九

**Dubrovnik bâzirgânlarının elçileri ile birlikte ticâret ve muâmeleleri
esnâsında şerî problemlerini kadılara arz ettiklerinde derinlemesine
incelemeden ve hasımlarının yalancı şâhitleri sebebiyle kadıların kendilerini
zarara uğrattıklarını bildirmeleri üzerine, kadıların gereken
hassâsiyeti göstermeleri ve gerekeni yapmaları için
kendilerine hitâben yazılan fermân.**

1-10 Ekim 1476

Hüve

[Tuğra]

Mefâhir-i kudâti'l-müslimîn ekâbir-i vülatî'l-muvahhidîn me'âdini'l-fazâyil ve'l-yakîn Memâlik-i Mahrûse kâdîfları *dâme fazlühüm* tevkî'i refî'i cihân-mutâ' vâsil olacak ma'lûm ola kim, dârendegân-ı misâl-i bî-misâl atebe-yi ulyâma itâ'at ve harâc emrine iltizâm eden Dubrovnik bâzergânları elçileri Françesko ile dergâh-ı mu'allâma memâlik-i mahrûse-i pâdişâhiye çıkışup bey'u şirâ' ve ticâret etmek esnâsında şerî kazâyâmız vâki' olur kuzâta murâfa'a ederüz. Teftîş edüp hakkımız alınmakda müsâhele ve müsâmaha olunup istiksâ' olunmadığı sebebden husamâmız olan kimesneler müzevvir şâhidler ikâmet edüp telbîs ve tezvîrlé bizden mebâliğ-ı rîzk ve esbâb alunup bize zulm ve hayf olur deyu arz etdiler. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz. Dubrovnik halkının bâzergânlarından ve gayrinden her kangısı ki bey' u şirâ' ve ticâret ve muâmele maslahatiçün gelüp Memâlik-i Mahrûseye çıkışup bey' u şirâ' ve ticâret ve muâmele etseler ol esnâda bunların şerî kazîyyeleri vâki' olup her kangunuza murâfa'a etseler kemâl-i istiksâ ve tefahhus gösterüp husamâyi ma'an ihzâr edüp şâhidlerin tefrîk edüp ne zamânda ve ne makânda vâki' olmuşdur tamâm itmâma takayyûd gösterüp ber-vech-i şer'-i şerîf teftîş edüp mu'addel ve müzekkâ şâhidler dinleyesiz. Şöyledi ki, ol kazîyyede bi-vechin mine'l-vücûh reyb ve şekk kalmayup şühûda mürtefi' ola. Ol vakt hükm-i şer'-i şerîf-i Nebevî neyse yerine koyasız ki hilâf-ı şer' zulm ve te'addî vâki' olmak ihtimâl kalmaya. Fi'l-cümle bu husûsda gereği gibi ihtiyât edüp tezvîrden ve telbîsden ihtarâz edüp şol ki hakk-ı sarîhdır anâ tâbi' olasız ki sakinasız. Şöyledi bilesiz. Bu bâbda tekrâr arz etmelü eylemeyesiz. Bir kerre sorasuz şer'a muvâfik fasl olmuş kazîyye'i ibkâ edesüz. Şer'-i şerîfe muhâlif temerrüd edeni yazup bildiresiz. Alâmet-i cihân-mutâ' üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâsit-ı Âhirü'l-Cümâdî sene ihdâ ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-yurd-ı Evreşe.

BOA, A.NŞT, 1/1

Gelibolu Burgazı'nda otuz dokuz kişinin üç aylık maaşları için adı geçenlerin paylarından on bir bin dört yüz on altı akçenin verilmesi ve buna dair kadıdan hüccet alınması lüzumuna dair.

16 Eylül 1477

Hüve

[Tuğra]

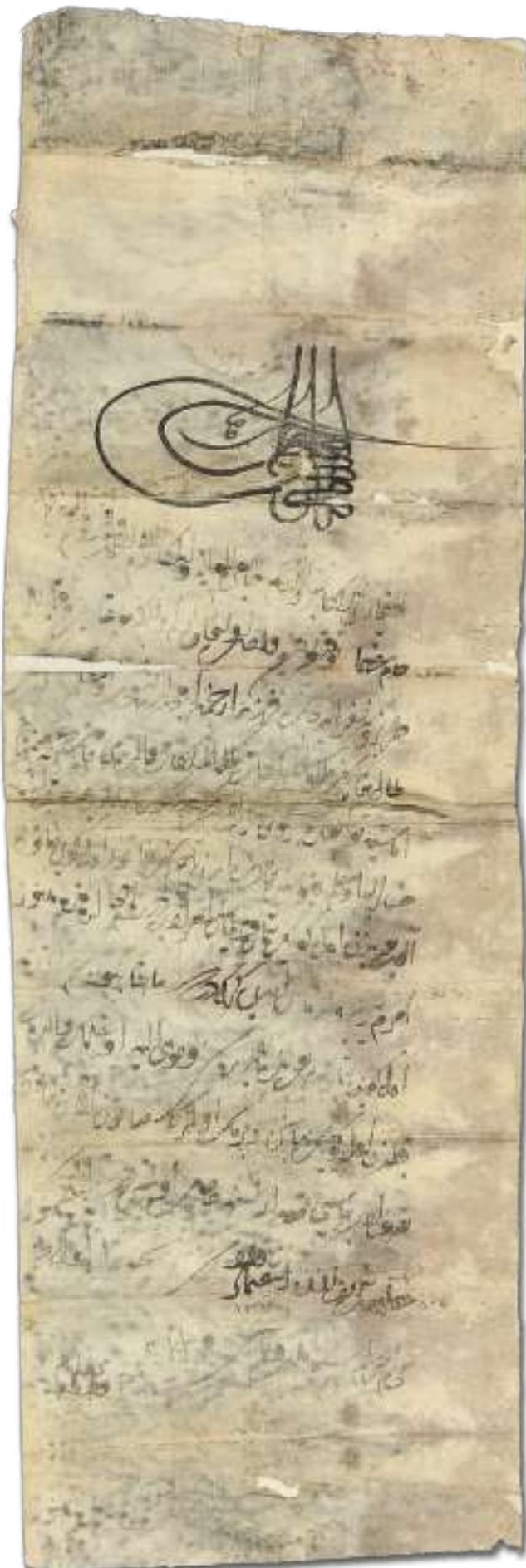
Gelibolu İskelesin dutan Yehûdî Yahyâ ve Baki şerîkleri tevkî-i refî' vâsil olıcak gerekdir ki; dârendegân-ı misâl-i bî-misâl Gelibolu Burgazı izdiyâdından otuz dokuz nefer kesânın sene ihdâ ve semânîn ve semâne-mî'ete Zi'l-hiccesi'nin gurresinden sene isnâ ve semânîn ve semâne-mî'ete Saferî'nin gâyetine deðin yevmî yüz yirmi dokuz akçe hesâbı üzre üç aylık mevâcibleriycün mezkûr işin kıştından on bir bin dört yüz on altı akçe veresiz, ihmâl ve te'hîr etmeyesiz ve tamâm teslim etdiðünüze kâdînîn kendizünden huccet alasız ki vakt-i muhâsebede mahsûb oluna, söyle bilesiz, alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

[Mühür]

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' min şehr-i âhir-i Cumâdeyn sene isnâ ve semânîn ve semâne-mî'ete.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

BOA, AE. SMMD.II, 1/32

**Şehzâde Sultan Bayezid'in vâlidesi tarafından şehzâdenin hizmetkârı Tâci Bey'in hanımına
satılan köyün tîmara verilmesi hakkında ekâbirden Ahmed ve
Defterî Kîvâmüddin Kâsim'a yazılan fermân.**

23 Nisan - 3 Mayıs 1478

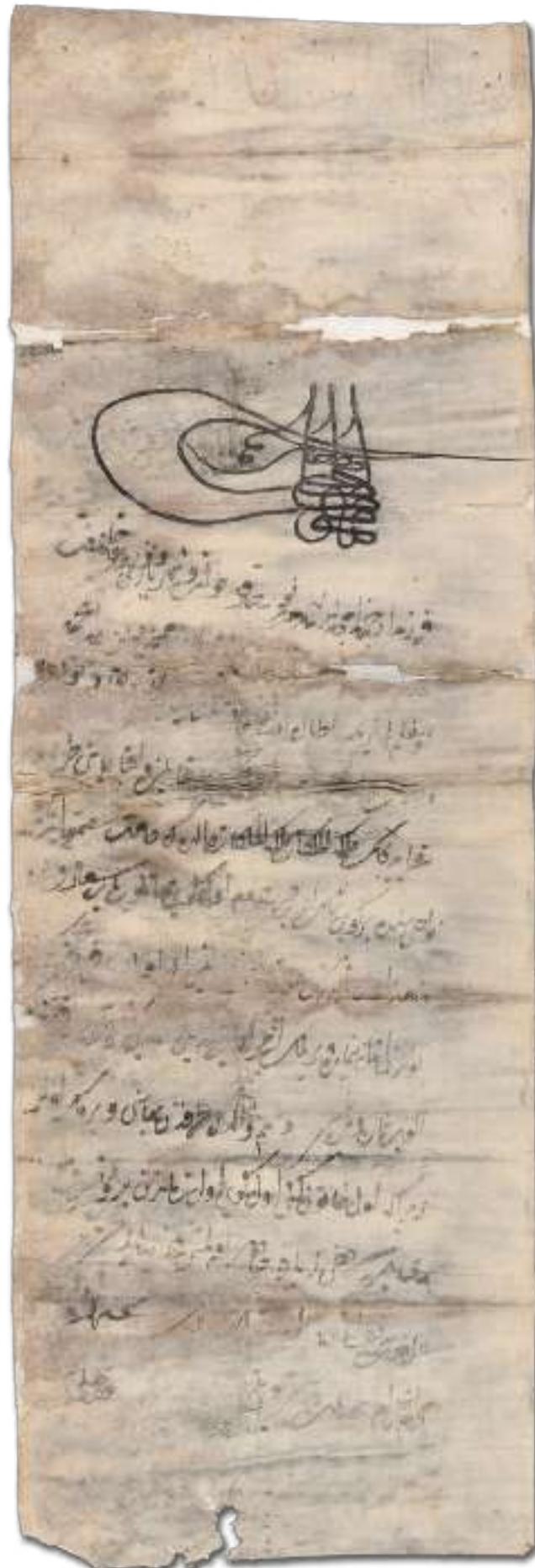
[Tuğra]

İftihârû'l-ekâbir ve'l-efâhim câmi'u'l-me'âlî ve'l-mekârim Ahmed ve Defterî Kîvâmüddîn Kâsim dâme izzühümâ tevkî-i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim [...] Trabzon'a sefer idicek ferzend-i ercümend, emced, erşed, es'ad oğlum Bâyezîd tâle bekâhünün meliketü'l-melikât, meliketü'l-melikât vâlidesi dâmet ismetihâ Amasya tevâbi'inde [...] müşârun-ileyh oğlum kapusunda hizmet eden Tâcî'nin hâtunu, ol köyü satun alup bundan evvel köyün tîmara verilmesin emr edüp dururum el-hâletü hâzihî henüz emrim yerine varmadı imdi gerekdir ki, sâbıkâ buyurdugum üzere ol köyü tîmara verüp bunu da bildiresüz ve mûmâ-ileyh oğlumun vâlidesi kibelinden ol köyün bahâsın vermek olmaz ki satun alasuz. Hâtûn tasarruf edüp bahâsı mikdâr nesne hâsıl olmuşdur. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâhir-i Muharremî'l-harâm sene selâse ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

BOA, AE. SMMD.II, 1/67

Amasya'da Şehzâde Sultan Bayezid'in vâlidesine mülk olarak verilen köyün tîmara verilmesi hakkında fermân.

3 Mayıs 1478

[Tuğra]

Ferzend-i ercümend, emced, erşed, es'ad, nûr-ı hadeka-i devlet ve şehriyârî ve nûr-ı hadîka-i hilâfet Allâhü [...] oğlum Bâyezîd etâla'llâhü bekâhü [...] ve ikbâllerin Trabzon'a sefer idicek meliketü'l-melikât meliketü'l-melikât vâliden dâmet ismetühâya Amasya nevâhîsinde bir köyü temellük edüp verdüm. Ol köy satılıp bâb-ı sa'âdet-me'âbîmda [...] bundan evvel tîmara verilmek emr edüp [...] alup tîmara viresiz ve hem vâliden tarafından bahâsını vermek olmaz zîrâ ki ol hâtûn kişi ol köyü ol zamândan berû mutasarrîf idi [...] bilesiz dahi ziyâde hâsil olmuşdur. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzre [i'timâd kılasız.]

Tahrîren fi Muharremi'l-harâm sene selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Bursa, İstanbul, Tokat, Amasya ve Kastamonu bölgelerinin vergilerini toplayan Ahî
oğlu Muslihiddîn'in hazineye olan borcunu bir an önce göndermesi.**

17 Kasım 1478

Sûretü'l-hükmi's-sultânî ve't-tevkî'i'l-hâkânî

Sene semânîn ve semâne-mî'e Cemâziye'l-evvelinin gurresinden Burusa ve İstânbul ve Tokat ve Amasya ve Trabzon ve Kastamonu mîzânın dutan Ahî oğlu Muslihiddîn tevkî-i refî'i cihân-mutâ' vâsil olıacak bilesin ki mezkûr işin üç yıllık kıstından teslîmâtdan ve havâlât dan gayrı üzerinde on dokuz kerre yüz bin ve yigirmi altı bin altı yüz yedi akça vardur. İşte dârende-i misâl-i bî-misâl kulum İlyas'a havâle gönderüp buyurdum ki, varduğu gibi özr ve bahâne etmeyüp meblağ-ı mezkûr[u] bî-kusûr mezkûr kulumu getürüp hizâne-i âmireme teslîm eyleyesin. Bu bâbda nevt, ta'allül edüp te'ahhur göstermeyesin. Şöyleden alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasın.

Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-işrîn min şehr-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-yurd-ı nevâhî-i İncuğaz.

آن زن بسیار اکار و لفظ خود را می خواهد غرض پنهان نماید و اصرار ادعا کنند
شده شریعه سرمه های هر رکونکر قدر خود را منع خواهد کرد و این محدودیت های سرمه های
آن زن این روزگار نباید از تجربه ایشان برداشته شود و این محدودیت های سرمه های
آن زن این روزگار نباید از تجربه ایشان برداشته شود و این محدودیت های سرمه های

**Şimdiye kadar reâyânın ektiği topraklardaki çeltik tohumlarının alınmayıp reaya
elinde bırakılması.**

23 Kasım 1478

Mefâhir-i kudâti'l-müslimîn ekâbir-i vülâti'l-muvahhidîn mevâlı-i Anadolu *dâme fazlühüm* tevkî'-i refî'-i cihân-mutâ'ım väsil olicak bilesiz ki, şimdiki hâlte söyle buyurdum ki, her birinüzün taht-ı hükûmetinde hâssa emr olunup beglik olmuş ne kadar çeltik toprağı vâr ise şimdiye değin ekili gelen tohumu re'âyâ elinde ibkâ idesiz. Kimesneye aldırmayınız. Sancak begi ve subası ve tîmâr erleri olmağın tohum benimdür dedükün istimâ' etmeyüp tohumu re'âyâ elinde mukarrer edesiz. Tâlib olanlara virdirmeyeziz. Her kimin sözü varsa gele kapuma arz eyleye ol bâbda bir dürlü dahi itmeyeziz. İşte bu maslahat için kulum Muharrem ırsâl olundu. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min şehr-i Şa'bâni'l-mu'azzam sene selâse ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Li-hazreti's-sultani'l-a'zam Mehemed han bin Murad han azze-nasruhû

Fatih Sultan Mehmed'in kılıcı / TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

Sultanöyükü, Bilecik, İznik ve İnönü yavasını elinde tutan Birincioğlu Mehmed'in vergi borçlarını âcilen gönderip hazîneye teslim etmesinin sağlanması.

24 Ocak 1479

Sene semâne ve hamsîn ve semâne-mî'e Şevvâlinin gurresinden Beğ sancağı livâsını Şehâbeddin Paşa tasarrufunda olandan gayrı ve Sultanöyükü ve Bilecik ve İznikmûd ve İnönü yavasın ve beytü'l-mâlin dutan Birincioğlu Mehmed tevkî'i refî'i cihân-mutâ'im vâsil olıcak bilesin ki, mezkûr işin kisti bakiyyesinden üzerinde yigirmi bin akça vardur. İşte dârende-i misâl-i bî-misâl kulum Hızır'ı havâle gönderüp buyurdum ki, varduğu gibi özr ve bahâne etmeyüp meblağ-ı mezkûru bî-kusûr mezkûr kuluma viresin. Getürüp hızâne-i âmireme tesellüm [teslîm] ede. Ol-bâbda nevt ve ta'allül edüp te'hîr etmeyesin.

Tahrîren fi'l-yevmi's-sânî min şehr-i Zi'l-hicce sene selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Daha önce Şeyh Hasan Bey'e ait olduğu halde yanlışlıkla bir başkasına verilen
Bursa'ya bağlı Avdancık köyünün tekrar Şeyh Hasan üzerine yazılması ve
zararının tazmin ettirilmesi.**

5-14 Mart 1479

Sûretü'l-hükmi's-sultânî ve't-tevkî'i'l-hâkânî

İftihârû'l-kudât beyne'l-müsâlimîn ihtiyârû'l-vülât lede'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn Burusa Kâdîsı Mevlânâ Muhyiddîn *dâme fazlühû* tevkî-i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim bundan evvel mefharû'l-ümerâ'i'l-kirâm Şeyh Hasan Beğ *dâme izzühûya* sadaka olunan tûmârdan karye-i Avdancuk ki Burusa nâhiyesinde bir mezra'a imiş altı yüz altmış yedi akça yazılmış Anadolu Beglerbegisi sehvle âhara vermiş. Şimdiki hâlde ol mezra'ayı mezkûr Şeyh Hasan Beğ'e mukarrer oldu. Mutasarrif olup ol-bâbda kimesne mâni' olmaya ve hâsılından ne alınmış ise girü mezkûra hükm edüp alıveresiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâsît-ı Zi'l-hicce [sene] selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Mirasçıları bulunmadan ölen kişilerin mirasları on bin akçeden az ise âmillere verilmeası ve
ve on bin akçeden çok olanların ise hazineye gönderilmesi, mirasçısı ortaya çıktığı zaman ise
mirasçıya devredilmesi.**

16 Mart 1479

Sûretü'l-hükmi's-sultânî li-ecl-i beyti'l-mâl

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm Anadolu Kâdîları *dâme fazlühüm* tevkî-i refî'i cihân-mutâ'im vâsıl olıçak bilesiz ki, şimdiki hâlte söyle buyurdum ki, ol vilâyetlerde her ne yirdeki veledeti gâ'ib terike bulunursa göresiz. Eğer şer'i beytü'l-mâl bulunursa on binden aşagasin âmillerüme teslîm eyleyesiz. Mutasarrîf olalar ve on bin ve on binden ziyâde olsa beglik için zabt edesiz ve eğer şer'i beytü'l-mâl olmayup veledeti gâ'ib olursa yazup şerh ve tafsîl edüp bir tafsîl sizde ve ber-tafsîl âmillerümde olup tafsîliyle mezkûrân âmiller'e teslîm edesiz. Anlarda dura. Sonra veledeti çıkarsa kendüler ol tafsîllerün mücебince tesâhub edeler. Kapumda taleb olunmaya. Şöyle bilesiz. İhmâl ve te'ahhur etmeyesiz ve beytü'l-mâli siz kendü âdemlerünüze bel' etdürmeyesiz ki, âmiller dahi kapuma arz etmelü olmayalar. Bilmış olasız. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kilasız.

Hurrire fi'l-yevmi's-sânî ve'l-işrîn min şehr-i Zi'l-hicce min hicreti selâse ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Sultana ait olan atlardan hasta olanlarının satılıp paralarının hazineye gönderilmesi ve her bir atın ne kadara satıldığına Dersaadet'e bildirilmesi.

15-24 Mart 1479

Sûretü'l-hükmi's-sultânî

İftihâr-ı kudâti'l-müslimîn ihtiyâr-ı vülâti'l-muvahhidîn Burusa Kadısı Mevlânâ Muhyiddîn *dâme fazlühû* mefharü'l-ümerâ' ve'l-ekâbir subası *dâme izzühû* tevkî'i refî' vâsil olıcak bilesiz ki, şimdiki hâlde Burusa'da olan hâssa atlardan sekiz at oğlani bâr-gîrin ve bir hâss tay at mu'tell imiş buyurdum ki anları satup bahâsın bunda gönderesiz ve her biri nice satılursa buruya bildiresiz. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd klasız.

Tahrîren fi evâhir-i Zi'l-hicce min hicret-i selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Bursa ve Tokat'ta Şehzâde Bayezid'e salyâne olarak verilen mizandan 11 Zilkaade
883 tarihine kadar olan kısmının verdirilip bu tarihten sonra ise verdirilmemesi.**

29 Mart 1479

Sûretü'l-hükmi's-sultânî

İftihârey kudâti'l-müslimîn muhtârey vülâti'l-mü'minîn Burusa ve Tokat kâdîları *dâme fazlühüm* tevkî-i refî'i cihân-mutâ' vâsil olıacak bilesiz ki, bundan evvel oğlum Bâyezîd tâle bekâhuya andaki mîzândan salyâne ta'yîn olunmuş idi. Öyle olsa zikr olan salyâneye bedel tîmâr ta'yîn edüp sene selâse ve semânîn ve semâne-mî'e Zî'l-ka'desinin on birinci gününden kat' edüp buyurdum ki, bu târîhe gelince salyânesin verüp andan gerü verdürmeyeşiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis fi şehr-i Muharrem sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

سانچو کرد اور لکلهم آن طریقی بکار رجای خود منجز اتفاق. و حکم قاضی فیصله و من و امری آن سکتمان از دفعه
 و سلطان و عاد رئیس دش بر طور پسر نویلار بوج میم و مانعه و اصلی بخواهد که این کار خوب و مبارک است
 و مسلم این وظیفه ای برخواه ای و مطلع شد و مطلع شد و مطلع شد و مطلع شد و مطلع شد و مطلع شد
 اشیع و نکلا جمیع جمیع قاتلی ای
 بنویلکلکنیم میباید و میتوان اهل خانه فتوحه را صافی نمایم و میتوان ای ای ای ای ای ای ای ای ای ای
 شد که عاد میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد
 شد که عاد میگیرد و میگیرد و میگیرد
 شد که عاد میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد و میگیرد
 ای
 میگیرد و میگیرد و میگیرد

Foça Sabunhanesi'nde imal edilen sabunlardan kalıbı iki yüz dirhem olan sabunların satımına izin verilmesi, iki yüz dirhemden aşağısı olanların sattırılmaması, büyük kalıpların ise böldürülmeden sattırılması ve ayrıca Irakî sabun imalının yasaklanması.

13 Ağustos 1479

Mefâhirü'l-ümerâ'i'l-kirâm Anadolu sancağı begleri *dâme izzühümve mefâhir-i kudât ve'l-hükkâm* kâdîları *dâme fazlühüm* ve mefâhirü'z-zü'amâ subaşları *zîde kadrühüm* ve kethüdâları ve timâr erleri ve yerlerine duran âdemleri tevkî-i refî'i cihân-mutâ'im vâsıl olıcak bilesiz ki, şimdiki hâlte Foha [Foça] Sâbunhânesini dârende-i misâl-i bî-misâl Anton oğlu Obertiyo'ya üç yıla mukâta'aya verdüm. Öyle olsa işte kulum Hamza'ı gönderdüm ve buyurdum ki, her biriniz taht-i hükûmetinizde yasak edesiz ki, aşağıdan gelen sâbunun kalıbı iki yüz dirhem olursa satıla. İki yüz dirhemden eksük olursa amel-dâra satalar. Eğer amel-dâra satmazlarsa getürüp alup gide. Benüm memleketimde satmaya. Bundan evvel âmil olanın ne mikdâr sâbunu vâr ise bu harçın verüp sabunu ala. Eğer evvelki âmil dahi olursa ol dirhemden şimdiki âmil mührleye satdirmaya ve büyük kalıbı dahi doğradup satmayalar. BüTÜnle satalar. Her kim bunun hilâfinâ edecek olursa ki, mezkûr kulum bunu tutup sabunun elinden alup kendünün gereği gibi hakkından gele ve Foha [Foça]'dan gayrı yererde Irâkî sabun işlenme istenürse men' edesiz. Bu bâbda gereği gibi mu'âvenet edesiz. İhmâl ve müsâhele etmeyesiz. Şöylede bilesiz. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min şehr-i Cemâziye'l-evvel li-sene erbe'a ve semâni'n ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 019

**Saraybosna ve Drina'daki kurşun ve kükürt madenlerini işleten Zalloka'nın halk içinde bazı
kimselerdeki alacaklarının tahsili.**

14 Ağustos 1479

Hüve

[Tuğra]

İftihâreyi'l-kudât ve'l-hükkâm mübeyyineyi's-şerâyi' ve'l-ahkâm Sarayovası [Saraybosna] ve Drin [Drina] kâdîləri *dâme fazlühümâ* tevkî-i refî-i cihân-mutâ' vâsil olıcak bilesiz ki, bundan evvel Bosna sancağının kurşun ve kükür[d] ma'denlerin mukâta'a tutan Zalloka'nun zîr olan kâdîlîklarda il üzerinde olan alımları bâbında her kimde alımlarımız vardur derse şer'an zâhir olan alımlarını hükm eyleyesiz. Varan kulum Mustafa cem' eyleye ki, mezbûr âmillerün cemî' borçlarıçün Dubrovnik begleri edâ eylemeye mülzem olmuşlardır. Hâsîl olan akçaları zabt eyleyeler. Siz dâhî onat vechle mukayyed olasız il üzerinde bâkî alım kalmaya. Şöyleden bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılınız.

[Mühür]

Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrîn min şehr-i Cemâziye'l-evvel li-sene erba'a ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Köle azadında, itâknâmede, resm-i nikâhda ve diğer konularda vergi alınmasında ifrata gidilmemesi ve kanunda ne takdir edilmişse ancak o kadarının alınması.

28 Eylül-7 Ekim 1479

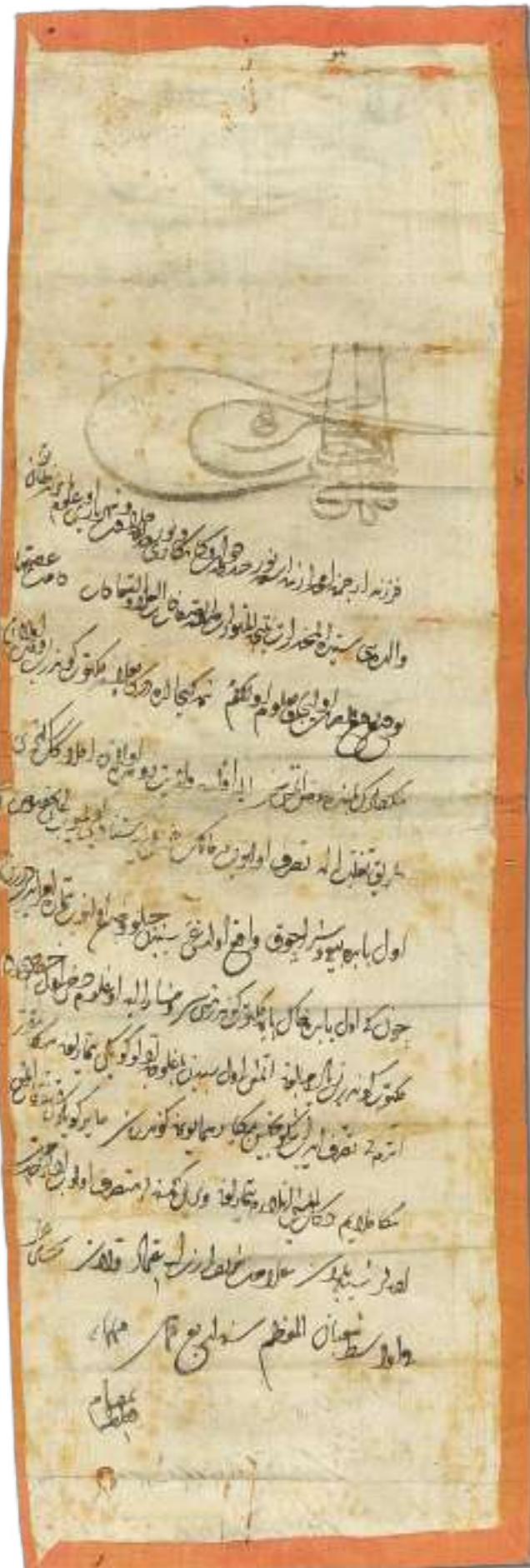
Sûretü'l-hükmi's-Sultânî ve't-tevki'-i'l-hâkâni

Mefâhir-i kudâti'l-müslimîn ekâbir-i vülâti'l-muvahhidîn Anadolu kâdîları *dâme fazlühüm* tevkî'i refî' vâsil olıacak ma'lûm ola kim, şimdiki hâlde bâb-ı kısmet ve husûs-ı nikâhda ve itâknâmede vesâir mükâtebin resmi bâbında kudâtın ziyâde ifrât cânibine meyelânları ve cânib-i ifrâtta te'addî ve ihtilâfları arz olunduğu sebebden bu vechle kânûn emr edüp buyurdum ki, itâknâmede nefs-i kâdîya otuz akça, nâyibe ve kâtibine birer akça ve itâknâmeden gayrı mükâtebde nefs-i kâdîya on beş akça ve nâyibe ve kâtibe birer akça ve nikâh-ı bâkirede nefs-i kâdîya yigirmi akça, nâyibe kemâ-kuddire ve nikâh-ı seyyibede nefs-i kâdîya yigirmiden aşağı ola ve resm-i kısmet binde yigirmi akça alına ve ehl-i berât olan kimseler kendü ve cemâ'ati, rüsûm-ı askerîdir ve tekâ'üd eden sipâhîler cemâ'atiyle askerîdir ve yaya ve müsellem rüsûm-ı kısmet eğer yüz aşağı ola kudâtındır. Mâ'adâsi askerîdir ve atebe-i ulyâmdan varan kullarından gayrı şehzâde kullarından ve beglerbeği âdemîlerinden ve kâdî muhzırlarından ve sancak begi ve subası âdemîlerinden ve muhtesiblerinden her kim ki bir kimesneye kâdî hükmüyle alım aliverürse resm binde yigirmi akça alalar. Gerekdir ki, min ba'd bu kânûnnâme ile amel olunup ziyâde te'addî ve tecâvüz olunmaya. Şöyleden bileyler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar.

Tahrîren fi evâsit-ı Recebi'l-mürecceb li-sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniye.

BOA, AE. SMMD.II, 1/24

Bağluca isimli köyun tımar olarak kendisine verildiğine dâir Sultan Bayezid'in vâlidesine gönderilen fermân.

28 Ekim-6 Kasım 1479

Hüve

[Tuğra]

Ferzend-i ercümend, emced, erşed, es'ad, nûr-ı hadeka-i devlet ve kâm-kârî ve nûr-ı hadîka-i hilâfet ve şehriyârî oğlum Bâyezîd *tâle bekâhü* vâlidesi seyyidetü'l-muhadderât netîcetü'l-münevverât safiyyetü's-sîfât dâru'l-alâ ve's-sa'âdât *dâmet ismetühâ* tevkî'i refî' vâsil olicak ma'lûm ola kim şimdiki hâlde dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Rûm'da olan mülklerin bâbında arz etmişsiz. Eyle olsa vilâyet-i Rûm'da olan emlâkin ekserî tarîk-i tegallüb ile tasarruf olunup mâlik-i şer'iye istinâdi olmayup ale'l-husûs ol bâbda bey' ü şirâ çok vâki' olduğu sebebden cebelü vaz' olunup tımarâ emr edüp dururun. Çünkü ol bâbda hâk-i pâyuma mektûb göndermişsiz ve müşârun-ileyh oğlum dahi ol husûs-içün mektûb gönderüp ziyâde mübâlağa etmiş. Ol sebebden Bağluca adlu köyünü tımarlık sana mukarrer etdüm ki tasarruf edüp eşküncin pergâr-ı hümâyûnuma gönderesiz sâyir köylerin tasarrufâtın imiş sana mülâyim değil imiş anlara tımarlık verilen kimesneler mutasarrif olup edâ-i hizmet edeler. Şöyleden bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâsit-ı Şa'bâni'l-mu'azzam sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Seyyid Ali isimli şahsin İşkah Paşa isimli kadının terekesinden satın aldığı evin daha sonraki
kadı tarafından elinden alınıp tekrar İşkah Paşa'nın torununa verildiğinin
ortaya çıktığından, adı geçen Seyyid Ali'nin satın almış olduğu
evinin kendisine iade edilmesinin sağlanması.**

6 Şubat 1480

Sûretü'l-hükmi's-sultânî ve't-tevkî'i'l-hâkânî

İftihârû'l-kudât ve'l-hükkâm Burusa Kâdîsı Mevlânâ Muhyiddîn *dâme fazlühû* tevkî-i refî-i cihân-mutâ' vâsil olıcak bilesiz ki, şimdiki hâlde Seyyid Ali nâm kimesne dergâh-ı mu'allâma gelüp bundan evvel İşkâh (?) Paşa nâm bir avrat fevt olup gâyibde Mehmed nâm bir oğlu kaldı. Metrûkâtından bir evini beytû'l-mâlciden dört bin altı yüz akçaya satun almış idüm sonra Mehmed'in kızı atebe-i ulyâma gelüp atam hayâtda iken bir evin beytû'l-mâlcî alup âhara satdı deyu arz edüp teftîşin Burusa kâdîsına hükm eylendüğü sebebden kâdî olan ol evi elimden aldı. Alup ol kîza verdi deyu bildirdi. Öyle olsa gerekdir ki, ol evi gerü mezkûr Seyyid Ali'ye aliveresiz. Şol vakt ki, mezkûr Mehmed geri gelüp kapumdan taleb ede. Bu bâbda gereği gibi ihtimâm edüp bir dâhî mezkûru kapuma gelmelü etmeyesiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzre i'timâd kilasız.

Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min şehr-i Zi'l-ka'de sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

حوزت ایمکن را لخان بگیر و مطلع دفعه های ایشان را در حوزه خود مسکونی کنید
من خواهیم داشت این سکونت را بسیار با دقت در حوزه خود مسکونی کنید
و حوزه خود را بسیار با دقت در حوزه خود مسکونی کنید
و حوزه خود را بسیار با دقت در حوزه خود مسکونی کنید
و حوزه خود را بسیار با دقت در حوزه خود مسکونی کنید

**İskenderiye'ye giden mavnaları kiralayan Hoca Mustafa, Hoca Ali Paşa, Hoca Mesih Paşa,
Sarraf Hacı Mustafa, Hoca Bedreddîn, Hoca Hacı Hayreddîn, Hoca Hacı Mehmed,
Hoca Hacı Muslihiddîn, Hoca Hacı İbrâhîm, Hacı Hoşkadem ve Hoca Pîrî'nin
bu kiradan dolayı zimmetlerinde olan borçlarını ödemeleri.**

7 Mart 1480

Sûretü'l-hükmi's-sultânî

Mefâhirü't-tüccâr İskenderiye'ye giden mavnaları kirâya dutan Hâce Mustafa ve Hâce Ali Paşa ve Hâce Mesih Paşa ve Sarrâf Hacı Mustafa ve Hâce Bedreddîn ve Hâce Hacı Hayreddîn ve Hâce Hacı Mehmed ve Hâce Hacı Muslihiddîn ve Hâce Hacı İbrâhîm ve Hacı Hoşkadem ve Hâce Piri tevkî'i refî'i cihân-mutâ' vâsîl olıcak bilesiz ki, mezkûr hâssa mavnalar navlunundan teslîmâtdan gayrı zimmetinizde iki bin beş yüz sikke-i Efrengî Flori vârdır. İşte dârende-i misâl-i bî-misâl kulum Silahdâr Kâsim havâliye gönderüp buyurdum ki, vârduğu gibi özr ve bahâne etmeyüp mezkûr floriyi bî-kusûr mezkûr kulumla ve yarar âdemleriyle dergâh-ı mu'allâma gönderesiz. Gelüp vâsîl olup hüccet alalar. Şöyle bilesiz ol-bâbda bir dûrlü dahi etmeyesiz. Alâmet-i şerîf-i âlem-ârây üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn şehr-i Zi'l-hicce sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Anadolu'da feth edilmiş vakıflara ait evler, dükkânlar, kervansaraylar vesâir gelir getiren mülkler için yeniden hükm-i şerîf alınması ve bu gibi boşta kalan mülklerin teker teker ortaya çıkarılarak mufassal bir defterinin hazırlanması.

23 Mart-1 Nisan 1480

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm ve mezâhirü's-şerâyi' ve'l-ahkâm Beğ sancağı kâdîları *dâme fazlübüm* tevkî'i refî' vâsil olicak ma'lûm ola ki, şimdiki hâlde şöyle buyurdum ki, taht-ı hükûmetinizde olan evkâf-ı mensûhadan şol ki bâğ ve bağçe ve degirmendür ve musakkafât dan evler ve dükkânlar ve kârbân-serâyılder bunların gibi sâhibleri üzerine mukarrerdür anlarun gibiler göresiz eğer atebe-i ulyâmdan takrîr içün tecdîd-i hükm almamış kimesne vârsa gönderesiz ki, gelüp kapumdan tecdîd-i hükm alalar. Bunlarun mâ'adâsi köylerden ve yerlerden fi'l-cümle aksâm-ı akârâtdan ne vârsa bunlardan ekseriyâ mensûhdur. El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu ki, zîr olan köylerden ve akârât kîsmîndan ba'z-ı kimesnelerin ellerinde telbîsle kalup yâhûd unudulmuş hayli yerler vârmış. İmdi gerekdir ki, hükm-i şerîfim vârdugu gibi ne mikdâr evkâf vârsa bâğdan ve bâğçeden ve değirmenden fi'l-cümle musakkafât kîsmîndan ve köyden ve yerden tîmâra verilen ne denlüdür ve tîmâra verilmeyüp sâhibleri ellerinde mukarrer olan ne denlüdür ve elinde temessükâtları ne vechledir. Mecmû'ın yazup bir defter Anadolu beglerbegisine gönderüp ve bir defter dahi kapuma gönderesiz. Şöyleden bilesiz. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâsît-ı Muharremi'l-harâm sene hamse ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

صورة لفخم ملوك طهان و اسر مع اخافان

صورة لفخم ملوك طهان و اسر مع اخافان
 رفع رفع جهاد نهاد داصل رفع سلطان رفع شد كمال فرزند رجيمراجم سعد ارسلان رفع جمله رفع جهاد نهاد و نزد جمله
 و كبار ازان رفع جم اطال بربتا . دانال انت پيشه طبا كونه يعترض رفع ارشاد دفع اسلوب كسان قمع خدار طوز رفع كونه يعترض
 نهار زيني ريل راش اهن قدر نهاد متوجه اهل طهان مردو كاتي هر رواي و هر اذن علی طهان رفع تهشيش لعن باش رفع و خوشان
 خود زده فكت اچ رعکت و صورت نهاد و رفع اذن انت هنچ هر كونه شف علی طهان . و شهادت اراده اولم طهان ياهن خواه
 عاده نهاد متوجه لون اهاك بير نهاد حق خانه مبنیه مرکورك لفخر علی طهان اسن كونه ياهن شکله نهاد لفخر هر رجا باش بول طهان
 افتش لفه لفه اس سر حجي كام عکور باش بول طهان و باش كشن اضافه اهدا هر علی طهان ياهن ياهن و صورت هر کونه
 رفع اهه رفع ملکه دن نفعه مراجعيه متوجه لفخر سارش علاج اهه اهه رفع جمله صورت لفه دل طهان متوجه كافش رفع اهه
 افتش بيز رفعه لون باز بول طهان رفع شهاده بکونه دهوله لونه منش اهه اهه اهه اهه اهه اهه اهه اهه
 اهه
 لفخر مبنیه عکور كام عکور بر لفخر ملکه صورت رفع جوسيع ده كونه باش بول طهان آن لفخر مبنیه عکور و قصص
 لفخر مبنیه عکور كام عکور بر لفخر ملکه صورت رفع جوسيع ده كونه باش بول طهان آن لفخر مبنیه عکور و قصص

18

**Şehzâde Cem Sultan'ın Koçhisar Tuzlası'na mübâşir tayin ettiği merhum Abdurrahman'ın
eşi Paşabula zimmetinde kalan borcun tahsil edilip Şehzâde'ye gönderilmesi.**

11-20 Mayıs 1480

Suretü'l- hükmi's- sultânî ve't- tevki' i'l- hâkânî

Tevki'-i refî'i cihân-mutâ' vâsıl olıcak ma'lûm ola kim şimdiki hâlde ferzend-i ercümend-i emced, es'ad-i erşed, nûr-ı hadeka-i devlet-i kişver-sitân ve nûr-ı hadîka-i memleket ve kâm-rânî oğlum Cem etâl'Allâhü bekâhü ve enâle [mâ-yete]mennâhü atebe-i ulyâma âdem gönderüp şöyle arz eyledi ki, sâbıkâ Koçhisâr Tuzlası'na mübâşir Abdurrahmân nâm bir emîni vâr imiş. Konyâda müteveffâ olmuş. Metrûkâtını Mevlânâ veledân Muhyiddîn Burusa kâdîsı iken Paşabula, Nûrcihân nâm avratlarına kısmet edüp mektûb ve sûret-i defter verilmiş. El-hâletü hâzihî mezkûr müteveffâ Abdurrahmân zimmetinde müşârun-ileyh oğlum tâle bekâhünün hızâne-i âmiresine müteveccih on iki bin akça hakkı kalmış. Meblağ-ı mezkûrun altı bin akçası anda Kirmastı'da mütemekkin olan avratı Paşabula'dan müteveccih imiş. Öyle olsa buyurdum ki, mezkure Paşabula'yıveyâ vekîlini ihmâr edüp Mevlânâ veledân Muhyiddîn'in mektûbuna ve sûret-i defter-i sicillâta nazar edesiz. Mezkûreden ne mikdâr akça müteveccih olursa şer'le hükm edüp zevcinin mutasarrif olduğu metrûkâtından aliveresiz. Özr ve bahâne etdürmeyeşiz. Mahlûlünü yazup bildiresiz. Şöyle bilesiz deyu emr olunmuş emr-i şerîfe imtisâl olunup Paşabula kendüsü ihmâr olunup meblağ-ı mezkûrun altı bin akçası mezkûr Mevlânâ veledân sûret-i defter mûcebiyle mezkûre Paşabula'dan alınup mezkûr Çelebi Sultân'ın bu hidmet için ırsâl etdiği kulu Yahyâ'ya bî-kusûr teslîm olundu.

Hurrire fî evâ'il-i Rebî'i'l-evvel 885.

عکس

۱۰۷

M. L. STANWICH

Dubrovnik Arşivi, E 021

**Dubrovniklilerden birçok adamı esir edip birkaçını öldürten eski Hersek Sancağı Beyi
Ayas Bey'in adamı Yunus Voyvoda'nın her ne zarar ve ziyan ettiyse telâfi edilmesi husûsunda
Ayas Bey'e yazılan fermân.**

27 Mayıs-9 Haziran 1480

Hüve

İftihârû'l-[ü]merâ'i ekrem müftehârû'l-kü[be]râ'[i']l-fihâm el-ekârimü'l-hümâm Köstendil Sancağı Beği Ayas dâme izzübhû tevkî'i refî' vâsil olıcak ma'lûm ola kim bundan evvel siz Hersek sancağı begi iken sana hüküm-i şerîf gönderüp Dubrovnik'e müte'allik olan ili istimâlet edüp bu tarafa dönderüp ilgün idesiz deyu buyurdum idi. Şimdiki hâlte mezkûr Dubrovnik elçisi atebe-i ulyâma gelüp senin âdemin Yunus Voyvoda bir nice âdemleriyle ol ile akını edüp varup kırk altı nefer âdem esîr edüp ve üç neferin katl eyleyüp ve yedi bin bâş kadarı davârımız aldılar ve bundan gayrı mebâlığ-ı nesnemiz zâyî' edüp çokluk ziyânlar etdiler bize azîm hayf oldu deyu arz eylediler. Eyle olsa garazım ol ili bana dönderüp sâyir Memâlik-i Mahrûsem gibi il ve gün olmağ-idi. Varup gâret etmek benüm emrim değildi. Gerekdir ki, ol vilâyedin ne-mikdâr bâş davâr ve nedenlülü nefer âdem alınmış ise bî-kusûr girü teslîm edesiz ve ne-mikdâr ziyâñ olmuş ise bî-kusûr yerine koyasız. Bu bâbda mezkûrları bir dâhî kapuma şikâyet etmelü eylemeyesiz ve illâ azîm ikâbuma müstahikk olursuz. Şöyle bilesiz. Bir dürlü kazîyye olup nev'-i cevâbin vâr-ise ber-sebîl-i ta'cîl yazup i'lâm idesiz. Bu bâbda bir dürlü dahi etmeyesiz. Şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Rebî'u'l-evvel sene hamse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Bursa'da Anton isimli zimmîden kalan mirasın teker teker tespit edilip, kimler üzerinde ise alınıp oğlu Andon'a verilmesi ve gadre uğramasının önlenmesi.

12 Ağustos 1480

Sûretü'l-hükmi's-sultânî ve't-tevkî'i'l-hâkânî

İftihâr-ı kudâti'l-müslimîn muhtâr-ı vülâti'l-muvahhidîn yenbû'u'l-fazlı ve'l-yakîn vâris-i ulûmi'l-enbiyâ' ve'l-mürselîn Burusa Kâdîsı Mevlânâ Muhyiddîn *dâmet fezâ'ilühhû* tevkî'i refî'i cihân-mutâ' vâsıl olıçak bilesiz ki Andon nâm gelüp bundan evvel ben sagîr iken atam mürde olup emvâlinden ve esbâbından her ney vârsa bahş bahş edüp zâyî' etdüler. Ben sulbî oğlu iken bana nesne vermediler. Ol metrûkâtın nîşî benlen olsun dedüğü sebebden kulum Nasuh'ı mezkûra bile koşup gönderdüm gerekdir ki vârduğu gibi ol mürde olan Andon nâm kâfirin metrûkâtından ve emvâlinden ve esbâbından her ney vârsa ol mürde olduğu hînde ney bulunduysa tamâm ma'lûmun olup defter etdükden sonra her kim almış ise gerü bî-kusûr buldurup zabt edesiz. Kendü defterin dahi ol metrûkâtdan satılmağa kâbil olanı satup satılmayanı aynıyla satdurasin akcasın kapuma gönderesiz. Bu bâbda gereği gibi mukayyed olasız. Vasîlerden ve gayrînden her kimde ney vârsa ki zâhir ola alasız. Kimesnede nesnesi kalmaya. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasız.

Tahrîren fi hâmis Âhirü'l-cemâziy sene hamse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

BOA, AE. SMMD.II, 1/33_1

Fatih Sultan Mehmed Han tarafından İalası İshak Paşa'ya verilen ahırın mülkiyetini teyiden yazılan fermân.

[24 Eylül 1481]

Hüve'l-ganiyyü'l-mugnî'l-mu'tî

[Tuğra]

Hüküm-i menşür-i şerîf-i sultânî ve fermânı mebrûr-i münîf-i hâkânî *nüffîze bi'l-avni'r-Rabbânî ve emri's-Samedânî* oldur ki, bundan akdem merhûm ve mağfurun-leh babam *tâbe serâhü umdetü'l-vüzerâ'i'l-fihâm* kıdvetü'l-ümerâ'i'l-'izâm [...] a'yânü'l-emmâre hazariyyü'l-hazâratı'l-âliye müşîrü'd-devleti'l-gâlibe el-mahsûs bi-inâyeti'l-meliki [...] Lalam İshâk Paşa *dâmet me'âliyehûya* mahrûse-i Kostantiniyye'de kendü mülk[ü] ol [...] dört ayak üzerinde bir büyük kubbe ve dört yarımkubbe ahuru [...] kırk zirâ'dır. Temlîk edüp eline hükm-i hümâyûn erzânî kılmış imiş. Şimdiki hâlde ol [...] Dergâh-ı felek-âşıyânuma arz olundu. Ben dahi ber-karâr evvel-i Safer [...] -ârâyı verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup mülkiyyet üzere sata ve dilerse bağışlaya, dilerse vakf ede. Hiç ferd efrâd-ı âferîde [...] mâni' olup medhal kılmaya ve ta'arruz değiirmeye ve tebâdîl ve tağyîr etmeye [...] [biti mutâla'a] kılanlar tahkîk bilüp alâmet-i kişver-güşâ-yı cihân üzere i'timâd ideler.

Tahrîren fi Recebi'l-mürecceb sene sitte ve semânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 017

**Haksız kazanç elde eden Dubrovnikli Marniya'yi her neredeyse bulup, elinde neyi varsa veya
ne bıraktıysa Dubrovnikli hak sâhiplerine teslîm edilmesi için Rumeli kadılarına
yazılan fermân.**

[3-12 Aralık 1481]

Hüve

[Tuğra]

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm mübeyyinü's-şerâyi' ve'l-ahkâm Filibe ve Terbice ve İştib ve Nigoriç [Nogriç] kadıları ve Rûmili'nin sâyir kudâti *dâme fazlühüm* tevkî-i refî' vâsil olicak ma'lûm ola kim bundan evvel âmil Bataşto Nâm Frenkde, benim akçam vârdı. Mezkûr Bataşto dergâh-ı mu'allâma gelüp Dubrovniklü Marniya yolum basup hayli akçam aldı deyu arz etdiği sebebeden Dubrovnik kâfirlerinden bin altmış Flori alınup hizâne-i âmireme teslîm olundu. İmdi mezkûrûn Dubrovnik kâfirleri dergâh-ı mu'allâma gelüp mezkûr Marni-çün dergâh-ı mu'allâma teslîm etdükleri akçadan bedel-i mezkûr Mârnî'n ilde olan rızkın ve esbâbin taleb etdiler. Eyle olsa buyurdum ki, her biriniz taht-ı hükümetinize müte'allik olan yerleri teftîş ve tefâhhus kılup mezkûr Marni'yi bulup o rızdan ve esbâbindan ve metrûkâtından her ne bulunursa bunlara teslîm edesiz. Bir dürlü dahi itmeyez. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasız.

Tahrîren fi evâsît-1 Şevvâl sene sitte ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

» جنگان ابوالفتح سلطان محمد خان غازی حضرتىرى دركاھىدىن استانبول تىخىدە
 » ملا كوراق ائناسىلە عن يز مصر ايتاب شاه طرفندىلنىش اولان نامه ھمايون صورتىدر «
 (زوجه قىمع آمەقسط: ئىنبىمۇرون
 بىس الله الرحمن الرحيم مېسىايد كەرە القديم اللهم مالك الملک توکى الملک من تشاه
 بىتھېت جلوس عزىز مصر
 وتنزع الملك من تشاه وتعز من قياده ونزل من تشاه يدىك الخبراتك على كل شئ قادر «
 مەنكى اولدىركە وقا كە بو دىاردە
 محمد الله وينى عليه عبد المبشرات المتواردة اللاقى يېڭىن عن استقرار القدم
 المقدم المقادم على سرير السلطنة السامية الباھرة بالدوله العالىة الفاهر، الا وهو السلطان الوالى
 العالى العالى العاملى المؤيدى المظفرى الطهيرى التصیرى العونى الغوثى الغبائى الامائى
 الهمائى النظامى الذى اشرفت من افق التوفيق شىش سلطنه وخففت رابه الاقبال
 او لوپ هېشا مصرانت صرت من هبوب نېيم خـلاقـه وينـطـا اـهـنـاقـ الجـابرـةـ خـوـمـدـهـ السـلـيـهـ وـيـكـاـكـاـ اـقـبـالـ

卷之三

الا كاسرة على عتبة العلبة ويه امتحن عقود الادامة متنظمة وامور السلطة متنفذة
وبتفاخر وصفه المأثر وتخالذ بذلك ، المفاسد اعن الملك الامتعن السلطانى الاشترق
الابوى الاعطى مناعف الله تعالى ملكه وسلطانه وفاض على العالمين بروه واحسنه
ولابرج في دولة لا تفهم دارها ونمة لانقصم آثارها ويعاده لانفسها اورافقها وسبده
لاستغرى آفاقها وما تلك ينود الدين يباهى صوته من قوته واسه الحواتد فيخور اعدائه
وكسورة وجسام حصاده على رؤوس الائمة منصوبة تحت الاقدام محفوظة وتعون
لما تاءت عدنا الاجبارى تستقل على صعود شمس السلطة على اوج سر الاخلافه ادامه الله
واهلاء وبذاته وبلغه بركته يه الجنبي ورسوله المصطفى عليه وعى آله من صلة الصلة
ازكاهما مثلما بهجهة وسرورا وضفطه وجبورا وانشد بالسان صدق ٤٣٧ هـ
لصرافت صرت عزيره ٤٣٨ بلوغ الامانى وانتقام العائد ٤٣٩ وتمتل الامام فيها ويعنى ٤٣٩
صوف الربالمن طرف القوانى ٤٣٩ تماهيرت فيه علام أسمك ٤٣٩ قد اخطت مهارسون العائد ٤٣٩
هذا اوان الولاء والمواصلة بين من تشكيل يئونة احيا ، نك الحج العاد والماد وبين من تحمل
عنائق تجھيز اهل الفزو وبالهاد كا هو والتوارث من الاباء والاجداد انهم الله ينعم
النوعية في المعاد فالقلب محصن على تأييد تلك العديعة بسلوكي طرائق تنسى اطباقي احرتها
وطرب نعيها لذايا ولها في هذا الخلل المتنى تخن ما تكون وعلى هذه الاصراط المستقيم المثير
الذكون فشدننا ونافى صدق ذلك المفتر العالى اعلمه الله وامنه وفتحنا ابواب المراسلة
وقدمنا اسباب المواساة واهدىنا طرائق التسليات السليات عن شواب الربا والرهونات
وتحفنا طرائق العيارات المزورات بتور الاخلاص المحصلات بالولا ، والاحتصاص المزهرات
اصدق الطوبية زياضها المزدحات من زلال الحبة جباحتها ورفعنا الادعية الصالحة
المتحببة والاقية القايحة المتضاية والاشواق الي العفة ذروة الكمال والاتوقي المتوايل
بالخدود الاموال واهبنا الى العمل الکريم محفوفا عابسراه الله تعالى من المطالب البهية
والمأرب السنية ان من احسن سان اسلاما رحمة الله لهم يجاهدون في سبيل الله ولا يخافون
لومة لهم وتحن على تلك السنة فلم يكون وعلى ين الاممية دائمون وعذابين بقوله تعالى ٤٣٩
لذين لا يؤمنون بالله ٤٣٩ فهم ينافقون هذه العام عمدة الله بالبركة والانعام معتصمين بحبل الله ذي الجلال
ولا كرام ومسكين يفضل الملك العلام الى اداء فرض القراء في الاسلام مؤمنين بايمانه تعالى
٤٣٩ غذوا الذين ينفك من الكفار ٤٣٩ وهو ما عاشر الغرارة والمجاهدين من البر والبعض
معهم مدینة متت بغورا ومسكينا رايتها بقيت ومنط الممالك الاسلامية تبااهي بذكرها فغرا
٤٣٩ ثم فكانها حصف على الحد الاغر ٤٣٩ وكانتها كلف على وجه القمر ٤٣٩ وهي محصنة
معهم الرايم شامخة الاركان راسخة البستان ملأوة من المشركين الشجعان خذلهم الله
ياما كانوا وهم متكبرون على اهل الایمان مناصرون بالجزائر الغرية مثل روس وقطلان
ووندبك وخوزن وغيرهم من اهل الشرك والطغيان ومحصن مسدود مسدود
ميبدعلى النظام ماظغروا به اسلامها العظام هؤلاء السلاطين الاساطين القائم مع انهم
جاهدوا حق الجهد وام بالوايبيا نيلا وهي قلعة عظيمة مثيرة في السنة اهل الارض
باسم القدسية ولا يبعد من ان تكون هي التي ناطق بها صاحب الاحاديث النبيوية والاخبار
المصطفوية عليه وعلى آله اتم الصلاة والتحية فيخون قسطنطينية ففيها يعيشون
القديم قد علّغوا سوفهم بالزيتون الحدث وغيره من الصحاح المشهورة هي هذه المدينة

خواه ایستادی و در زبان ایندیلک
وس جل ذکر مان طبله قوبله چیون
نائلک هی احبا اینکله زنجهت
چکلکه نعم نصب ایند کشنه ایله
اصحاف از او جهادک اساله لوارمنی
نکمل اینکله مشت چکلکه قاتی
حصیر ایند کشنه ت ازاله
دو سلط و موصلت زمان پسر نه کم
ایاعن جد بوست ملبه جاری او له
کلشدر و بوعادت حسنه ارت
طر غله زده دخی و اصل او شدر
رزدنی مقدمه مدد کوره بی احبا
وقا عده مسغوره بی اجرا اینکه چیون
آخری اولندن الد واعلی لطی اینه
متل اولان طریقه سلوک اینکی
قصیم ایدوب فشار و اولاق آبت
کریمه سلک «عنون بلاعث
مشهوبه عدل بدوی و مسلق
عهودی استوار و محکم انتکه چیون
ایواب مر اسلامی قمع ایدوب
اطلاع تسليات و طایب خفات
اخاف و اهد ایند که نصک و عم
کر عده اتها اولور که تخفف اسلامی
سلف و خواقین خلفی خاد تبرند
غایت من به احسنه و نهایت در جه
اجملی طریق حقده پیاهده ایدوب
خاطر لریه قطعا خوف و خوبت
طاری او لامعقدر لاب بردخی بوست
علیه اوزر دام و قاع ایدوب هر قلنوا
الذین لا يلهمون بالله هی آینکه معانی
شرخنه امثلا و من اعیرت قدماء
ق سبیل الله حرمه الله على السار
حدیثک خواری منیفعه عکا و منة
میار که ده فرض غریب ادا اینکه
صرف هم ایدوب عساکر غفر
ما روی مدتبه قسطنطیبله فتحه
سوق ایدوب ع فحبت اینهم
ساعدتک سلامه سعادتکه قور
ملاخنه سبیه وجهی اول جایه
اندیشیده زیر بورک حصاری

الواقع

۲۲۷

كما اتفقنا وبيانه موصوف

اولوب رجا نجرو اوج جانجي بحرب
وهو طرق برراق او لم يقتد عادها
جز اوز غربين ردوش وقطلان
وونديك وجنور وبندر انتال
يجه بلاد فخار وفاكاداك يكلري
يهد وبي كران عاصي مشركيين
كوندروب بالساده مذكوره ارباب
فقن ولفان واصحاب شرك
وهد والله على اولش بعد دكدر كه
رسالت بتاه عليه صوات الله
حضر تاريشك في بعضون
قطنطية فيهم يفسدون الغرام
فندعلقو سو فهم بالرثون حدوث
شر بيلريه وكلام ميلريه ذكر
اويان شهر مزبوره او له
بس غراء مسلين وكذاه وحدى
ايه قاعمه مذكوره جانب
بريسندين جنك اينكيمون طوب
تو قشك وزنيرك وساير سلاح
ويعقدن في تهله اسابتارلابدوب
وبحرجايندن مرتب ومکل کيلر
دوناوب التردحي مزبور اغفاره
مسلو ومشخون اولوب سکريوز
الى بش ديسع الاوليشك بکري
الشیک کوك شهر مزبوره زول يدوب
اولاول کرمک وهد بن اسلام
وأین سید الانام عرض اوندقده
کاکان کفرلی او زره اصرار
واستکار لیدیشک دفعه محاصره
يدوب خاربه ومقائه به شروع
اوئده کیمه وکوندز الی دنک کون
جشك اوشوب الله تعالىک عنون
وعنانيه رسول الله که مجرماني
برکاتیه وجها ربارک بیک شرف
چایندره مسنه مزبوره دن شهر
جادي الاوليشک بکر مجي مال کوك
على الصباح قمع ونحضر مسر
اولوب اولاکسیلان او زمرة
مهملک باشی وبوغی ولا ان تکفون

الواقع جات منها في البحر وعاتب منها في البر فاعدنا لها كما امرنا الله ينوه به واعدوالهم
ما تستطعم من قوة كل اهنة يعتد بها وجمع اسطلة يعتد عليها من البرق والرعد والجبن
والغت والجحور واعبرها من حات البر والفلق المتهون والجلوار المتناثر في البحر كالاعلام من حات
البحر وترانا عليه في السادس والمشرين من رب العاول من شهر رمضان سع وحبين وعائمه
* شعر * فقلت المنس جدي الا ان فاجندي * وساعدني فيها ما ثبت * فكلما دعوا
ان الحق اصروا واستكروا وكانتوا من الكافري فاحترا بها محاصرة وحاربوا هم
وماربوا وفاتهاهم وفاتها وجري يشا ويتهم القاتل اربعه وحسين يوم وليلة شعر
اذ جاءه نصر الله والفتح هبا على المرء معمور الامور وصعبها في ظلم الصبح
الصادق من يوم الثلاثاء يوم العشرين من جمادي الاول هبها مثل القبور رحوما جنود
الشاطئين سخرها الحكم الصديق ببركة العدل الفاروق بالضرب الخيري لال هفان
قدمن الله تعالى بالفتح قبل ان ظهر الشعس من مشرقها * ففيهم الجم و يولون الدبر
بل الساعة موعدهم والاساعة ادعى وامر بكم واول من قتل وقطع رأس تکفورهم للقرين الكثيرون
فأهلکوا كثيرون عاد وتمود فخفتهم ملائكة العذاب فأوردوا هم الناز وپس المأب مقتل من قتل
وسرمن بيق وفاجر واحزائهم واحرجوا سکونهم ودفعاتهم موفورا فاي عليهم حين
من الدهر لم يكن شيئا من ذکورها فطلع دار القوم الذين خلوا والحمد لله رب العالمين ففيه
يخرج المؤمنون بنصر الله ينصر من بيته فلما ظفرتا على هؤلا الايجناس الانجليس الجالوس
ظهرنا القوس من القوس وآخرنا منه الصليب والساقيوس وصبرنا ماء عبدة الاصلام
ساجد اهل الاسلام وشرفت تلك الحطة بشرف السکة والخطبة قوقة امر الله وابل
ما كانوا يهلوون وبعد فكانت في خط النصر الذي يكون شبابا منها قلعة افرنجية جنوزية
وهي الخصينة المدعومة بقلعة علاظه وهي حارة لها مخفة القظام مملوءة من المشركيين الملايين
فلا حاصرنا قسطنطينية جاءنا اهل تلك القلعة وشدوا علينا می قفهم وجدوا ما وفاته
وقذالهم سکونوا كما كثيرون ونشروا على مالهم عليه بشرط ان لا تعيث بهم فقاوا اشرطنا
واطاعوا امراها * وقع مأوقع على قسطنطينية وجد بين القتلى والاصري من اهل علاظه وهم
قد حاربوا وبدأ لهم نقضوا ميقاتهم واطهروا ناقتهم فاردا ان نفعل بهم ما فعلنا بالاخرين
فيما لهم حاوا ميظعين ومتضرعين وقولوا ان لم ترجنا لتكوين من اصحابي مفقوءا
ضم اه هو الععنوالغار وعاص عليهم الله لله العزير الواحد القهار وقررتنا على ملكهم الملك
له العزير البار ولكن جعلنا حصنهم صعيدا جرايا بمحبت لازى فيما عوحا ولا مات
ونلکنا ارضهم وما هم وكتبنا في جريدة الباري امساهم حتى يعطوا المجزية عن بد
وهم صاغرون الحمد لله الذي هسانا بهذا ما کاتبنا له لولان هدان الله * شعر
سع دل زمان وساعد الاقبال * ودم المني واجات الامل * فلما جمع الله تعالى بغضله
في قلب عده زين السرورين العظيين احدهما حفظ نظام سرير السلطنة وحاجة البلاد
والآخر فرقه لعين الشرع باجباء فرض الجهاد وجه تنفه الارض المقدسة التي بارك الله فيها
باجراء احكام السلطنة حامل وقرارها وناقل ورق الدعا فخر الاماجد ذخر الصالحة
امير جلال الدين القايبوي رزقت عودته بالسلامة بهدية بسيرة من الاسرار واللغائن
والافتنة وغيرها حسبما ذكر مفصلًا في كتاب غير هذا وان كانت نيتها الى ما واجب علينا
كتبه الفطر الى البحر فالمأمول الافتقاء بحسن القبول فإذا يسره الله الشرف يتغير
باط الخلافة زاد الله بسطه العدل والصرامة ويتنى ان يتم بالشرفات السارة المحتوية

Digitized by srujanika@gmail.com

سلامة النفس الغافس الطيبة ومحنة الذات الظاهرة ايتها الله في دوشه دينه ودنيا وبره
وبواسع الاختمار من لعنهما الساطعنة كما تشرف بالامانة اي ذلك المقر الشر بين وتناطف
بالاعتزاز بذلك المجلس الاسطيف ومخن نزق طيبات ادھمة تهك المساكن الطيبة وله
بمجيئها يعركة ذيء الجشي عليه من النهيات اذ كاه الجده على تواهه والصلوة على محمد وآله
والله اعلم بالصواب والله الرجم واللأم

۱۰۷

منعف الله تعالى نعم المقرب الشريف العالى الملوى الاولى الكبرى العالمى العادى المؤيدى المضدى الكهين العوى العقلى الغبائى المنكى السيدى الهمائى النطائى القوائى المطفرى الذخري المهدى الشيدى الجاهدى المتاغرى المرابطى الظهيرى الناصرى معن الإسلام والسلطان ناصر الفراة والمجاهدين ملها ، المقرب ، والمساكين زعم جبوش الواحدين بهد الدول مشيد بالملك عباد الله حامى نور الإسلام غيث الأمة الخديبة ظاهره الملك والسلطان عتمد أمر المؤمنين ولازال اختياره متواتر وركاب نصره في ساحة الوجود سارة وعرسها الهيجان ، فاتحة فالآفلات الدارسة تحرى بتأيده ف يجعل لا ولامة العقى وعلى اعدائه الدارسة اصدرنا هذه المطاواه منة الى المقرب الكريم مهنته له بهذا العصر الذى ادخره الله ل أيام معده وهذا النصر الذى من الله تعالى به على المسلمين وما النصر الا من هذه ونهى الله سلاما طلب شره ووضع شره وثأر يensch الامماع ذكره ونبى لعله التكريم مكتائب الرقة الى جهراها على يد رسوله المجلس السائى الاعمى الكبير الذخري المضدى المؤتمن الجلال يوسف القاوى الناصرى احسن الله وفادته ويسرا باختياره وفتاحا لهم وصرفوا وجه الاقبال اليها ومرحبا النظر في زهر الحمال من منظورها ومرحبا اختاطر يبدع منظومها ومنظورها ووحدتها كما خلا من اللغاية غالبا الا يدرك شاء الا وهم ومهلا من الفصاحة هذه ازدجت فيه عرب العسانى وانتهت الى ما شار إليه بما يسره الله تعالى له من فتح القسطنطينية العظمى وما خصه الله تعالى به من ايات النص وخصوصية من الصادق الحنفة وفهمها ذلك بميلا ومقولا ومقولا وراسلا وكررا جدد الله عز وجل على من به من هذا القسم الذين وهذه العجمة التي تتضمن ثبيت قلوب المتعين على اليقين واعلا ، كلما الله الواحد على المهدىين وهذه النصرة التي اصبحت بهما كلية اليمان منتشرة وجبهة امامادقين مبيضة وشفاء المسلمين بها هنا حكم سلبرة ووجوه المشركين عليهم اغيرة ترهقها فقرة اولى هم التكرة التجرة وقد اعدنا الجواب عن ذلك وعن جمع ما شار إليه مفصل على يد رسوله المجلس العالى المشار إليه اعلا ، كما سبقه عليه المكرع بعد ان حامله بزيد الانعام ووافر الاحتراز وافتضا عليه وعلى من معه من خلع الشريف والاكرام والاعتباير من عادة الاحسان الشام واعدناهم الى خدمتهم الكريمة على احسن الوجه واجمل الحالات وجهناها بحسبهم الوسائل بهذه المكابنة هو المجلس العالى الاميرى الكبير المؤيدى الذخري الاعمى الاخى المؤمنى المسفر فى السبيل رسائل الاشرف أحد امر ائنا واحدا خصائصنا كتب الله تعالى سلامته وادلم سعادته وجلست من السلام الواقى والاكرام السكافى ما هوا لك من شر المرام وعن الحب المصادق والولد الشاقى ما لو توحد لكان اسنى من ما ، القسام ومن الصادقة ، والاخلاص ، والموالاة ، والاخصاص ، ما هوا على ذلك شهد وله بدوى وعيده وجهنا على يد من الهدى ما يتوى كد اسپا

کلور باشی اولوب کافه کفره
و عاده فخره $\#$ ع ۵ مثادر سوپتوور
باش کے شئے ایاق پیدار اویز
مقضا سخنه اندر امداد تو جایدیجیت
ایطال آنام و اقبال اسلام اول قوم
لائم ایساع و اقیاد ایتیوب غرد
و حساداید باری علف تیر و طعمه
شترایدوب یا قلرینی اسر قیدیند
ایلدیار و دھنہ و خریشلرین بالخمام
نهب و غارتایدوب عساکر اسلام
عون الله الملک اسلام کمال صربہ
اعتمام ایدوب ناقوس لری جالت
برزده لوست محمدی افامت اولوب
کلب سالری مساجد اسلام ایتدیلر
اویل خطمه شرف سکه و خطمه ایله
شرف اولندی $\#$ خون امر الله
و بیطل ما کانا تو اعلون $\#$ وقتلمه
سفوره کل جان متابیسته بر لیان
عفیم و ارقیا لسته غلطه دیگاه
مشهور جنور طائمه سیله گلور قلمد
محصنه اولوب قحط طیبه
محاسن ایدیکر زه اول طائمه زه
مواقت نامه کو ستر بیک بز دنی
حصه لر عزمه معاونت ایتمان شرطیه
سابه جای ازده و کتف سا تزده
آسوده حال و مر فهیبال اولون
دیو امان و ریوب ما هده ایتشدک
اول و فکه یعنیه الله عزاء مسلمین
منصور و مظفر اولوب بو قوح اکبر
بیسرا ولندی قلمه من بیوره خلقدن
خلی کنه کی قتلی و کی اسر
بولنچین اول طاشه نت قوم
قطاطی به خفیه معاونتی
ظاهر و نفعن عهد ایلندکاری باهر
اویچنی عسکر ظفر رهبر هیوم
ایدوب اندر دنی اویل شادیتکاری
یاغی قصد ایتدکار نمehr بری طریق
اعذداره مالک اولوب $\#$ نیم

٢٣٩

الوداد والمحبة ويوثق عرى الانساد والصحبة كا هو دأب السلفين الاقديسين من الحكماء
والسلطانين وهي هذه

برىء كردن وگفن بردوش ۵ کلوب ان لم
ترجع النكوت من الحاسرين
مضبوون فصاحت متروني على
التسوال والتکرار ورد زبان وذكر
جنان ايدوب امان استكلرن
جزم وعصيـان تاريـعـفـوـاـدـوبـ
کـاـکـانـ مـاـکـلـرـيـ اللـرـنـهـ مـقـرـرـ
اـولـدـیـ الجـدـهـ الـذـیـ هـدـاـتـهـاـ
وـماـکـشـالـهـنـیـ لـوـلـانـ هـدـاـنـاـلـهـ
یـسـ جـوـکـهـ خـداـوـنـدـ کـارـعـلـمـ وـبـرـورـ
دـکـارـیـ آـدـمـ بـوـقـوـیـ اـبـکـیـ سـرـورـهـ
مـسـرـورـ اـیـلـدـیـکـهـ بـرـیـ جـلوـسـ ذاتـ

سيف	بعضا	ديليس	جوفلان	سيف
سقط ذهب وبله مکاکین	سقط ذهب	بردغابات واطبار	مخن احر عصار	من ممل وسبوان محس
عا.	عا.	فولادی	ذهب	عا.
سر	سر	بركتوان	سرج	سر
مخن احر بصفائح ذهب	مخن احر بمحار	مخن اسكندری	مخن احر بمحار	مخن احر بصفائح ذهب
ايدوب او زلري شه جزء قطع	ذهب	ذهب	ذهب	ذهب
اولدی الجده الذي هداناتها	ذهب خاص	ذهب خاص	ذهب خاص	ذهب خاص
وما کشالهندی لولان هداناتها	چيون	تفاصيل اسكندری	حول حاص	تدفق
یس جوکه خداوند کارعلم وبرور	١	٤١	٣١	لهوعا
دکاری آدم بوقوی ابکی سروره	رهن يسان	حوار وحش	حوار وحش	آفال
مسرور ایلدیکه برمی جلوس ذات	١	١	١	٢

فالغر الكريم يأمر بنسليم ذلك وقويه ويتحمـل فـاصـدـاـ المـاـرـالـهـ يـخـسـنـ النـظـرـ وـمـنـهـ
ويواصلـ باـخـارـ المـسـرـاتـ وـمـاـيـعـنـهـ مـنـ الـهـمـاتـ ليـسـرـ المـواـفـاـةـ مـنـ الـجـهـنـ كـاـنـ
يـاتـاـوـيـنـ آـبـاـهـ الـعـظـامـ وـاجـهـاـدـ الـكـرـامـ اـنـارـالـهـ يـرـاهـيـمـ معـ الـاـنـسـافـ بـالـمـوـلـادـ وـالـاـهـدـامـ
بـالـصـافـاتـ وـالـهـ تـعـالـيـ يـتـعـالـ يـقـالـةـ وـيـجـعـلـ قـوـاصـيـهـ الـقـاصـيـهـ فـيـ اـعـدـاـهـ مـحـكـمـةـ
حـتـىـ يـصـحـ جـنـودـ الـلـهـ الـحـمـدـيـةـ شـوـالـ ضـرـحـةـ مـصـوـرـةـ الـاعـلـامـ وـيـصـيرـ الـبـلـادـ كـاـنـهاـ بـعـزـمـهـ
الـمـؤـيـةـ دـارـالـسـلـامـ اـنـ شـاءـ الـلـهـ مـلـاـتـ الـعـلـامـ كـتـبـ فـيـ الـعـشـرـيـ مـنـ شـهـرـ ذـيـ القـعـدـةـ الـحـرـامـ
سـنـسـعـ وـخـسـينـ وـقـامـاـهـ مـنـ الـنـبـوـيـةـ

﴿ شـرـيفـ مـكـهـ مـكـرـمـيـهـ اـرـسـالـ بـوـرـلـانـ قـصـطـاطـنـيـهـ قـخـادـهـ اـبـونـ صـورـيـرـ ﴾
الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى ادام الله علو المقرا الكرم السيدى السندى
الشريف الاشرفى الراى الاعلى الاورى انتقامى الاعمى الهمائى الاوحدى الائىدى
العالى العاملى الاعظمى الاولوى الاعلى العلوى المشيدى المؤيدى التصميرى
الغتيمى الطاھرى معلى قواعد الوسم والخرمين حامى مشاهد البقاع الشرقي
والمرورين مؤسس مراسم العظمة والجلال مؤسس معاقد المعاقد والامال
مطلع لامع العز والتکفين مظہر ما رأى الملائكة والدين فلذة أكباد الرسول زينة احفاد البتو

امير المسلمين وولى المؤمنين خلاصة اولاد شفيع المحدثين وهو السيد الشريف والقزم
المحب سلطان نبيت الله تعالى شرفه الله وحواله علاء الدولة والملة والدين السيد
الاحنى البخلافى الحسنى زاد الله تعالى سعادته وادام سعادته ولا يخل في دولة لا ينعد
دارها ونفعه لا ينفعها ولا زالت اساب مودته ومحبته موكدة وعفود مواليه
وهنته منتقبة منضدة مدي الدهور والاعوام بغير مسبد الاولين والاخرين وأله

وصحبه اجمعين الطيبين الطاھرين عليه افضل الصلاة والسلام وبعد فقد ارساك

هذا الكتاب ببشر امسار ذرق له لافي هذه السنة من الفتوح المني لاعين دأت ولا اذن

معتم وهي تحفيز البلدة الشهورة بقطنطيبة الملاصقة برج البحرین وفي مقابله

مدينة اخرى موسمة بقلعة وفي جانبها الشرقي بلدة اخرى معلنة باسكندار اما الاولى

İstanbul'un fethine ilişkin Mısır Azizine gönderilen fetihname.

Tercüme-i Fetihname-i Kostantiniyye makrûn be-tehniyet-i cülûs-ı Azîz-i Mısır

Mülahhas oldur ki, vaktâ ki, bu deryâda mihr-i sipihr-i sultanat serîr-i hilâfete çıktıgı meşhûr oldu, derûn ü bîrûnumuz sürûr u hubûr ile meşhûn olup “henîen li-Mîsr ente sîrte azîzühû” ebyâtını vird-i zebân idindik.

Pes, celle zikruhûnun âbid kullarıçün menâsik-i haccı ihyâ etmekde zahmet çekmeğe nefs nasb iden kimesne ile ashâb-ı gazâ vü cihâdin esbâb-ı levâzimini tekmîl itmekde meşakkat çekmeğe zâtını hasr iden kimesnenin aralarında dostluk ve muvâsalet zamânıdır. Nitekim eben an-ceddin bu sünnet-i seniyye cârî olagelmişdir ve bu âdet-i hasene irs tarîkiyla bize dahi vâsil olmuşdur. Biz dahi mukaddime-i mezkûreyi ihyâ ve kâ'ide-i mesfûreyi icrâ itmekicün âhiri evvelinden elezz ve a'lâ letâyife müştemil olan tarîka sülük itmeği tasmîm idüp “fe-şüddü'l-vesâ'ika” âyet-i kerimesinin mazmûn-ı belâgat-meşhûnuyla amel idüp dostluk uhûdunu üstüvâr ve muhkem itmek için ebvâb-ı mûrâselâtı feth idüp letâyif-i teslîmât ve tahiyyât ithâf ve ihdâ itdikden sonra ilm-i kerîme inhâ olunur ki tahkîkan selâtîn-i selef ve havâkin-i halefin âdetlerinden gâyet-i mertebe ahseni ve nihâyet-i derece ecmeli tarîk-ı Hakk'da mücâhede idüp hâtırlarına kat'a havf ü haşyet tarî olmamakdır. Lâ-büdd biz dahi bu sünnet-i aliye üzre dâ'im ü kâ'im olup “kâtilâ'llezîne lâ-yü'minûne bi'llâh” âyetinin ma'nâ-yı şerîfine imtisâlen “ve men a'beret kademâhu fi-sebili'llâhi harremehu'llâhu ale'n-nâr” hadîsinin fehvâ-yı münîfe temessüken bu sene-i mübârekeden farz-ı gazâyı edâ itmeğe sarf-ı himem idüp asâkir-i zafer-me'âsiri medîne-i Kostantiniyye fethine sevk idüp

[Mîsrâ] ‘“Fe-haysü ittecehtüm sâ'adtüküm selâmeten” sa'âdetine fevz mülâhazasıyla teveccühü ol cânibe itdik. Şehr-i mezbûrun kemâl-i istihkâm ve metânetle mavsûf olup bir cânibi berr ve üç cânibi babra ve her tarafı pür-yarak olduğundan mâ'adâ Cezâ'ir-i Garb'dan Rodos ve Katalan ve Venedik ve Ceneviz ve bunların emsâli nice bilâd-ı küffâr ve hâk-sârin peykleri bî-hadd ü bî-kerân asâkir-i müşrikîn gönderüp belde-i mezkûre erbâb-ı fisk u tuğyân ve ashâb-ı şirk ü udvânlâ memlû olmuş ba'id de¤ildir ki Risâlet-penâh *aleyhi salvâtu'llâh* hazretlerinin “fe-yüftehûne Kostantiniyyete fe-beynemâhum yukassimûne'l-ganâ'ime kad allakü bi'z-zeytûn” hadîs-i şerîflerinde ve kelâm-ı münîflerinde zîr olunan şehr belde-i mezbûre ola.

Pes guzât-ı Müslimîn ve kümât-ı muvahhidîn ile kal'a-i mezkûrenin cânib-i berrisinden ceng itmekicün top ve tüfenk ve zenberek ve sâ'ir silâh ve yarakdan bî-nihâye esbâb tedâruk idüp ve bahr cânibinden müretteb ve mükemmel gemiler donadup anlar dahi mezbûr yaraklarla memlû ve meşhûn olup sekiz yüz elli beş Rebi'u'l-evvelinin yirmi altıncı günü şehr-i mezbûra nûzûl idüp evvelâ ol gürûh-ı mekrûha dîn-i İslâm ve âyîn-i Seyyidi'l-enâm arz olundukda kemâ-kân küfrleri üzre ısrâr ve istikbâr idicek defaten muhâsara idüp muhârebe ve mukâteleye şûrû olundu. Gice ve gündüz elli dört gün ceng olunup Allâhü te'âlânın avn ü inâyetiyle ve Resûlu'llâh'ın mu'cizâti berekâtiyla ve cihâr-yâr-ı güzînin şeref-i himâyetleriyle sene-i mezbûreden şehr-i Cumâdi'l-ûlânın yirminci Salı günü ale's-sabâh feth ü teshîr müyesser olup evvelâ kesilen

ol zümrə-i mühmelenin başı ve buğu olan Tekfur-ı kefûrun başı olup kâffe-i kefere ve âmme-i fecere.

[Mîsrâ]‘; “Meseldür söylenir baş gitse ayak pâydar olmaz” muktezasınca inhizâma teveccüh idicek ibtâl-i enâm ve ikbâl-i İslâm ol kavm-i li’âmin ittibâ‘ ve inkıyâd itmeyüp temerrûd-i inâd idenlerini alef-i tîr ve tu’me-i şemşîr idüp bâkîlerini esîr-i kayd-ı bend eylediler ve define ve hazînelerin bi’t-tamâm nehb ü gâret idüp asâkir-i İslâm bi-avni’llâhi’l-Meliki’l-Allâm kemâl-i mertebe iğtinâm idüp nâkûsları çalınan yerlerde nevbet-i Muhammedî ikâmet olunup kiliselerini mesâcid-i İslâm itdiler ve ol hîttâyı şeref-i sikke ve hutbe ile müserref oldu. “fe-vaka‘a emru’llâh ve batale mâ-kânû yefâlûn” ve kal‘a-i mesfûrenin cânib-i şîmâlisinde bir liman-ı azîm ve Avrupa lisânında Galata dîmekle meşhûr Ceneviz tâ’ifesîyle memlû bir kal‘a-i muhassana olup Kostantiniyye’yi muhâsara itdiğimizde ol tâ’ife bize muvâfakatnâme göstericek biz dahi “hasımlarımıza mu’âvenet itmemek şartıyla sâye-i himâyetimizde ve ketf-i sıyânetimizde âsûde-hâl ve müreffehü’l-bâl olun” deyü emân virüp mu’âhede itmişidik. Ol vakit ki bi-inâyeti’llâh guzât-ı Müslimîn mansûr ü muzaffer olup bu feth-i ekber müyesser oldu. Kal‘a-i mezbûre halkından hayli kimesne kimi katîl ve kimi esîr bulunmağın ol tâ’ifenin kavm-i Kostantiniyye’ye hafiyeten mu’âveneteri zâhir ve nakz-ı ahd eyledikleri bâhir olicak asker-i zafer-rehber hûcûm idüp anlar dahi öbürlerine itdikleri itmek kasd itdiklerinde her biri tarîk-ı i’tizâra mâlik olup;

[Mîsrâ]‘, “Tiğ ber-gerden ve kefen ber-dûş” gelüp “in lem-terhamnâ le-nekûnenne mine'l-hâsîrin” mazmûn-ı fesâhat-makrûnun ale’t-tevâlî ve’t-tekrâr vird-i zebân ve zikr-i cinân idüp emân istediklerinde cûrm ü isyânlarını afv idüp kemâ-kân mülklerini ellerinde mukarrer idüp üzerlerine cizye kat’ olundu. “el-hamdü li’llâhi’llezi hedânâ li-hâzâ vemâ-künnâ li-nehtediye levlâ en-hedânâ’llâh”

Pes çünkü Hüdâvendigâr-ı âlem ve Perverdigâr-ı beni Âdem bu kulunu iki sürürla mesrur eyledi ki birisi cülûs-ı zât-ı kerîm ve biri dahi bu feth-i azîmdir. Biz dahi hâmil-i vesika-i senâ ve nâkîl-i sahîfe-i du’â fahru’l-emâcid ve zahru’l-mehâmid Emîr Cemâleddîn Kâbûnâ dâme izzühûyu ol arâzî-i mukaddeseye irsâl idüp ganâyim-i mezbûreden bir mikdâr esîr ve kumâş ve gayr-ı tuhafdan ki mektûb-ı âharda mufassalen mezkûr ve mastûrdur. İthâf ve ihdâ itdik. Egerçi kim zimmetimizde vâcib olana nisbeti Bahr-ı Muhît’den bir katre ve zerrât-ı mihr-i felekden bir zerre kadardır. Ma‘a zâlik makbûl-i zât-ı melekiyyû’s-sîfât olmak ricâ olunur ve mektûb-ı meveddet-üslûb vâsil oldukda ihbâr-ı sâ’ire-i selâmet-i zât-ı şerîf ve unsur-ı latîf ağleb-i ezmânda ve ekser-i ahyânda vârid-i mütevârid olmak istidâ ideriz. Me’mûldür ki bu müdde’âmız karîn-i kabûl ve rehîn-i vusûl ola bi-mennihî ve bi-mennihî.

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a girişi

﴿ ابو الفتح والغازي جنگىكان سلطان محمد خان غازى حضرتلىرى شەھرا دكائىندن ﴾
 ﴿ سلطان بازىيد حضرتلىرىنىڭ خاصلرىنىڭ ترقى احسان يوره جىفدىن استىدىكى مەھىل ﴾

﴿ استىلامىي صەنتىدە شەھزادە مشارالىيە حضرتلىرىنىڭ اصداراولۇش اولان ﴾
 ﴿ حکم شەریفكى صورتىدە ﴾

فرىزىنڈ ارجىنڈ دولتىار وۇردىدە خىردىندىكاماڭكارىخىل رياض سلطانت وسىرو بوسنان
 خلافت وغىچە كارزار عدالت وكل كاسنان دولت مەھرى سەھىپ بىزىر كوارى وسپەر مەھر تاجدارى
 المؤيد من عند الله الملك الجيد اوغلۇ بازىيد طال بقاو نوقۇع رفع همايون واصل اولىجىق
 معلوم اولا كە حالىسا سنك حقىنە مىزىد عنایتىم ظەھورە كاوب كىلارىنىڭ اخراجانى وسعت
 اوزرە اولىغىچۇن يۈزىيىك اچقە ترقى ايدوب يۇردە كە حکم شەریفم واردەقىدە نەيرىزدىن كە مراد
 ايدىنورىك تىذ كە ايدوب كوندرە سنكە برات شەریفم ورىيەلە شوپەيلە سەن تىخىرىماق تارىخ كىدا
 ﴿ الجواب ﴾

درکاڭ مدار وباركاڭ كىردىن اقتدارە عرض بىنە يېقىدار بودر كە حالا كىلارىمۇ وسعنى
 اېچۈن يۈزىيىك اچقە ترقى يۇرپلۇب مناسب اولان بىرلەن برات اولىنىسىنە تىذ كە كوندرىلە
 دېيو فرمان شەریف وارد اولىغىن مناسب بىرلەن تىذ كە كوندرالدىكى شولىكە واقع حالدرىسىدە
 مرا اېچىشە عرض اولىنىدى بىنە بازىيد

Münşeât-ı Selâtîn; s. 272-273

Şehzade Bayezid'e istediği yerlerin verilmesi hakkında hüküm.

Ebü'l-feth ve'l-Megâzî Cennet-mekân Sultân Mehmed Hân Gâzî hazretleri şehzâdegânından Sultân Ebü'l-feth ve'l-Megâzî Cennet-mekân Sultân Mehmed Hân Gâzî hazretleri şehzâdegânından Sultân Bâyezîd hazretlerinin hâsslarına terakkî ihsân buyuracağından istediği mahallin isti'lâmı zımnında Şehzâde-i müşârun-ileyh hazretlerine ısdâr olunmuş olan hükm-i şerîfin sûretidir

Ferzend-i ercümend-i devletyâr ve nûr-i dîde-i hıredmend-i kâmkâr nihal-i riyâz-ı saltanat ve serv-bostân-ı hilâfet ve gonca-i gülzâr-ı adâlet ve gül-i gülistân-ı devlet mihr-i sipihr-i büzürgvârî, mühr-i tâcdârî el-mü'eyyed min-indi'llâhi'l-Meliki'l-Mecîd oğlum Bâyezîd *tâle bekâhu tevkî'i refî'i* hümâyûn vâsil olacak ma'lûm ola ki háliya senin hakkında mezîd-i inâyetim zuhûra gelüp kilârinin ihrâcâtı vüs'at üzre olmağ için yüz bin akçe terakkî idüp buyurdum ki hükm-i şerîfim vardık da ne yerden ki murâd idinürsen tezkire idüp gönderesin ki berât-ı şerîfi virile, şöyle bilesin tahrîren fî-târîh-i kezâ.

El-cevâb

Dergah-ı felek-medâr ve bâr-gâh-ı gerdûn iktidâra arz-i bende-i bî-mikdâr budur ki,

Hâliyâ kilârimız vüs'ati için yüz bin akçe terakkî buyrulup münâsib olan yerlerden berât olunmasına tezkire gönderile deyü fermân-ı şerîf vârid olmağın münâsib yerlerden tezkire gönderildiği şol ki vâkı'-ı hâldir südde-i merâhim-bahşa arz olundu.

Bende Bâyezîd.

فرزندار جنده دولتیار و ولد سعادت قند کامکار نور حدقه سلطنت و شهر باری و نور حدیجه
 خلافت و نامداری عضد الدیننا والدین عون الاسلام والملین المؤبد من عند الله الملك الاعلى
 او غلم مصطفی طال بقاء و نال منه توقيع رفیع همایون واصل او بحق معلوم اوله که من حوم و مخفره
 جهانشاه پادشاه و سعید شهید سلطان ابوسعید نور الله من قدھما واقعه زندن صکره مسخرق
 دار و رسن اولان او زون حسن دصره الله بوجانبه منه بعد اخیری بی ادبانه مکاتب کوئندروب
 کایه دن خالی اولاء غین جواب الاسفه السکوت او زرمه رویاه من بوره خواب خرکوش و بریلوب
 شیران پیشة عزا و هز بران کوه و غابرله الله تک ندار کنده یز ان شاء الله تعالی اما ابویامده الله
 بعض امراء نکونساري فرمان او غلی خبر بکسله دیار اسلامه قصد ایندوکین عرض
 ایلدوک اجلدن دفع و رفعیچون سنی صر عسکر ایدوب یوردمکه اناطولی وروم ایلی
 پکار بکپسی ایله وقت حاجته او زرلینه واروب توفیق الله باب مدافعته دقیقه فوت ایتبه سر
 خبر را فی اوائل شهر صفر ختم بالخبر والظفر سنه سبع وثمانین وثماناء بمقام قسطنطنبه

Münseât-ı Selâtin; s. 279

Şehzade Mustafa'nın Uzun Hasan'la yapılacak savaşa komutan tayin edilmesi hakkında.

22 Mart- 2 Nisan 1482

Ferzend-i ercümend-i devletiyâr ve veled-i sa'âdet-mend-i kâmkâr nûr-ı hadeka-i saltanat ve şehriyârı
 ve nûr-ı hadîka-i hilâfet ve nâmdârı adudu'd-dünyâ ve'd-dîn avnû'l-İslâm ve'l-Müslemîn el-mü'eyyed min-
 indi'llâhi'l-Meliki'l-A'lâ oğlu Mustafa *tâle bekâhu ve nâle menâhu tevkî'i refî'i* hümâyûn vâsil olacak ma'lûm
 ola ki, merhum ve mağfurun-leh Cihânsâh pâdişâh ve sa'id-i şehîd Sultân Ebû Saîd *nevvera'llâhu merkadehümâ*
 vâkı'alarından sonra müstahîkk-ı dâr ü resen olan Uzun Hasan *demmerehu'llâh* bu cânibe merraten ba'de
 uhrâ bî-edebâne mekâtîb gönderüp kinâyeden hâlî olmamağın *cevâbü'l-esfehi es-sükût* üzre rûbâh-ı mezbûra
 hâb-ı hargûş virilüp şîrân-pîşe-i gazâ ve hizebrân-ı kûh-ı vegâ birle anın tedârukündeyiz, inşâ'allâhü te'âlâ
 ammâ bu eyyâmda anın bazı ümerâ-i nigûn-sâri Karaman oğlu tahrîkiyle diyâr-ı İslâm'a kasd itdügin arz
 eyledügin ecilden def ü refîycün seni serasker idüp buyurdum ki, Anadolu ve Rumeli beylerbeyisi ile vakt-i
 hâacetde üzerlerine varup bi-tevfîki'llâhi bâb-ı müdâfa'ada dakîka fevt etmeyesiz.

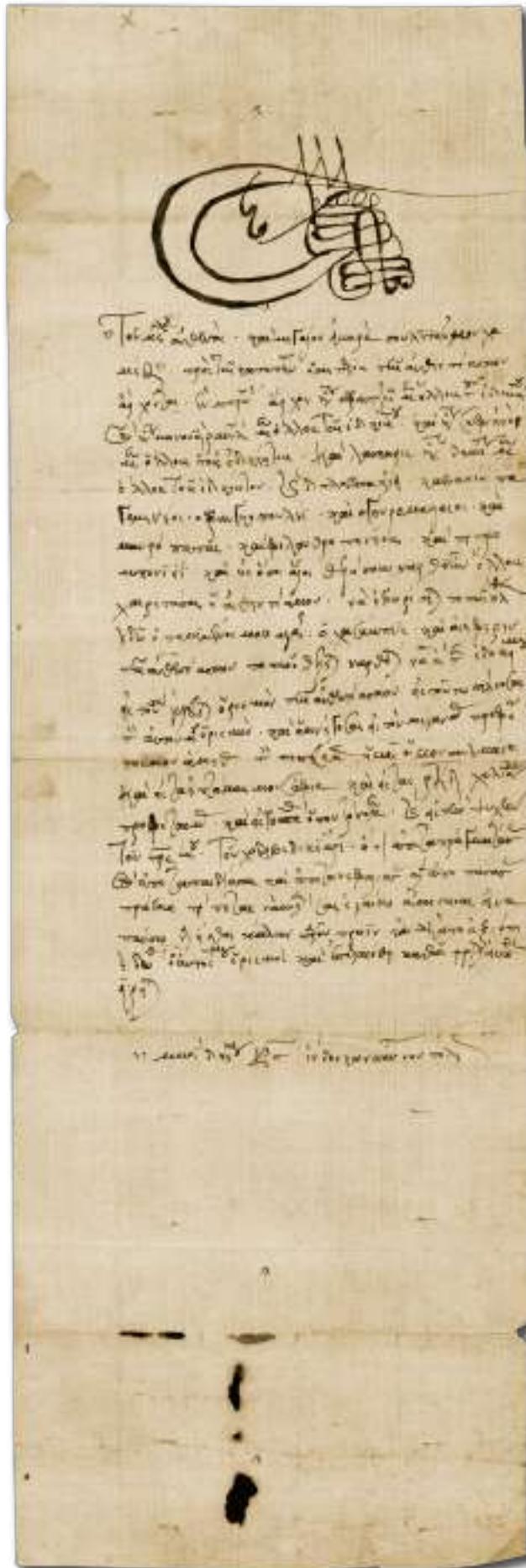
Tahriren fi-Evâil-i şehr-i Safer hutime bî'l-hayr ve'z-zafer sene seb'a ve semânîn ve semânî-mi'eti.

Ba-makâm-ı Kostantiniyye.

Panorama 1453

NÂME-İ
HÜMÂYÛNLAR

Venedik Arşivi, 1/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

”Τού μεγ(ά)λου αύθεντὸς καὶ μεγάλου ἀμηρὰ σουλντάν Μουχα-||2μέθ” πρὸς τοὺς(ς) καταπάντ(α) ἡμετέρους τῆς αύθεντίας μου ||3 ἄρχοντας. Ὅτι μπρώτ(οι)ς ἄρχον κ(ὺρ) Σφραντζῆς μὲ δόλλους τ(οὺς) ἐδικούς του ||4 καὶ κ(ὺρ) Μανουὴλ Τραοῦλ μὲ δόλλους τοὺς(ς) ἐδικούς του, καὶ κ(ὺρ) Σωφιανὸς ||5 μὲ δόλλους τούς ἐδικούς του, καὶ Λάσκαρις κ(ὺρ) Δημητρ(ιος) με ||6 δόλλους τοὺς ἐδικούς του, κ(αὶ) Διπλοβατατζέει, Καβακέοι, Πα-||7γομενέοι, Φρανγκοπουλεῖ, καὶ Σγουρομαλαίοι καὶ ||8 Μαυρόπαπας, καὶ Φιλανθροπηνέους καὶ Πετρω-||9μπουνέοι, καὶ εἰς ὅσοι ἄλοι θελήσουν ναρθοῦν δόλλους ||10 χαιρετᾶ σας ἡ αύθεντία μου. Νὰ ἐγνωρίσε(τε) το πῶς ήλθ(εν) ||11 ἐδῶ ὁ τημημένος μου αγας ὁ Χασάμπεις, καὶ ἀνέφερεν ||12 τῆς αύθεντίας μου το πῶς θέλε(τε) ναρθή(τε) να ἡστε ἐδηκι μου. ||13 Εἰς τοῦτω γυρεύε(τε) ὄρισμὸν τῆς αύθεντίας μου εἰς τοῦτω στέλνο σας ||14 τ(ὸν) αὐτόν μου ὄρισμόν, καὶ ὅμνέγο σας εἰς τὸν μέγαν μ(ας) προφη(την) ||15 τον Μουάμεθ τ(ὸν) πιστεύομ(εν) ἡμεῖς οἱ Μουσουλμάνοι ||16 καὶ εἰς τα ἐπτά μας μουσάφια καὶ εἰς τὰς ρκδ' χιλιαδ(ας) ||17 προφήτας μ(ας), καὶ εἰς το σπαθι ὅπου ζόνομε, καὶ εἰς τὴν ψυχην ||18 τοῦ π(ατ)ρ(ό)ς μου, τοῦ Χοδοβεδικιάρι, ὅτι ἀπο τα πράγματα σ(ας) ||19 κ(αὶ) ἀπο τα παιδιά σας καὶ ἀπο τα κεφάλια σ(ας) κ(αὶ) ἀπο πάσα σ(ας) ||20 πράγμα τίποται νὰ μιτε σας ἐγκίσω ἀμι να σας ἀνα-||21παύσω να ἥσθαι κάλιον απ(ὸ) τοῦ πρωϊν καὶ δηὰ το ἀξιόπι<στον> ||22 ἐδωθ(η) ὁ αύτός μου ὄρισμὸς καὶ ἐστεραιόθη καθῶς [Ειρητ] ἄνωθεν ||23 εἴρητ(αι).

||24 ”μηνὶ δεκεμ(β)ρ(ίω) κς’ ἔνδον κωνσταντ(ι)νουπόλε(ως)

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Του μεγάλου αυθέντη και μεγάλου αμιρά σουλτάνου Μωάμεθ προς τους καθ' όλα άρχοντες της εξουσίας μου. Κατ' αρχάς προς τον κυρ Σφραντζή με όλους τους δικούς του (ανθρώπους), τον κυρ Μανουήλ Ραούλ με όλους τους δικούς του, τον κυρ Σοφιανό με όλους τους δικούς του, και τον κυρ Δημήτριο Λάσκαρι με όλους τους δικούς του, και (τις οικογένειες) Διπλοβατάτζη, Καβάκου, Παγομένου, Φραγκοπούλου και Σγουρομαλλιά, τον Μαυρόπαπα, (τις οικογένειες) Φιλανθρωπινών και Πετρόμπεη, και προς όλους όσοι θελήσουν να έρθουν (με το μέρος μου) η αυθεντία μου σας χαιρετά. Να ξέρετε πως ήρθε εδώ ο τιμημένος μου αγάς Χασάν-μπεης και μου ανέφερε πως θέλετε να έρθετε σε μένα και να είστε με το μέρος μου. Για τον λόγο αυτό ζητάτε ορισμό από μένα, και γι' αυτό σας στέλνω τον ορισμό αυτό, και σας ορκίζομαι στον μεγάλο μας προφήτη Μωάμεθ στον οποίο πιστεύουμε εμείς οι Μουσουλμάνοι, και στα επτά μας μουσάφια, και στους 124 χιλιάδες προφήτες, και στο σπαθί που φορά, και στην ψυχή του πατέρα μου του Χοδοβεδικιάρη, ότι από τα πράγματά σας και από τα παιδιά σας και από τις ζωές σας και από οτιδήποτε σας ανήκει τίποτε να μη σας αγγίξω, αλλά να σας αφήσω να ζείτε σε ειρήνη, και να ζείτε καλύτερα από πριν, και για το αξιόπιστο (των λόγων μου) δόθηκε ο ορισμός μου αυτός και βασίσθηκε σε αυτά που αναφέρω παραπάνω.

26 Δεκεμβρίου, μέσα στην Κωνσταντινούπολη.

Osmanlı'ya gitmek ve Fatih Sultan Mehmed tarafından olmak isteyen Sphrantzes, Manuel Rhaoul, Sophianos gibi beylerin, halkıyla beraber Osmanlı'ya sığınmak istediğini belirtmeleri üzerine padışah tarafından verilen emirnâme.

(Grekçe)

26 Aralık [1478]

[Tuğra]

Sultan-ı Âzam ve Emir-i Kebir Sultan Mehmed'den saltanatımın tüm beylerine. Evvela bütün ricali ile birlikte kyr Sphrantzes'i, kyr Manuel Rhaoul'u, kyr Sophianos'u, kyr Dimitrios Laskaris'i ve Diplovatatzis, Kavakos, Pagomenos, Phrangopoulos ve Sgouramallia, Mavropappas, Philanthropinon ve Petrobuiey aileleriyle cânibime gelmek isteyen her kimesneyi, hükümlanlığımın azametiyle selamliyorum.

Bilesiniz ki, Hasan Beg Ağa huzuruma gelip bana bizim tarafımıza geçmek istediğiniz bildirdi. O sebeple ki, şayet benden bir emir istiyorsanız, ben de sizlere saltanatımın bu emri vechince ve biz dahi Müslümanlar'ın iman ettiği Peygamber-i Zîşanımız Hazret-i Muhammed, yedi Mushaf ve 124 bin peygamber ve dahi kuşandığım kılıç ve pederim Hudavendigar'ın ruh-ı şerifi üzerine yemin ederim ki, emval ve evladınıza ve dahi aşş u işaretinize ve dahi canlarınıza ve size ait olan hiçbir şeye dokunmayacağımı ve sizi olduğunuz hal üzere evvelden daha iyi bir ahval üzere hayatınızı idâme ettirmenize izin vereceğimi, bu emirle temin ve tazmin eyler ve mezkûrun ileyh ailelere bu ahde göre muamele edileceğini beyan eylerim.

26 Aralık, Konstantiniyye.

Venedik Arşivi, 4/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Του μεγάλου αυθ(εν)τός, κ(αὶ) μεγάλου ἀμοιρά σουλτάν Μουχαμέτ προς ||2 τον εκλαμπρότατὸν καὶ πανύψηλωτατὸν κὺρ Ιω(άννην) Μωτζενήγων κ(αὶ) ||3 μέγαν δούκαν της Βενετί(ας), καὶ τόν ἐξῆς τον ἄξην καὶ πρέποντα χαιραιτ(ισ)-||4μών να δέξετε η εκλαμπρότι σου, εκ την αυθ(εν)τίαν μου. Οὔτος να ιευύρι η ||5 εκλαμπρότι<ς> σου τὸ πός ἡλθεν εις την πόρταν της αυθ(εν)τί(ας) μου ὁ μεγα-||6λοπρεπής, καὶ αξητάτος ἀποκρισιάριος της υψηλότιτώ<ς> σου Μπενε-||7δέτος Τριβηζήναν, απεσταλμένος διὰ επήδιξην καὶ χαράν της αγάπης ||8 μας ὄντινά καὶ ημίς ἐδεξάμεθα τίμιά τε καὶ φηληκά ος πρέπει τὴν ||9 καθαράν καὶ στερεάν αγάπην ὃπου ἔχωμεν με τε σάς. Μετα ταύτα δέ ἡ-||10πεν καὶ περη τω<ν> συνόρον τὸν τώπον σας ὃπου γιτονέβουσιν με τε μ(ᾶς) ||11 ήνα χωριστόσην δι ανάπαψην τὸν αν(θρώπ)ον σας. Καὶ εἰς τούτη ἀπελογί-||12θημεν καὶ προνοήθημεν οὗτος ὅτι δίκαιον ἔνε τα σύνορα τα ἵ-||13χετε προ της μάχης πάλη να τα ἔχετε. Καὶ διὰ τούτη στέλνη ἡ αυθ(εν)τία ||14 μου τὸν καλόν ἐπιτίδιον καὶ πιστών ἄρχοντα Χαλήλμπαγιν Ἐμίνην, πρό-||15τον εις τα μέρι του Μωρηά καὶ ορίσαμεν αυτών να ιδί καὶ να ξετάξῃ ||16 πρότὸν τα σύνορα του Αργού καὶ του Ναπλήου. Ἐάν τα πρότα σύνορα ||17 εἴστατε εις καλόν τόπων να τα δεκτή καὶ να τα βεβεόσι. Ἡ δε καὶ ἄλος ||18 να ιδί καὶ να ἀκούσι τα δίκαιά τὸν διό μερον καὶ με δικαιοσύνην να ||19 βάλῃ καθαρόν σύνορον εις τους τόπους ἐκύνους. Μετα δε ταύτα ||20 να ιπάγει καὶ να ιδί ὅλα τα σύνορα τὸν ἄλον καστρὸν, καὶ ὃπου ἡταν τα ||21 σύνορα προ τις μάχης να βεβεόσυν αυτά κατα τιν πρότην τάξην. Περη δέ ||22 της Μωνοεμβασί(ας) και τον Βατίκον ἥπαμ(εν) ὅτι ἐπί ουδέν επάρθησαν ||23 ἐπε μάς. Να σας ἀπωμήνοσιν καθώς ἐπαραδώθησαν εις εσάς ὁ Ασωπώς δέ ||24 καὶ ἡ τη ἄλον ἐξ αυτής ἐδώθειν εις τιμάριν προς τ(οὺς) αν(θρώπ)ους τ(ῆς) αυθ(εν)τί(ας) μου ||25 να ἐπιστρέφετε προς ημ(ᾶς). Ὁμιος λέγωμεν καὶ περη της Νευπάχτου ὅ-||26τι ἡ τι ἐκρατίτε προ της μάχης πάλην να σας ἀπωμίνη ἐλεβθερο. Περει δέ ||27 [τῇ]ς Χιμάρας και Σωποτού και ἄλον καστρὸν και τόπων, ὃπου με ἐπίρα-||28τε εις τι μάχι ἥπαμεν οτι να μ(ᾶς) τα στρέψετε, ἐπιδί ἡ ἡδισίς μ(ας) ἡτον ἀτί ||29 ὅτι να μί μ(ας) λήψη τίποτες απ' ὄσα μας επίρατε. Καὶ διά μικρά πρά-||30γματα δέν πρέπει να μ(ᾶς) βαρίνετε. Ἐζήτισεν δέ ὅτι εις τω Σκούταριν να ||31 ἔχωμεν τὸν πωταμών της Μπωηάνας σένορον, καθώς ἡτον και πρότα. ||32 Καὶ εἰς τούτο ἀπιλογίθημεν ὅτι ἐμίς προ του να λάβομεν το κάστρο τοῦ ||33 Σκούταριν ἀπε σάς, ἡχαμ(εν) δουλόσι τόπων αντήπερα του ποταμου τον <ό>πίον ||34 ἐπαραλάβάμεν και κρατούμεν ἕος την σήμερον, και ουδέποτέ ἥπαμεν ουδε ||35 ἡχαμεν ἡδισιν να ἐπιστρέψομεν τίποτες ἀπ' αυτόν. Αν δε ἡ ἄλη σας τόπει ||36 τους ἔχητε εις τό κατά ηαλόν ἡόν το Αντίθαριν, και τὸ Ουλκίνηον χρια-||37στούσιν σύνορον ὁρίσαμεν τὸν ἐμίνην μας να πιήσι ὅσον θέλη τὸ δίακι-||38ον εις ανάπαψην τὸν αν(θρώπ)ον σας. Περη δε τον καστρόν και τόπον του Τζαρνοβή-||39κυ ὃπου ἐδούλοσαν ἡ σκλάβοι τις αυθ(εν)τίας μου, ὁρίσεν ἡ αυθ(εν)τία μου ὅ τι ε-||40κράτι ο Τζαρνοβήκυς πρέπι και θέλομεν τι να ἔλθι εις την αυθ(εν)τί(αν) μου. ||41 Ὁρίσαμεν δέ και τὸν ἐμίνην μας ὅτι να ιδί τα σύνορα του Κατάρου και της ||42 Μπούδουβας, και να κάμι ἐκύνο ὃπού θέλη τὸ δίακο εις ανάπαψην τὸν αν(θρώπ)ον ||43 σας. Περη δέ τ(ῆς) περηοχίς τ(ῆς) Παλάθου ὃπου ἔνε εις την Μπόσινα. Ὁμιος ἥπα-||44μεν να σας απωμίνη καθώς την ἡχετε προ της μάχις και τα Κανήστηνa ||45 ὃπου ἐδιδεν ἡ Πόλητζα, και τ' ἀλα χωρία, εις τον καίρο τις μάχις, τ(οὺς) αν(θρώπ)ους ||46 τις αυθ(εν)τί(ας) μου, τόρα ὃπου ἔγήνεν ἀγάπη να λήψουσιν παντελός δια να ||47 σας μίνουν ἐλεύθερα. Περη τον ζημίον ὃπου ἐπίησαν ἡ φούστες του Αυλό-||48νος, του Αυλόνος μέσα εις τον κόλφον σας, ορίσαμεν τὸν Αχμάτ πασιαν ||49 ὅτι να ικανοπιήσι του<ς> αν(θρώπ)ους σας ος μίαν τρίχαν, και πλέον να μιδέν ||50 ἔχουσιν ἄδιαν τα κουρσάρικα να σεβένουν εις τὸν κόλφον σας, ἡ δε ||51 και σεβένουσιν να πεδέβουτε ὃπου πιαστόσην, καθός δι-||52αλαμβάνουσιν τα {και} καιφάλεα τις αγάπης μ(ας). Ἡ δε και πιγένουσιν τινές ||53 εις δουλείαν της αυθ(εν)τή(ας) μου ἡτε εις

δουλήαν εδικίν τοὺς καὶ σεβένου-||54σιν εἰς τὸν κούφον σας καὶ ουδέν πιήσουσιν κανέναν κακών, να μιδέν τους ||55 πιράζῃ τινας. Περη δέ την εχμαλοσίαν της Ἀνδρου ἡπαμ(εν) ὅτι ὅσες ζημίες ||56 ἐγίνονταν αμφοτέροθ(εν) ἔος τὴν ἡμέραν ὅπου ἥμωσεν ἡ ετια μπρότι σου ||57 την αγάπιν, καὶ ἐβεβεόθη τό πράγμα εμπροστεν τοῦ ἀποκρισιαρίου τ(ῆς) ||58 αυθ(εν)τί(ας) μου να μί ἐπιστρέφοντε ἀπο δέ την ἡμέραν ἐκύνην καὶ ἔμ-||59 προστεν να ἀρχετε η συμφονήα μ(ας) νά στρέφοντε εζημίας καθός δι-||60 αλαμβάνουσιν τα καιφάλεα τ(ῆς) αγάπης. Τούτα ἔνε τα διορθόσα-||61μ(εν) εἰς ἀπολογίαν τον ζητιμάτον του ἀποκρισιαρίου σας. Ἐχωμ(εν) δέ καὶ ||62 ἡμίς να ἵπούμεν το συμβα<ν> μας που ἐγινεν προ ολίγου εἰς τα μέρι ||63 του Κατάρου ἀπο τον ανηψήον του Τζαρνοβίήκου ὅπου ἐξέβην ἀπο τὸ ||64 Κάταρο καὶ ἐσέβην καὶ ἐστίλισεν τόν τόπον μου, καὶ δι' ὅτι ετιούτον ού-||65δέν ἐπρεπεν εἰς τ(ὴν) ἀγάπην μας λέγωμ(εν) ὅτι ἀπε τόρα καὶ εμπροστεν ||66 να μιδέν δέχεστε εἰς τους τόπου<ς> σας κανέναν διμιγέρτην μιδε εχθρόν ||67 της αυθ(εν)τί(ας) μου. Ἡτα καὶ ἔλθουσιν εἰς του τόπου σας να τους πιάνε-||68τε να τους δίδετε εἰς τα χέρια τον αν(θρώπ)ον τ(ῆς) αυθ(εν)τί(ας) μου, ἡ κάν να τους δι-||69όκετε ἀπε σάς δια να μιδέν σκανδαλήζουσιν την αγάπην μ(ας). Ὁμιός ||70 δέ να μι δέχηστε τους χαρατζάρους και ἄλους μας χρεοφε-||71λέτας ὅπου ἐρχονται εις τους τόπο<υς> σας, αμι να τους δι-||72όκεται δια να ἐπιστρέφουσιν εἰς τον τόπον τ(ῆς) αυθ(εν)-||73τί(ας) μου· καὶ οὗτος αν συνέβη εἰς τους αν(θρώπ)ους σας η αυθ(εν)τία μου ||74 θέλη ποιήσι τό ὅμιον. Ἐπη ἔτου<ς>, ζηπη'

||75 Ἐγράφη εν Κονσταντίνου πόλη, εν μηνή Σεπτεβρί<ω> ||76 κγ'

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Του μεγάλου αυθέντη και μεγάλου αμιρά σουλτάνου Μωάμεθ προς τον εκλαμπρότατο και πανυψηλότατο κυρ Ιωάννη Μοντσενίγο και μέγα δούκα της Βενετίας, τους άξιους και αρμόζοντες χαιρετισμούς μου να δεχθεί η εκλαμπρότητά σου από την αυθεντία μου. Να ξέρει η εκλαμπρότητά σου ότι ήρθε στην Πύλη της αυθεντίας μου ο μεγαλοπρεπής και πολύ άξιος εκπρόσωπος της υψηλότητάς σου Μπενεδέτος Τριβιζιάνος, που στάλθηκε ως ένδειξη και χαρά της φιλίας μεταξύ μας. Τον δεχθήκαμε με τιμή και φιλία όπως αρμόζει στην καθαρή και στέρεη ειρήνη που έχουμε μεταξύ μας. Στη συνέχεια μίλησε και για τα σύνορα των εδαφών σας που γειτονεύουν με μας, ώστε αυτά να χωριστούν για να ησυχάσουν οι άνθρωποι σας. Και σε αυτό απαντήσαμε και προτείναμε ότι είναι δίκαιο να ξαναπάρετε πίσω τα σύνορα που είχατε πριν τη μάχη. Και για τον λόγο αυτό στέλνει η αυθεντία μου τον ικανό και πιστό άρχοντα Χαλίλ-μπεη εμίνη πρώτα στα μέρη του Μωριά, και του δώσαμε εντολή να δει και να εξετάσει πρώτα τα σύνορα του Άργους και του Ναυπλίου. Εάν τα προηγούμενα σύνορα στέκονται σωστά, να τα δεχτεί και να τα βεβαιώσει. Άλλιώς, να δει και να ακούσει τα δίκαια των δύο πλευρών και (κρίνοντας) με δικαιοσύνη να τα οριοθετήσει εκ νέου. Μετά, να πάει και να δει τα σύνορα των άλλων κάστρων, και όπου ήταν τα σύνορα πριν από τη μάχη να τα βεβαιώσει (οριοθετήσει) όπως αυτά ήταν. Περί της Μονεμβασίας και των Βατίκων είπαμε ότι τίποτε δεν πάρθηκε από μας. Να παραμείνουν σε σας όπως σας παραδόθηκαν ο Ασωπός και ό,τι άλλο δόθηκε στους υπηκόους μου ως τιμάριο. Το ίδιο ισχύει και για τη Ναύπακτο, όπου ό,τι είχατε πριν από τη μάχη να παραμείνει ελεύθερο δικό σας. Περί της Χιμάρας και του Σοποτού και αλλών κάστρων και τόπων που πήρατε στη μάχη είπαμε να μας τα επιστρέψετε επειδή πάντοτε θέλαμε να μη μας λείπει τίποτα από αυτά που πήρατε. Και για μικρά πράγματα δεν πρέπει να μας δημιουργείτε πρόβλημα. Ζήτησε στο Σκούταρι να έχουμε ως σύνορο τον ποταμό Μπογιάνα, όπως και πριν. Σε αυτό απαντήσαμε ότι εμείς πριν να πάρουμε το κάστρο του Σκούταρι από σας, είχαμε υποδουλώσει τον τόπο πέρα από το ποτάμι, τον οποίο πήραμε και κρατάμε έως σήμερα. Και πιοτέ δεν είπαμε, ούτε θελήσαμε να επιστρέψουμε κάποιο μέρος του. Αν οι άλλοι σας τόποι που κατέχετε στα παράλια, όπως το Αντίθαρι και το Ουλκίνιο, πρέπει να οριοθετηθούν, δώσαμε εντολή στον εμίνη μας να αποφασίσει όπως κρίνει αυτός για να ησυχάσουν οι άνθρωποι σας. Περί των κάστρων και της περιοχής του Τζαρνοβίκη που υποδούλωσαν οι σκλάβοι της αυθεντίας μου, αποφάσισε η αυθεντία μου ότι πρέπει και θέλουμε να περιέλθει ο Τζαρνοβίκης στην αυθεντία μου. Δώσαμε εντολή και στον εμίνη μας να δει τα σύνορα του Κατάρου και της Μπούδουβας και να αποφασίσει το σωστό για να ηρεμίσουν και οι άνθρωποι σας. Πέρι της περιοχής της Παλάθου, που βρίσκεται στη Βοσνία, είπαμε να την κρατήσετε αφού την είχατε από πριν τη μάχη, και τα Κανήσηνα (Κάννινα) και η Πόλιτζα και τα άλλα χωριά, που πήραμε στη μάχη, οι άνθρωποι της αυθεντίας μου τώρα που γίναμε φίλοι, να φύγουν εντελώς και να σας μείνουν ελεύθερα. Σχετικά με τις ζημιές που σας έκαναν οι φούστες (μικρά πλοιάρια) του Αυλώνος, στο μέρος που βρίσκεται μέσα στον κόλπο σας, δώσαμε εντολή στον Αχμάτ Πασά να αποζημιώσει τους ανθρώπους σας μέχρι την τελευταία τρίχα, και πλέον να μην έχουν άδεια τα κουρσάρικα να έχουν ως ορμητήριο τον κόλπο σας και αν το κάνουν, να τους συλλαμβάνετε όπως ορίζουν και οι όροι της συνθήκης φιλίας μας. Εάν κάποιοι πηγαίνουν για δουλειά της αυθεντίας μου ή δική τους, και καταφθάνουν στον κόλπο σας χωρίς να κάνουν κάποιο κακό, να μη τους πειράζει κανείς. Περί της αιχμαλωσίας της Άνδρου είπαμε, ότι όσες ζημιές έγιναν και από τις δύο πλευρές έως την ημέρα που συμφωνήσαμε τη φιλία και επισφραγίστηκε μπροστά στον εκπρόσωπο της αυθεντίας μου, να μην αποζημιώνονται, αλλά από την ημέρα εκείνη που άρχισε η συμφωνία μας και μετά, να δίνονται οι αποζημιώσεις, όπως ορίζουν οι όροι της ειρήνης μας. Αυτά είναι όσα αλλάξαμε μετά από αίτημα του εκπροσώπου σας.

'Έχουμε και εμείς να πούμε το συμβάν που έγινε προ λίγου καιρού στην περιοχή του Κατάρου από τον ανηψιό του Τζαρνοβίκη, ο οποίος βγήκε από το Κάταρο και επιτέθηκε και σύλησε τον τόπο μου, παρόλο που κάτι τέτοιο δεν αρμόζει στην φιλία μας, ζητάμε από δω και εμπρός να μη δέχεστε στα δικά σας μέρη κανέναν επαναστάτη ή εχθρό της αυθεντίας μου. Εάν έρθουν σε δικά σας εδάφη, να τους πιάνετε και να τους παραδίδετε στους ανθρώπους της αυθεντίας μου, ή τουλάχιστον να τους διώχνετε για να μην δημιουργούν πρόβλημα στη φιλία μας. Ομοίως να μην δέχεστε όσους χρωστούν χαράτσια και άλλους χρεοφειλέτες που έρχονται στα μέρη σας, αλλά να τους διώχνετε γιά να επιστρέφουν στα μέρη που ανήκουν στην αυθεντία μου. Και αν το ίδιο συμβεί με δικούς σας ανθρώπους, το ίδιο θα κάνω κι εγώ. Το έτος 6988 (1479).

Γράφτηκε στην Κωνσταντινούπολη 23 Σεπτεμβρίου.

Savaştan önceki sınırlara geri dönmek isteyen Venedik dükünün bu talebinin yerine gelmesinin karşılığı olarak Fatih Sultan Mehmed tarafından Mora, İşkodra ve Bosna'daki sınırların da net bir şekilde çizilmesi ve düşmanların da her iki ülke için de düşman sayılması gerektiği hususunda gönderilen kararnâme.

(Grekçe)

23 Eylül 1479

[Tuğra]

Sultan-ı Azam ve Emir-i Kebir Sultan Mehmed Han Hazretleri'nden pek ihtiramlı Venedik Büyük Dükü kyr Ioannes Montsegio (Giovanni Mocenigo)'ya; Zat-ı Şâhâneleri'ne irsal eylemiş olduğum selam bi-hakkın ve lâyıkıyla kabul edile.

Mâlûm ola ki, pek kıymetdâr elçin Benedetto Triviziane, mâ-beynimizdeki muhabbet ve dostluğun nişânesi olarak saltanatımın dergâh-ı muallâsına teşrif eylediler. Ve biz dahi onu mâ-beynimizde sulh ve selâmete muvâfik bir vech ile muhabbetle kabul eyledik. Bundan sonra, râiyenizin huzur ve rahati için bize ciran ve karîb olan arazilerinizin tefrika ve hudutlarının tesbiti hakkında kelam serdetti. Ve biz dahi buna cevâben harbden evvel sahip olduğunuz hudutları geri almanızın hakkaniyetli bir tarz-ı hareket olacağını tavsiye buyurduk. Bu sebeple, saltanat-ı uzmâmız, sâdîk ve muhterem Halil Beg'i evvela Mora'ya gönderip, ona Argos ve Nauplion'un hududunu tespit, teftiş ve tafahhus işiyle iştigali hususunda emir buyurduk. Şayet ki, evvelki hudut asıl yerlerine tekabül ediyorsa, bunlar, o mezbûr şekliyle tasdik edilsin. Aksi takdirde, her iki cenâhin hukukuna riâyet eylesin. Ve onları bu hususta dinlesin ki, hudud-ı mezbûre hakkında her iki cenâhin mâbeyninde adâletle hüküm verebilisin. Bundan sonra, gidüb diğer kalelerin hududunu müşâhede eylesin. Ve harbden evvel hudutları nasıl idî ise tefahhus eylesin ve onları evvelde olduğu şekliyle tasdik eylesin. Monemvasia (Monembasia) ve Vatika (Batika) civarında tarafımızdaki hudutlarda hiçbir yerin tarafımızdan alınmadığını tayin ve tesbit eyledik. Asopos'a gelince, size teslim edildiği şekliyle tımar olarak raiyeme her ne verildiyse aynıyle sizde kala. Yine harbden evvel taht-ı hükümetinizde müteallik olan Naupaktos da aynı hükmeye dahi merbut ola. Bu mezkûr yer dahi hür bir şekilde sizin taht-ı tasarrufunuzda kalmaya devam ede. Himara, Sopotos ve dahi harbde bizden aldığınız diğer kaleler ve arazileri bu vecih ile tarafımıza iâde edile. Zira sizin geri aldığıñız hiçbir şeyi bizden noksan bırakmamaklığını murad ettiğimizi her dâim beyan eyledik. Ve dahi diğer ahvâl-ı gayri mühimme hakkında tarafımıza herhangi bir müz'ic tavır içinde olmayasınız.

Skutari (İskodra)'deki Bojana (Boyana) Nehri'ni evvelden olduğu hal üzere hudud ittihaz etmemenizi murad eyledik. Buna göre, biz dahi sizden Skutari'deki kaleyi almazdan evvel nehrin öte tarafında bulunan ve dahi evvelden aldığımız ve hâli hazırladığı zamana kadar yedimizde tuttuğumuz yeri kendimize tâbi kıldıgımıza dâir cevâbı size bildirdik. Ve hiçbir zaman bu arazilerden birini dahi iade edeceğimizi beyân eylemediğimiz gibi buna dâir herhangi bir işaret de izhar eylemedik. Kiyâda elinizde bulundurduğunuz Antivari ve Ulkinio gibi diğer arazilerinizin hudutları tayin edileceksé, biz bunu kendi eminimize, halkınızın rahat ve ferah edebileceği müناسip bir şekilde karar vermesini emir buyurduk. Kaleler ve saltanatımın kollarının itaat ettirdiği Carnaviki bölgesi hakkında dahi, hükümlanlığın tahtına alınması icap ettiğine karar kılındı. Kataros ve Buduva'nın hududunu ayne'l-yakîn görmesi ve dahi halkınızın refahı nâmına hak ile karar kılması için eminimize emir buyurduk. Bosina'da bulunan Palathos bölgesi hakkında ise harbden evvel size ait olduğu için ve harbde ele geçirdiğimiz Katisina (Kannia) ve Politza ve diğer karyelere sahip olmayı idâme

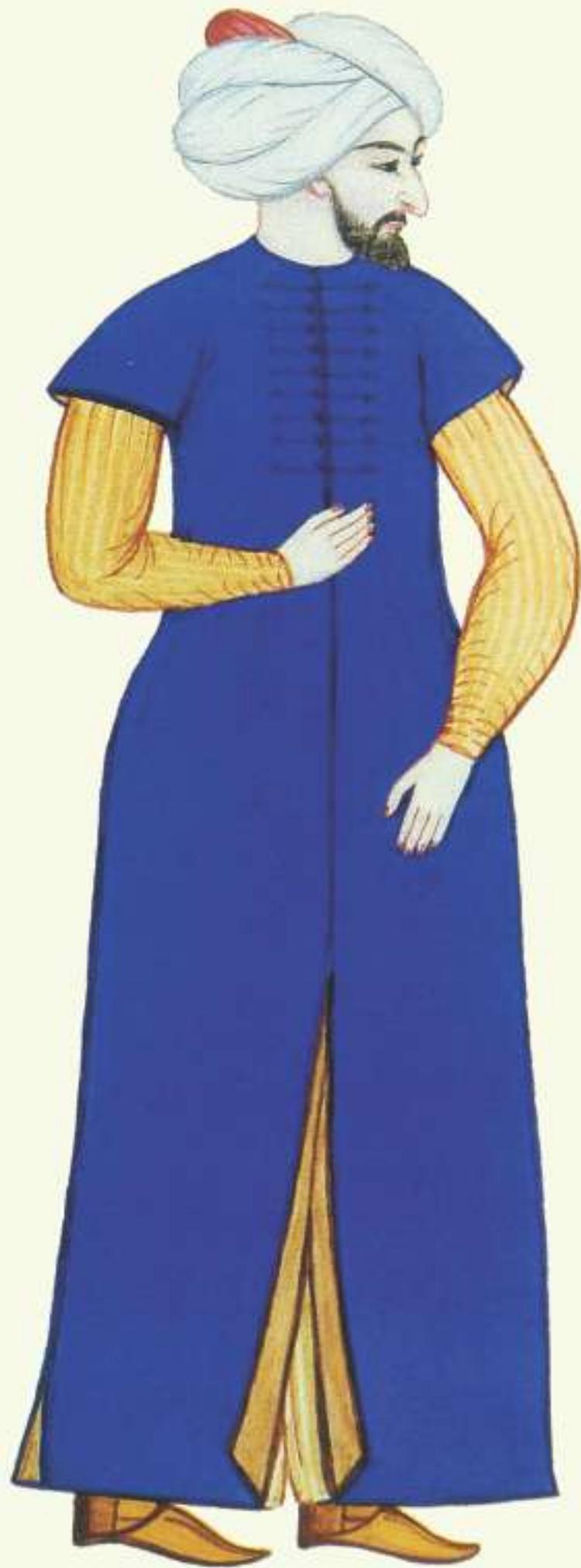
ettirmenizi ferman buyurduk. Elhâsil şimdi dost ve muhabbetli olduğumuza göre sultanatımdan kişilerin bu mîntikaları bi't-tamam terk eylemekliği ve hür kılınarak sizin cânibinizde bekâsı müناسip ve elyak görüle. Avlona'nın küçük sefinelerinin körfezimizin dâhilinde bulunan yerde size verdiği zararât hakkında Ahmed Paşa'ya bu mezbur zararâtın teknilen ifâsi ve orada mukim olanların bir tek kılina dokunulmaması ve dahi korsan tayfalarının körfezinizi saldırır için sığınak mekânı olarak ittihaz etmesine izin verilmemesi hususunda emir buyurduk. Şâyet böyle yaparlarsa, onları mâ-beynimizdeki dostluğun içabında, bu cürümleri irtikâb eyleyenlerin hapsedilmesi emr ü fermân buyrula. Bundan gayri bazıları sultanatımın yahut kendi umuru için körfze duhul eylese ve dahi orada herhangi bir cûrüm işlemeksiz körfzedde bulunursa kimesne ona zarar vermeye.

Andros adasının yedinizde kalmaklısı hakkında ol mezbûr dostâne ahdi akdettiğimiz ve sultanatımızın mümessili huzurumda mühürlenmiş ve o güne kadar cenaheynin maruz kaldıkları zararâtın tazmin edilmemesini ancak anlaşmamızın bidâyetinden itibaren ve dahi âhirinde sulhun şeraitinin içabında tazminatlarının itâ edilmekliğini emir buyurduk. Bunlar dahi mümessilinizin talebinden sonra tarafımızdan tashih edilen hususattır. Kataros bölgesinde bu neviden bir husus, sulhuma münasip düşmediği için vakt-i kasırdan evvel Kataros'tan huruc ederek arazimize musallat olan ve yağmalayan Carnoviki'nin yeğeni bahânesiyle meydana gelen hâdice hakkında biz dahi söz sahibiyiz. Bundan böyle bölgennizde hiçbir âşîyi yahut sultanatımızın düşmanını kabul etmemekliğinizi sizden taleple ferman buyururuz.

Şâyet arazinize duhul eylerlerse, onları derdest eyleyiniz ve sultanat ricaline teslim ediniz yahut dostluğumuz adına müşkül çıkarmamaları için onları tard idünüz. Aynı şekilde harâç ve cizye borcu olanları ve sizin topraklarınıza gelen diğer borçluları dahi kabul etmeyiniz. Ancak sultanatıma ait olan araziye rücu etmeleri için onları tard idünüz. Şâyet aynı hal sizin tebâanız için vuku bulursa, sultanatım da aynıyla muameleyi murad eyler.

6988 yılı (M. 1479), 23 Eylül'de Konstantiniyye'de yazıldı.

Fatih Sultan Mehmed

Venedik Arşivi, 6/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Του μεγάλου αύθεντώς καὶ μεγάλου ἀμοιρά σουλτάν Μουχαμέτ προς ||2 των ἡψιλότατον καὶ λαμπρότατὸν καὶ ἐπηφανέστατὸν κῦρ Ἰω(άννην) Μω-||3ζενέγων καὶ μέγαν δούκαν, ἡπέρλαμπρον τῆς Βενετί(ας) καὶ των εξής, τὸν ||4 ἄξην καὶ τετιμιμένον καὶ πρέπωντα χαιραιτησμών να δέξετε η εκ-||5λαμπρότι σου εκ την αυθεντίαν μου. Το λοιπών γινόσκει η εκλαμπρό-||6τι σου καὶ διὰ ἄλων γραμάτων της αυθεντήας μου ἴδιλοπηήσαμεν τη σύ ||7 ηψηλότητι πός ἥλθεν εις τήν πόρταν μου ο μεγαλοπρεπής καὶ ἀξηότα-||8τως ἀπωκρισάριος ονόματι Μπενεδέτὸ Τριβηζηὰν της εκλαμπρότι-||9τό σου καὶ πώς ἐδεξάμεθα αὐτών φηληκά τε καὶ τήμια, καὶ ἀπηλογίθη-||10μεν εις τα ζητήματα αὐτοῦ, καθός εκρίναμεν δείκαιον. Καὶ ἔξοφλήσα-||11μεν αὐτών καὶ ἡδαμεν καὶ ετημήσαμεν πάλην αὐτόν ἔξιρχώμενον εἰς ἐπί-||12διξην της καθαράς, στερεάς καὶ ασαλεύτου ἀγάπις καὶ φηλήας ||13 ὅπου ἔχωμεν μετα σάς, ἵνα γένητε φανερόν καὶ γνόριμων εις τους πάν-||14τας. Εἰς τὴν ἔξελευσιν δέ αυτού πάλην παρέδωκέν μας των μπάτηλον ||15 τους ἄρχωντας καὶ πραματευτάς τὸν κατέργων καὶ καραβήον τις ὑψη-||16λότητώ σου, καὶ εἰς τούτῳ ἀπιλογίθημ(εν), ὅτη διά τον ὄρων της καλής ||17 ἀγάπης καὶ φηλήας ὅπου ἔχωμεν μετα σάς, θέλομεν βλέπι ἀεί ||18 ὅλους τους ἄρχωντας καὶ πραματευτάς καὶ ἀν(θρώπ)ους ος ἐδικούς μας, ||19 καὶ εἰς ὅλα τα πράγματα θέλουσιν ἔχη ἀπε μάς, καὶ ἀπε τους αν(θρώπ)ους ||20 μας πάσαν ἀγάπην καὶ καλήν συντροφήαν, καὶ θέλουσιν ἔστε ἄνετη ||21 ἀπω πάσις οχλήσεος με τους βίους τόν καὶ με τὴν συντροφήαν των, ||22 ερχώμενοι, στάντες καὶ ἐπιστρεφόμενοι, εἴτε δια ξηράς εἴτε διὰ θα-||23λάσις, εἰς ὅλους τους τόπους της αυθεντείας μου. Δι ὅτι οὗτος ἀπετεί ||24 ἡ στερέα καὶ καλή φιλήα καὶ αγάπι, ὅπου ἔχωμεν μετα σάς, τω ὅμιον δέ ||25 ἡμεσταν θαρετή ὅτη θέλη τειριθί ἀπο τὸ μέρο σας εἰς ὅλους τους ||26 αν(θρώπ)ους της αυθ(εν) τήας μου, να ἔρχωντε καὶ αυτή ἄνετη καὶ ανενοχλητι εις ||27 τους τόπους της αυθ(εν) τήας σου, εἴτε δια ξηράς εἴτε διὰ θαλάσις, ερχώ-||28μενη, στεκόμενη καὶ ἐπιστρεφόμενη μετα τὸν πραγμάτον αὐτόν. Τα ||29 δε περησότερα θέλη αναφέρι εις πλάτος ὁ ἀποκρισάριος της ||30 αυθεντήα σου. Εγράφη εν Κονσταντίνου πόλοι, εν μινή οκτόβριο ζ' ||31 Ἐπη ἔτους ,ζηπη'

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Του μεγάλου αυθέντη και μεγάλου αμηρά σουλτάνου Μουάμεθ προς τον υψηλότατο και λαμπρότατο και επιφανέστατο κυρ Ιωάννη Μοτσενίγο Μέγα Δούκα και υπέρλαμπρο της Βενετίας τον εξής άξιο και τιμημένο και αρμόζοντα χαιρετισμό να δεχθεί η εκλαμπρότητά σου από την αυθεντία μου. Να γνωρίζει λοιπόν η εκλαμπρότητά σου, κάτι που είχαμε ενημερώσει την υψηλότητά σου και με άλλα γράμματα, πως ήρθε στην Πύλη μου ο μεγαλοπρεπής και αξιότατος εκπρόσωπός σας Μπενεντέτο Τριβηζιάν και τον υποδεχτήκαμε φιλικά και έντιμα και απαντήσαμε στα ζητήματα που έθεσε όπως κρίναμε σωστό. Και τα κανονήσαμε μαζί του, ευχαριστηθήκαμε και τον ξεπροβούδισαμε σε ένδειξη της καθαρής, στερεάς και ακίνητης αγάπης και φιλίας που έχουμε μαζί σας, ώστε να γίνει φανερό και να το γνωρίζουν οι πάντες. Κατά την αναχώρησή του μας παρέδωσε τον βάιλο, τους άρχοντες και εμπόρους, των κατέργων και καραβίων της υψηλότητάς σου, και απαντήσαμε, ότι με βάση τους όρους της στενής αγάπης και φιλίας, που έχουμε μαζί σας, θα θεωρούμε πάντα όλους τους άρχοντες και εμπόρους, και τους ανθρώπους (σας) ως δικούς μας, και σε όλα τα ζητήματα θα δέχονται από μας και τους ανθρώπους μας κάθε αγάπη και φιλία και θα είναι ασφαλής η περιουσία τους και όσοι τους συνοδεύουν, είτε έρχονται, παραμένουν, είτε επιστρέφουν από ξηρά και από θάλασσα σε όλους τους τόπους της αυθεντίας μου, διότο αυτό απαιτεί η στέρεη και καλή φιλία και ειρήνη που έχουμε μαζί σας, και το ίδιο πιστεύουμε ότι θα τηρηθεί από σας για τους ανθρώπους της αυθεντίας μου, να έρχονται και αυτοί άνετα και ανενόχλητα στα μέρη της αυθεντίας σου, είτε από ξηρά είτε από θάλασσα είτε έρχονται, παραμένουν, είτε επιστρέφουν με τα πράγματά τους. Για περισσότερα θα σας ενημερώσει σε πλάτος ο εκπρόσωπος της αυθεντίας σου. Γράφτηκε στην Κωνσταντινούπολη 7 Οκτωβρίου το έτος 6988 (1479).

Venedik dükü Mocenigo'ya yazılan ve temsilci Benedetto vasıtasıyla yapılan anlaşmanın kabul edildiği ve bu anlaşma çerçevesinde karşılıklı terminatın olduğu, bu sayede dostluğun devam edeceğinin bildirildiği Fatih Sultan Mehmed'in mektubu.

(Grekçe)

7 Ekim 1479

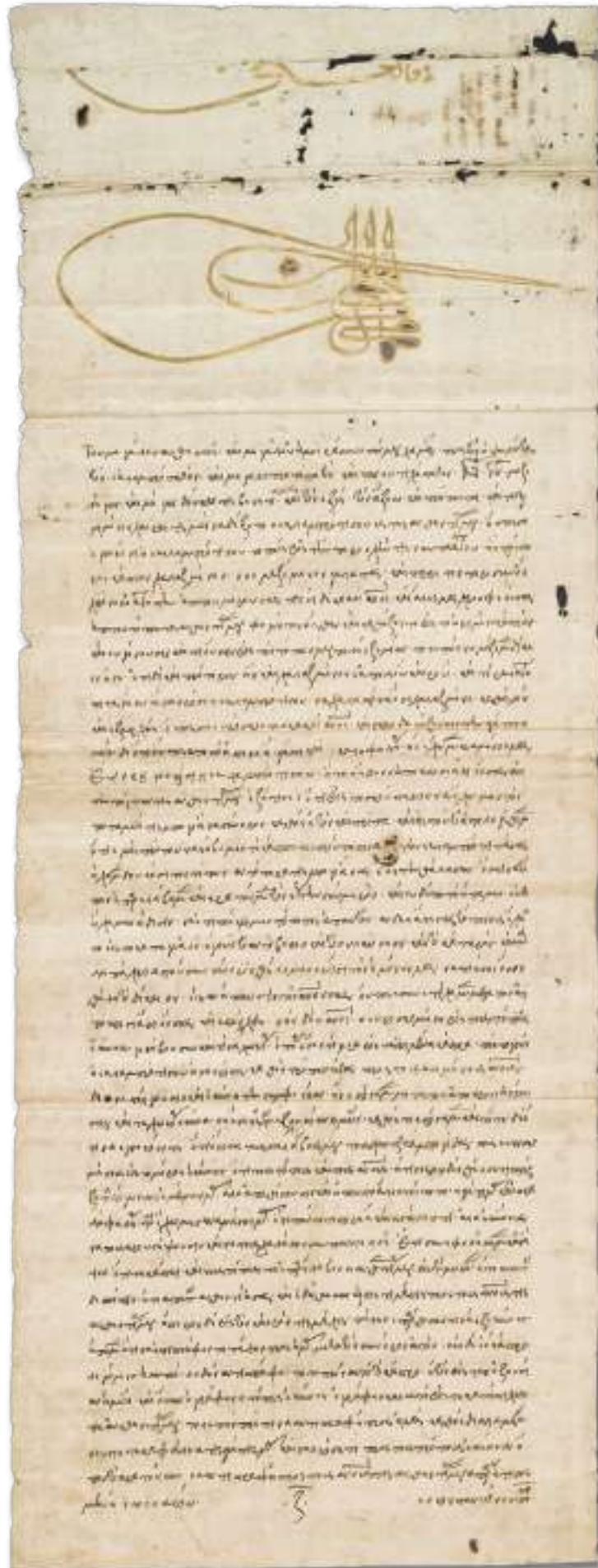
[Tuğra]

Sultân-ı Azam ve Emir-i Kebir Sultan Mehmed'ten, âli ve ihtişamlı Venedik Büyük Dükü kyr Ioannes Montsegio (Giovanni Mocenigo)'ya. Saltanat-ı Şâhâne'mden gelen bu âliyü'l-kadr tebrikleri bi-vechin kabul eylesinler. Bilesiniz ki, Zât-ı Âlinizi muhtelif risâleler irsâl eleyerek bilgilendirdik ve bizim saltanat dergâhimiza kıymetlü mümessiliniz Benedetto Trivizian geldi ve biz de onu en samimi ve itibarlı bir vecihle karşıladık ve izhar ettiği şekilde suallerini münâsip bir hal ile cevapladık. Ve dahi bu talepleri münâsip bir karara merbut eyledik ve onu dahi hürmetle karşıladık ve dahi sizinle aramızda muhkem ve muhabbetlü dostluğu her kimesnenin rüyet eylemesi ve bunu bilmesi için bir nişâne bilerek onu tâzim ü tebcîl ile yolcu eyledik. O, buradan ayrılışı esnasında bayloyu Zât-ı Şâhâne'lerinizin kadırgalarının ve gemilerinin kaptanlarını ve tacirlerini bize tekrar teslim etti ve aramızdaki samimi muhabbet ve dostluğa istinaden tüm arkonları ve buna mukabil olarak tâcirleri ve dahi ricalınızı her dâim kendi ricalımız gibi kabul buyuracağımızı ve bütün mesâil ve müşkilâti tarafımızdan muhabbetle ve dostâne bir vecihle karşılaşacağını ve mallarının, servetlerinin ve onlarla birlikte olanların eman içerisinde olacağına dâir ona mukabelede bulunduk.

Hem karadan ve hem de denizden saltanatımın topraklarına gelsinler, istedikleri gibi kalsınlar, isterlerse dönsünler, bu hususta muhayyerdirler. Zira aramızdaki muhkem ve hüsne ile devam eden dostluk ve sulh, bunu içab ettirir ve dahi aynı şekilde inanırız ki, saltanatımın ricaline de misli muamele ile riâyet edilecektir. Onlar dahi saltanatımın topraklarına rahat bir şekilde ve rahatsız edilmeksiz karadan ve denizden, isterlerse mallarıyla gelip kalsınlar, isterlerse dönsünler, bu hususta muhayyerdirler. Bu hususta mâlûmat-ı amika hükümdarlığınızın mümessili tarafından size îsâl edilecektir.

Konstantiniyye'de yazıldı, 7 Ekim 6988 Yılı (M. 1479).

Venedik Arşivi, 10/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Του μεγάλου αυθεντός καὶ μεγάλου ἀμοιρά σουλτάν Μουχαμέτ προς τόν ὑψηλότα-||2τον ἐκλαμπρόταν καὶ μεγαλοπρεπέστατὸν καὶ πανευτιχέστατον κυρ Ιω(άννην) Μωζε-||3νήγων καὶ μέγαν δούκαν τις Βενετί(ας) καὶ τόν εξῆς τόν ἀξην καὶ πρέπωντα καὶ τετι-||4μημένον χαιραιτισμών να δέξητε η εκλαμπρότι σου εκ της αυθεντί(ας) μου. Οὔτος να ||5 ἐγνορίσι η εκλαμπρότι σου το πώς εἰς τὴν περιοχὴν τις Ναυπάκτου ἦν πρότε-||6ρον κάστρον χαλαζμένον ονομαζόμενον Γαλατάς καὶ περι τον περισυνόν ||7 χρόνον ἐκτήστην ἀπό του μέρου σας. Τινές δε κακοί ἀν(θρωπ)οι καὶ ἄλος μας χρεοφελέτας ||8 ἀπό του τόπου τι αυθεντί(ας) μου φηγώντες ἥλθαν καὶ καθέζοντε εἰς το ἡριμένο κάστρον ||9 καὶ ευγένουσιν καὶ πιούσειν εἰς τὸν τόπων μου πολήν ζημίαν. Το ληπών νομίζομ(εν) δίκαι-||10ον ἡνε ἐπιδί καὶ πρότερον ἦν καὶ χαλαζμένον ἐκ πολού καίρου καὶ τόρα εκτή-||11στι εκ νέου ἥνα ορίσι η εκλαμπρότι σου να χαλαστί να ἔνε χαλαζμένο καθώς ἦν ||12 καὶ εξαρχής ὅπος μι ευρίσκοντε η κακοί ἀν(θρωπ)οι καὶ σκανδαλήζουσιν την αγάπην η-||13μών δι ὅτι οὕτος απετί η στερεά αγάπι καὶ και η φηλήα ἦν ἔχωμ(εν) αναμέσον μας. ||14 Ἐτι να εγνορίσι η εκλαμπρότι σου ὅτι ἥλθεν ο ἀποκρισάριόν σας εἰς ||15 την Πόρταν τις αυθεντί(ας) μου. Ἐζήτισεν ὅτι εἰς το Σκούταριν να ἔχωμεν τὸν ||16 πωταμών τις Μπωγιάνα σύνορον καθός ἥτον καὶ πρότα. Καὶ εἰς τούτο ἀπιλογίθιμ(εν) ||17 ὅτι εμίς πρό του να λάβομεν τὸ κάστρον του Σκούταριν απὸ την εκλαμπρότιτά σας ||18 ἥχαμ(εν) δουλόσι τον τόπων αντίπερα τις Μπωγιάνας ἔος την θάλασσαν, ὅντινα τό-||19πων ἐπαραλάβαμ(εν) καὶ κρατούμ(εν) τὸν ε(ως) την σήμερὸν καὶ ουδέποτέ ἥπαμεν ούδε ||20 ἥχαμεν ἥδισιν να ἐπιστρέψομεν τίποτες ἀπαυτόν αν δε η ἀλη σας τόποι ους ἔχε-||21τε εἰς το κατα γιάλο, ἥγουν τὸ Αντίβαριν καὶ τὸ Ουλάννην καὶ τὸ Κάταρον καὶ τα ||22 ληπά χριαστούσεν σήνορόν θέλομεν ορίσι τὸν ἐμίνην μας α πιήσοι ὅσον ||23 θέλη τὸ δίκαιον εἰς ανάπταυσιν τον αν(θρώπ)ον σας. Οὔτος εσυνετίχαμ(εν) μετα τον ἀ-||24ποκρισάριόν σας καὶ εστέρχθη. νήν δε η αν(θρωπ)οι η ευρισκομένη εἰς τους τόπους ||25 ἐκείνους γιρέβουσαν καὶ τίνα χωρια ὅποια ἔνε ολόγιρα εἰς τα ἵριμένα κάστρα. Πρώτα γούν ||26 ἡ εκλαμπρότι σου ἥνα ορίσις καθ ὄν τρόπον ἥδης προς τους ηριμένους αν(θρώπ)ους, ||27 δια να στέργουσιν καὶ ἐκύνη την σιμφονίαν ἦν εστίσαμ(εν) μετα του ἀποκρισάριου ||28 σας καὶ τα χωρια εκύνα να ἡνε ἡς τ(ην) εξουσίαν ημῶν καθός το εστίσαμ(εν) καὶ τότε. Δι' ὁ-||29τι να εγνορίσιτε ὅτι όρισα τους σκλάβους μου τους σιαντζάκμπεγίδας τους ευρισκο-||30μένους εἰς το μέρος ἐκείνον, ὅτι τους τόπους καὶ τους αν(θρώπ)ους ἡτινες ουδέν θέλουσιν στέρ-||31ξη τ(ον) λόγω στον ἐμίρην μας. ολα ἀποθίσουσιν καὶ ἥπουσιν ἄλο ετοίποτε. Η αγάπι μας καὶ η κα-||32λή φηλητα τ(ην) ἔχωμεν αναμέσον μας ἡνε πάντοτε στερεά καὶ ασάλευτι, ἀλα ἐκείνους ||33 να τους κρουσέψουσιν καὶ να τους χαλάσουσην παντελός. Ἐτι συνεφονήσαμ(εν) καὶ ἀ-||34λον, ὅτι τα κάστρι καὶ τους τόπους τα ἐπαρέλαβεν η αυθ(εν)τια μου εἰς τ(ον) Μωρε(αν) ἡτε απο τ(ον) ||35 δεσπότοιν ἡτε απο τ(ην) αυθεντία σας καὶ ἐδώθησαν κ(αὶ) εις τιμάριν προς τους αν(θρώπ)ους τις ||36 αυθεντί(ας) μου, ύστερον δέ εἰς τὸν κάιρον τις μάχις πάλην επόρθισαν τινά εξ εκείνον ||37 ἥπαμ(εν) ὅτι να ἐπιστρέψοντε πάλην προς ἡμ(ᾶς) μετα τὸν συνόρον αὐτὸν. Νήν δέ ἐν κάστρο ||38 λεγώμενο Ἀσωπώ ουδέν αντιστράφη. Το ληπών αυτό τὸ κάστρο ἥτον εἰς την ἐξουσί-||39αν ἡμῶν καὶ ὅταν ἐγράφην ο τόπως ἐκήνος ἐγράφην και αυτό εἰς το κατάστιχων ||40 τις αύθεντί(ας) μου. Το ληπών πρέπι να αντιστραφή προς ἡμάς καθός διαλαμβά-||41νουσιν τα κεφάλεα τις αγάπις μας και να ορίσετε προς τους πρότους ἐκείνους ὁ-||42που τὸ κρατούσαν να αντιστραφή προς τους αν(θρώπ)ους τις αυθεντί(ας) μου απαρετίτος.

||43 Μηνή ιανουαρίω ζ' εν κονσταντίνου πόλοι

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Του μεγάλου αυθέντη και μεγάλου αμηρά σουλτάνου Μωάμεθ προς τον υψηλότατο, εκλαμπρότατο, μεγαλοπρεπέστατο και πανευτυχέστατο κυρ Ιωάννη Μοντσενίγο και μέγα Δούκα της Βενετίας τον εξής άξιο και αρμόζοντα και τιμιμένο χαιρετισμό να δεχτεί η εκλαμπρότητά σου από την αυθεντία μου. Να γνωρίζει η εκλαμπρότητά σου πως στην περιοχή της Ναυπάκτου υπήρχε παλαιότερα ένα κάστρο γκρεμισμένο ονομαζόμενο Γαλατάς και γύρω στον περσινό χρόνο χτίστηκε από σας. Κάποιοι φυγάδες, κακοί άνθρωποι και χρεοφειλέτες από τα μέρη της αυθεντίας μου, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο παραπάνω κάστρο και βγαίνουν και προκαλούν πολλή ζημιά στον τόπο μου. Θεωρούμε λοιπόν δίκαιο, επειδή και πριν ήταν γκρεμισμένο από πολύ καιρό, και τώρα χτίστηκε εκ νέου, να διατάξει η εκλαμπρότητά σου να γκρεμιστεί όπως ήταν και πριν ώστε να μην παραμένουν εκεί εγκληματίες και δημιουργούν προβλήματα στη φιλία μας, διότι έτσι απαιτεί η στερεά ειρήνη και φιλία που έχουμε ανάμεσά μας. Να γνωρίζει επίσης η λαμπρότητά σου ότι ήρθε ο εκπρόσωπός σας στην Πύλη της αυθεντίας μου. Ζήτησε να έχουμε σύνορα στο Σκούταρι τον ποταμό Μπογιάνα όπως και παλαιότερα. Και σε αυτό απαντήσαμε ότι εμείς, πριν πάρουμε το κάστρο του Σκούταρι από την εκλαμπρότητά σας, είχαμε υποδούλωσει τον τόπο πέραν της Μπογιάνας ως τη θάλασσα, τόπο που πήραμε και κρατάμε ως σήμερα και ποτέ δεν είχαμε σκοπό να επιστρέψουμε κάτι από αυτόν. Αν τα άλλα μέρη που έχετε στα παράλια, δηλαδή το Αντίβαρι, το Ουλάνιον και το Κάταρον και τα άλλα πρέπει να οριοθετηθούν, θα δώσουμε εντολή στον εμίνη μας να αποφασίσει όπως κρίνει αυτός για να ησυχάσουν και οι άνθρωποί σας. Αυτά είπαμε στον εκπρόσωπό σας και τα δέχτηκε. Τώρα οι άνθρωποι που βρίσκονται σε αυτά τα μέρη ζητούν και κάποια χωριά, που βρίσκονται γύρω από τα κάστρα που αναφέραμε. Κατ'αρχάς, να ζητήσει η εκλαμπρότητά σου με όποιον τρόπο θέλεις από τους προαναφερθέντες αυτούς ανθρώπους να δεχτούν και αυτοί τη συμφωνία που κάναμε με τον εκπρόσωπό σας, και τα χωριά εκείνα να ανήκουν σε εμάς όπως το είχαμε κανονίσει και τότε. Διότι να ξέρετε, πως έδωσα εντολή στους σκλάβους μου, τους σαντζακ-μπέηδες που βρίσκονται στα μέρη αυτά, ότι όσους δεν θα δίνουν λόγο στον εμίρη μας να τους διώξουν χωρίς άλλη εντολή. Η ειρήνη και η καλή φιλία που έχουμε ανάμεσα μας είναι πάντα στερεή και ακλόνητη, αλλά εκείνους να τους πιάσουν και να τους σκοτώσουν όλους. Συμφωνήσαμε ακόμη ότι τα κάστρα και τους τόπους που κατέλαβε η αυθεντία μου στον Μοριά είτε από τον δεσπότη είτε από την αυθεντία σας και δόθηκαν ως τιμάριο στους ανθρώπους της αυθεντίας μου, αλλά μετά κατά τη μάχη πάρθηκαν κάποια από αυτά τα μέρη, είπαμε να επιστραφούν πάλι σε εμάς με τα ίδια σύνορα. Τώρα ένα κάστρο που ονομάζεται Ασωπός, δεν επιστράφηκε. Αυτό το κάστρο μας ανήκε και όταν έγινε καταγραφή του τόπου, το είχαμε γράψει και αυτό στο κατάστιχο της αυθεντίας μου. Πρέπει λοιπόν αυτό να επιστραφεί σε εμάς, όπως ορίζουν οι όροι της ειρήνης μας, και να δώσετε εντολή στους προηγούμενους που το κατείχαν να επιστραφεί οπωσδήποτε στους ανθρώπους της αυθεντίας μου. 7 Ιανουαρίου στην Κωνσταντινούπολη

Venedikliler tarafından yapılan Galatas isimli yıkık bir kaleye bir kısım insanların yerleşerek çevreye zarar verdiklerinden bunun önlenmesi ve daha önce yapılan anlaşmanın bazı maddelerine uyulmadığı hususunda.

[Grekçe]

7 Ocak [1480]

Hüve'l-ganî

[Tuğra]

Sultan-ı Âzam ve Emir-i Kebir Sultan Mehmed'den âlı ve ihtişamlı Venedik Büyük Dükü kyr Ioannes Montsegio (Giovanni Mocenigo)'ya. Saltanat-ı Şâhâne'mden gelen bu aliyü'l-kadr tebrikleri bi-vechin kabul eylesinler. Bilesiniz ki, Zât-ı Âliniz Naupaktos bölgesinde evvelden Galatas namiyla harab bir kale vardı. Ve dahi geçen sene o kale sizin tarafınızdan inşa edilmiştir. Bazı bed kimesneler, saltanat arazimden firar eden ve bize medyün başka kimesneler mevzu bahis kaleye geldiler ve oralara iskân eylediler. Ve buradan çıktılarında arazime bi-had zarar verdiler. Bu sebeple evvelden de harab olan ve tecdiden tamir edildiği için Zât-ı Âliniz'in onu evvelden olduğu hal üzere tahribi hususunda emir buyurmasını, oradaki mücimleri iskân etmemesi ve bundan dolayı da dostluk ve muhabbetimize zarar gelmemesinin buna merbut olacağını i'mal-i fikr eyleriz. Zira aramızdaki kavî dostane dostluk ve muhabbet bunu îcab eder. Zât-ı Âlinizin dahi bilsinler ki mümessiliniz Bab-ı Âlı'ye geldiler. Skutari (İşkodra)'deki Boyana nehrini evvelden olduğu hal üzere hudut kılmamızı talep eylediler. Ol mevzuda biz dahi şöyle cevap verdik: Biz, Zât-ı Âliniz'den Skutari kalesini almadan evvel Boyana'nın karşı kıyısındaki araziyi bahre kadar hâkimiyetimiz altına almış idik. Aldığımız bu araziyi ve dahi elyavm taht-ı yedimizde kabz ediyoruz. Ve dahi bunun hiçbir kısmını ircâ etmek gibi bir karar kılmadık ve dahi bunu îmâ etmedik. Şayet kıyıdırki diğer araziler, yani Antivari, Ulanion ve Kataron ve diğerlerinin hudutlarının resmedilmesi lazım ise eminimize tebaanızın huzuru için müناسip gördüğü şekliyle karar kılmasını emir ferman buyururuz. Elçinize biz bunları söyledik ve dahi o bunları kabul eyledi. Şimdi dahi bu arazilere rücu eden halk ve mevzu bahis kalelerin etrafında karyeler bulunuyor. Evvela Zat-ı Aliniz'in müşärünileh halkın dahi mümessilinize yaptığınız akdi kangi şekilde kabul etmelerini istiyorlarsa, bu haliyle halkın üzerinde irade buyurasın. Ve bu karyeler o zaman akdettigimiz üzere yine bizim taht-ı yedimizde olacaktır. Zira oradaki sancak begi kullarına emirimize hesap vermeyecek olanları bir diğer emre icap etmeden tard etmeleri hususunda emir ferman buyurduğumuzu bilesiniz. Aramızda sulu ve dostluk daima muhkem ve müşeyyeddir. Ancak onları dahi derdest eylesinler ve hepsini katl eylesinler. Saltanatımın Mora'da despottan ya da hükümdarlığımızdan aldığı kalelerin ve arazilerin ve saltanatımın halkına ait timarionun ancak harb esnânda alınan bu arazilerden bazlarının aynı hudutlarla bize iâde edilmesi hususunda akd eylemiştir. Şimdiye dek Asopos denilen kale tarafımıza iâde edilmedi. Bu kale bize ait olduğu halde ve bölgedeki arazi tahriri yapıldığı esnada saltanatımızın defterine kayd ve iktab edildi. Bu sebeple, aramızdaki sulu icabınca bu kalenin idareciler tarafından saltanatımın ricaline iâde edilmesi vâcibdir.

Venedik Arşivi, 17/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑψηλότατον, γαληνότατόν τε καὶ περιφανέστατον ἄρ-||2χοντα κῦρ Ἰωάννην Μοζενέγον, Θ(εο)ῦ χάριτι δοῦκα τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεν-||3τείας τῶν Βαινετιῶν, τῆς ἡμετέρας δὲ κραταιοτάτης βασιλείας, φίλον φίλ-||4τατον και ποθεινότατον, ἀξιοπρεπῆ καὶ φιλικὰ χαιρετίσματα. Μετὰ δὲ ταῦτα ||5 δῖλον ἔστι τὸ ἀγάπην εἶναι ἀρχὴν παντὸς ἀγαθοῦ, ἐπεὶ καὶ ὁ λέγων τὰ ὅντα διὰ ||6 ἀγάπης κεκράτηνται, ἀληθῶς τε καὶ καλῶς ἀπεφήνατο· αὐτὴ γὰρ ἐν τοῖς οὐ-||7σιν ὑπάρχουσα, πάντα κατὰ ἀγαθότητα ἀποτελεῖ, καὶ ἐν καρδίαις στηριχθεῖσα, ἀναφύ-||8ει τὰ ἔργα εὐφρόσυνα. Τοῦτο οὖν βεβαιωθεῖσα ἡ ἐκλαμπροτάτη αὐθεντία τῆς ||9 Βαινετίας, μετὰ καὶ τῆς γαληνότητος τοῦ ὑπερτίμου καὶ ὑψηλοτάτου δουκὸς·καὶ ||10 πρὸς τὸ τῆς ἡμετέρας βασιλείας διαπρύσιον κράτος, οὐτω διατιθεμένη τὲ καὶ πε-||11φρονηκεῖα συνεχῶς τὰ τοῦτο ἐρείδοντα οὐκ ἐστέρησεν· ὃν εἰσὶ καὶ τὰ κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ||12 πρὸς τῷ κράτει τῆς κοσμοκρατορικῆς βασιλείας μου, ἀπεσταλμένα τίμιά τε καὶ φίλτα-||13τα γράμματα, ἢ ἡ θεοβοήθητος βασιλεία μου, εὔμενῶς τε καὶ ἐμφρόνως καὶ ἡδεώς||14 ἐκ χειρῶν τοῦ τε τιμημένου καὶ περιφανοῦς εὐγενικοῦ τε καὶ φρονιμωτάτου ἀποκριστι-||15αρίου αὐθεντείας λαμπροτάτης τῆς ὑμετέρας, κῦρ Νικολάου Κόκου ἐδέξατο. Καὶ ||16 ἴδούσα τὰς ἐν αὐτοῖς περιεχομένας φιλικὰς διαθέσεις καὶ εἰλικρινὰς ἀγάπας, ἐφ' αἵς χά-||17ριτι Θ(εο)ῦ τεθεμελίωνται τὰ περὶ τῆς εἰρήνης συμβόλαια, καὶ ἄλλα ὄσα βοηθεία Θ(εο)ῦ ἀ-||18ξιοπρεπέστερά εἰσι τῇ ἡμετέρᾳ μεγαλειότητι καὶ ὑμῶν λαμπρότητι, τὰ τῆς φιλότη-||19τος ἐστηρίξατο, καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθέων αὐτῆς ἡγαλλιάσατο. Ἄλλ' ἐπείπερ ταύτας ὑπὸ ||20 ἀκανθῶν τινῶν κεκαλλυμένας ἔώρακεν, αἱ ἐκ τῶν λεηλασιῶν τινῶν ἀπαιδεύτων ἐν τοῖς ||21 ὁρίοις ἀνεφύησαν, πρῶτον μὲν τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῶν δέον ἡγήσατο, ἵνα οἱ καρποὶ αὐτ(ῆς) ||22 συνεχῶς συλλέγωνται, καὶ οἱ εὐωχούμενοι εὐφρανθήσωνται, καὶ διὰ τοῦτο ἀνακεφαλαίωσίν τινα ||23 διὰ συντόμου τῶν γεγενημένων συνθηκῶν, πρῶτον ἡ ἐπιεικής βασιλεία μου ἀναδείκνυσι, εἴτα ||24 καὶ ἀπόκρισιν, οὐ κατὰ μεγαλειότητα δυναστῶν ἀνάκτων, ἀλλὰ κατὰ τὸ φιλανθρωπότερον ||25 τῆς ἀληθοῦς βασιλείας, τὸ μὲν ἐνεκ(εν) τοῦ ἀμετροέπου τῆς θεοκυβερνήτου ἔξουσίας ||26 μου, το δὲ ἐνεκ(εν) τῆς ἰδιαζούσης μοι περὶ τοῦ καλοῦ διαθέσεως. Τὰ κεφάλαια τῆς ἡ-||27μετέρας ἀγάπης ὅσον τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν, καθόλου ἀμετάβλητα διαμένουσι, καὶ ||28 οὐ μὴ γένοιτο ἐξ ημῶν δόλω τινὶ λύσις τῶν δεσμῶν αὐτῆς, καὶ καθὼς διέλαβον αἱ ἀρχαῖαι γρα-||29φαὶ τὰ τε σύνορα τῶν πόλεών τε καὶ χωρῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ δικαιώματα ἕκαστης ἐπαρχίας, ||30 ἵνα μένωσιν ὡς εἴχον καὶ πρὸ τῆς μάχης. Περὶ μὲν οὖν τῶν τοῦ Χερσέκου τόπων ἥ(γουν) Πωλίτζας, ||31 καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῶν ἐν τῷ Σπαλάθω, 'Ρογοσνίτζας, καὶ Κουτικίου εἰ μὲν ὡς καθὼς ὁ τίμιος ||32 ἀποκρισιάριος ὑμῶν εἴπεν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὑμέτεραι οὖσαι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μάχης τοῖς ||33 ἐκεῖσε σατράπαις φλ(ωρία) τινὰ εός ὄνομα δώρου ἔδιδον, ὅρίζει ἡ βασιλεία μου ||34 καθὼς καὶ προδιελάμβανον τὰ πρώην γράμματα, ἐστωσαν ἐλεύθερα. Καὶ οἱ ἐκεῖ ὄντες ||35 σατράπαι οὐδέποτε ζητήσουσί τι ἐξ ἐκείνων τῶν χωρῶν περὶ τῶν δώρων ἐκείνων. Ἐπεὶ ||36 δὲ τοῦτο ἡμῖν ἄγνωστόν ἔστιν ἐξετάσεως δεῖται. Καὶ ταύτης γενησομένης, τὸ δίκαιον γενή-||37σεται καθὼς ἐκ τῆς ἐξετάσεως δηλωθείσετε. Περὶ δὲ τοῦ Παστροβίκ<ιου> καὶ Ζούπα<ς> ||38 τῶν ἐν τῷ Κοτόρω, καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ Μπογιάνου, εἴτε περὶ ||39 πόλεων ἔστιν, εἴτε περὶ λεηλασιῶν, τὸ ὑπέρτερον κράτος μου πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ τιμίου ||40 ἀποκρισιαρίου οὗτως ἀπεφήνατο, ὅτι ἂ ἐν χεροὶ τοῦ Τζιρνοβίκη κεκράτηνται, τοῦ ||41 θεία εὐδοκία αὐτὸν ῥώμη κραταιᾶ καθελόντος εἰσὶν. Ἐὰν οὖν τὸ Παστροβίκιν καὶ ἡ Ζούπα, τοῦ ||42 Τζιρνοβίκη μὴ οὖσαι, μᾶλλον δὲ τῆς λαμπροτάτης αὐθεντείας τῶν Βαινετιῶν, καὶ μετὰ ||43 τὸ κρατηθῆναι τὸν Τζιρνοβίκην, ὁ ἐκείνου τοῦ τόπου σατράπης ἐλεηλάτησεν, αὐτὸς ||44 μὲν παιδευθήσεται, καὶ ἡ ζημία ἀποστραφήσεται, καὶ αὕται μενοῦσιν εἰς τὰς ἰδίας ||45 περιοχὰς, καθὼς ἐκρατοῦντο ὑπὸ τῆς λαμπροτάτης αὐθεντείας τῶν Βαινετιῶν, ἐν τῷ ||46 καιρῷ τοῦ Τζιρνοβίκη.

“Ετερον (δὲ) τοιοῦτον τὶ πρᾶγμα οἱ ἐκεῖσε ὄντες, οὐ τολμήσουσι ποτὲ ||47 πρᾶξαι ἡ ὅλως ἐπιχειρήσαι. “Ενεκεν (δὲ) τοῦ πέραν ποταμοῦ Μπογιάνου οὐ κρυπτόν ἔστιν ||48 ὅτι οὕσης αὐτῆς τῆς ὑψηλοτάτης βασιλείας μου ἐπὶ τ(ὴν) Σκόδραν, καὶ αὐτὴν περικυκλού-||49σης, καὶ τῶν φαλάγγων αὐτὴν καταπορθούντων, στείλασα στρατεύματα κ(ατὰ) τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ ||50 τοὺς μὲν οἴκους τῶν χωρῶν κατέκαυσεν, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἡχ<μ>αλώτευσεν, καὶ τὸν τόπον ὅλον ||51 ἔως Ἀντιπάρου καὶ Ούλκινίου καὶ Κραΐνας ἀνοιξαντες καὶ λεηλατήσαντες τοῖς ἑτέροις τόποις ||52 τῆς δυναστείας μου προσέθεσαν, οὗπω δὲ τότε κατάληψις ἡ παράδοσις Σκόδρας, καὶ οὕπω ||53 εἰρήνη. “Υστερον γὰρ οὐκ ὀλίγον, πάντα ταῦτα ἐγένετο, καὶ ταῦτα δῆλα, ἐναργῶς γὰρ πᾶς ὁ κατ’ ἐκεῖ-||54νον τὸν καιρὸν ἐκεῖ εύρισκόμενος, ἐώρακέ τε καὶ μαρτυρήσειν τὰ ὄρωμενα, καθὼς ἐώρακέ τε κ(αὶ) ||55 ἐθεάσατο. Τοῦτῶν οὕτως ἔχόντων οὐκ εὐπρεπές ἔστιν γαῖαν ἡμετέροις δόρασι καταληφθεῖσαι ||56 ἄλλοις διδόναι, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις θεράπουσιν. Καὶ οὕτω πράξαντες πρὸ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγά-||57πης, ἀπεδόθησαν οἱ τόποι τῷ ἐκεῖσε σατράπῃ Σκεντέρμπεϊ, ἀλλὰ τὰ τῶν βασιλείων ||58 ἀρετῶν χαρίσματα καὶ αἱ ἐλευθερικὰ προτιμήσεις οὐκ ἔκριναν ἄξιον χώρας φίλων ἡμετέρων ||59 καὶ πόλεις ἐν στενοχωρίᾳ εἶναι ὑπὸ τόπων βραχύτητος καὶ ταχύτητος καὶ διὰ τοῦτο διέκρι-||60νε τὸ ἡμέτερον κράτος σύνορα ἔχειν τὰς πόλεις ταύτας ἐναρμοδίους, καὶ τοῦτο πραχθήσεται ||61 διὰ προνοίας πρεπούσης, καθὼς τῇ λαμπροτάτῃ αὐθεντεία τῆς Βαινετίας αἱρετόν ἔστι. ||62 Περὶ δὲ Πούδουβας, ἔστω καὶ τὸ πρώην, καὶ μεινέτω εἰς τὰς ἴδιας περιοχὰς. Περὶ ||63 δὲ Παστίας, τῇ κραταιᾶ μου βασιλείᾳ οὕτως ἀνέφερον, ὅτι τόπος ἔστι κλεπτῶν καὶ ληστῶν ||64 κατοικητήριον καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες φυγάδες εἰσὶ τῶν ἀλβανιτῶν, μὴ ἔχοντες ||65 σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν λαμπροτάτην αὐθεντειαν καὶ οἰκείωσιν. Καὶ γνοῦσα τὸ φι-||66λοδικαιότατον ἀμφοτέρων ἡμῶν, οὐκ ἔδοξε μένειν ἐν ἄκροις ὁρίοις ληστῶν κατοικητήρια. ||67 “Ετι δὲ περὶ Ναυπάκτου καὶ τῶν ὄριων οἱ ἐκεῖσε τινὲς τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων βίᾳ κατώκη-||68σαν κατὰ τὰς ἀρχαίας ἡμῶν συνθήκας, γεννηθήτω· καὶ οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες βίᾳ, εἰς οἰκίας ||69 κατοικήσεις ἀποστραφήτωσαν. Καὶ τὰ περίχωρα Ναυπάκτου ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀρχαίᾳ ἔξουσίᾳ ||70 μενέτωσαν. ”Ετι περὶ τοῦ κάμπου τοῦ ἐν μεθορίοις Ναυπλίου καὶ Ἀργους, ἀποφαινόμεθα ||71 ἵνα ἔχῃ τὴν πρέπουσαν γαῖαν ἐν μεθορίοις καὶ ἀρμόζουσαν κατὰ τὸ ἀνάλογον· τὰ γὰρ ἄλλα ||72 περίχωρα τοῦ εἰρημένου Ναυπλίου ἥ(γουν) Θερμισίου καὶ Καστρίου καὶ Τζιβερίου καὶ αἱ ἀλικαὶ ||73 αὐτῶν, εἰ ἔξ ἀρχῆς Ναυπλίου ἥσαν, μεινέτωσαν κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν. Καὶ οἱ ἐκεῖ ὄντες σα-||74 τράπαι, οὐδέποτε αὐτῶν πλησιάσουσιν. ”Ετι καὶ περὶ Μονεμβασίας καὶ Βατίκων κα-||75θῶς εἴπομεν ἐν ταῖς συνθήκαις, ὅτι εἰ μὲν ἡ Βάτικα ἔξ ἀρχῆς τῆς λαμπροτάτης αὐ-||76θεντείας τῶν Βαινετιῶν ἦν, καὶ τῇ βασιλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ὑστερον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης διὰ ||77 κατακυριεύσεως ἡμετέραν οὐ προστέθη, πάλιν τῆς αὐθεντείας τῶν Βαινετιῶν ἔστω ώς ||78 καὶ πρώην. Εἰ δὲ ὕσπερ ὁ σατράπης ἐκείνου τοῦ τόπου ἥ(γουν) τῆς Πελοποννήσου Σου-||79λαϊμάμπεκης διὰ γραφῆς αὐτοῦ τὴν ὑψηλοτάτη μου παρουσία ἀνέφερεν ἦν τὸ πρᾶγμα, ||80 ἥ(γουν) μετὰ τῆς μάχης τῷ ἡμετέρῳ δόρατι τὰ Βατίκα πεπόρθηνται, ἄλλης ἔξετασεως δεῖται. ||81 Καὶ [αὔτῃ] γενήσεται Θ(εο)ῦ εύδοκοῦντος πεπιστευμένου ἄρχοντός μου περὶ τῆς ὑποθέ-||82σεως ταύτης ἐκεῖσε ἀπελευσιμένου ἵνα γένηται τὸ ἀρέσκον ἡμῖν καὶ ὑμῖν. Τοσαῦτα ||83 γοῦν καὶ περὶ Βατίκων καὶ Μονεμβασίας. Περὶ δὲ Μεθώνης καὶ Κορώνης, καὶ τῶν ἐν τοῖς ||84 ὄριοις αὐτῶν ὑπαρχόντων εἴτε πῦργοι εἴτε χῶραι εἰσὶ, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποκρίνεται ἡ πα-||85ρουσία τοῦ κράτους μου, δὸν καὶ προδιέλαβεν τὰ πρῶτα ἡμῶν γράμματα, ἥ(γουν) πᾶς τό-||86πος τῶν περιοχῶν Μεθώνης καὶ Κορώνης δὸς πρὸ τῆς μάχης τῆς λαμπροτάτης αὐθεντεῖ(ας) ||87 τῶν Βαινετιῶν ἦν, εἴτε χῶραι εἴτε καστέλια εἰσὶν ὑμέτερα ἔστωσαν· καὶ ἐαν παράβασίς ||88 τις τῶν ἐκεῖσε ὄντων εἰς τὰ μεθόρια τῶν εἰρημένων χωρῶν ἐγένετο, ἀναστραφήσεται. ||89 Οὕτως ἡ ἡμετέρα διάθεσις πρὸς τὰς συνθήκας ἄς ἐποίησε τῇ λαμπροτάτῃ αὐθεντείᾳ ||90 τῶν Βαινετιῶν ἐπιβλέπουσα καὶ τὰ τῆς εἰρήνης συμβόλαια βεβαιοῦσα, ἀμετά-||91τρεπτον ἔχει τὸ τῆς φιλότητος στήριγμα.

”Ετι δὲ μετὰ τὰς είρημένας ὑποθέσεις ἀς ὁ τί-||92μιος ἀνέφερεν ἀποκρισιάριος τῇ ὑψηλοτάτῃ βασιλείᾳ μου, φιλικὴν στοργὴν σημαίνου-||93σαν τινὰ ὑπόθεσιν ἀνέφερεν εἰ δεκτὸν ἔστι τῇ παρουσίᾳ του κράτους μου κατοικεῖν ||94 τινὰς ἀλλογενεῖς ἐν τοῖς ὑμετέροις τόποις ἢ οὐκ ἔστι δεκτὸν, καὶ τοῦτο εὔμενῶς ||95 δεξαμένοις, πρέπον ἔδοξεν ἡμῖν καὶ ἀρμόδιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφήνατο ἡ βασι-||96λείᾳ μου ἵνα πᾶς ὁ θέλων ἐκ τῶν τόπων τῶν ἀλλογενῶν οὐχὶ δὲ τῶν ὑμετέρων ὑπη-||97κόων κατοικεῖν ἐν ταῖς χώραις τῆς λαμπροτάτης αὐθεντείας τῶν Βαινετιῶν. Ἐπεὶ ||98 φίλων ὑμετέρων χῶραι εἰσὶ, μηδεὶς αὐτοὺς λόγω τινὶ ἐμποδίσειεν ἢ προσεγγίσειεν ἢ ||99 λεηλατήσειεν λέγων ὡς ἐκ μαχομένων τόπων ἐλθόντες κατώκησαν· τοῦτο γὰρ κε-||100κώλυται διὰ ὑμετέρων γεγραμμένων ὄρισμῶν, οἵ καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς ἔκεισε ||101 σατράπας ἵνα τοὺς προσερχομένους τῷ κράτει τῆς ὑψηλοτάτης αὐθεντεί(ας) ||102 τῶν Βαινετιῶν μηδεὶς ἐμποδίση, μηδὲ κακοποιήσῃ. Τὰ είρημένα γοῦν περὶ ||103 τῶν ὄριων πραχθήσονται καὶ αἱ ἐκδικήσεις κατὰ τὸ πρεπωδέστερον τῇ ἡμε-||104τέρᾳ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ὑμῶν φιλότητι φανερωθήσονται, καὶ ἐν είρήνῃ διαμένον-||105τες εὐφρανθησόμεθα. Εἴητε ἐν ἅπασιν εὖ ἔχοντες.

||106 Ιουλίου ι' ἐν Κωσταντινοπόλλη.

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Προς τὸν εκλαμπρότατο, υψηλότατο και περιφανέστατο ἄρχοντα κυρ Ιωάννη Μοζενέγο, με τη χάρη του Θεού Δούκα τῆς εκλαμπρότατης αυθεντίας τῶν Βενετιών φίλο φίλτατο και αγαπημένο τῆς κραταιάς μας βασιλείας αξιοπρεπή και φιλικά χαιρετίσματα (στέλνω). Κατόπιν τούτων, είναι φανερό ότι η αγάπη είναι η αρχή κάθε καλού, και ο λέγων αποκρίνεται με αλήθεια και καλοσύνη αφού ο, τι υπάρχει διατηρείται με αγάπη. Διότι αυτή υπάρχουσα σε όλα φέρνει καλοσύνη και στηριζόμενη στις καρδιές αναδεικνύει τα έργα ως ευφρόσυνα. Ἐχοντας λοιπόν βεβαιωθεί για αυτό η εκλαμπρότατη αυθεντία τῆς Βενετίας και ο γαληνότατος και υπέρτιμος και υψηλότατος Δούκας, δεν στέρησε αυτά που τη στηρίζουν διαρκώς κατά τη συμπεριφορά τῆς και τη διάθεσή της προς το μεγάλο κράτος τῆς βασιλείας μας. Ανάμεσα σε αυτά είναι και τα ἔντιμα και αγαπητά γράμματα που ἐστειλε φέτος προς τὴν εξουσία τῆς κοσμοκρατωρικής βασιλείας μου, τα οποία η θεοβοήθητη βασιλεία μου με ευμένεια, φρόνηση και ευχαρίστηση ἐλαβε από τα χέρια του τιμιμένου και περιφανούς, ευγενούς και φρονιμότατου εκπροσώπου τῆς λαμπρότατης αυθεντίας σας κυρ Νικολάου Κόκου. Και βλέποντας τὴν φιλική διάθεση και ειλικρινή αγάπη που υπάρχουν σε αυτά, πάνω στα οποία θεμελιώνονται οι συμφωνίες ειρήνης και ἀλλα ὅσα αξιοπρεπέστερα θεωρούνται από την μεγαλειότητά μας και την λαμπρότητά σας ότι στηρίζουν τη φιλία, ἐνιωσε (η βασιλεία μου) αγαλλίαση από τα ἀνθη αυτής. Άλλα επειδή (τα ἀνθη) αυτά φάνηκαν να είναι καλυμμένα από αγκάθια, τα οποία προέκυψαν από τὶς λεηλασίες κάποιων απαίδευτων στα βουνά, πρέπει κατ' αρχας να αποκαλυφθούν αυτά, ὡστε να συλλέγωνται διαρκώς οι καρποί τῆς, και να ευφραίνονται ὅσοι τη μοιράζονται, και για τὸν λόγο αυτό η βασιλεία μου θέλει πρωτίστως να προβεί σε σύντομη ανακεφαλαίωση τῶν συνθηκών που ἔχουν υπογραφεί, και στη συνέχεια να απαντήσει, όχι με πνεύμα μεγαλειότητας δυναστών βασιλέων, αλλά με τη φιλανθρωπία τῆς αληθινής βασιλείας, από τη μια λόγω του αμετροεπούς χαρακτήρα τῆς θεοκυβέρνητης εξουσίας μου, και από την ἄλλη λόγω τῆς ξεχωριστής μου διάθεσης απέναντι στο καλό. Οι όροι τῆς ειρήνης μεταξύ μας κατά τὴν ἀποφή μας παραμένουν απολύτως αμετάβλητοι, και μακριά από μας ας είναι οποιαδήποτε κατάλυση τῶν ὅσων μας δεσμεύουν από δική μας αιτία, και ὅπως αναφέρεται στὶς αρχαίες γραφές τὰ σύνορα τῶν πόλεων και τῶν επαρχιῶν, καθὼς και τὰ δικαιώματα κάθε επαρχίας, να μείνουν ὅπως ἡταν πριν τὴν μάχη. Περὶ τῶν τόπων τῆς Χερσέκου, δηλαδή τῆς Πόλιτζας και τῶν ἄλλων επαρχιῶν στὸν Σπάλαθο, τὴν Ρογοσνίτζα και τὸ Κουτίκιο, εάν, ὅπως ανέφερε ο ἔντιμος εκπρόσωπός σας, ἡταν εξ αρχῆς δικά σας ὅταν ἐγίνε η μάχη και δίνονταν χρήματα στους εκεί σατράπες με τὴ μορφὴ δώρου, η βασιλεία μου διατάσσει, ὅπως ἐγραφαν και τὰ προηγηθέντα γράμματα, να μείνουν ελεύθεροι. Και οι σατράπες που βρίσκονται εκεί ποτέ να μη ζητήσουν κάποιο κομμάτι από τὶς επαρχίες αυτές για τὰ δώρα αυτά. Κι επειδή εμείς ἔχουμε ἀγνοια περὶ τούτου, πρέπει να εξετασθεί. Και ὅταν αυτό γίνει, θα αποδοθεί τὸ δίκαιο ὅπως θα φανεί από τὴν εξέταση. Περὶ του Παστροβικίου και τῆς Ζούπας που βρίσκονται στὸ Κότορο, και περὶ τῶν ἄλλων επαρχιῶν πέρα από τὸν ποταμὸ Μπογιάνα, εἴτε πρόκειται περὶ πόλεων εἴτε περὶ λεηλασιῶν, η υπέρτερη εξουσία μου απάντησε στὶς ερωτήσεις του τιμίου εκπροσώπου σας ότι ὅσα ἔχει ἡδη στὴν εξουσίᾳ του ο Τζερνοβίκης, ας είναι με τὴ θέληση του Θεού αυτού που με ισχυρή δύναμη τὸν καταστρέψει. Εάν δεν ανήκουν τὸ Παστροβίκι και η Ζούπα στὸν Τζερνοβίκη, αλλά στὴ λαμπρότατη αυθεντία τῶν Βενετιών, και αφού συλληφθεὶ ὁ Τζερνοβίκης, αυτό που ο σατράπης του τόπου εκείνου λεηλάτησε, εκείνος μεν θα τιμωρηθεῖ, και η δε ζημιά θα επιστραφεί, και αυτές (οι πόλεις) θα μείνουν στὶς ἴδιες περιοχές ὅπως ἡταν υπό τη λαμπρότατη αυθεντία τῶν Βενετιών τὴν εποχή που Τζερνοβίκη. Και ὅσοι βρίσκονται εκεί ας μην τολμήσουν να κάνουν ἡ να προσπαθήσουν κάτι διαφορετικό. Διότι δεν είναι μυστικό πως πέρα από τὸν ποταμὸ Μπογιάνα, ὅταν η υψηλότατη βασιλεία μου επιτέθηκε στὴ Σκόδρα, και τὴν πολιορκούσε και πολεμούσαν τὰ στρατεύματά της,

έστειλε στρατό κατά το μήκος του ποταμού, και τα μεν σπίτια των επαρχιών αυτών κατέκαψε, τους δε ντόπιους τους ἐπιασε αιχμαλώτους, και όλη την περιοχή ἑως την Αντίπαρο και το Ουλκίνιο και την Κράινα διάνοιξαν και λεηλάτησαν προσθέτοντάς την στις ἄλλες επαρχίες της βασιλείας μου, και δεν είχε καταληφθεί ἡ παραδοθεί τότε η Σκόδρα και δεν είχε υπογραφεί ειρήνη. Υστερα από λίγο, ἔγιναν όλα αυτά, και πολύ χαρακτηριστικά, που με ενάργεια ο καθένας που βρισκόταν εκεί τότε τα είδε και θα μπορούσε να δώσει μαρτυρία για όσα είδε, αφού τα είδε και τα θαύμασε ὅπως ἔγιναν. Δεν είναι σωστό γη που καταλήφθηκε από τον δικό μας στρατό να δίνεται σε ἄλλους, αλλά στους δικούς μας ανθρώπους. Και ἔτοι ἔγινε πριν υπογραφούν οι συνθήκες ειρήνης, και αποδόθηκαν οι περιοχές αυτές στον εκεί σατράπη Σκεντέρμπεη, αλλά τα χαρίσματα των βασιλικών αρετών και η τάση προς ελευθερία ἔκριναν ὅτι δεν ἀξιζε να βρίσκονται περιοχές και πόλεις φίλων μας σε δύσκολη θέση με τέτοια ταχύτητα, και για τον λόγο αυτό αποφάσισε το κράτος μας να ἔχει ως σχετικά σύνορα τις πόλεις αυτές, και αυτό θα γίνει με την πρέπουσα φροντίδα, ὅπως επιθυμεί η λαμπρότατη αυθεντία της Βενετίας. Περί της Πούδουβας, ας μείνει ὅπως ἦταν, στις ίδιες επαρχίες. Περί της Παστίας ανέφεραν στην κραταιά βασιλεία μου ὅτι είναι τόπος ὅπου μένουν κλέφτες και ληστές, και ὄλοι όσοι μένουν εκεί είναι φυγάδες Αλβανίτες και δεν σχετίζονται με τη λαμπρότατη αυθεντία σου. Και γνωρίζοντας πόσο φιλοδίκαιοι είμαστε και οι δύο, δεν θεωρούμε ὅτι πρέπει να μένουν στα σύνορά μας ληστές. Περί δε της Ναυπάκτου και των συνόρων της, κάποιοι από τους υπηκόους μας στο μέρος αυτό εγκαταστάθηκαν εκεί με τη βίᾳ ὅπως συνηθιζόταν παλιά σε μας, και αυτοί που εγκαταστάθηκαν εκεί με τη βίᾳ να επιστρέψουν στα παλιά τους μέρη. Και να μείνουν τα περίχωρα της ναυπάκτου ειρηνικά στο παλιό καθεστώς. Επίσης, περί του κάμπου που βρίσκεται στα σύνορα Ναυπλίου και Ἀργους αποφασίζουμε να ἔχει την γη που χρειάζεται στα σύνορα και που του αναλογεί. Διότι τα υπόλοιπα περίχωρα του Ναυπλίου, δηλαδή το Θερμίσιο το Καστρί και το Τζιβέρι και οι αλυκές τους, εάν ανήκαν εξ αρχής στο Ναύπλιο, να παραμείνουν κατά την παλιά κατάσταση. Και οι σατράπες της περιοχής ποτέ να μην τα πλησιάσουν. Επίσης, σχετικά με τη Μονεμβασία και τα Βάτικα, ὅπως αναφέραμε στις συνθήκες, εάν τα Βάτικα ανήκαν εξ αρχής στη λαμπρότατη αυθεντία των Βενετών, και δεν προστέθηκαν ὑστερα με τον πόλεμο στο στέμμα μου από κατάκτησή μας, ας ανήκουν πάλι στην αυθεντία των Βενετών. Αν, ὁμως, ο σατράπης του τόπου εκείνου, δηλαδή της Πελοποννήσου, ο Σουλεϊμάτης γράψει στην υψηλότατη αυθεντία μου και αναφέρει ὅτι μετά τη μάχη τα Βάτικα κατελήφθηκαν από τα δικά μας στρατεύματα, τότε πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα εκ νέου. Και αυτό θα γίνει, Θεού θέλοντος, με το να σταλεί ἐμπιστος ἀρχοντάς μου εκεί ειδικά για τον σκοπό αυτό ώστε να αποφασισθεί εκείνο που θα αρέσει σε μας και σας. Αυτά, λοιπόν, περί Βατίκων και Μονεμβασίας. Περί της Μεθώνης και Κορώνης και των πύργων ἡ χωριών που υπάρχουν μέσα από τα ὄριά τους, το ίδιο απαντά η εξουσία μου, ὅπως προανέφερε στα πρώτα γράμματά μας, δηλαδή ὅτι κάθε περιοχή των επαρχιών Μεθώνης και Κορώνης που ανήκε πριν από τη μάχη στη λαμπρότατη αυθεντία των Βενετιών, είτε είναι χωριά είτε καστέλια ας είναι δικά σας, και αν γίνει κάποια παράβαση από αυτούς που βρίσκονται στα σύνορα ας διορθωθεί. Αυτές είναι οι προθέσεις μας ἐναντί των συνθηκών που υπέγραψε η λαμπρότατη αυθεντία των Βενετιών επιβλέποντας και βεβαιώνοντας τις συμφωνίες ειρήνης, θεωρώντας αμετάτρεπτες τις βάσεις της φιλίας. Επιπλέον, μαζί με τις υποθέσεις που ανέφερε ο ἐντίμος εκπρόσωπος στην υψηλότατη βασιλεία μου δείχνοντας φιλική στοργή ρώτησε αν είναι αποδεκτό στην εξουσία μου να εγκατασταθούν κάποιοι αλλογενείς στις περιοχές σας, και αποδεχόμενη η βασιλεία μου το αίτημα ευμενώς, θώρησε σωστό και πρέπον να αποφασίσει ὅτι ὅποιος αλλογενής, αλλά ὄχι δικός μας, θέλει να εγκατασταθεί στις περιοχές της λαμπρότατης αυθεντίας των Βενετών ας το κάνει. Επειδή είναι περιοχές φίλων μας, κανείς να μην τους εμποδίσει για κάποιο λόγο ἡ επιτεθεί ἡ λεηλατήσει θεωρώντας τους ὅτι εγκαταστάθηκαν ερχόμενοι από εμπόλεμες περιοχές.

Αυτό απαγορεύεται με γραπτές οδηγίες μας που στάλθηκαν προς τους εκεί σατράπες ώστε αυτούς που πηγαίνουν στο κράτος της υψηλότατης αυθεντίας των Βενετιών κανείς να μην τους εμποδίσει ούτε να τους πειράξει. Όσα ειπώθηκαν σχετικά με τα σύνορα θα γίνουν, και οι διεκδικήσεις θα φανερωθούν όπως αρμόζει ενώπιον στη δική μας δικαιοσύνη και τη δική σας φιλία. Διατελώντες εν ειρήνη, ας ευφρανθούμε. Να είστε όλοι καλά. 10 Ιουλίου στην Κωνσταντινούπολη.

Karşılıklı güven anlaşmasının güzel bir şekilde yürütülmesinden duyulan mutluluk ve bu istikrarın devamlı hâle getirilmesini isteyen Fatih Sultan Mehmed tarafından Venedik Dükü'ne gönderilen mektup.

[Grekçe]

10 Temmuz [1480]

[Tuğra]

Venedikliler'in Yüce Allah'ın lütfüne mazhar ihtişamlı sultanatlarının Dükü ve sultanatımızın muhibbi, Sultanat-ı Şahanemizin izzetlü, muhabbetlü ve zat-ı âli nezaketlü ve pek mağrur hükümdarı Kyrionnas Mozenego Hazretlerine layık dostane selamlar arz eylerim. Bunlardan maada, muhabbetin her şeyin esası olduğu zahirdir ve dahi her bir şeyin muhabbetle idare edildiğini buyuran her kimse, aynı zamanda hakikatle ve cemal ile buyurur. Zira mevcudat sevgi ile başlar ve her varlığı hasenatına göre ittihad eyler ve kalplere yerleşir ve bundan da saadet veren amal husule gelir. Venedik'in ihtişamlı idaresi bu esasa istinaden Zat-ı Şahaneleri ihtiramlı Doge'nin nezaketli evamiri ile teyit olundu. Şanı yüce ve vasi sultanatımıza karşı bu vecihle muamele ederek ve bu denlü tefekkürle fikri teyit etmeleri, onlardan hiçbir şeyi noksan eylemedi. Bunların arasında dünyaya hükm eyleyen sultanatımıza şimdilerde yollanan tebcil, ihtiram ve muhabbet ifade eden resail pek çoktur. Bunlar, Allah'ın indinde ve inayetiyle muhafaza olunan sultanatımız ve hükümlerimizin pek şerefli, ihtiramlı, nezaketlü, hikmetli elçisi Zat-ı Âlileri Nicholas Kokos'un yed-i âlilerinden memnuniyetle, hikmetle ve dahi nezaketle kabul buyurdular. Allah'ın lütuf ve inayetiyle, selamın esasının kök bulduğu bu dostane hal ve samimi hissiyatları zatımızın azametine ve sizin ihtişamınıza layıkıyla hizmete ram edici diğer şeyleri bu resailde rü'iyet eyleyince muhabbet ve sadakatin esası kuvvet buldu ve onun zuhuratiyla onun üzerine ziyadesiyle bizleri saadetlü kıldı. Lakin elan ahval içerisinde üzeri mestur ve mez'uc meseleler mesali rüiyet eyledi ki bunlar hudud civarında zuhur eyleyen bir takım cahilane ve haydutvarî müşkülattan ibarettürler. Selametin semereleri daimi derilsin ki, bunlara müstereken sahip olanlar ol esmardan zevk-ü taamını alabilsinler diye, evvela bu haydutvarî mez'uc amalin kim tarafından ibda ile husule getirildiği fikr edile. Bu esbaba binaen maharetlü ve hazakatlu sultanat-ı şahanemin akd edilen sulhun mevaaddinin bir hulasasının mübeyyen bir tarz-u tavırda serdini buyurdu. Ve dahi bu tavır mahza Zat-ı Şahaneleri'nin şanından neşet eden sırf iktidar kuvvasından değil, onun sultanat-ı hakikisinin lütfunun tecellisinden olduğu aşikârdır. Evvelen addedilen bu mevaad, şanı yüce Allah'ın hıfz eylediği taht-ı tasarrufundaki ve iradesindeki kudretimin buyurma hürriyetinden saniyen ise a'mal-ı haseneyi ve hüsni muhafaza etmeye dair tavrimizdan hâsil olmuştur. Bizim indirimizde akdedilen ahidnamenin mevaddi, sulhun şeraitinden bizden sadır eyleyen bir hile ile bozulmasın için ve dahi aynıyla önceki mersum edilen şartların risalelerde yer aldığı şekliyle şehirlerin, mezraların, mintikaların hududlarını ve dahi her bir menatikin hukukunu akd edildiği üzere, harbden önceki halleri üzere merî olmaları için kat'iyetle tağyır edilmeyerek devamı daha evlâ ve ahaktır. Hersek'teki mintikalarda Politsas ve Spalatho'da Rogosnitsa ve Kutigio gibi diğer arazilere dair: Şayet azametlü elçimizün bize buyurduğu gibi evvel emirde taht-ı idaremiz altındaki yerler harb esnasında hedaya kisvesi altında orada bulunan despotlara para ve rüşvet verdilerse, bu durumda Zat-ı Saltanat'ım evvelen akt edildiği üzere resailde yer alan şartların emr olunduğu üzere tahkîkini ve bu mezkûr mintikaların müstakilen bırakılmasını emr-u ferman buyurur. Ve dahi o mintikalardaki despotlar asla ve kat'a o hedayadan ve dahi mintikalardaki köylerden ve bunlara dair mesaiinden sual olunmayacaklardır. Bu hal, evvelen Zat-ı Şahanemiz tarafından malum olmadığı için tecdiden tahkikine lüzumu icab ettirir. Ve bu tahkikin icrasından sonra hüküm adlin emr buyurduğu şer'e göre merî olacaktır. Kotor'daki Pastrovikio ve Zupa ve Boyana nehrinin karşısındaki köylerin cem'i cümlesi hakkında: İster bu beldeler hakkında ve dahi vukua gelen haydutvarî ahval hakkında Devlet-i Âli'nin âlim, fazıl elçisinin es'ilesine söyle cevap buyurdu:

Tzirnoviki'nin elinde tuttuğu mıntıklar, olduğu hâl üzere onun elinde kalacak, lakin Allah'ın izni ve inâyetiyle onun ters yüz edilmesi yakındır. Şayet Pastrovikio ve Zupa, Tzirnoviki'ye ait değil de Venediklilerin ihtişamlı hükmüne ait olsalar, bu ahvalde Tzirnoviki'nin idaresinden sonra oranın despotu kimi haydutvarî ahval içinde olsa da, o, bunlardan ötürü hakkıyla cezalandırılır ve verdiği zararat temin ve tazmin edilir ve dahi tipki Venedikliler'in ihtişamlı idaresi tahtında olduğu gibi, Tzirnoviki'nin devrinde de aynı şekli ile kalmaya devam eylerdi. Ve dahi o mıntıkanın sükenası her ne için orada iseler bulundukları hâl üzere sükûnet içerisinde kalmaya devam ideler ve baş kaldırırmaya yeltenmeyeler. Boyana Nehri'nin karşısındaki menatika Zât-ı Şâhânemin kudret ve iradesiyle Skodra üzerine cüyüş göndermesi ve dahi orayı ihata ile kuşatması, kuvvetlerin yekunen hûcum eylemesi ve nehrin öte yanına âsâkiri gönderip civardaki kurayı yaktırmalarını, sükenasını esirvü habs eylemelerini, Antiparos, Ulkinio ve Kraina'ya dek bütün mıntıkları feth etmeleri ve buraları kendi arazilerine ilhak eylemeleri, bundan gayru aşikardur ki ya Skodra düşecek veya teslim olacak, ama bu, asla sulu ile vuku bulmayacak. Zira ahd-i karibde her ne buyruldu ise vuku buldu ve aşıkâren oradaki sükenânın tamamı bunlara ayan beyan şahit oldular. Hal böyle iken bizim cüyüş ve eslihamızla kabz olunmuş arazinin başkalarına verilmesi hükmümüzce câiz değildir, lakin buranın sükenasına bırakılması daha evlâ bir tariktir. Sulhun akdinden evvel icra ediliyor idiyse bu mıntıklar aynı şekilde İskender Bey'e verildi. Yüce saltanat adına takdim edilen güzide hedaya ve buyrulan tavsiye ve vesaya şu ki, muhiplerimizin ve reyanın/sükenanın arazilerini ve mıntıkadaki beldelerin üzerindeki tazyikin acilen kaldırılmasına ve bu sebeple dahi hükümlerinin taht-ı tasarrufunda idamesini tensip ve tasvip buyurduğuna hükmü fermân olundu. Puduva beldesi evvel emirdeki hal üzere ola ve aynı ahval üzere kala. Pastia beldesi hakkında kanaat şu ki, benim hükümlerimin süresince bu meskenin hırsız ve haydut mıntıkası olduğu ve buradaki sükenanın tamamının siz Zât-ı Şâhâneleri'nin ihtişamlı hükümleriniz ve idarenizle bir alakası olmayan Arnavut muhacirler kaflesinden teşekkül ettiği arz-u beyan olunur. Ve her ikimiz de adalet sever (hükümdarlar) olarak yüksek rakımlı ve dahi hükümler olarak hudut mıntıklarının kattai turuk ve haydutların meskeni olmaması icab ettiğinü bizatihî idrak eyleriz. Naupaktus ve civarı ve dahi raiyamızdan o mıntıkalarda kadim zamandan mukim kılınanları an'ane ve âdatımız üzere onlardan icbaren iskân edilenlere gelince onların vatan-ı aslilerine rücu etmeleri evladır. Ve dahi Naupaktus'un etrafındaki beldeler silm-i selamet içinde evvelki idarenin taht-ı hükmünde kalalar. Nauplion ve Argos hudutlarındaki badiye hakkında dahi arazi civarındaki sükena beynde adilane tevziîne tarafımızdan karar kılındı. Mezkurunileyh Nauplio'nun ahir mıntıkları Tehermisio, Kastrion ve Tziverio ve dahi evvelden Nauplion'a merbut tuzlalara gelince bunlar dahi evvelki nizam-ü intizam üzere kalalar. Zinhar o civardaki despotlar bu mıntıklara asla kurbetmeye yeltenmeyeler. Monevasia ve Vatika'ya dair: Akd edilen akitnameye riayeten şayet Vatika evvelen Venedikliler'in ihtişamlı hükümlerine merbut olacaksa ve dahi bizim saltanat-u hükmümüze harb zamanında hükümlerimiz vasıta ve vesilesiyle ilhak olunmuş ise evvelden olduğu hâl üzere tecdiden Venedikliler'in hükm-i idaresine tevdî edile. Lakin Peloponnesos Despotu Süleyman Beg benim al-i hazretime bir risâle ile mevzu bahis ahvâlı tavzih sadedinde takdim eylemiş ise de harbin akabinde şayet Vatika bizim cüyüşümüzden bir zarara maruz kaldıysa bu ahval üzere tecdiden bir muhakeme ve tazmin tertib edile. Allah Teâlâ'nın inâyet ve izni ile bu emr dahi zat-ı âlinizi ve Saltanat-ı şâhânemizi memnun ve mesrur kılacak bir vecihle emin bir emir o mıntıka sevk edilmekle mesele halle kavuşacaktır. Mumaileyh ahval Vatika ve Monemvasia'ya dair idi. Methone ve Korone ve dahi şol mıntıkların dâhilindeki karyeler ve kalalar hakkında aynı hükmü fermanım üzere karar kılınca. Bu karar dahi evvelki resailimizde mezkûr olunduğu gibi Methone ve Korone mıntıklarının külli, harbden evvel nasıl Venedikliler'in ihtişamlı hükümlerine merbut idiyeler aynı vecihle hali hazırda civardaki karye ve kalalar dahi bizim hükm-i idaremize merbut kalalar. Şayet o mıntıkalarda hudutlar beynde yahut mevzu bahis ahir mıntıkalara bir ihlâl HUDUSA gelirse bu ahvâl aksine tahvil edile. Devlet-i şâhânemiz ihtişamlı Venedik hükümlerini ile akd eylediği ahidnameler mihverinde sulh akdinin taşyir edilmemesini sulhun te'minin mümeyyiz emmaresi olarak idrak edecektir. Bundan gayru mevzubahis teklifat al-i saltanatımıza teşrif eyleyen hürmetlü, izzetlü elçi Devlet-i Şâhânemizin dâhilinde ecnebi mıntıkalarda ve memalikte mevlud olan kimesnelerin iskânına tensip buyurup buyurmadığınızı sual eylediler.

Biz dahi bu tekâlifi rızaen tasdik eylediğimizi ve münasip bulduğumuzu ecnebi mîntikalardan tebaamız haricindeki eşhasın Venediklilerin ihtişamlı memâlikinde mâiset-i hayat ile idâme-i âmal edebileceklerini tensip buyurduk. Ve dahi memalikimiz dostane alaka içinde bulunduğuundan bu kimesnelere memalik-i a'dadan cihet eyledikleri bahanesiyle onlara engel olmayalar ve dahi onlara tecavüze kalkışmayalar ve sirkate yeltenmeyeler. Mezkurun ileyh ahvâl evâmir-i mektuba ile memnu kılınmıştır. Ve dahi o mîntikalardaki despotlara emirnâme irsal edilmiştir ki ihtişamlı Venedik hükümlânlığına seyahat eden herhangi bir kimesne bir mânia ile mülaki olmaya ve dahi bir şer ve fenâlik rü'yet eylemeye. Hudud hakkında akd edilen tekâlif ifâ edilecek iddialar al-i adaletimize ve dostane alakamız veçhiyle hitama erdirilecek ve dahi dostluk ve muhabbet ve sulh içinde kalmaya idame edileceğine tarafımızdan emr-ü karar kılındı.

Bütün ahval üzre hüsн-i hal ve selametle kalın.

Konstantiniyye, 10 Temmuz.

Venedik Arşivi, 21/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

[']Ε]νδοξότατε, ἐκλαμπρότατε ὑπέρτιμε δοὺξ τῆς αὐθεντίας τῶν Βε॥2νετιῶν, κῦρ Ἰωάννη τὸν ἄξιον καὶ πρέποντα χαιρετισμόν, μετὰ τῆς ||3 προσηκούσης διαθέσεως, πέμπτω τῇ αὐθεντίᾳ σου. Γνωστὸν ἔστω τῇ σῇ ||4 λαμπροτάτῃ αὐθεντίᾳ τῶν Βενετιῶν, ὅτι πρὸ τῆς ἄλλης, ὁ ἐντιμό-||5τατος ἀποκρισιάριος κῦρ Νικόλαος Κόκος ἀνέφερε τῇ βασιλείᾳ μου περὶ ||6 τῆς ὑποθέσεως τῶν συνόρων, τοῦ τε Παστροβικίου καὶ Ζούπας καὶ Ἀντιβά-||7ρου καὶ Οὐλκίνου, ἕτι δὲ περὶ τῶν συνόρων Ναυπάκτου, καὶ Μορέου, περὶ τε τῶν ||8 περιχώρων Μεθώνης καὶ Κορώνης, Μονεμβασίας τὲ καὶ Ναυπλίου καὶ δια ||9 τοῦτο ἐπέμψαμ(εν) πολλοὺς εἰς διόρθωσιν αὐτῶν. Ἐκείνοι δὲ ἀπελθόντες οὐκ ἐ-||10ποίησαν καθώς ἦν ἀρέσκον τῇ τε βασιλείᾳ μου καὶ τῇ αὐθεντίᾳ τῶν Βενετιῶν. ||11 Δια τοῦτο μετὰ ταῦτα ἡ βασιλείᾳ μου ἐξελέξατο τὸν πιστότατον δοῦλον αὐτῆς Συνάνπεϊν ||12 ὡς πεῖραν ἔχοντα πολλὴν τῶν τοιούτων πραγμ(ά)τ(ων), ὅστις ἀπελθὼν εἰς τοὺς εἰρημένους ||13 τόπους, ἐξετάσει καλῶς καὶ διορθώσει πάντα ὡς ἔστι πρέπον καὶ δίκαιον καὶ ἀπελθών. ||14 νῦν ὑπέστρεψεν ἐνταῦθα καὶ ἀνέφερε παντα τῇ βασιλείᾳ μου, ἡ δὲ βασιλείᾳ μου ἀπεδέξατο ||15 πάντα καὶ ἐπεκύρωσε. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Παστροβικίου καὶ Ζούπας, οὕτως ἐμαρτυ-||16ρησαν οἱ ὄντες ἐκεῖ ἐπιστήμονες ἄν(θρωπ)οι, ὅτι οἱ εἰρημένοι τόποι, ἐξαρχῆς, ἥσαν κῦρ Ἰωάννου ||17 τοῦ Τζερνοβίκη, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν, ἥν δίκαιον, ἵνα οὗτος ὁ τόπος ἡμέ-||18τερος ἦ, ἀλλ' ἐπεὶ πλῆθος ἄν(θρωπ)ων ἀφ' ὑμῶν τῶν Βενετιῶν ἐλθόντες ἐμαρτυρησαν ὅτι ||19 ἐξ ἀρχῆς ἥσαν τῶν Βενετιῶν, οὕτως δὲ ἀνέφερε πρὸς τὴν βασιλείαν μου, καὶ ὁ εἰρημένος ||20 πιστὸς δοῦλος τῆς βασιλείας μου, καὶ ὅτι συνεχεὶς εἰσι ταῖς χώραις τῶν Βενετιῶν, δια ||21 τοῦτο, καὶ διὰ τὴν καθαρὰν ἀγάπην καὶ φιλίαν ἡμῶν, ἀπεφήνατο ἡ βασιλείᾳ μου, ||22 ἵνα ὅσι πάλιν τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν, βεβαίως, ἀμετατρέπτως τὲ καὶ ||23 ἀμετακινήτως ἄνευ λόγου τινὸς. Ἐτι περὶ τοῦ συνόρου τοῦ λεγομένου Μπάρ, καθῶς ||24 ὁ εἰρημένος πιστὸς δοῦλος τῆς βασιλείας μου ἐχώρισ(εν) αὐτὸ, οὕτως στέργω καὶ ἀπο-||25δέχομαι καὶ ἐπιβεβαιῶ ἵνα ἦ ἀμετάτρεπτον. Ἐστι δὲ τοῦτο τὸ σύνορον τοῦ τόπου ||26 ἐκείνου ἀπὸ νότου ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ ἔρχεται τὸ ἀκρωτήριον τὸ λεγό-||27μενον Βολίτζαν, εἴτα ὅλην διερχόμενον τὴν ῥάχιν, διέρχεται καὶ τὸν πρόποδα τοῦ ||28 μεγάλου βουνοῦ, τοῦ ὄντος πρὸς τὸ κάστρον, εἴτα ἀνέρχεται εἰς τὸν βουνὸν τὸν λεγόμενον ||29 Λεσίνα· ἀπ' αὐτοῦ δὲ διερχόμενον, καταντᾶ εἰς βουνὸν λεγόμενον Βαρσόνα. Ταύτην ||30 οὖν τὴν περιοχὴν, σὺν τοῖς ἐν αὐτῇ ἐπτὰ χωρίοις, ἀπεφήνατο ἡ βασιλείᾳ μου, ἵνα ἦ ||31 τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν, βεβαίως, καὶ ἀμετακινήτ(ως) ἄνευ λόγου τινὸς. Ἐτι δὲ περὶ ||32 τοῦ συνόρου τοῦ Οὐλκίνου, ὅπερ ἔρχεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ καταντᾶ εἰς τὸ Μπε-||33λέπτορτον τὸν βουνὸν εἴτα εἰς βουνὸν λεγόμενον Κόντον, καὶ πάλιν εἰς ποταμὸν λε-||34γόμενον Μολίνα, εἴτα διαβαῖνον τὸν ποταμὸν, καὶ διερχόμενον παρὰ τὸν ||35 λόγγον, κατέρχεται εἰς λίμνην λεγομένην, Κάνινα. Καὶ ἀπὸ τῆς λίμνης πλη-||36ροῦται εἰς τὴν θάλασσαν. Τοῦτο τὸ σύνορον, μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ τριῶν χωρίων, ||37 ἀπεφήνατο ἡ βασιλείᾳ μου, ἵνα ἦ τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν. Ἐτι περὶ ||38 τοῦ συνόρου τοῦ Ναυπάκτου ὅπερ ἔρχεται ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῆς πρὸς τὴν θάλασ-||39σαν τοῦ ποταμοῦ, τοῦ λεγομένου Όφιδάρου καὶ ἀνερχόμενον, διέρχεται ὑπὸ τὸ κα-||40στρον τὸ λεγόμενον Βρομιάριν καὶ πάλιν διερχόμενον τὸν ποταμὸν ἀνέρχεται εἰς τὴν ||41 πηγὴν τὴν λεγομένην Πλάκα καὶ εἰς τὴν χώραν, τὴν λεγομένην Ἀχιλλίαν εἴτα ἀνέρχεται ||42χεται ἔως τοῦ ποταμοῦ, τοῦ παρὰ τὴν χώραν, τὴν λεγομένην Ἀχιλλίαν εἴτα ἀνέρχεται ||43 ἔως Ὁρθοπλάκας καὶ ἀπ' αὐτῆς γυρίζει πρὸς μεσημβρίαν καὶ κατέρχεται ἔως τοῦ ||44 ποταμοῦ τοῦ λεγομένου Κορμόσδου καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ καταντᾶ εἰς ἔτερον πο-||45ταμὸν λεγόμενον Τάρναν, εἴτα κατέρχεται εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βουνοῦ ὅπου καταντῶσιν ||46 οἱ δύο ποταμοὶ, εἰς τόπον λεγόμενον Μόρνον, καὶ ἀπὸ τοῦ Μόρνου πληροῦται εἰς τὴν ||47 θάλασσαν.

Ταύτην τὴν περιοχὴν ἐμαρτύρησαν ὅτι ὑπάρχει σύνορον τοῦ Ναυπά-||48κτου ἀλλὰ ὁ κῦρ
Δαρεῖος, ὃς ἦν μετὰ τοῦ εἰρημένου δούλου τῆς βασιλείας μου, καὶ ὁ ||49 καπετάνος τοῦ Ναυπάκτου
οὗτως εἴπον· ὅτι τὰ ἀληθινὰ σύνορα τοῦ Ναυπάκτου ||50 εἰσὶν ἀπὸ τοῦ Φραγγοκεφάλου καὶ
τῆς Κόκας. Ἐπειδὴ οὖν τὰ εἰρημένα ὄρια ||51 ἥσαν στενὰ, συγκαταβαίνουσα ἡ βασιλεία μου
διὰ τὴν εἰρήνην, ἐκ τῶν εἰρημένων ||52 τόπων, προσέθηκα τοῖς εἰρημένοις ὄριοις, τὸν τόπον
τὸν ἀπὸ τοῦ Μόρνου, ὃς καὶ ||53 Διπόταμον λέγεται, ὑπὸ τὸ Λαμπτινὸν, καὶ διερχόμενον τὸν
ποταμὸν, ὃς καὶ Ζιμπό-||54ζια λέγεται, κατέρχεται παρ’ αὐτὸν τὸν ποταμὸν, ἔως θαλάσσης
τοῦτον τὸν τόπον σὺν ||55 τοῖς περιεχομένοις αὐτῷ ὁρίζει ἡ βασιλεία μου, ἵνα ἢ τῆς αὐθεντίας
τῶν Βε-||56νετιῶν, βεβαίως καὶ ἀπαρασαλεύτως ἄνευ λόγου τινός. Ἐτι περὶ Μεθώνης καὶ τῶν
||57 περὶ αὐτὴν χωρίων, ὁρίζει ἡ βασιλεία μου, ὅτι ὅσα χωρία ἐν ταῖς χερσὶν τῶν Βε-||58νετιῶν,
καὶ νῦν ἔτι εἰσὶν, ἵνα ὥσι πάλιν τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν, βεβαίως, ||59 καὶ ἀπαρασαλεύτως,
ἄνευ τινὸς λόγου. Καὶ πάλιν ὅσας χώρας ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν ||60 χειρῶν τοῦ δεσπότου ἐλαβον
ἐγώ καὶ πρὸ τῆς μάχης ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρώην ||61 ἀγάπης ἥσαν ἡμέτεραι, καθὼς ἐξετάσθησαν
ὑπὸ τοῦ ἐμήνη τῆς βασιλείας ||62 μου καὶ κῦρ Δαρείου μετὰ χρησίμων ἀν(θρώπ)ων, διὸ καὶ εἰς
τρόπον τιμαρίου τοῖς ||63 ἡμετέροις ἐδόθησαν δούλοις, ὁρίζει ἡ βασιλεία μου ἵνα ὥσι πάλιν
ἡμέτεραι ||64 ἄνευ λόγου τινὸς καὶ ὀχλήσεως τῆς αφ’ ὑμῶν. Περὶ δὲ τῆς Κορώνης, καθὼς
διεχώ-||65ρισαν τὸ σύνορον αὐτῆς, ὃ τε εἰρημένος, πιστὸς δοῦλος τῆς βασιλείας μου καὶ ||66
κῦρ Δαρεῖος, καὶ ὁ τῆς Κορώνης καπετάνος, στέργω τοῦτο καὶ ἀποδέχομαι, καὶ ||67 ἐπιβεβαιῶ,
ἵνα ἢ ἀμετάτρεπτον καὶ παρασάλευτον. Ἐτι περὶ τῆς Μονεμ-||68βασίας, καθὼς διεχώρισαν
τὰ σύνορα αὐτῆς οἱ εἰρημένοι, ἔστωσαν καὶ αὐτὰ ||69 βέβαια καὶ ἀμετακίνητα. Ἐτι περὶ τοῦ
Ναυπλίου καὶ Ἀργους, καὶ τῶν μεθορί(ων) ||70 αὐτῶν, ὁρίζει ἡ βασιλεία μου, ὅτι καθὼς οἱ
εἰρημένοι διεχώρισαν αὐτὰ, ||71 ἵνα ὥσι βέβαια καὶ ἀμετάτρεπτα. Περὶ δὲ τοῦ Θερμιτζίου καὶ
τῆς ||72 ἀλικῆς αὐτοῦ καὶ Καστριτζίου ἀπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις καταστίχοις ἐγρά-||73φησαν
καὶ εἰς τρόπον τιμαρίου ἐδόθησαν τοῖς ἡμετέροις δούλοις, οὗτω γάρ ἀπε-||74φήναντο καὶ οἱ
ἐκεῖσε ἐπιστήμονες ἀν(θρώπ)οι, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐμὴν καὶ αὐτὰ ἐξουσί(αν) ||75 ἥλθον, ὅτε ἐπῆρα τὸν
Μορέαν, καὶ ἔως τοῦ νῦν, τὰ περίχωρα αὐτῶν, οἱ ἡμέ-||76τεροι νέμονται δοῦλοι, ἀλλὰ διὰ τὴν
ἡμῶν ἀγάπην καὶ καθαρὰν φιλίαν, καὶ ||77 διότι προσεχῶς εἰσὶ τοῖς ὑμετέροις τόποις, ἔστωσαν
τῇ αὐθεντίᾳ τῶν Βενε-||78τιῶν, αὐτὰ δηλονότι τὰ εἰρημένα κάστρη, ἔστω δὲ καὶ τόπος αὐτοῖς,
περὶ αὐτὰ ||79 ὅσον ἀναγκαίως χρήζουσι. Τὸν δὲ περὶ αὐτὰ τόπους, οὓς οἱ ἡμέτεροι νέμονται
||80 δοῦλοι, νεμέσθωσαν ἄνευ λόγου τινὸς καὶ ὀχλήσεως τῆς αφ’ ὑμῶν. Τὸ δὲ Τζιβέριν, ||81
ὅπερ ἔστι κεχαλασμένον νῦν, ἔστω μ(ὲν) τῇ αὐθεντίᾳ τῶν Βενετιῶν· μὴ κτι-||82σθήτω δε, ὁμοίως
καὶ ὅσοι μύλοι εὐρεθῶσιν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτοῦ, ἥτις μέλει ||83 γενήσεσθαι, ἔστωσαν καὶ
οὗτοι τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν. Τὸν δὲ περὶ αὐτοὺς ||84 τόπον, ὅντινα οἱ <ἢ>μέτεροι νέμονται
δοῦλοι, νεμέσθωσαν ἄνευ λόγου τινὸς κ(αὶ) ||85 ὀχλήσεως τῆς αφ’ ὑμῶν, ὡς δεδήλωται.

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Ενδοξότατε, εκλαμπρότατε και υπέρτιμε δούκα της αυθεντίας των Βενετιών, κυρ Ιωάννη, τον άξιο και αρμόζοντα χαιρετισμό, με την προσήκουσα διάθεση, στέλνω στην αυθεντία σου. Ας γνωρίζει η εκλαμπρότητά σου η αυθεντία των Βενετιών ότι τις προάλλες ο εντιμότατος εκπρόσωπος κυρ Νικόλαος Κόκος έθεσε στη βασιλεία μου το ζήτημα των συνόρων του Παστροβικίου, της Ζούπας, του Αντιβάρου, του Ουλκίνου, της Ναυπάκτου και του Μοριά, και των επαρχιών της Μεθώνης, της Κορώνης, της Μονεμβασίας και του Ναυπλίου, και για τον λόγο αυτό στείλαμε πολλούς να τα (σύνορα) διορθώσουν. Εκείνοι αφού πήγαν εκεί δεν έκαναν αυτό που επιθυμούν η βασιλεία μου και η αυθεντία των Βενετιών. Έτσι, μετά από αυτά, η βασιλεία μου επέλεξε τον πιστότατο δούλο της Σινάν-μπεη, που έχει πολλή εμπειρία στα ζητήματα αυτά, ο οποίος πήγε στα μέρη που αναφέραμε με σκοπό να εξετάσει καλά και να διορθώσει αυτό που πρέπει, και επέστρεψε αναφέροντας τα πάντα στη βασιλεία μου, η οποία τα αποδέχθηκε όλα και τα επικύρωσε. Και περί μεν του Παστροβικίου και της Ζούπας οι γνωρίζοντες που ήταν εκεί ανέφεραν ότι οι περιοχές αυτές ανήκαν εξ αρχής στον Ιωάννη Τζερνοβίκη, και σύμφωνα με τη μαρτυρία αυτή ο τόπος αυτός έπρεπε να είναι δικός μας, αλλά επειδή πολλοί Βενετοί ήρθαν και είπαν ότι παλαιότερα ανήκε στη Βενετία, και το ίδιο μου ανέφερε ο έμπιστος (δούλος) της βασιλείας μου, και διότι βρίσκονται δίπλα σε περιοχές βενετικές, για τον λόγο αυτό και για την καθαρή ειρήνη και φιλία μας, αποφάσισε η βασιλεία μου να ανήκουν και πάλι στην αυθεντία των Βενετών, με βεβαιότητα, αμετάτρεπτα και ακλόνητα χωρίς άλλη κουβέντα. Ακόμα, σχετικά με τα όρια του λεγομένου Μπαρ, καθώς ο αναφερθείς έμπιστος δούλος της βασιλείας μου όρισε αυτό, στηρίζω και αποδέχομαι και επιβεβαιώνω το να παραμείνει χωρίς αλλαγή. Τα όρια της περιοχής αυτής αρχίζουν νότια από τη θάλασσα, φτάνει στο ακρωτήριο που λέγεται Βολίτζα, μετά διέρχεται τη ράχη και τους πρόποδες του μεγάλου βουνού που βρίσκεται προς τη μεριά του κάστρου, και κατόπιν ανεβαίνει το βουνό Λεσίνα. Από εκεί περνά και καταλήγει στο βουνό που λέγεται Βαρσόνα. Την περιοχή αυτή μαζί μετά επτά χωριά της, αποφάσισε η βασιλεία μου να ανήκει στην αυθεντία των Βενετών, με βεβαιότητα και ακλόνητα χωρίς άλλη κουβέντα. Περί δε των ορίων του Ουλκίνου, το οποίο περνά από τη θάλασσα και περνά από το βουνό Μπελέπορτο και μετά στο βουνό Κόντος, και μετά στον ποταμό Μολίνα, περνά τον ποταμό, και αφού περάσει από τον λόγγο κατεβαίνει στη λίμνη Κάνινα. Και από τη λίμνη ολοκληρώνεται στη θάλασσα. Τα όρια αυτά μαζί με τα τρία χωριά που βρίσκονται εκεί αποφάσισε η βασιλεία μου να ανήκουν στην αυθεντία των Βενετών. Επίσης, περί των ορίων της Ναυπάκτου, που ξεκινούν από εκεί όπου ο ποταμός Οφιδάρος εισβάλει στη θάλασσα, και αφού ανεβεί, περνά από το κάστρο που λέγεται Βρωμιάρις, και αφού περάσει πάλι το ποτάμι ανεβαίνει ως την πηγή που ονομάζεται Πλάκα και στο χωριό Ζιλιτζά και πηγαίνει μέχρι το ποτάμι που περνά δίπλα στο χωριό Αχιλλία και ανεβαίνει μέχρι την Ορθόπλακα και από εκεί γυρίζει δυτικά και κατεβαίνει μέχρι τον ποταμό Κορμόσδο και από εκείνο τον ποταμό καταλήγει σε άλλο ποτάμι που ονομάζεται Τάρνας, μετά κατεβαίνει στη ρίζα του βουνού όπου καταλήγουν οι δύο ποταμοί σε μια περιοχή που λέγεται Μόρνος, και από τον Μόρνο ολοκληρώνεται στη θάλασσα. Είπαν πως αυτή η περιοχή είναι τα όρια της Ναυπάκτου, αλλά ο κυρ Δαρείος, που συνόδευε τον προαναφερθέντα δούλο της βασιλείας μου, και ο κατεπάνω της Ναυπάκτου είπαν ότι τα αληθινά σύνορα της Ναυπάκτου είναι από τη Φραγγοκέφαλο και την Κόκα. Επειδή, λοιπόν, τα όρια αυτά ήταν στενά, δείχνοντας συγκατάβαση η βασιλεία μου για χάρη της ειρήνης, από τους τόπους που είπαμε προσέθεσα στα αναφερθέντα σύνορα την περιοχή από τον Μόρνο που ονομάζεται και Διπόταμο, κάτω από το Λαμπινό, και περνώντας τον ποταμό Ζιμπόζια, κατεβαίνει δίπλα από τον ποταμό αυτό μέχρι τη θάλασσα. Την περιοχή αυτή μαζί με ό,τι περέχει διατάζει η βασιλεία μου να ανήκει στην αυθεντία των Βενετών με βεβαιότητα και ακλόνητα χωρίς άλλη κουβέντα.

Ακόμα, περί της Μεθώνης και των τριγύρω χωριών, διατάσσει η βασιλεία μου ότι όσα χωριά βρίσκονται αυτή τη στιγμή ακόμα στα χέρια των Βενετών, να ανήκουν στην αυθεντία των οριστικά και αμετάκλητα χωρίς άλλη κουβέντα. Επίσης, όσες περιοχές πήρα εγώ από τα χέρια του Δεσπότη, και πριν από τη μάχη την εποχή της προηγούμενης ειρήνης ήταν δικά μας, όπως εξετάσθηκαν από τον εμίνη της βασιλείας μου και τον κυρ Δαρείο μαζί με ειδικούς ανθρώπους, οι οποίες δόθηκαν στους δούλους μου με τη μορφή τιμαρίου, ορίζει η βασιλεία μου να συνεχίσουν να είναι δικές μας χωρίς άλλη κουβέντα και ενόχληση από το μέρος σας. Περί δε της Κορώνης, όπως οριοθέτησαν τα σύνορά της ο προαναφερθείς έμπιστος της βασιλείας μου και ο κυρ Δαρείος, και ο κατεπάνω της Κορώνης, στηρίζω, αποδέχομαι και επιβεβαιώνω να παραμείνει οριστικά και αμετάκλητα. Περί της Μονεμβασίας, όπως οριοθέτησαν τα σύνορά της οι προαναφερθέντες, ας είναι και αυτά οριστικά και αμετάκλητα. Περί του Ναυπλίου και του Ἀργους και των παραμεθορίων περιοχών τους, αποφασίζει η βασιλεία μου ότι όπως οι προαναφερθέντες τα οριοθέτησαν να είναι και αυτά οριστικά και αμετάκλητα. Περί του Θερμιτζίου και της αλυκής του και του Καστριτζίου τα οποία είχαν καταγραφεί στα κατάστιχά μας και δόθηκαν ως τιμάρια στους δούλους μας, οι εκεί γνωρίζοντες είπαν ότι ήρθαν στην εξουσία μου όταν πήρα τον Μωριά, και μέχρι σήμερα στα περίχωρά τους μένουν δικοί μου δούλοι, αλλά χάριν της ειρήνης και καθαρής φιλίας μας, και διότι συνορεύουν με δικές σας περιοχές, να ανήκουν στην αυθεντία των Βενετών, τα κάστρα που αναφέραμε και οι γύρω περιοχές τους ας είναι τόσο όσο χρειάζονται. Στις περιοχές αυτές όπου κατοικούν δικοί μας δούλοι, ας παραμείνουν χωρίς ενόχληση από την πλευρά σας. Το δε Τζιβέρι, το οποίο είναι σήμερα γκρεμισμένο, ας ανήκει στην αυθεντία των Βενετιών, αλλά χωρίς να κτισθεί, και όσοι μύλοι υπάρχουν στην περιοχή γύρω του που θα προκύψει, ας ανήκουν και αυτοί στην αυθεντία των Βενετιών. Στην περιοχή του (Τζιβέρι), όπου κατοικούν δικοί μας δούλοι ας μείνουν χωρίς ενόχληση από την πλευρά σας, όπως αναφέρθηκε.

Sınır incelemelerinde yetkili olarak Sinan Bey'in gönderildiği, Sinan Bey'in sınır tespitlerine uyulması gereği, bazı sınırların Venedik'te kalmasına rıza gösterildiği ve bundan sonraki anlaşmalara kat'i surette sadık kalınması hususunda Fatih Sultan Mehmed'in Venedik Dükü'ne mektubu.

[Grekçe]

Tarihsiz

[Tuğra]

İhtişamlı, ihtiramlı, kudretli Venedik idaresinin Dukesi, Ekselansları Ioannes Efendi, hükümlerinizde en elyak ve samimine hissiyatla selam olsun. Venediklilerin pek ihtişamlı hükümdarı bile ki, âhir eyyamda pek şerefli mümessil Nikolakos Efendi sultanatına Pastrobilos, Zoupa, Antivaro, Ulkino, Naukaptos ve Mora hudutlarıyla Methone, Korone, Monembasia ve Nauplion'a dâir mesaili beyan eyledi. Bu sebepledir dahi birçok kimesneyi bu hudutları tashih ve tayin için irsal eyledük. Onlar dahi oraya gittikten sonra sultanat-ı kebirimin ve Venediklilerin idaresinin murad eylediği üzere meseleyi hal eyleyemediler. Bundan gayru bu mesâil hususunda sultanatım gayet tecrübeli pek sadık kulu Sinan Beg'i ihtiyar eyledi. Sinan Beg bihakkın tahlük ve taharru eylemek ve tertibatı icab ettiği üzere adilâne bir şekilde icrâ etmek için mezkurunileyh arazilere gitti. Halihazırda o buralardan rücu eyledi ve havâdisi külliyyen bize ihbar eyledi. Bunun üzerine sultanat-ı kebirimle her şeyi kabul ve tasdik buyurdular. Ve Pastrobikio ve Zoupa hakkında orada mâmumatu olanlar bu mîntikaların evvelden Ioannes Tzernobikis (Cernobikis)'e ait olduğunu şahadet ettiler. Ve bu şahadete binaen dahi bu arazinin bizim yedimiz geçmesi adilânedir. Bunun aynısını dahi Venedik'e ait mîntikalar için de olduğunu sultanatımın mezkûr sadık kulu haber verdiler. Bu nedenle dahi gayr-i noksan bir sulh ve muhabbet hususunda sultanatım kat'iyen bilarucu ve bila-tağyır başka bir kavle hâcet olmaksızın tecdiden buraların Venedik'e ait olması icab ettiğine karar kıldılar. Ayrıca mevzu bahis Bar'ın hududu hakkında mezkurunileyh sadık kulumun verdiği karar mislü ben dahi bilmukabil teyit eyler ve tasdik ederim ve dahi bila-tağyır bekası için teminat ve tazminat itâ ederim. Bu mîntikanın hududu şîmalde bahirden başlar, Bolitz tesmiye edilen burna deñin vasil olur. Sonra bütün zahrı takip eder. Ve âhirinden kaleye karip bir mîntikada bulunan büyük cibalın eteklerine deñin varır. Ve dahi sonra Lesina denilen cibale ulaşır. Oradan devam ile Barsona denilen dağa dayanır. Sultanatım bu mîntikanın dâhilindeki yedi karye ile kat'iyen ve gayr-i mütağayyir hali ile bundan öte kavle icab ve ihtiyaç olmaksızın Venedik'e ait olmakliga karar kıldı. Ulkinu'nun hududu hakkında: O hudut bahirden ibtida eyler, Beleporto Dağı'na vasil olur ve ardından Kontos müsemma dağ ile Molina tesmiye edilen nehre varır. Sonra nehrin mukabiline ubur eyler. Ve kesif koruluğun cenahından geçer ve Kanina denen göle ulaşır. Ve bu golden bahre dökülür. Sultanatım dahi bu hududun dâhilindeki üç karye ile birlikte Venedikliler'in taht-ı hükmeye i'tasına karar buyurdu. Naupaktos'un hududu hakkında: Bu hudut Ophidaro tesmiye edilen nehrin bahre karib ağzından ibtida eyler, oradan yukarı doğru mecrâ bulur. Bromiaris müsemma kalenin esfelinde ubur eder ve tekraren nehir boyunca geçerek Plaka denilen membâa ve oradan Zilitza adlı karyeye deñin vasil olur. Ve Achilia karyesinin cânibindeki nehre kadar vasil olur. Ve dahi sonra Orthoplaka'ya ve oradan garb cihetine döner. Ve Kormostos isimli nehre deñin devam eyler. Ve bu nehirden dahi Tarna tesmiye edilen bir diğer nehre ulaşır. Ve sonra dahi cibalın eteklerine varır ki, buradan her iki nehir Mornos denilen mîntikaya vasil olarak bahre dökülürler. Bu mîntikanın hududunun Naupaktos'un hududu olduğunu şahitlik ederler. Lakin sultanatımın mezkurunileyh kuluna mülazemet eden Dareios Efendi ve Naupaktos katepanosu (kaptan) şöyle dediler ki Naupaktos'un hakiki hududu Phrangokephalos ve Kokka'ya kadardır.

Bu hudut dahi sağır olduğu için sultanatın sulh uğruna tenezzül gösterir: Mevzubahis araziden hudutlara, Lampino'nun aşağısında Zimpozia dahi tesmiye edilen nehri geçerek bahre kadar inen ve Dipotamos "Çift Nehir" tesmiye edilen Morno mintikasını dâhil eyledim. Sultanatım bu mintikanın ihtiya ettiği her şey ile kat'iyen ve gayr-i mütağayyir bir şekilde ve bir diğer kavlı icab etmeksiz Venediklilerin tahtı-ı idaresine ait olmaklığını emr ü ferman buyurur.

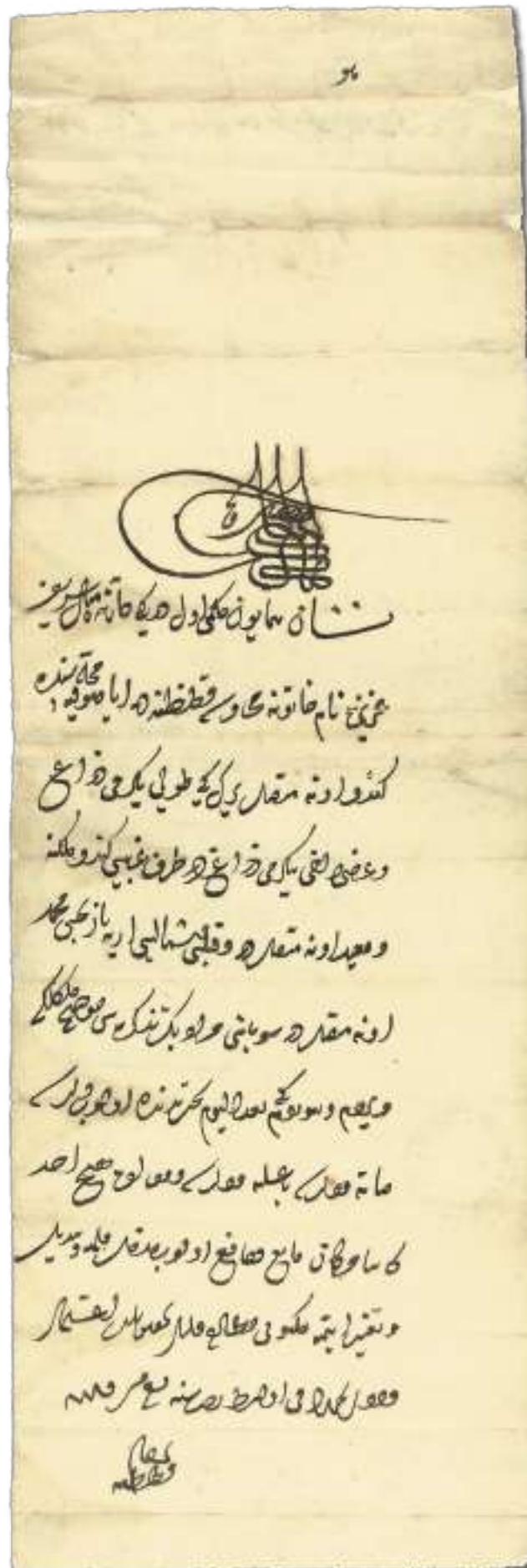
Ayrıca benim evvelen despotun yedinden ahz ettiğim ve harbden evvel o zamanki sulh devrinde bizim olan ne denlü mintika var ise sultanat-ı kebirimin mezkurunleyh zât-ı emini sadık kul Sinan ve Dareios Efendi tarafından mütehassis kimesneler mâiyetinde tâhrik olunduğu üzere bu mintikaların timar usulünde kullarına itâ edildiği için bir başka kavlı icab etmeksiz ve dahi sizin tarafınızdan iz'ac edilmeksiz bizim tahtı-ı idaremizde kalmaya devam etmesini emir buyuruyorum. Korone hakkında: Onun hududunu sultanatımın mumaileyh sadık kul ve Dareios Efendi ve Korone katepanosu (kaptanı) her ne şekilde tayin eyledilerse ben dahi onun kat'ı ve gayrı mütağayyir bir hal üzere sabit kalmasını kabul eyler ve tasdik buyururum. Monemvasia hakkında: Hudutlar mevzu bahis mintikaların tayin ve tahdit edildikleri kat'ı şekillerine dokunulmaksızın bırakıla. Nauplion ve Argos ve dahi hudutları arasındaki mintikalar hakkında: Sultanatımız bu mintikaların hudutlarının müşarünileyh eşhasın tayin ettikleri gibi kat'ı ve tağyır edilemez bir hal üzere bekası hususunu karar kılmıştır. Thermitzio ve onun tuzlasi ve Kastritzio hakkında: Bu araziler tahrir defterlerimizde ketb ü kayd edildiler. Ve kullarımıza timar usulü ile itâ edildiler. Ve dahi oradaki malumat sahipleri söyle dediler ki: Mora'yı ele geçirdiğimde benim ve bu iktidarın hükmü altına girdiler. Ve şimdîde deñin benim kullarımın o mintikaların hudutları ve etrafi içerisinde ikamet ettiklerini beyan eylediler. Lakin sulh ve hakiki samimine dostluğumuz adına ve dahi sizin mintikalarınızla hemhudut bulundukları için mevzu bahis ettiğimiz kaleler ve civar mintikaların icab ettiği kadarı ve şekliyle Venedik idaresine mahsup sayılmasına ve itâsına karar kılınınsın. Bizim kullarımızın ikâmet eylediği bu mintikalardaki halk dahi sizin cenahınızdan asla rahatsız edilmeksiz kalmaya devam ideler. Bugün harab halde olan Tziberis (Ciberis) Venedikliler'in tahtı-ı idaresine sayila. Lâkin bunlar îmar ve tamir edilmeksiz bırakıla. Aynı şekilde mintikada kaç adet degirmen var ise bunlar dahi Venediklilere bırakıla. Bizim kullarımızın ikamet ettiği mintika halkı dahi sizin tarafınızdan asla müz'ic ve gayri kabil harekât ile rahatsız edilmeye ve herhangi bir esbab teşkil etmediği müddetçe tarafımızdan bir zarar görmeksiz ikamet etmeye devam edeler.

Panorama 1453

BERATLAR

TSMA, E 11851-1

**Azîze Hatun'un Ayasofya mahallesinde kendi evine muttasıl arsanın kendisine
temlik edildiğine dâir mülknâme.**

26 Haziran- 6 Temmuz 1455

Hüve

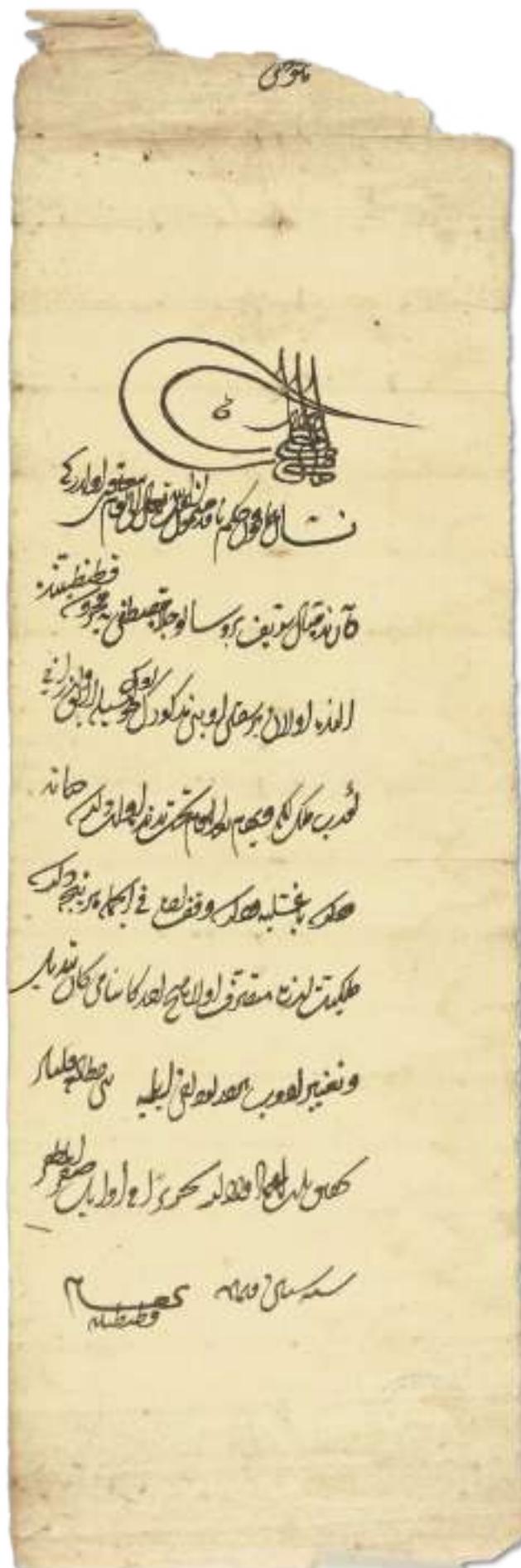
[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki dárende-i misâl-i şerîf Azîze nâm hâtûna mahrûse-i Kostantiniyye'de Ayasofya mahallesinde kendü evine muttasıl yerin ki tûlü yigirmi zirâ' ve arzı dâhî yigirmi zirâ'dur. Taraf-ı garbîsi kendü mülküne ve mu'îd evine muttasıldı ve kiblesi ve şimâlisi Arpa Yazıcısı Mehmed evine muttasıldı. Subası Murad Bey tezkiresi mülklüğe virdüm ve buyurdum ki ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Hiç ehad kâ'inen men-kân mâni' ve dâfi' olup medhal kilmaya ve tebdîl ve tagyîr itmeye. Mektûbu muttalî' kılanlar tâhkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâsît-ı Receb sene tis'a ve sittîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

TSMA, E 10737-1

Bursalı Çulha Mustafa'ya İstanbul'da tasarruf etmiş olduğu evin avlusuya birlikte mülk olarak verilmesine dâir mülknâme.

10-19 Ocak 1456

Hüve'l- mu'in

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve hükm-i nâfiz-meymûn *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* oldur ki, dârende-i misâl-i şerîf Burusalı Cüllâh Mustafa'ya mahrûse-i Kostantiniyye'de elinde olan bir süflî evini mezkûrun evün havlusuya lâyik ve erzânî görüp mülklüğe verdüm ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyyet üzre mutasarrîf ola. Hiç ehad kâyinen men kân tebdîl ve tağyîr edüp bir dürlü dahi eylemeye. Biti mutâlâ'a kılanlar tâhkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fi evâyil-i Saferi'l-muzaffer sene sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

شان حاچىن اىلەرىدۇقسىز ئەلمەن مەنڭارىلىخىز بۇنى تۈرى كەيدەن
جىزىنى يېڭىلە بۇمىز لەلىپىن سەھىھ مەھىيەتىم بېنۇڭا فۇر جەنم بىز
بىچلىق و لۇمىز لۇق بېڭىلە لەپى سەمە كەلاخ ئەقىرىچىن ئەنۋەر بىنلىخى قۇل ئەبىزىم
لەنە و بەقۇم بويىقۇم و ئەنۋەر قىرسا بىن نۇڭا فۇز و بىلەن جىزىر
بېھلىدە و لۇمىزلاوە لەوغۇن دەھىمەن بېڭىلە لەغىز مەھىيەن باھا فىر
خۇنىنىڭ لىرىن لەر قاباق ئەلمى لىپىن لەزىلە سۈپە سەلەن لەرە خەنلۇق ئەندە
سەنائىقلەر ئەنۋەر مەنە نۇل جانە و باشە زىيان و خەرلەپە و لەكەنە
غۇلەن بىنارچىلار بۇمىز لۇپىنۇڭا فۇر اولماڭ لەزىلەن جىزىنى يېڭىلە كەنەنلىك
خەلچىلەن بىنەن و قۇل ئەنۋەر و قۇماقىن و خەسار بامقىن و ئەللىقىن خەلەن ئەلماڭ
بۇلەن ئوجايم و بىرلىكىلەنە يەصادۇن لەلار سۈپە سەلەرلىك بەلەن بەنەن ئەلەن

**Menlik'e bağlı Porlanlı'ya giden yolun üzerindeki derbendin her türlü şerden korunması
ameliyesinin önceden olduğu gibi yirmi nefer gayr-i Muslim'e verilmesine ve bunlardan
ispenç, haraç vs. alınmamasına dair.**

17 Mayıs 1456

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki, Kastezin-ili'nde? Menlik tevâbi'inde Porlanlu'ya gider yolun derbendin beklemegi bundan evvelden Merhûm ve mağfur babam *tayyeba'llâhü serâhü* yigirmi nefer kâfirlere hükm vermiş ki, gicelerde ve gündüzlerde bekleyeler deyu şimdiki hâlde getürüp arz etdüler. Ben dâhî kabûl edüp bu hükm-i şerîfi ellerine virdüm ve buyurdum ki, varup ber-karâr-ı sâbık yigirmi nefer kâfir olup ol derbendi gicelerde ve gündüzlerde uğrudan ve harâmîden bekleyeler. Hırsuz ve harâmî bulucak tutup berkideler kapuma îlâm edeler. Fi'l-cümle şöyle sa'y edeler ki, dahi ol derbendde Muslimânlardan ve ehl-i zimmetden kimesnenün cânına ve başına ziyân ve zarar olmaya ve eğer olursa garâmetin bunlar çekeler ve bu mezkûr yigirmi nefer kâfir zikr olunan üzere ol derbendi beklediklerinden sonra harâc ve ispencden ve koynu âdetinden ve konakdan ve hisâr yapmakdan ve ulakdan ve sahradan emîn olalar. Kimesne bunlardan güçle yem ve yemek almaya. Belki akçayla satun alalar. Şöyleder biti tâhkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fi hâdî ve'l-aşer Cemâziye'l-âhir sene sitîn ve semâne-mî'e [li'l-hicreti'n-]

Be- yurd-ı Sofya.

الله

نَسْلَهُ وَحْمَنَ مَنْ يَرِدُنَ الْمَسْكَنَ الْمَعْلُومَ.
 اولى كُوكَيْهِ حَالَ زَمَلَ شَرِيفَ مُحَمَّدَ بْنَ مُحَمَّدَ عَلَيْهِمَا فَضَابَ
 لَنْطَوْنَدَ صَفَصَفَ لَعَلَّهُ اُبَيْ عَلَيْهِمَا فَصَابَ
 اوصَلَتَهَا بَعْلَ سُوْبَاسِيْ جَاقِرَ كَيْنَدَ كَغَوْنَجَ
 تَذَكَّرَ لَزَرَهُ لَيْقَ وَلَنَزَلَنَ لَعَدَرَ عَلَكَ وَيَعَمَ.
 لَبَعَمَ حَتَّرَهُ زَرَهُ لَطَبَرَ حَدَرَ حَاتَهُ قَدَرَهُ
 حَدَرَ وَقَفَ لَوَهُ ذَاجَلَهُ بَرَجَهُ حَدَرَ حَلَسَهُ لَزَرَهُ
 صَفَرَ اولَاهُ مَيْجَ لَعَدَكَيْنَ اُمَيْ كَانَ بَعَصَهُ فَصَعَ
 لَطَبَرَ تَبَرَ وَتَغَيَّرَ لَعَيَهُ سَوَلَهُ مَلَدَهُ
 مَلَدَهُ حَمَقَهُ لَبَرَ لَهَلَهُ حَدَرَ حَرَدَهُ لَوَهُ اولَاهُ مَعَنَهُ
 سَهَ لَعَدَهُ فَسَهَ فَسَهَ حَلَهُ

**Bir Muhammedî'ye Galata'daki Kasap Anton'dan mevkûf olan evin mülk olarak verilmesine
dâir mülknâme.**

29 Kasım-8 Aralık 1456

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve hükm-i nâfiz-meymûn ve *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* oldur ki, dârende-i misâl-i şerîf Muhammedî'ye mahrûse-i Galata'da Kassâb Anton'dan mevkûf olan evi ki ulvîsi üç süflî iki evdir. İstanbul Subâşısı Çakır Beğ'den getürdüğü tezkire üzre lâyik ve erzânî görüp mülklüğe verdüm ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyyet üzre mutasarrif ola. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup tebdîl ve tağyîr etmeye. Şöyle bileler biti mutâla'a kılanlar tâhkîk bilüp i'timâd kıllalar.

Tahrîren fî evâyil-i Muharremî'l-harâm sene ihdâ ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Edirne.

TSMA, E 3737

Haremeyn-i Şerifeyn evkâfının her türlü avârız ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olduğuna dâir.

13-22 Temmuz 1458

Nişân-ı şerîf-i âlî-şân ve tuğrâ-yı garrâ-yı sâmî mekân *enfezehu'llâhü'l-Melikü'l-Mennân ilâ âhiri'd-dühûr ve'l-ezmân* hükmü oldur ki, Haremeyn-i Şerifeyn *şerrefehümâ'llâh ve azzamehümânın* vilâyet-i Rûm'da olan evkâfi ulakdan ve [...] ve salgundan ve sürgünden yaya ve azeb harcından kuşcu ve sekbandan hisâr yapmakdan araba ve tekli sürmekden fi'l-cümle cemî-i avârız-ı dîvâniyyeden ve tekâlif-i örfiyyeden masûn ve me'mûn olmasına şöyle ki eslemeyüp avârız teklîf oluna deyu âmma hükm varursa dahi mezkûr evkâf[a] emîn olan[a] hiçbir vechle dahl ve ta'arruz olunmaya deyu âbâ'i izâm veecdâd-ı kirâm bu mesâlih için ahkâm-ı şerîfe verüp bâb-ı sa'âdet-me'âbîmda dahi hükm-i şerîf verilmiş imîş. El-hâletü hâzihî ol ahkâm-ı şerîfe dergâh-ı ma'delet-penâhîma getürüp bana arz olunup ba'zı evkâf köyki ba'zi vakf oluna. Dahl olunur deyu arz etdükleri ecden bu fermân-ı kazâ kazâyı virdüm ve buyurdum ki evkâf-ı mezkûrenin kurâsı eger ba'zi ve eger cüz'î külli eger bir nâs ve eger küll-i nâs merâtib hürmeten li-beyti'llâhi'l-harâm ve izzeten li-habîbihî aleyhi's-salâtü ve's-selâm vech-i meşrûh üzre cemî-i ârizât-ı mezkûre ve gayr-ı mezkûrdan mu'âf ve müsellem ola ve hükmü ve hükmüsüz demeyüp avârız teklîf etmeye. Âmm hükm varursa dahi evkâf-ı mezkûre cemî-i ârizât-ı müsellem olup hiçbir vechle dahl ve ta'arruz olunmaya her kim ki bu hükm-i şerîfime muhâlefet edüp dahl ü ta'arruz ederse aleyhi la'netü'llâhi ve'l-melâ'iketi ve'n-nâsi ecma'în ma'nâsına mazhar vâki' ola. Hükm-i hümâyûnumu mütâla'a kılanlar mazmun-ı meymûnun tâhkîk bilüp i'timâd kilasız.

Tahrîren fî evâyil-i Ramazâni'l-mübârek sene isnâ ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye [el-]M[ahrûse].

Hâzihî sûretün menkûletün ani'l-asli'l-mahfûz. Mu'arrefetü'l-fakâr Halîl el-Kâdi bi-Amâsyâ.

[Mühür:] el-Fakîr Halîl.

٦٥

نانهابون حاكم ناخنون باي معنفال الى قوم
 اول دكيم خان ز قتاله هریف هون لعنه تحریمه
 آپا صوفیه مخفیه و گرویه و خطیبه و لدانه لندن
 باز نامن لوی کوچی جاده اوقایانی پیش بینیار
 رکیم و حاتم پیر کریمی و حسنی لاق ولادی
 که در مکان لک و دیمک بعده بیخت بیدزه اولیه
 حاره حاتم خوار باغتیله قدر و قدر ایمه
 دیمک ایه و بزرگ داره ملکیت لوز حمیر فرانسیس
 رولیه و بزرگ دیغیر ایمه می طایه ملا که ایه
 لعنه رهادری، لعنه ایه ایه وال ملکیت
 می سایه می ایه

TSMA, E 7056

**Evvelce üzerine yazılmış olan evin, Ayasofya müezzinini Müezzin-oğlu Muhammedî'ye
mülk olarak verildiğine dâir mülknâme.**

1-10 Ağustos 1459

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve hükm-i nâfiz-meymûn enfezehu'llâhü Te'âlâ ilâ-yevm-i yüb'asûn oldur kim
dârende-i misâl-i şerîf Mü'zzin oğlu Muhammedî'ye ki Ayasofya mü'zzinidir mahrûse-i Kostantiniyye'de
evvelden üzerine yazılmış evi ki bir çardak ulvîsi pîşi bölme süflî iki bölmedir Çakır Beğ tezkiresi mâcebince
lâyık ve erzânî görüp mülklüğe virdüm ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya
ve dilerse vakf ide fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyet üzre mutasarrif ola. Hiç ehad mâni“ olmaya ve tebdîl
ve tagyîr etmeye. Biti muttali' kılanlar tahkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fi evâyil-i Şevvâl sene selâse ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı İstânbûl.

م

ناهجا يوون حضرة مصطفى اندلسى علی الیوم
 لورکه خان فضل عزیز حاجی خضره میر عظیم
 بیهودی حکیم سردار و فلان سولتانا شوی و مکار
 سپور اسلام اویام حاوی پیشی و مطلع
 بر افق و بر بود دلخواه طبعه بر بود
 و اسفان بر احیز حق و حاقد بر کنی
 لایق و لذت این کسر که ویدم که در جهت
 بینه ای بر طرز حاشیه قدره بینه ای
 و باید و بخواه بلکه این مضر فروزه مضر
 و بند رفعتی راعیه می طالعه هزار خوش
 کنیه ای ای ای میر سرمه

TSMA, E 4223

**Hacı Hızır isimli bir zâta Galata'da bir evin lâyık görülp mülk olarak verilmesine dâir
mülknâme.**

29 Eylül-8 Ekim 1459

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve hükm-i nâfiz-i meymûn *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* oldur ki, dârende-i misâl-i şerîf Hacı Hızır'a mahrûse-i Galata'da Yahûdî Hekîm Estero oğlu Sivatyanos evi demekle meşhûr olan evi-kim ulvîsi bir tabakadır. Vasatî tabakada bir oda ve bir bölme dahi ve a'lâ tabaka demîr bölmedir ve esfeli bir âhûrcukdur. Çakır Beğ tezkiresi mûcebine lâyık ve erzânî görüp mülklüge verdüm ki ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bâğışlaya ve dilerse vakf ede fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyyet üzre mutasarrif ola. Hiç ehad mâni' olmaya ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Biti mutâla'a kılanlar tâhkîk bilüp i'timâd olalar.

Tahrîren fi evâ'il-i Zi'l-hicce sene selâse ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

صوکھر سرچشم

Sabancı Müzesi, E 1

Dimetoka'ya bağlı Gaydarhori ve Vulgarhori isimli iki köyün vakfiyyet üzere Sitti Hatun'un tasarrufuna verilmesi.

6-16 Aralık 1459

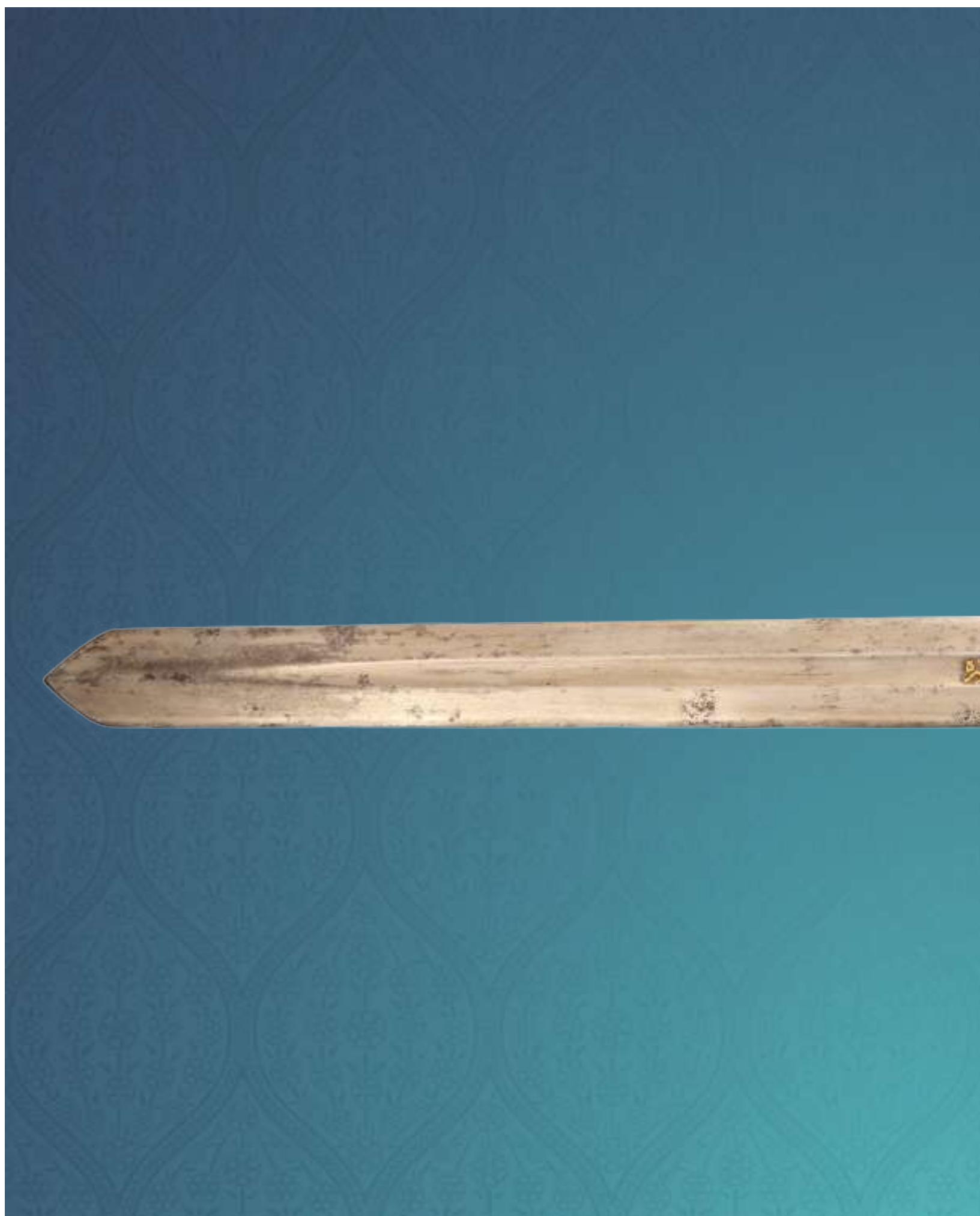
[Tuğra]

Sebeb-i tahrîr-i tevkî‘-i refî‘ ve'l-hüceçü'l-i‘timâd ve bâ‘is-i tastîr-i yarlıg-ı belîg-ı lâzimü'l-inkiyâd lâ-zâle münkâden ilâ yevmi'l-haşr ve't-tenâdd oldur kim Dimetoka tevâbi‘inden Gaydarhori ve Vulgarhori adlu iki pâre köy, defterde merhûm mağfûrun-leh halam Fâtûma Hâtûn oğlu Mahmûd Çelebi'nin üzerine mülk kayd olunmuş imiş. Öyle olsa şimdiki hâlde vakfiyyet tarîkiyle ber-mûceb-i şer‘-i şerîf meliketü'l-melikât, netîcetü'l-ulâ ve's-sa‘âdât, seyyidetü'l-havâtîn, tâcü'n-nisâ' fi'l-âlemîn kız karîndaşı Sittî Hâtûn dâmet rifatü'hâya münkâd olmuş. Şimdiki hâlde bana arz olundu. Ben dahi müsellem ve mukarrer dutup işbu hükm-i cihân-ârâyı virdüm ki, ber-vech-i Şer‘-i Mutahhar zîkr olunan köylere vakfiyyet üzre mutasarrîf ola. Hiç ehad kâyinen men kân mâni‘ ve dâfi‘ olup medhal kılmaya ve ta‘arruz dejurmeye. Şöyle bileler. Biti mutâ‘ kilanlar tahkik bilüp i‘timâd kilalar.

Tahrîren fi evâsît-1 Saferi'l-muzaffer sene erbe'a ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Edirne el-Mahrûse.

Li-hazreti's-sultânü'l-a'zam Mehemed Hân bin Murâd Hân azze nasrubû

Fatih Sultan Mehmed'in kılıcı / TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

مأمور
نَّاَنْ هَافِنْ وَطَسْلِيْجْ جَوْهِيْلْ كَنْ كَلْيَانْ
كَيْنَلْ بَاسِلْيَنْ بَلْ كَلْتَهْتَلْ دَوْقِيْلْ كَلْجَلْ لَوْلَمْ
بَيْنَ الَّذِيْنَ يَحْكُمُونَ حَدَّيْرَيْ وَيَقُومُونَ سَيْلَمْ
أَوْ تَهْلَرَ وَيَقِيلَ وَطَارِفَ وَفَالْعَصَرَ وَيَسِيلَ كَنْ لَوْزَرَ
كَهْلَيْنَ وَيَهْلَكَنَرَ كَهْلَيْنَ كَهْلَيْنَ كَهْلَيْنَ كَهْلَيْنَ
أَوْ لَيْرَ وَلَيْرَ وَلَيْرَ وَلَيْرَ وَلَيْرَ وَلَيْرَ وَلَيْرَ
وَلَشِنَرَ كَهْلَرَ لَوْرَ كَهْلَرَ قَائِمَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ
غَطِيمَلَهْلَرَ أَوْ كَهْلَرَ بَلْ كَهْلَرَ وَلَهْلَرَ كَهْلَرَ خَتِيجَلَهْلَرَ
عَلَاهْلَرَ كَهْلَرَ لَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ كَهْلَرَ
سَرْلَهْلَرَ كَهْلَرَ سَرْلَهْلَرَ

Dubrovnik Arşivi, E 003

**Dubrovnik kneziyle sipâhîlerinin itâat üzre ve harâc veregeldiklerinden dolayı gümrüklerini
verdikten sonra hiç kimsenin bunlara bulaşmaması, zahmet vermemesi, ziyâde gümrük resmi
almaması hakkında.**

10 Eylül 1462

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve tuğrâ-yı meymûn hükmü oldur ki, şimdiki hâlde Dubrovnik kneziyle sipâhîleri bana itâ‘at edüp kullarum ve harâc-güzârlarum oldukları sebebden ellerine bu hükm-i cihân-mutâ‘ı verdim ve buyurdum ki benüm vilâyetlerümde öte yakada ve berü yakada ve denizde kavakda yürüyüp âdet üzre gümrüklerin verdüklerinden sonra hiç ehad kâyinen men kân mâni‘ ve dâfi‘ olup medhal kılmaya ve ta‘arruz değiürmeye ve âdetden ziyâde gümrük almaya ve istemeye ve zahmet virüp öğündürmeye ve illâ her kim ki zahmet virüp üşendürecek olursa ki, kapuma arz ideler itâbuma müstahikk olur. Azîm belâya uğradırın. Bilmiş olalar biti mutâla‘a kılanlar tâhkîk bilüp alâmet-i şerîf üzre i‘timâd kılalar.

Tahrîren fi hâmis aşer Zi’l-hicceți’l-mübâreke sene sitte ve sittîn ve semâne-mi’ e.

Be-yurd-ı Üsküb.

 نَاهِيَةِ مَادِيمِ وَعَلَى نَاهِيَةِ الْمُهَاجِرِ الْمُجَاهِدِ
 لَوْلَهُ كَمَا زَانَهُ مَالِكِ تَبَرِّيْنَهُ لَوْلَهُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَفْرُورِ
 حَوْلَ سَقْلَاطَهُ يَارَبِّيْنَهُ مَحْمُودَهُ مَوْقِفُهُ لَوْلَهُ لَوْلَهُ عَوْنَى
 إِنَّكَ بِوَلَهِ وَسَلَابِيْنَهُ لَوْلَهُ عَلَوَبِكَ تَذَكَّرَتِيْنَهُ مَوْجِهِهِ لَأَزَرَ
 كُورَبَتِ مَلَكَهُ وَيَقِيمَتِيْنَهُ بَعْدَ الْبَحْرِ مَرْدَنَهُ وَبَدَنَهُ الْمَصَاهَةَ
 وَهَارَدَيْنَهُ وَهَارَدَهُ قَنْلَوَهُ بَحْرَكَانَهُ وَهَارَدَلَيْنَهُ الْمَرَنَهُ
 حَسَدَرَنَهُ اَوْلَاهُجَجَهُ كَانَهُ كَانَهُ مَانَسِرَهُ اَوْلَاهُجَجَهُ
 مَدَهُارَقَهُ وَبَدَرَهُ وَبَعْلَارَلَهُمَى مَعَطَلَهُ فَلَهُلَهُ طَبَقَهُنَهُ لَهُ
 عَالَهُ وَرَسَنَهُنَهُ نَزَرَهُ اَهَمَّهُ قَلَوَهُ كَهُدَهُ فَلَهُلَهُ كَهُدَهُ
 سَوَّهُرَسَهُنَهُ بَنَلَهُنَهُ

TSMA, E 7222-2

**Edirneli Abdullah oğlu Hamza'ya Galata'da Yazıcı Muhammed'den mevkûf olan evin mülk
olarak verilmesine dâir mülknâme.**

22-31 Mart 1463

Hüve

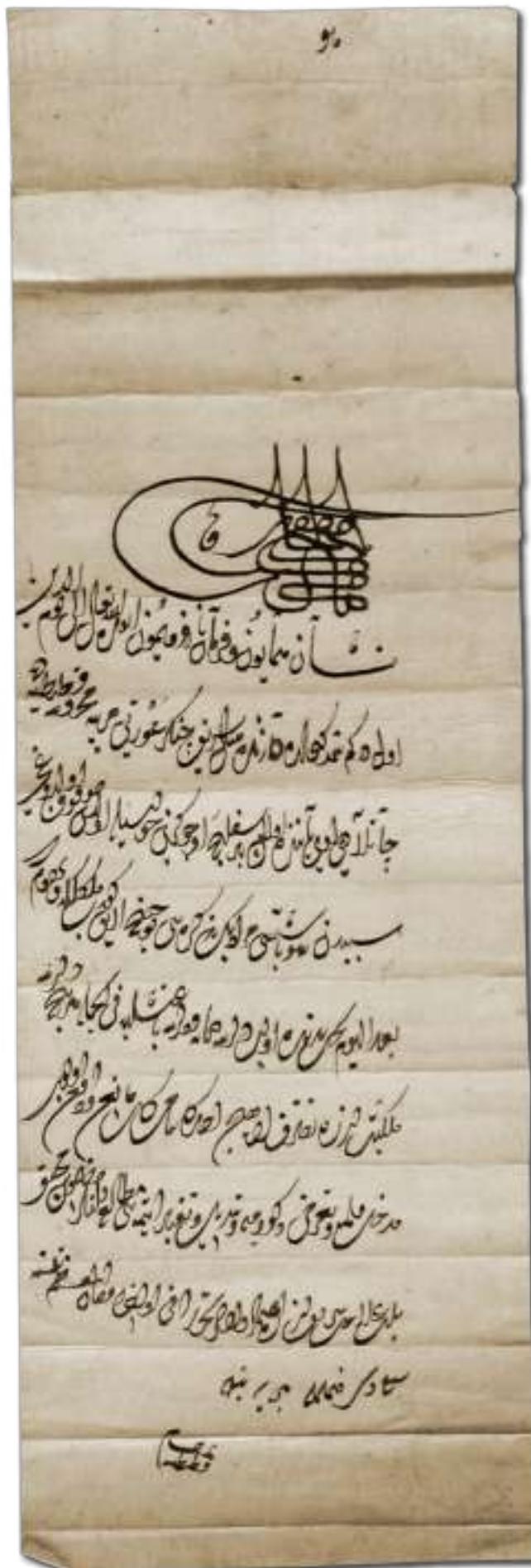
[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve fermân-ı nâfiz-meymûn ve *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevmi yüb'asûn* [hükümü] oldur-kim, dârende-i misâl-i şerîf Edirne'lü Abdullah oğlu Hamza'ya mahrûse-i Galata'da Yazıcı Muhammed'den mevkûf olan evi-kim ulvî iki bölme ve süflî bir evdir. Murâd Beğ tezkiresi mâcebince lâyık görüp mülklüğe verdim ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyyet üzere mutasarrîf ola. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup medhal kilmaya ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Biti mutâla'a kılanlar tâhkîk bilüp alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâyil-i Recep sene seb'a ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Edirne.

TSMA, E 7232

Çenger kadını Mariya'ya Çatladı evi yanındaki [Çatladıkapı?] evin avlusuya birlikte mülk olarak verilmesine dâir mülknâme.

9-18 Haziran 1463

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve fermân-ı nâfiz-meymûn ve *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevmi'd-dîn* [hükmü] oldur kim, şimdiki hâlde dârende-i misâl-i şerîf Çenger avratı Mariya mahrûse-i Kostantiniyye'de Çatladı Evi yanında olan bir süflî evcüğüzü havlusuya evvelde mevkûf olduğu sebebden Subası Murâd Beğ tezkiresi mûcebince lâylık görüp mülklüğe verdüm ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup dilerse sata ve dilerse bağışlaya. Fi'l-cümle her nice dilerse mülkiyyet üzre tasarruf ede. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup medhal kilmaya ve ta'arruz değiurmeye ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Biti mutâla'a kılanlar mazmûnu muhakkak bilüp alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar.

Tahrîren fi evâhir-i Ramazâni'l-mu'azzam sene seb'a ve sittîn ve semâne-mi'e hicriyye-i Nebeviyye.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dedesinin Sultan Mehmed tarafından Behram Vilâyeti'nden bir köyunü kız kardeşi Eruz Hatun'a verdiği, onun vefâtiyla kızı Ayşe Hâtûn'a ve bunun vefâtiyla oğlu Muhammed Bey'e intikâl ettiği ve evvelce verilmiş olduğu ifâde edilen bu mukarrernâme yeniden ve tekit edilerek verildiği hakkında Fatih Sultan Mehmed'in temliknâmesi.

7-16 Ocak 1468

[Tuğra]

Nişân-ı şerîf-i âlîşân ve fermân-ı münîf-i vâcibü'l-iz'ân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ gâyeti'd-dühûr ve'd-deverân* bundan öndi, Behram vilâyetinde [...] demekle ma'rûf köyü haddiyle ve sinuruyla merhûm, mağfûr-leh dedem Sultân [...] aleyhi'r-rahmeti ve'r-rîdvân kız karıdaşı Eruz Hâtûn'a temlîk etmiş imiş sonra kızı Ayşe Hâtûn andan oğlu Muhammed Beg'e müntakil olup ol üzere dergâh-ı âlem-penâhıma mukarrer-nâme verilmiştir. Andan sonra zikr olunan köy, mezkûr Muhammed Beg ebnâsına ve ebnâ-yı ebnâsına neslen ba'de neslin anlar münkarız olıcak [...] anlar dahi münkarız olıcak ulemâya ve fukarâya vakf etmiş olduğun mektûb [...] arz olunup dergâh-ı mu'allâmdan mukarrer-nâme taleb olundu. Eyle olsa ben dahi görüp zikr olunan köyün vech-i [...] [meşrûh üzre] vakfiyyetin müsellem ve mukarrer dutup bu fermân-ı vâcibü'l-iz'ânı verdim ki, ba'de'l-yevm benüm evlâ[dımdan] [...] ve beglerden [...] kalan [...] hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup medhal kilmayalar. [...] tebdîl ve tağyîr etmeyeler. "Fe-men beddelehû ba'demâ semi'a[hû] fe-innemâ ismühû ale'l-lezîne yübeddilûneh. İnna'llâhe semi'un alîm." [Bakara Sûresi 181. Âyet.] mektûbu [...] oldu.

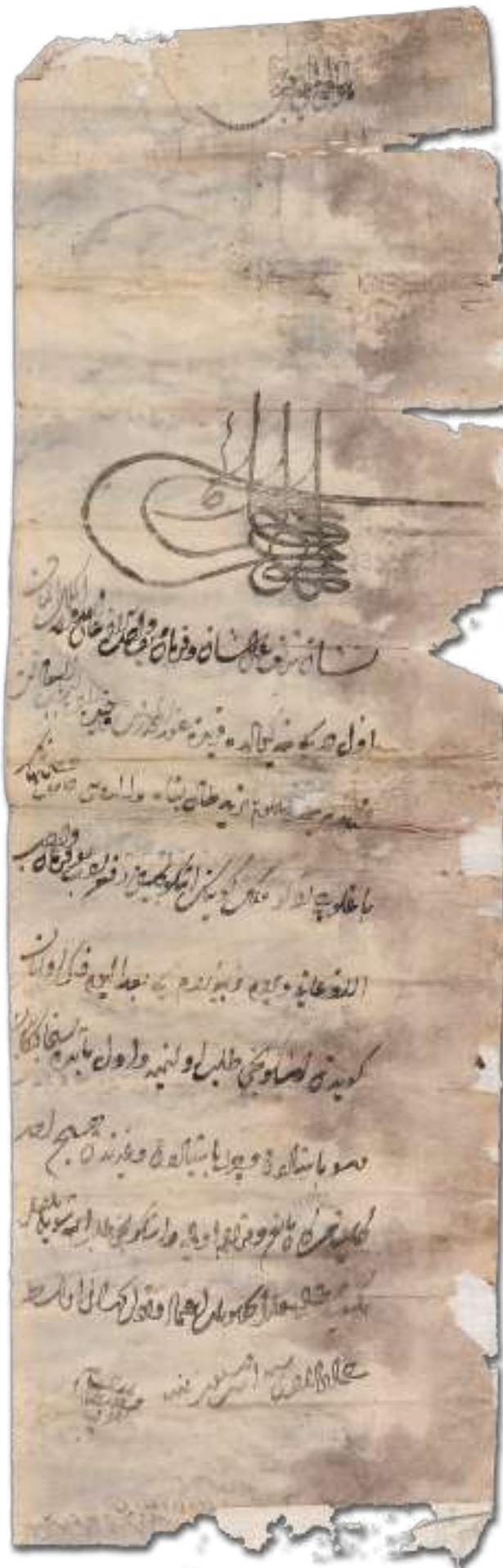
Tahrîren fi evâsit-ı Cumâde'l-uhrâ sene isnâ ve seb'în ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Sahhu'l-bâkî

Nemmekahû [...]

BOA, AE. SMMD.II, 1/28

Şehzâde Sultan Bayezid'in vâlidesine mülk olarak verilen Bağluca köyünden eşkinci alınmamasına dâir berat.

7-16 Ocak 1468

Hüve'l-ganiyyü'l-muğni'l-mu'în

[Tuğra]

Nişân-ı şerîf-i âlîşân ve fermân-ı münîf-i vâcibü'l-iz'ân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân* oldur ki, şimdiki hâlde ferîdet-i akdi'l-muhadderât vahîdet-i vellâdet-i erbâbi's-sâ'âdât [...] oğlum Bâyezîd *tâle bekâhü* vâlidesi *dâmet ismetühânin* Bağluca adlu mülk köyünün eşküncisin ref' edüp bu fermân-ı vâcibü'l-iz'ânı verdim ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm zikr olunan köyden eşkünci taleb olunmaya ve ol bâbda sancak beglerinden ve subaşılardan ve çeribaşılardan ve gayrından hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve müzâhim olmaya ve eşküncü taleb etmeye. Şöyle bileler mektûbu mutâla'a kılanlar tahkîk bilüp i'timâd kilalar.

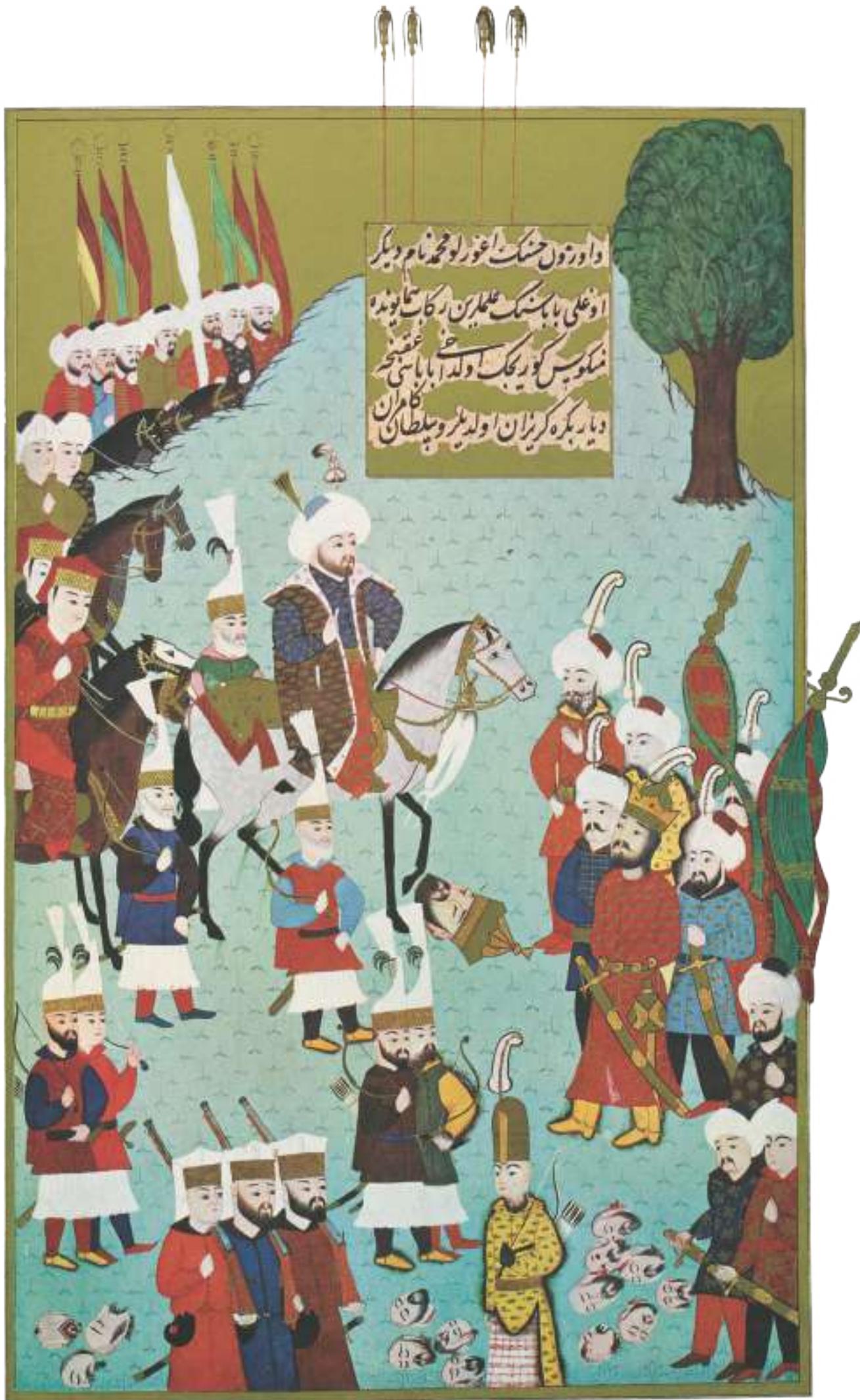
Tahrîren fî evâsît-ı Cemâziye'l-uhrâ sene isnâ ve seb'în ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

Hünername'den

Hünernamé'den

الله

شانه مهابونه حکمی ولی دلک شنید کالد خارجه همچو نیز
 چالدری قوله محظوظ و خوبیه هارمه زنجی
 آرمنی بخی بر عوچو خی مس عمارت اندول کسبید
 هر ده بگو لایس هم نداره ربی موججه معلمکه دیفعه
 بعد را پیش کنم پیش رویور چالکانه لفڑا در
 صافه و خدا که بختیه فهد و قفا این سچ کلکه
 که زه خانع و خانع او بور بصر قلمه و بقعنی کنوریه
 و تبر و تغیر ایته سویه بليل مسعود
 علام خوشیه لعما قلل که اف و برس
 سه اینه سدیز سه و بیلکه

**Çatladı kuluna Sarı Demirci Mescidi ardındaki bergoscuğun [kulenin] mülk olarak
verilmesine dair mülknâme.**

4-13 Şubat 1468

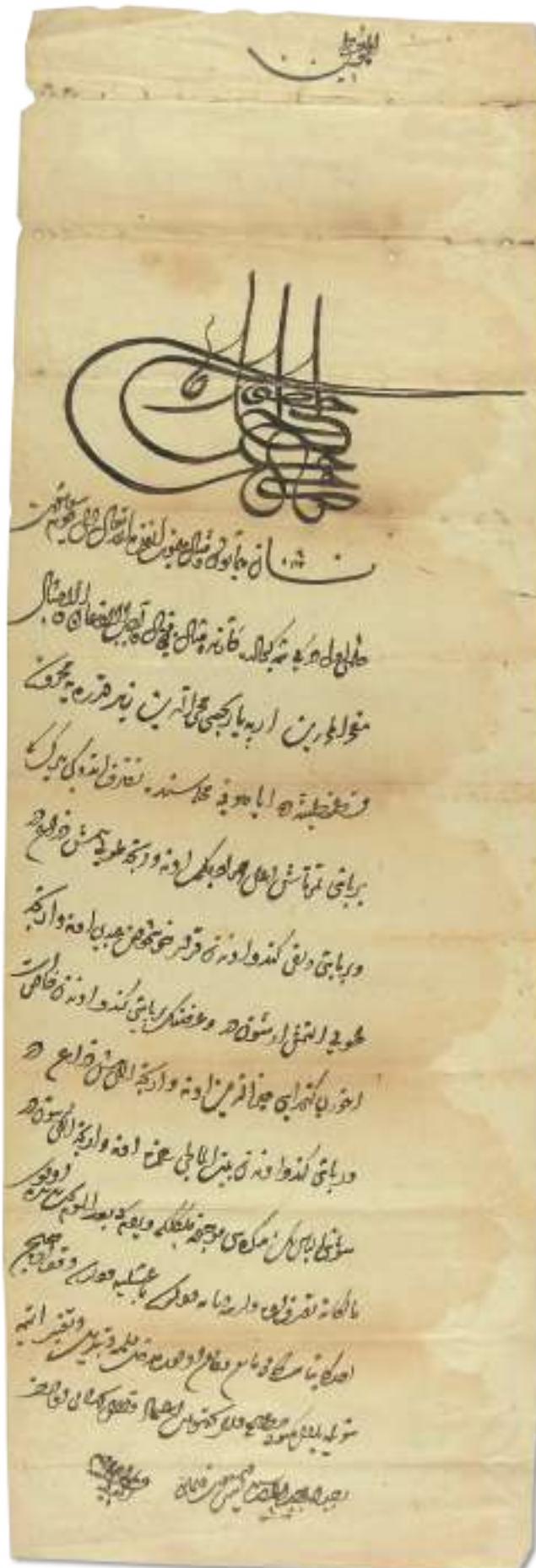
[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki, şimdiki hâlde dârende-i misâl-i şerîf Çatladı kulumahârûse-i Kostantiniyye'de Saru Demirci Mescidi ardındâğı bergoscuğu pâs-ı imâret etdürü sebebden Murâd Beğ ve İlyâs Beğ tezkireleri mücebince mülklüğe verdim ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup mâlikâne tasarruf ede. Dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup medhal kılmaya ve ta'arruz değiürmeye ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Şöyle bileler mektûbu mutâla'a kılanlar tâhkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâyil-i Recebi'l-mürecceb sene isnâ ve seb'în ve se[mâne-mi'e].

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

TSMA, E 3364

**Arpa Parsacısı Muhyiddin'e Ayasofya mahallesinde tasarruf etmekte olduğu evin Subası
İlyas Bey'in tezkiresi gereğince kendisine mülk olarak verildiğine dâir mülknâme.**

24 Şubat 1468

Hüve'l-mu'tî

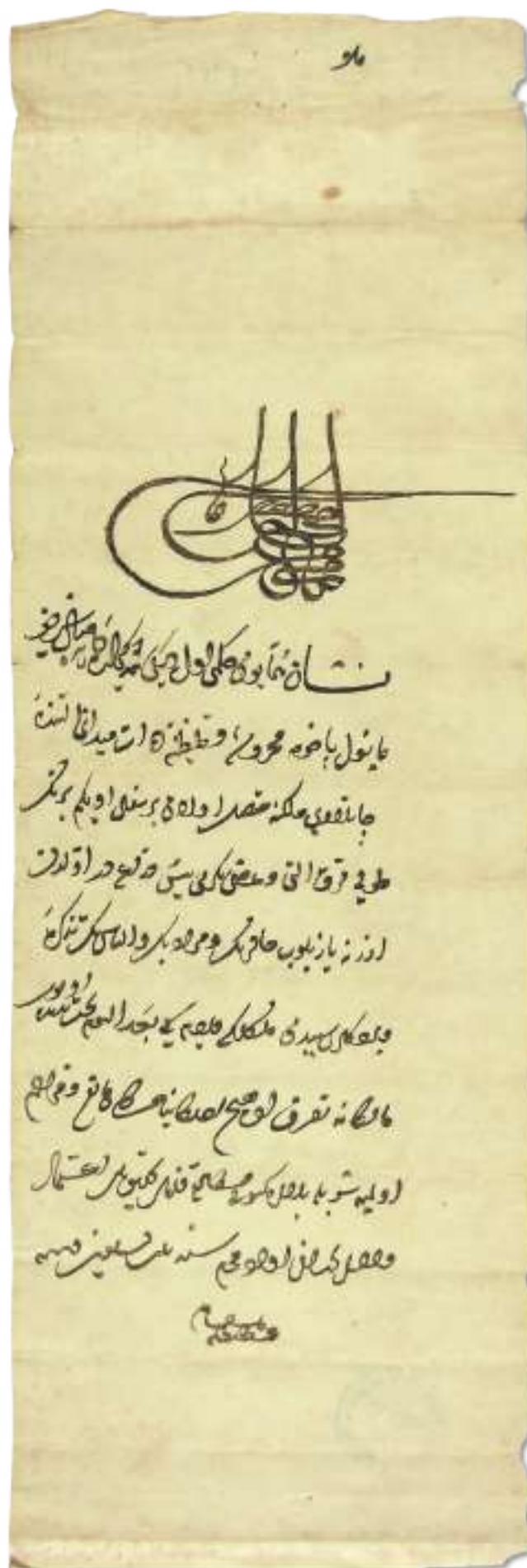
[Tuğra]

Nişân-ı Hümâyûn ve misâl-i meymûn *enfezehu'llahü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* hükmü oldur ki, şimdiki hâlde dârende-i misâl-i bî-misâl-i vâcibü'l-izâ'n ve'l-imtisâl mefhârû'l-muharrirîn Arpa Parsacısı Muhyiddîn zîde kadriühûye mahrûse-i Kostantiniyye'de Ayasofya mahallesinde tasarruf etdiği yerün ki, bir başı Timurtâş oğlu Murad Beğ öte varınca tûli yetmiş zirâ'dır ve bir başı dâhî kendü evinden Karalar[ın] Hoşmulun Abdi evine varınca tûli altmış arşundur ve arzının bir başı kendü evinden Hâs At Ahûru Kethüdâsı Hayreddîn evine varınca elli beş zirâ'dır ve bir başı kendü evinden Beytü'l-mâl'ci Hamza evine varınca elli arşundur. Subası İlyâs Beğ tezkiresi mücebince mülklüğe verdim ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup mâlikâne tasarruf ede dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve dâfi' olup medhal kılmaya ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Şöyledilekler mektûbu mutâla'a kilalar takhîk bilüb i'timâd kilalar.

Tahrîren fî evâhir-i Recebi'l-mürecceb el-mürecceb sene isnâ ve seb'in ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

TSMA, E 3365

**Çatol Pahom isimli bir zâtin At Meydanı civârında tasarruf etmekte olduğu evin
Sâfi, Murad ve İlyas Bey'lerin tezkiresi gereğince kendisine
mülk olarak verildiğine dâir mülknâme.**

11-20 Ağustos 1468

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki şimdiki hâlde dârende-i misâl-i şerîf Çatol Pahom'a mahrûse-i Kostantiniyye'de At Meydanı altında Çatladı mülküne muttasıl olan bir süflî evi-kim birinin tûlü kırk altı ve arzı yigirmi beş zirâ'dır evvelden üzerine yazulup Sâfi Beğ ve Murâd Beğ ve İlyâs Beğ tezkire verdikleri sebebden müllüge verdim ki ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup mâlikâne tasarruf ede. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve müzâhim olmaya. Şöyleder mektûbu mutâla'a kılalar tahkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fi evâhir-i Muharrem sene selâse ve seb'in ve sem[âne-mi'e].

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

TSMA, E 5699

**Ulemâdan Mevlânâ Şeyh Efendi'ye Yeni Câmii yakınılarında kendi mülkünün yanı başında olan
yerin de kendisine mülk olarak verilmesine dâir mülknâme.**

9 Eylül 1468

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki, şimdiki hâlde dârende-i misâl-i şerîf mefharü'l-ulemâ'i'l-muhakkîkîn sadru'l-fuzalâ'i'l-müdakkîkîn yenbû'u'l-fezâyîl ve'l-yakîn Mevlânâ Şeyh *dâmet fezâ'yilühûya* mahrûse-i Kostantiniyye'de Câmi'i Cedîd kurbünde kendü mülküne muttasıl olan yerün ki, tûli doksan üç ve arzi otuz altı zîrâ'dır. Taraf-ı garbîsi Ahmed Çelebi mülküne ve kiblesi sundurma ve şarkîsi ve şîmâli tarîk-i âmma muttasıl ve pâs-ı imâret etdürü sebebden Subaşı İlyâs Beg tezkiresi mücebince mülklüğe verdim ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup mâlikâne mutasarrîf ola. Dilerse sata, dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ede. Hiç ehad kâyinen men kân mâni' ve müzâhim olmaya ve tebdîl ve tağyîr etmeye. Şöyle bileler mektûbu mutâlâ'a kılanlar tahkîk bilüp i'timâd kılalar.

Tahrîren fî evâsît-ı Saferü'l-muzaffer sene selâse ve seb'în ve semâne-mî'e [min] hicreti'n-Nebevî.

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahrûse.

Dubrovnik Arşivi, E 005

**Dubrovnik knezleri ve bezirgânları haraclarını vermede itâatkâr davrandıkları için
diledikleri vilâyette iş yapabilecekleri ve bunlara zahmet verip
darlık çekтирilmemesine dâir.**

14 Kasım 1468

Hüve

[Tuğra]

Nişân-ı hümâyûn ve misâl-i meymûn *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* hükmü oldur ki, şimdiki hâlde Dubrovnik knezleri ile bâzergânları harâca mutî' oldukları sebebden baruşup ellerine bu hükm-i cihân-mutâ'i verdim ve buyurdum ki benüm vilâyetlerümde her kande dilerlerse yürüyeler. Âdet üzre gümrüklerin vireler kimesne incitmeye ve zahmet verüp ürşendürmeye ve illâ nâ-hakk yere her kim incidecek olursa ol yerün sancağı begi ve kâdîları ve subâşları incitdirmeyeler ve incidi sekidüp hakkından geleler. Şöyleder bileler biti mutâla'a kılanlar tâhkîk bilüp alâmet-i şerîf üzre i'timâd kilalar.

Tahrîren fi tâsi' Cemâziye'l-evvel sene erbe'a ve seb'in ve semâne-mî'e.

Be-yurd-ı Hayrabolu.

Alış verişlerde eski akçe ile gümüş kullanılmaması ve eski akçelerin getirilip darphaneye teslim edilmesi. Ayrıca sahte para basımının önüne geçilmesine dâir.

1 Nisan 1478

Nişân-ı hümâyûn ve misâl-i meymûn *enfezehu'llâhü te'âlâ ilâ yevm-i yüb'asûn* hükmü oldur ki, şimdiki hâlde dârende-i misâl-i bî-misâl kulum Anadolu vilâyetine gümüş ve eski akça yasağın etmeye gönderdüm ve buyurdum ki, varup oligelmiş kânûn ve kâ'ide üzerine yasak ede ki, kimesne eski akça ile satu bazâr ve mu'âmele etmeye. Her kim edecek olursa tutub hakkından gele ve andan girü her kim uğrulayın gümüş ve eski akça alup giderse ki mezkûr kulum Polad tutub gümüşünü elinden alup darbhâneme iledüp her dirhemine ikişer akça hisâbı üzre akçasın vere ve kendünün gereği gibi hakkından gele ve emrim bu üzredir ki, âbâdânlık işleyen kuyumcu ve sîrmacı kişiye iki yüz dirheme varınca gümüş satıla. Anun bahânesiyle ziyâde gümüş alup satmayalar ve işledükleri gümüş avadanlığına kalay ve kurşun ve bakır katmayalar. Sâf gümüşden işleyeler. Her kim işlediği gümüş avadanlığını saf gümüşden işlemeyüp kalb işleyecek olursa ki, kulum Polad yasağım yerine getürüp gereği gibi hakkından gele. Kimesne mâni' olmaya ve her kimde gümüş sezerse alup darbhâneme ilede ve yolcularun yüklerini ve bezzâzistân sanduklarını ve kârbân-serây hücrelerini araya. Her kimde gümüş ve eski akça bulunursa alup darbhâneme getürüp teslim ede. Dirhemine ikişer akça hisâbı üzerine akçasın vere ve kâlhâne kulum mührüyle dura. Kulum destûrunuz kimesne gümüş kâl etmeye ve etrâfa ne kadar pul giderse ki, kulum mührünsüz olursa gereği gibi hakkından gele ve her ne yerde kalb-zen bulursa tutub kâdî ve subası katına ilede. Anlar dahi gereği gibi teftîş edeler göreler şöyle şer'ile kalb-zenliği zâhir olursa kulumla kapuma gönderüp rîzkının nîfî benlen ve nîfî âmilin ola bu bâbda hiç ehad kâ'inen men kân mâni' ve dâfi' olup dahl ve te'âruz degurmeyeler. Emrüm mücebince yasak ede. Şöyle bileler alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar.

Hurrire fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min şehr-i Zilhicce sene isnâ ve semânîn ve semâne-mî'e.

Fojnika Manastırı

Fatih'in Bosna ruhbanlarına verdiği hatt-ı şerif.

28 Mayıs [1478]

Hüve'l-mu'in

Merhûm ve mağfûrun-leh Ebü'l-feth Gâzî Sultân Mehmed Hân rahime'llâhü aleyhi ve'l-gufrân hazretlerinin hatt-ı şerîfidir.

[Tuğra]

Nişân-ı şerîf-i âlîşân-ı sultânî, tuğra-yı garrâ-yı gitî-sitân-ı hâkânî, ben ki, Sultân Mehmed Hân'ım. Cümle avâmm u havâssa ma'lûm ola ki, işbu dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Bosna ruhbânlarına mezîd-i inâyetim zuhûra gelüp buyurdum ki, mezbûrlara ve kiliselerine kimesne mâni' ve müzâhim olmayup ihtiyâtsız memleketimde duralar ve kaçup gidenlere dahî emn ü emân olalar ki, gelüp bizüm hâssa memleketimizde havfsız sâkin olup kiliselerinde mütemekkin olalar ve yüce hazretimizden ve vezîrlерimden ve kullarımızdan ve re'âyâlarımızdan ve cümle memleketim halkından kimesne mezbûrlara dahl ü ta'arruz edüp incitmeyeler. Kendülere ve cânlarına ve mâllarına ve kiliselerine ve dahi yabanдан hâssa memleketimize âdem getürürler ise yemîn-i mugallaza iderim ki, yeri gögü yaradan Perverdigâr hakkı için ve yedi Mushaf hakkı için ve ulu Peygamber hakkı için ve yüz yigirmi dört bin peygamberler hakkı için ve kuşandığım kılıç için bu yazılınlara hiçbir ferd muhâlefet eylemeye. Mâdâm ki bunlar benim emrime mutî' ve münkâd olalar. Şöyleden bilesiz.

Tahrîren fi 28 Mayıs [1478].

Be-yurd-ı Kal'a-i Drac*.

* Bu hatt-ı şerîfin defter kaydı da BOA, A.DVN.DVE.d, 14/1'de bulunmaktadır.

﴿ وزیر احمد پاشا بیه و بیلان برات شریف صورتیدر ﴾

جون اطایف صنایع ربانی و عواظف بداعی زیدانی عامه عباد حقدہ اول هر ته دن
مجنحاورد که قوت تقریل ان ایله بیان وقدرت تحریر دیر و صقیر صریر ایله عبان اوله
سیما ایزد ته ای جلت نعمته و عمت موهبتنه ذات شریفی عطیه ﴿ توئی الملک من نشا، ﴾
دن سهم اولی واعلی و نصب اوفی و مستوفی ایله محظوظ و ممتاز و تاج ایتهاج السلطان
ظل الله ایله معلی و سرافراز و خلعت رفت ﴿ اوی الامر متکم ﴾ ایله محمل و بی نیاز بدو ب
محسود سلاطین کامکار و مغبوط خواقین تاجدار ایندی فلا حرم بروج قضیه من ضیه
﴿ لئن شکرتم لازم دستکم ﴾ لابد ولازم اولدیکه محافظه مصالح عباد و بلاد و من اقتت حدود
صلاح و فساد واستکفاء مهمام ملک و ملت و استیفاء من اسم دین و دولت و بسط باساط
مکرم و محورم مفسد و تجهید قاعد ﴿ معدالت و تأسیس اساس نصفت ایجون باب عدل
مفتوح و طریق ظلم مسدود و اواخر شالق من عی و سور خلاقی مفتش اوله اما ایها
صلوات الله علیهم وسلامه ناید ربانی ایله مؤبد و توفیق زیدانی ایله موفق ایکن تصاریف
اموال و تابیر افعالده طلبکار وزیر و حاجتند مشیر ابدیل که کاه استدعا، ﴿ واجعل ل وزیرا
من اهلی ﴾ بی مفرون ایندیلر و کاه خطاب ﴿ وشاورهم فی الامر ﴾ بی اشتندیلر فلذک
تحصیل مطالب دینی و تکمیل مأرب دنیوی بروزیر صاحب ندیر و مشیر اهل توپیرن و وجودیه

۲۷۲

متوجه ومر بوطدر که عقل وکائی مصباح صبح دولت ونوع فضائله متفق عليه وظفون
 فوامنلده مشارابه وکال دیاتی وصبای ایله سنن سنن الهی مورود وشعار شرایع حضرت
 پشاھی مشهود وحرمت دین موی وقوت شرع مستوفی ونایت آرزو ونمایت اهلی وائل
 فکر و آخر علی تقویت دین بزدان وزیرت نہال ان قیله اویله اولسے رافع تو قع رفع
 جناب وزرات مأب ناصب ریاست العز والجلال صاحب ایالت الجد والاقبال ذوالقدر الفاخر
 الائم والشیرزاده ایشان رافع هنار الاسلام کاسرا قدام الامام المؤید بتائید الله الملک
 العلام شمس الدین احمد باشا ادام الله تعالی اقباله الى يوم القیام وحید دهر وفرید عصر
 غری جمیه دولت وطرا ناصیبہ ملکت واسطه عهده اعصار ورباطه عقد امصار در
 ورویت نافی محقق ولعیت نافی مصدق واعمال واقوال قاعده سداده منی وحرکات
 وسکانی قانون سداد دن منی وکف کنایی مصالح ملکیه مکمل وکافل ویصل اصیرق
 مهمات دینی ودنیوی یه شامل ومتاولدر وکفاه عالم خوش جین خرم کفایتی وذها یی آدم
 معتبرین اواره رایخ ونای اوری دقابق وحقایقه کره کشای بند مشکلات وفکر از هری
 سوانح مصالحه ایشان حل مشکلات وذکر جمل خواص وعوامله شهر
 واعوام دن شایع وذایع ودلائل صداقت چهره افعال دن ظاهر ویاهر در بعد از اسخارة
 فضل الله واستشارة عقل بانتباه عمل وزارت لک عزالت درایت ووفور کفایته تقویض
 وقلید قبتوں اوامر بن جاری واحکامن ناقد قبلوں وردم وخر انعامه مدن تعیین
 ایند بکم ای که بوزیک ایمه مسایله ایله اشیوخا صلی کدین خاصه دن در صدقه ایدوب
 وزانه جهت ویساز ایند مکه ذکر ایشور ویوردمکه بعد اليوم حومه حکومتنه وحوزه
 تصرفه ایلوب هیچ فرد افراد آفریده دن کاشامن کان وکیف ما کان مانع ومتارع
 وداعع وقارع واقع اولیه وامر اوکذا علاوه فضلا وحشم وخدم وانه ایم وفضاء وولاة
 واسنا ف رطایا ونوع برایا وقطان ملکت وسکان ولایت وضع ورفع وصغر وکبر
 موی ایهی وزیر بیلوب اط اهنی شعار صیر اور قبلاز وحالی ومحافلی ذکر اخلاف
 کزیده واعمال بستدیه سیله معطر ومعبر قلار ونواب کامبین اشاره دن متجاوز
 اولیه ل اما بر سبل توصیه ملکانه بیوردمکه طبقات مختلفانی علی تفاوت الدرجات
 احتماف اعطاف ایه محفوظ قبلوں بشاشت روی وطلافت ل ای شعار ودثار ایدیه
 وسادات که نمیه رسانی رسالت ودر دریای نویور ائلر تو قیم ونکر یعنی سبی مفتر
 رب العزة ومحب شفاعت حضرت رسالت یه وعلیا که جله ایا ودعای ملت وقویم
 شریعت بلکه بر موجب قضیه منصبه لملک اس والدین حارس ومالا حارس له فهدوم
 مثبت اقصدام دولت ومستدیع نظام ملکتدر ائلر تعظیم وتفخیمه لازم ونخشم یله ز
 وانه شریعت که مالک ازمه طریقت ویشوای امتدار ائلر جین اهن از واخزامه مخطوط
 وقطان انسام ایه مخطوط طویه واریاب تصویف که اوئاد دن واریاب یعنی وقواصان
 دریای حقیقت وخصوصان عطایای حکتدر نظر هنایت وجا یعنی مخصوص قیله
 وخلایق که ودایع خالقدر ظل رحمت وجناب رافقی ائلر او زرینه محدود قیله تا که آیده
 اعساله چهره امال کوره وچهره اما ایشان نمیه شاده ای دیره علامت شریف عالم آرایی
 معنالعد قلنار مضون میون محقق بیلوب اعتماد واعتقاد قیله ل بعایق فسطنطینیه

Ahmed Paşa'ya verilen vezâret beratı.

Vezir Ahmed Paşa'ya virilen Berât-ı Şerîf Sûretidir

Cün letâyif-i sanâyi‘-i rabbanî ve avâtîf-i bedâyi‘-i Yezdânî âmme-i ibâd hakkında ol mertebeden mütecâvizdir ki kuvvet-i takrîr-i lisân ile beyân ve kudret-i tahrîr-i debîr ve safîr-i sarîr ile ayân oluna, siyyemâ ïzed-i te‘âlâ cellet ni‘metühû ve ammet mevhîbetühu zât-ı şerîfimi atiyye-i “tû’tîl-mülke men-teşâ” dan sehm-i evlâ ve ea‘lâ ve nasîb-i evfâ ve müstevfâ ile mahzûz ve mümtâz ve tâc-ı ibtihâcû’s-sultân-ı zillu’llâh ile mu‘allâ ve ser-efrâz ve hil‘at-i rif‘at-i “üli‘l-emri minküm” ile muhallâ ve bî-niyâz idüp mahsûd-ı selâtin-i kâmkâr ve mağbût-ı havâkîn-i tâcdâr itdi. Felâ-cerem bu mûcib-i kazîyye-i marziyye-i “le-in şekertüm le-ezîdenneküm” lâ-büdd ve lâzım oldu ki muhâfaza-i masâlih-i ibâd ve bilâd ve murâkabet-i hudûd-ı salâh u fesâd ve istikfâ-i mehâmm-ı mülk ü millet ve istifâ-i merâsim-i dîn ü devlet ve bast-ı bisât-ı mekremet ve mihver-i rakam-ı mefsedet ve temhîd-i kâ‘ide-i ma‘delet ve te‘sîs-i esâs-ı nasfet için bâb-ı adl meftûh ve tarîk-ı zulm mesdûd ve evâmir-i Hâlik mer‘î ve umûr-ı halâyık makzû ola. Ammâ enbiyâ selavâtu’llâhi aleyhim ve selâmühû te‘yîd-i Rabbânî ile mü‘eyyed ve tevfîk-i Yezdânî ile muvaffak iken tesârif-i a‘mâl ve tedâbîr-i efâlde talebkâr vezir ve hâcet-mend müşîr idiler ki gâh istid‘â-i “ve‘c‘al-lî vezîren min-ehlî”yi makrûn itdiler ve gâh hitâb-ı “ve şâvirhüm fi‘l-emr”îyi işitdiler. Fe-li-zâlik tahsîl-i metâlib-i dînî ve tekâmil-i me‘ârib-i dünyevî bir vezir-i sâhib-tedbir ve müşîr-i ehl-i tevkîrin vûcûduna menût vce merbûtdur ki akl ü kiyâseti misbâh-ı sabâh-ı devlet ve envâ‘-ı fezâ’ilde müttefekun-aleyh ve fûnûn-ı fevâzilda müşârun-ileyh ve kemâl-i diyâneti ve siyâneti ile sünen-i sünen-i İlâhî mevrûd ve şe‘âyîr-i şerâyî‘-i hazret-penâhî meşhûd ve hürmet-i dîn-i müveffâ ve kuvvet-i şer‘-i müstevfâ ve gâyet-i ârzû ve nihâyet-i emelî ve evvel-i fikri ve âhir-i ameli takviyyet-i dîn-i Yezdân ve terbiyyet-i nihâl-i ân kila. Öyle olsa râfi‘-i tevkî‘-i refî‘-i cenâb-ı vezâret-me‘âb nasb-ı râyâtîl-izz ve‘l-iclâl sâhib-i âyâtîl-mecd ve‘l-ikbâl zü‘l-kadri‘l-fâhiri‘l-esemmm ve‘l-fakrû‘z-zâhiri‘l-esemmm râfi‘-i menâri‘l-İslâm kâsir-i akdâmi‘l-asnâm el-mü‘eyyed bi-te‘yîdi’llâhi‘l-Meliki‘l-Allâm Şemseddîn Ahmed Paşa edâma’llâhu te‘âlâ ikbâlehû ilâ-yevmi‘l-kîyâm vahîd-i dehr ve ferîd-i asr gurre-i cebhe-i devlet ve turre-i nâsiye-i memleket vâsita-i ahd-i a‘sâr ve râbita-i akd-i emsârdır. Ve reviyyet-i sâkibi muhakkak ve lem‘iyyet-i nâkibi musaddak ve akvâl ve efâli kâ‘ide-i sedâda mebnî ve harekât ve sekenâti kânûn-ı sedâddan mebnî ve keff-i kifâyeti masâlih-i mülkiyeye mükemmîl ve kâfil ve basar-ı basîreti mühimmât-ı dînî ve dünyevîye şâmil ve mütenâvildir ve kûfât-ı âlem hûse-çîn, harmen-i kifâyeti ve zühât-ı benî Âdem muktebes-i envâr-ı dirâyeti ve re‘y-i enveri dekâyîk ve hakkâniyetde girih-guşâ-yı bend-i müşkilât ve fîkr-i ezheri sevânih-i masâlihde engüşt-nûmâ-yı hall-i mu‘dilât ve zîkr-i cemîli havâss ü avâmda şühûr ve a‘vâmdan şâyi‘ ve zâyi‘ ve delâ‘il-i sadâkat çehre-i efâlinden zâhir ü bâhirdir. Ba‘de-ez-istihâre-i fazl-ı İlâh ve istişâre-i akl-ı bâ-intibâh mahall-i vezâret anın gazâret-i dirâyet ve vüfür-ı kifayetine tafvîz ve taklîd kilinup evâmirin cârî ve ahkâmin nâfiz kilup virdim ve hizâne-i âmiremden ta‘yîn itdiğim altı kerre yüz bin akçe sâlyâne ile işbu hâssları ki benim hâsslarımdandır sadaka idüp vezârete cihet ve tîmâr itdim ki zîkr olunur ve buyurdum ki ba‘de'l-yevm havme-i hükûmetinde ve havze-i tasarrufunda olup hiç ferd-i âferîdeden kâ‘inen men-kân ve keyfi mâ-kân mâni‘ ve münâzi‘ ve dâfi‘ ve kâri‘ vâki‘ olmaya ve ümerâ ve küberâ ve ulemâ ve fudâlâ ve haşem ü hadem ve e‘imme-i ümem ve kudât ve vulât ve esnâf-ı re‘âyâ ve envâ‘-ı berâyâ ve kuttân-ı memleket ve sükkân-ı vilâ-

yet vazî‘ ve refî‘ va sagîr ü kebîr mûmâ-ileyhi vezir bilüp itâ‘ate şî‘âr-ı zamîr-i enver kîlalar ve meçâlis ve mehâfili zikr-i ahlâk-ı gûzîde ve efâl-i pesendîdesiyle mu‘teber ve mu‘anber kîlalar ve nüvvâb-ı kâmyâbının işaretinden mütecâvîz olmayalar. Ammâ ber-sebîl-i tâysiye-i mülükânem buyurdum ki tabakât-i mahlûkâtı alâ-tefâvüti’l-derecât esnâf-ı a‘tâf ile mahfûz kîlup beşâset-i rûy ve talâkat-i ilsâni şî‘âr ve disâr idine ve sâdât ki semere-i şecere-i Risâlet ve dûrer-i deryâ-yı nübûvvetdir, anların tevkîr ü tekîrimini sebeb-i mağfiret-i Rabbi'l-izzet ve mûcib-i şefâ‘at-i hazret-i Risâlet bile ve ulemâ ki hamele-i inbâ ve de‘âyim-i millet ve kavâyim-i şerî‘at bil ki mûcib-i kaziyye-i marziyyetü'l-mülk-i üss ve'd-dîn hâris ve mâ-lâ-hârise lehû fe-mehdûm müsebbit-i akdâm-ı devlet ve müsted‘î-i nizâm-ı memleketedir anların ta‘zîm ve tefhîminde lâzîm ve mütehattim bileler ve e‘imme-i şerî‘at ki lâzîm-i ezimme-i tarîkat ve pîşvâ-yı ümmetdir anları ayn-ı i‘zâz ü ihtirâmla melhûz ve feyezân-ı in‘âm ile mahzûz duta ve erbâb-ı tasavvuf ki evtâd-ı dîn ve erbâb-ı yakîn ve gavvâsân-ı deryâ-yı hakîkat ve mahsûsân-ı atâyâ-yı hikmetdir nazar-ı inâyet ve himâyetine mahsûs kîla ve halâyîk ki vedâyi‘-i hâlikdîr zill-i rahmet ve cenâh-ı re'feti anların üzerine memdûd kîla, tâ ki âyîne-i a‘mâlde cehre-i âmâl göre ve şecere-i amânîden semere-i şâdmânî dire, alâmet-i şerîf-i âlem-ârâyı mütâlâ‘a kîlanlar mazmûn-ı meymûnun muhakkak bilüp i‘timâd ve i‘tikâd kîlalar.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

SEBEB-İ TAHİRİ HÜKÜMLERİ

Dubrovnik Arşivi, E 001

**Dubrovnik knezinin adamı Lakita'nın sekiz yüz altmış iki senesi nevrûzundan altmış üç senesi
Ohturusuna (Ekim) kadar bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiğine dair.**

19 Kasım 1458

Hüve

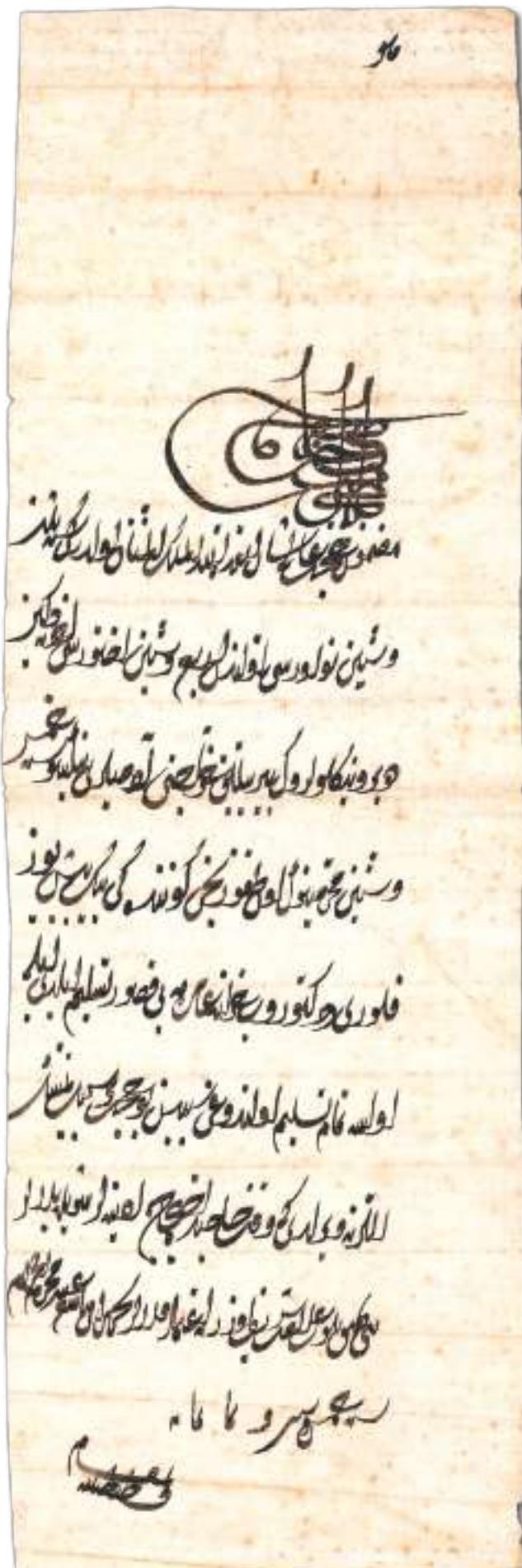
[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân* oldur ki, dârende-i misâl-i bî-misâl Dubrovnik knezinün âdemîsi Lakita sene isnâ ve sittîn nevûrûs evvelinden sene selâse ve sittîn ohturus âhirine deðin harâclarını ki bin beþ yüz Frengî Florî'dir. Getürüp bî-kusûr hîzâne-i âmireme teslîm eyledi. Eyle olsa bu hüccet ber-sebeb-i temessük müşârun-ileyhim eline verildi ki, vakt-i hâcetde ihtarîc olunalar. Şöyle bileler biti i'tâ kılanlar tahkîk bilüp alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar.

Tahrîren fî sâni aşer Muharremi'l-harâm li-sene selâse ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 002

Dubrovniklilerin, adamları olan Nigesto tarafından sekiz yüz altmış üç senesi nevrûzundan altmış dört senesi Ohturusuna (Ekim) kadar bir yıllık haraçlarını eksiksiz olarak teslim ettiklerine dair.

4 Kasım 1460

Hüve

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân* oldur ki, sene selâse ve sittîn nevurûsu evvelinden erbe'a ve sittîn Ohturus (Ekim) âhirine deðin Dubrovniklülerün bir yıllık haracını âdemîleri Nigesto sene hamse ve sittîn Muhhareminün on dokuzuncu gününde ki bin beþ yüz Floridir. Getürüp hizâne-i âmireme bî-kusûr teslîm eyledi. Eyle olsa temâm teslîm olunduğu sebebden bu hüccet ber-sebeb-i temessük ellerine verildi ki vakt-i hâcetde ihticâc edineler. Şöyle bileler biti tâhkîk bilüp alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar.

Tahrîren fî tâsi' aşer Muharremî'l-harâm li-sene hamse ve sittîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 006

Dubrovnik Beyi haracının İlya ve Paladin isimli elçilerle getirilip hazîne-i âmireye teslîm edildiği.

24 Aralık 1470-2 Ocak 1471

Hüve'l gani

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-meliku'l-mennân* oldur ki, sene selâse ve seb'în ve semâne-mi'e nevurûs evvelinden sene erbe'a ve seb'în ve semâne-mi'e âhirine deðin Dubrovnik begi harâcından elçisi İlya ve Paladin ellerinden beþ bin flori gelüp hîzâne-i âmireme teslîm olundu. Eyle olsa bu hüccet müşârun-ileyhimâya ber-sebîl-i temessük verildi ki inde'l-hâce ihticâc edineler.

Tahrîren fi evâyil-i Recebi'l-mürecceb sene hamse ve seb'în ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 013

**Dubrovnik haracını getiren Baladin ve Frančeško adlı zimmilere sekiz yüz yetmiş yedi senesi
nevruzundan yetmiş sekiz senesi nevrûzu sonuna kadar bir yıllık haraçlarını
eksiksiz olarak teslim ettiğine dair.**

18-27 Şubat 1475

Hüve

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ âhir'd-dühûr ve'l-ezmân* oldur ki, şimdiki hâlde sene seb'a ve seb'in ve semâne-mi'e nevurûsunun evvelinden sene semânin ve seb'in semâne-mi'e Ohturusunun (Ekim) gâyetine vârinciların Dubrovnik haracı-çün dârende-i misâl-i şerîf Baladin ve Frančeško nâm zimmîler defe'âtle on bin floriyi hizâne-i âmireme teslîm etdiler. Ol sebebden işbu hüccet ber-sebîl-i temessük, mezbûrların ellerine verildi ki, inde'l-ihtiyâc ihticâc oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerîf üzere i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâsît-ı Şevvâl sene tis'a ve seb'in ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 015

Dubrovnik gayr-i müslimlerinin haraçlarını teslîm ettiklerine dâir.

9-17 Aralık 1476

Hüve

[**Tuğra**]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ âhiri'd-duhûr ve'l-ezmân* oldur ki, el-hâletü hâzihî Dubrovnik kâfirlerinin harâcından dârendegân-ı misâl-i şerîf Yakobonik ve Pladin sene ihdâ ve semânîn ve semâne-mî'e Şa'bânının yirmi dördüncü gününde hîzâne-i âmireme on bin Frengî Flori getürüp teslîm etdükleri ecden işbu hüccet ber-sebîl-i temessük ellerine verildi ki, inde'l-hâce ihticâc oluna. Şöyle bîleler. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd ideler.

[Mühür]

Tahrîren fî evâhir-i Şa'bân sene ihdâ ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-yurd-ı Bulvan?

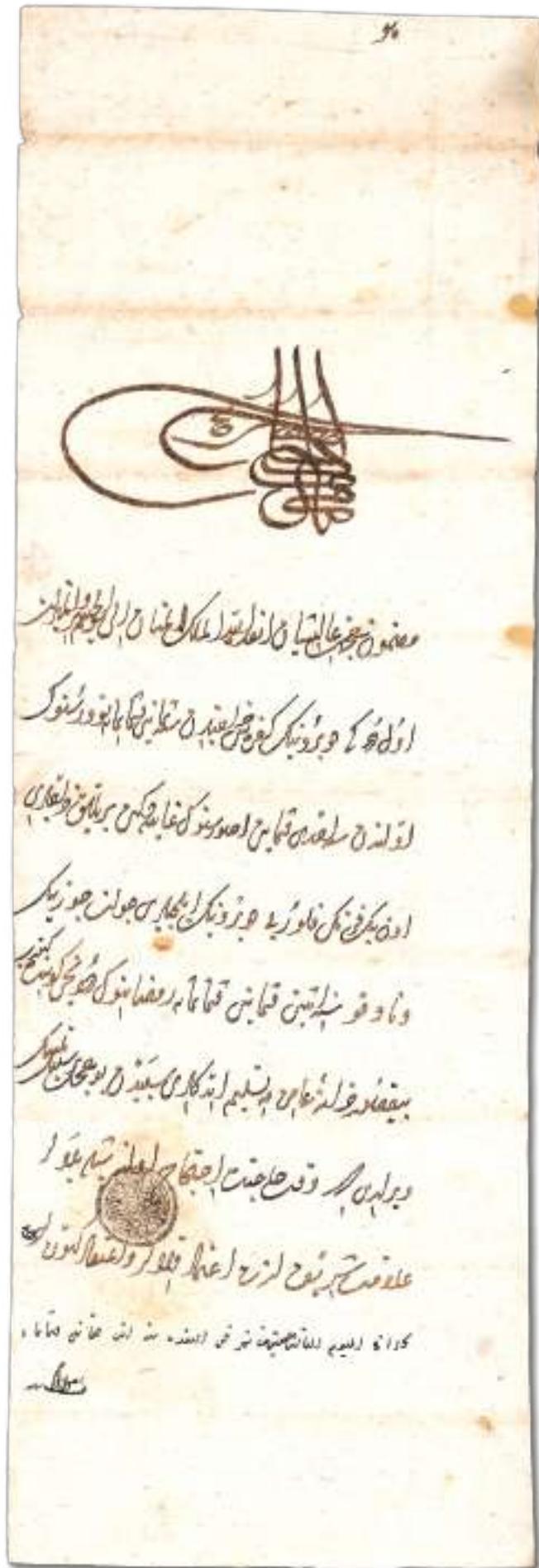

Bismillâhirrahmânirrahîm

El-hamdü li'llâhi'llezî evsale ravâbita'd-dîni's-sedîdi bi'l-kavâti'i min-âyâti'l-hurufi's-savâti'i ve mürbefâti's-süyûfi'l-levâmi'i ve's-salâtü alâ-men inbesere fushi na'tihî bi-kelimi's-safâyihi ve'l-kelimi'l-fesâyihi ve Muhammedin âlihî ecma 'în. Allâhümme eyyid abdeke'l-kâ'im li-ikâmeti de'âyimi'd-dîn Sultânî'l-guzât ve'l-mücâhidîn seyfu'llâhî'l-meslûl li'l-cihâd Sultân Mahmad Hân bin Sultân Murâd Hân ce'ala'llâhu kırâbe seyfîhî rikâbe a'rdâ i's-şer'i'l-mübîn ve midâde kalemihî imdâde inâyeti Rabbi'l-âlemîn ve hüve ibnî's-Sultân Mehmed hân ibnî's-Sultân Bâyezîd hân ibnî's-sultân Murâd hân ibnî's-sultân Orhan hân ibnî's-sultân Osman seka'llâhu min-zülâli mürbifâti savârimi'l-guzâti serâhüm ve ce'ale'l-cennete'lletî tahte zilâli's-süyûfi me'vâhüm âmîn yâ Rabbe'l-âlemîn

Fatih Sultan Mehmed'in kılıcı / TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

Dubrovnik Arşivi, E 016

Dubrovnik gayr-ı müslimlerinin sekiz yüz seksen yılı nevruzu başından bir yıllık haraçlarını teslîm ettiklerine dâir.

26 Şubat 1478

Hüve

[**Tuğra**]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ yevmi'l-hâşri ve'l-mîzân* oldur ki, Dubrovnik keferesi harâcından sene semânîn ve semâne-mi'e nevurusunun evvelinden sene ihdâ ve semânîn Ohdurusunun (Ekim) gâyetine deðin bir yıllık haraçları on bin Frengî Flori Dubrovnik elçileri Culen Cornik ve Navko, sene isnâ ve semânîn ve semâne-mi'e Ramazânının dördüncü gününde getürüp bî-kusûr hîzâne-i âmireme teslîm etdikleri sebebden bu hüccet ber-sebil-i temessük verildi ki, vakt-i hâcetde ihticâc oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar ve i'timâd getüreler. [Yan yazi:] *El-fakîr Mahmûd.*

[Mühür]

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min şehr-i Zi'l-ka'de sene isnâ ve sâmânîn ve semâne-mi'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

Dubrovnik Arşivi, E 018

**Dubrovnikli gayr-i müslimlerin sekiz yüz seksen bir nevruzu başından itibâren bir yıllık cizye
ve gümrük bedellerinin Hızâne-i Âmire'ye teslîm edildiğine dâir.**

17 Ocak 1479

Hüve

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ yevmi'l-hâşri ve'l-mîzân* oldur ki, şimdiki hâlde Dubrovnik kâfirleri cizyesinden ve Dubrovnik gümrüğü bedelinden sene ihdâ ve semânîn târîhi nevurusunun evvelinden sene isnâ ve semânîn Ohturusunun (Ekim) gâyetine deðin ki sene selâse ve semânîn Şa'bânunun dördünde vâki' olmuşdur. Dubrovnik elçileri Niksehornik ve Yavako veled-i Sarko ellerinden cizye içün on bin Frengî Flori ve gümrük bedeli iki bin beþ yüz Frengî Flori cümle on iki bin beþ yüz Frengî Flori sene selâse ve semânîn Şevvâlinün on beþinden hîzâne-i âmireme teslîm olduğu sebebden bu hüccet-i şerîf ber-sebîl-i temessük verildi ki, vakt-i hâcetde ihticâc oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerîf-i âlem-ârâyı mutâla'a kılanlar mazmûn-ı meymûnu muhakkak bilüp i'timâd ve i'tikâd kılalar.

[Mühür]

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min şehr-i Şevvâli'l-mübârek sene selâse ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

91

جعفر عالیہ الرضا فی مکانہ ملائی بخط اولیٰ بن اولیٰ خیر

لهم فربیس لست نان قاماً في عزفک

فَإِنْ تَعْلَمُوهُ فَلَا يُنْهِيَنَّكُمُ الْحَقُّ عَنِ الْجِنَاحِ وَالْمُحْسِنُونَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

میرزا زکریا قزوینی تسلیم نمایند آنکه سبیله و حسن را بسیغ خواهند

وَرِبِّيْ وَفِي حَاجَرِ الْعَلَمِ لَنَّهُ سَبِيلِيْ حَلَّتْ لَقَدْ

الْمُؤْمِنُ وَالْمُؤْمِنَةُ

کندوز و میخ از اینجا وارد شهر میگردند و اینها صرایح دیر (۱۶۱) هستند.

Dubrovnik Arşivi, E 020

Dubrovnikli gayr-ı müslimlerin sekiz yüz seksen üç yılı haracının Hızâne-i Âmire'ye teslîm edildiğine dâir.

6 Şubat 1480

Hüve

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-meliki'l-mennân ilâ yevmi'l-hâşri ve'l-mîzân* oldur ki, şimdiki hâerde Dubrovnik'in selâse ve semânîn ve semâne-mî'e yılı harâcından dârendegân-ı misâl-i bî-misâl Dubrovnik elçileri Zivak ve Yakomi sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mî'e Zi'l-ka'desinin üçüncü gününde getürüp hızâne-i âmireme on iki bin beş yüz Frenk Flori teslîm eylediler. Ol sebebden bu hüccet ber-sebil-i temessük verildi ki, vakt-i hâcetde ihticâc oluna. Şöyle bileler. Alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar ve i'tikâd getüreler.

[Mühür]

Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min şehr-i Zi'l-ka'de li-sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mî'e.

Be-makâm-ı Kostantiniyye.

**Dubrovnikli gayr-ı müslimlerin sekiz yüz seksen beş yılı târihiyle haraclarının Hızâne-i
Âmire'ye teslîm edildiğine dâir.**

24 Şubat 1481

[Tuğra]

Mazmûn-ı hüccet-i âlî-şân *enfezehu'llâhü'l-melikü'l-mennân ilâ yevmi'l-hâşri ve'l-mîzân* oldur ki, Dubrovnik'ün sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mi'e Şa'bânun on altısında vâki' olan sene selâse ve semânîn ve semâne-mi'e evvelinden sene hamse ve semânîn ve semâne-mi'e Şa'bânunun yigirmi yedisinde vâki' olan sene erbe'a ve semânîn ve semâne-mi'e Ağustosunun gâyetine deðin olan harâclarından sene hamse ve semânîn ve semâne-mi'e Zi'l-hiccesinin on üçünde hızâne-i âmireme ki on iki bin yüz seksen dokuz Sikke-i Sultânî ve Frengî Flori ve bin beþ yüz altmış bir Engürüs [Macaristan] Florisi bî-kusûr teslîm olduğu sebebden bu hüccet ber-sebil-i temessük verildi ki, vakt-i hâcetde ihticâc oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerîf üzre i'timâd kılalar.

Tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn Zi'l-hicce sene hamse ve semânîn ve semâne-mi'e.

[Mühür]

Be-makâm-ı Kostantiniyye el-Mahmiyye.

KANUNNAMELER

ذکر قانون نامه؛ عثمانان

اول موتب او لان فانون هابون داله سی مرحومان لان
شریفندن بیان اولین او زره باز لشتر اما او زده خطا جایو
سادت متون ناوی بومتوال او زده مخرب و تسطیر او لشتر

صورت خط هایون محمد خانی

بو قانون نامه انام و ددم قانونبند و بنم داینی قانوننده
اولاد کو ام نلا بعد دنیل بو سخنه عامل او لا ریباب
اول حرابت اعیان و اکابر بیانند در او لامعالم او لا که
وزداد امرانان وزیر اعظم باشید و جله نال او تو سید ور جله امور
و کیل مطلقبیدر و مآلک و کیلی دنیز دار مرور اوک ناظریدر
او تو درمه ده و حکور مدد ده و سوبنده ده و زیر اعظم جله دن مقدار

دوخان

٤٧٨

وَسَبِّحَ الْإِلَاهُمْ عَلَانِكْ زَيْنِي دَرْ وَسَعْلَمْ سَطَانْ دَجِي كَذَلِكَ سَرْدَار
 عَلَادَرْ وَزَرْ بِأَعْظَمْ آنَلَوْيِ اوْ ذَرِينَدْ أَلْقِ دِعاَبَهْ لَادَمْ وَمَنَا سَبِّدْ
 أَمَا مَنْتِي وَخَرْ آجَهْ سَابِرْ وَزَرَادَنْ بُونِيجَهْ طَبِيقَهْ بُوقَارْ وَدَرْ وَقَهْ
 دَاجِي اِيدَرَلَوْ وَبِرْ جَبَتْ عَابِي وَبِرْ جَعَ اَهَالِي اَولَهْ اَهَلِ دِبَانَهْ
 اَخَرَدَنْ اَدَمْ قَوْشِي اِبُوبْ اوْ لَأَوْ زَرَا اَنَذَنْسَكَهْ فَاضِي عَكَلَرْ
 اَنَذَنْسَكَهْ دَفَرَدَارْ لَوْدَ دَفَرَدَارْ لَوْدَنْ اَشَنَهْ يَكْجِي اَغَاسِي
 وَأَمِيرْ عَلَمْ وَقَبُوجِي بَاشِلَوْيِ وَأَمِيرْ اَخَورْ اوْ تَورْرَ وَدَفَرَدَارْ دَرْ
 جَلَهْ اَسْتَانَهْ؛ سَعَادَنَدَهْ اوْ لَانْ اَغَالِمَدَنْ بُوقَارْ وَدَرْ دَلَرْ
 وَبُوقَادَوْ اوْ تَورْرَلَوْ وَجَلَهْ سِنجَاكِلَانَدَنْ بُوقَارْ وَدَرْ دَلَوْ
 اوْ تَورْرَلَوْ اَنْجِي كَزَهْ بُوزِيلَانْ اَخَلَانْ بَلَانْ دَجِي اَولُورِسِه اَنْلَرْ
 دَهْ قَادَوْ اوْ نَوْزِرَلَوْ بَكَلَدَ دَفَرَدَارْلَوْكْ اَلَّتَهْ اوْ تَورْرَلَوْ اَغَاسِي دَدَهْ
 يَكْجِي اَغَاسِي سَابِرْ اَغَالِمَدَنْ بُوكَدَرْ بَاشِي كَجِي اَغَاسِي اَنْجِي
 اَلَّنْدَمِيْرَ عَلَمْ اَنْوَكْ اَلَّتَهْ قَبُوجِي بَاشِي اَنْوَكْ اَلَّتَهْ اَمِيرْ اَخَورْ
 حَاكَلَا اَمِيرْ اَخَورْ اَكِي اوْ لَنَدَدْ اَمِيرْ اَخَرَثَانِي اَلَّتَهْ جَاقُوي بَاشِي
 اَنْوَكْ اَلَّتَهْ جَاشِنَكِي بَاشِي اَنْوَكْ اَلَّتَهْ سِيَاهِي اوْ عَلَنَلَوْيِ
 اَغَاسِي اَلَّتَهْ سِلَهَارَدَوْ اَغَاسِي اَلَّنْدَمِيْرَ سَابِرْ بَلَوْكْ اَغَالِمِيْرِي
 اَنْلَوْكْ اَلَّنْدَجَاهْ بَاشِي اَنْوَكْ اَلَّتَهْ قَوْصِلَرْ كَعَدَسِيْرِي اَنْوَدَ اَلَّتَهْ
 حَسَهْ جِي بَاشِي اَنْوَكْ اَلَّتَهْ طَلَبِجِي بَاشِي اوْ تَورْرَ وَدَهْ بَوْلَانْ
 هَاهِي وَمَنَدَهْ صَدَدَدَهْ اوْ تَورْمِي وَزَرَانَكْ وَفَاضِي عَكَلَرْلَهْ
 وَدَفَرَدَارْلَوْكْ وَنَتَاجِنَلْ بُونِي دَدْ اوْ لَأَوْ زَرَا اوْ تَورْرَ
 بِرْ جَانِدْ فَاضِي عَكَلَرْ اوْ اَنَلَوْكْ اَلَّتَهْ دَفَرَدَارْلَوْ اوْ تَورْرَ
 وَأَوْلَ بِرْ جَانِدْ نَتَاجِنِي اوْ تَورْرَ وَنَتَاجِنَلْ حَرَبِسِيْرِي اَكِرْ
 وَزَادَتْ وَبَكَلَرْ كِيلَكْ اَبِيدْ دَفَرَدَارْلَهْ تَصَدَرْ اِيدَرَلَوْ
 اَكِرْ سِنجَافِيْرِي اِيلَهْ نَتَاجِنِي بِهْ دَفَرَدَارْلَوْدَنْ اَشَنَهْ اوْ تَورْرَ
 الْقَابِيْرِي دَفَرَدَارْلَهْ اَلْقَابِسِيْرِي وَعَوْسِدِسِيْرِي اَنْلَوْحَرِبِسِيْرِي سَبِّدْ

۸
 مَالِ دَفْرَدَارِ لُومْ شَاهْزَادَه لَالَّا لِدِينِكَ اَوْسَنَه اوْتُورُرُ
 وَخَلَقَتْ وَقْتَانَ وَيَا زَانَ وَأَعْكَدَه، وَزَرَادَ قَاضِي عَكْرَوْدَه
 بِراَبُوكَيِّ دَدَ وَصَفَه؛ دِبَوانَ عَالِيِّ دَه (اَوْنُو منْ بَكَلَوْكَلَارَكَ)
 يُولَى دَرَ وَبَكَلَوْكَلَارَه وَزَرَا آَلَه دَدَفَرَدَارَه فَاضِي عَكْرَوكَ
 آَلَه دَه اوْتُورُرُ سَجَاجَابَكَلَارِي طَنَرَه دَه (اَوْتُورُرُ وَجَلَه عَالِيِّ
 دَفَرَدَارِ لُومْ كَوكَ آَسْتَاعَذَه وَكَرَنَ حَمَالَنْ حَرَوْسَه دَنَ اوْلَه
 حَوْتَه دَه (اَوْتُورُسَه دَه) اَلْقَابَه بِراَبُوكَدَه وَبَكَلَوْكَلَارَه
 وَزَادَه بَرَطَبِقَدَه اَشَفَه دَدَنْخَه فَاجَلَه بَهَه نَسَدَه اَبَدَرَه
 وَدَارَ الْلَطَمَ فَاضِنَه عَبُودِي دَفَرَدَارِ لُومَدَه اَشَه دَه اوْتُورُرُ
 وَبَالَّذِي دَه طَحَابَه بَهَه بَعْنَه صَاحِبَ عَرَضَه (اَولَنَه وَزَرَامَه وَعَاصِيَه
 وَدَفَرَدَارِ لُومَدَه وَآَيَه خَلَقَنَه قَبَوْ اَغَاسِي وَآَوَدَه بَاشَيَه وَجَوْنَه دَه
 بَاشَيَه وَبَكَلَادِيَه بَاشَيَه وَسِرَآَيَه عَامِرَه مَلَه اَغَاسِي صَاحِبَ عَرَضَه
 آَمَقَبَوْ اَغَاسِي اوْلَانَ اَخْبَارَه وَبَاسَدَه اَكَتَرَه بَهَه اوَدَه بَاشَيَه وَقَبَوْ اَيَه
 عَرَضَه اَنْجَانَه كَوْكَرَه وَنَامَه اَيلَه عَرَضَه اَنْجَلَه كَوْتَرِي بَكَلَوْكَلَارَه
 وَآَمَرَانَه وَقَصَانَه بَوَالْوَبَدَه بَالَّذِي عَرَضَه اَنْجَلَه مَرَسَتَه عَالِه
 وَبَكَلَوْكَلَلَه دَذَتَه كَسَنَه يُولَى دَه مَالِ دَفَرَدَارِ لُومَكَه وَبَكَلَانَه
 اَيلَه فَابَيَه اوْلَنَرَه وَبَتَبَوْزَه اَيْجَه فَاجَلَه كَوكَلَارَه دَدَبَيَوْزَه لَقَه
 وَارِمَشَ سَجَاجَابَكَه نَكَه يُولَى دَه وَسَجَاجَابَكَلَارِي جَلَه اَغَانَلَه بَوَزَرَه
 اوْتُورُرُه وَتَأَبْخَانَه دَاخِلَه وَصَحنَه مَدَرَسَلَرِنَه يُولَى دَه وَمَالِ
 دَفَرَدَارِ لُونَه نَثَانِي اوْلَه اَوْلَه بَكَلَوْكَلَلَه حَكَيَ اَيلَه اوْلَوَه
 وَرَبِّي اَكتَابَه نَثَانِي اوْلَه سَجَاجَافَه حَكَيَ اَيلَه اوْلَوَه وَمَالِ
 دَفَرَدَارِي سَجَاجَافَه قَوْلَه اَنَه دَدَتَ بَوْزَه اَيلَه بَلَه اَيْجَه اَيلَه وَبَرَه
 وَبَكَلَه اَغَاسِنَه وَسَابَرَه اوَذَنَه كَوْ اَغَالِه بَهَه دَدَتَ بَوْزَه اوَتُونَلَه
 اَيْجَه اَيلَه وَرَبِّه دَدَبَيَوْزَه بَكَلَه (كَلَه بَيَ سَجَاجَابَكَه بَكَلَارِي اَيلَه
 اَسْتَاعَذَنَ دَه اَفَعَادَه تَمَه اَغَالِه سَجَاجَافَه جَسَه دَدَبَيَوْزَه بَلَه اَلا

۵۷۹

چیثار و دنیوان های بونل طعامده وزیر اعظم ایله باشند فتوزادار بید
 و سایر وزرا ایله د فتوزادار لور نایابی پیر فاضی عسکر باشند بولو
 و مال د فتوزادار لوبن و بخان ایله نباخندن وزیر دینه دفعه
 اولن بولدود و تا فوجدر وزیر اعظم او کندن فالقان طعام جاتی
 بولداشلر و برسون واول برووزرا او کندن فالقان طعام
 آرین اکتابه نفری ایله و برسون و فاضی عسکر او کندن فالقان
 طعام قیوجار کتخدائی خدمکار در دیواندہ او تورماز لرو اغوارد
 و قیوجار کتخدائی خدمکار در د فتوزادار لور نایابی او تورماز لور
 بیر علم و پیوچی باشی کلان لادم کله انلود افی او تورماز لور
 و بر مصلحت ایچون معزول بخان بکلوب کیوسه و با معزول بخان بکلوب
 نایابی آنده و د فتوزادار لر آنند معزول بخان و بخان بکلوب
 هر فتنی کیوسه وزرا آنند او تورماز لر اکڑیولیل منصبادرد کلن
 مال د فتوزادار لندن و با او زنی اغالنندن اولنی بکلوب کی ابیه
 او تورماز لر خدمکار او زنی محوزه کیدرمن وزرائی و فاضی علیک
 و د فتوزادار لوك بولی دد و بخان بکلوب و سنجابکلوب اسکنلوب بونل
 کد کدد و سلام چاوشی وزرایه د فتوزادار لور تیپن او لئو کرکه
 و مظراپی شریفی هو وزیر حکوب نایابی بد یاردم اینل خانو عذر
 و باشند د فتوزادار جمله ماملن ناظری او لوب امور عالم احتمو خد
 آنل کاذبی او لمدن بر اینه نه داخل و نه خارج خزینه اولا و آنک
 قدری روم اینی بخان بکلوب ایله بوا برد و جمله سالم د فتوزادار لوبی
 ماملن و بکلوبی در و بعی و بعل اکام سفر صدر و جمله کتابن عزل و بی
 آنل مسوپور و جمله امور سلطنتی وزیر اعظم سایر وزرا ایله د فتوزادار لوبی
 شاهده ایده لر آنل دن غیری کسنه و افف او لیه و مظراپی سرمه
 احکام بورلئی ایچ جانب سفر صدر امور عالم معاشر احکام عالم
 وزیر اعظم سورلدی ایله بازیله و مالمه مفاتی او لان احکامی

دَفْنَزَدَارِ لَرِمْ بُورْلَدِيِّي اِيلِه يَا زَهْ لَوْ وَشَعْرِيْرِيْفِ اوْزَه دَعَاوِيْيِيْكِيْنِ
 قَاضِيْ عَكَلَرِمْ بُورْلَدِيِّي اِيلِه يَا زَهْ لَرْ وَبَاشِ دَفْنَزَدَارِ لَرِمْ دِيجِيْ اِبُوْزَه
 وَذِبْرِ اعْنَمِيْلِه مَثَاوِيْه اِيدِه لَرْ اَمُورِ حَمْفِيْنِيْيِيْ وَذِبْرِنَانِيْيِيْ دِيجِيْ طَوْنِه
 وَأَوْلَادِمِدِنْ وَفَاتِ اِيدِنَلُوكِيْتِه وَزَوْمْ وَقَاضِيْ عَكَلَرِمْ وَدِيدِه
 حَاضِرِ اَوْلَادِ وَمَالِ دَفْنَزَدَارِ لَرِمْ بَاشِ دَفْنَزَدَارِ اَولِنْ بُولَوِيْدِه
 وَدَفْنَزَدَارِ لَغَدِ اوْجِيْ بَاهِ دَدِنْ جِيْقَانِوْ (اَوْلَادِ دَفْنَزَدَارِيْيِيْ وَهِرِيْ)
 دَفْنَزَدَادِ اَولِنْ فَانُونَدِرِ وَآوْجِيْبُوزِ اِيجِه لَنِ قَاضِيْ دِيجِيْ دَفْنَزَدَادِ
 اَولِنْ فَانُونَنَدِرِ وَآوْجِيْبُوزِ اِيجِه قَاضِيْ دِيجِيْ بَبِيْزُوزِ اِيجِه قَاضِيْ مِرِيْسِه
 حَالَّا اوْجِيْبُوزِ اِيجِه قَاضِيْ بُوكِسِه وَادِدِرِ اوْجِيْبُوزِرِ وَارِدِنَضَلِه
 مَالِ دَفْنَزَدَارِيْ اَولِنْ فَانُونَدِرِ دِيْسِ اَكْنَابِ دِيجِيْ رِعَايَتِ اوْلَرِ
 دَفْنَزَدَادِ اَولِنْ فَانُونَدِرِ وَرَآبِنَدِه دَنِنِ اِسِيْ اِنْلَكِ اللَّهِ وَهِرِيْ
 اِنْلَكِ اللَّهِ اوْتُورِرِ وَهِرِيْ اِسِيْ بُوزِيْكِيِّيْ اِيجِه عَالِوْنِه مِنْرِفِ اَولِ
 كَنَابِ مِنْبَعِه دِيْسِ اَكْنَابِ اِنْلَكِ اللَّهِ بِكَجَرِيِّيْ كَابِيِّيْ اِنْلَكِ اللَّهِ رِوْرِ
 اِنْلَكِ اللَّهِ سِيَاهِه اوْكَابِيِّيْ اِنْلَكِ اللَّهِ مِقَابِلِه جِيِّي وَسَعَاطِه جِيِّي
 اِنْلَكِ اللَّهِ تَذَكِرِه جِيِّي اِنْلَكِ اللَّهِ دِيْسِ كَابِلِيِّي اوْتُورِرِ بِوقَارِدِه
 مَذَكُودِ اَوْلَانِ كَنَابِ خَواجِه مِنَامِنِه دَرِ اِنْلَوْدِ بُوايِدِه اوْزُونِه
 اوْسِتِ قَنَانِيِّيْ اِيلِه كَالِ لَوِ دِيْسِ كَابِلِيِّي نَسِرِدِه وَبَوْذِكِواوِنِه
 كَنَابِلِ عَزِلِ وَبَعِيِّ دَفْنَزَدَارِ لَوِه مِنْوَصِرِه اِنْلَوْلِ خَذِبِدِه وَجَلِوْدِه
 سَغِرِفِه جِيِّي جَاشِلِكِيِّلِرِ دَنِمِقَدِمِه دَدِجَاشِلِكِيِّلِرِ دَنِصِكِه بِيمَادِ
 مِنْرِفِه سِيدِه اِنْلَوْدِنِه آشِه جِا وَشِلِوْدِرِ جَاهَوَشِلِوْدِرِ اِيلِه كَابِلِه
 نَبِيِّيِّي اِسْكِيِّي اِيدِه اَكَا اَعْتَادِ اوْنَورِ وَجَادِشِ وَكَابِتِ نَهَارِيِّي
 سَرِبِسِتِرِه دَعَالِوْه مِنْرِفِه لَوِنِيلِ بُولِيِّي تِيَّارِدِ دَفْنَزَدَارِ لَنِيرِيِّي
 تِيَّارِدِ دَفْنَزَدَارِ بِنِيلِ بُولِيِّي دَفْنَزَكِحَذِلِيِّي دَرِ وَرِوْمِ اِيلِنِلِ دَوْنِلِ
 دَعَايَتِ اوْلَىزِ قَدِدِه مَالِ دَفْنَزَدَارِيِّي اَولِنِ جَابِزِدِه وَدَنِيلِ بُولِيِّ
 بُولِيِّ خَوِينِه كَابِيِّي مِنَاطِعِه جِيِّي وَمَحَايِيَه جِيِّي اَولِنْ فَانُونَدِرِ وَمِيْنِ

٢١

٢٢

٢٣

٢٤

٢٥

برابر كتاب

صلوات

٤٨٠

مرتبه موالي معن
محله

من لا لاري مقام مولو شاه در آن در جمله سنجابي بكار بند نصادر ابدرلر
و دا خل مدربى و خارج مدرسي دني متام مولو شاه در و خارج
و دا خل و صحن البترا يجه ايله او نور حال بابا ايلدوكم مدارس
عاليه يده صحن ديو اسم قونيلر صحن دن بثبور اچه فاضله
وصول بولور و آيا صوفيه مدرسه سنده دني كذلك بوبله وصول بوز
وابتدأ ايكي ملازم يكربي اچه مدرسه لرونون بکري بش اچه
آنده آنوز آنوز بش آنده فرق فرق بين آنده آنچه
و اصل اولورلر آلي اچه مدرس جمله اغالرك اوسته او فور
صحنه و اودند نڪو د بثبور اچه فاضي او لوپ آنده فاضي سکر
اولورلر هارالسطنم فاضي بکار بکار او لمبرابور در و آنج ايله
بادي اچه مدرس فاضي او له فوق بش اچه ايله او هر و هيز
اچه فاضي مقام مولو شاه قرب در ساير بوز آلي اچه فاضي
د فتو كخدا لرين و آلاي بکار بکار اوسته او تورلر آماكه
ايمبوريل اچه سنجاف دني او فوره آلتند او توره لر منصي
او هبوزه و ارميجه مال د فتو زاده لفند مصحي او ملز و دا خل
من لا لويته دني مال د فتو زاده لفي و فنا آمجان و بزلان صحنه

مرتبه او لا دصر راعظم
محله

مدرس بند دجي قانوز در وزير اعظم او غلاري آلتني اچه
متعرقه او لا لار و ساير وزرا او غلاري آلي اچه متعرقه او لا
و نابي او غلاري فرق بش اچه متعرقه او لا لار و سنجابي او غلاري
او نوزيل اچه دعامت الا و بکار بکار او غلاري دجي فرق بش
اچه متعرقه او لا لار و چاوش او غلاري مه او نيل اچه سنجابي
و برباد و اينا موالي عطاه دن مني افدي و خواجه افدي
او غلاري مه آلتني اچه شر بند علو فه و برباد و فاصي عساكر غلاري
فرق بش اچه علو فيه متعرقه او لا لار و نخت فاصي او غلاري
آوتوز اچه علو فيه متعرقه او لا لار و شاعرزاده خواجه ايكي

مرتبه او لا دصر راعظم
محله

دغی او نوز اچخه علوفیه متصرف اوله و صحی منلاسی او غلی بلوچی بجهه
متصرف اوله و بکی ملازدم زعامت اسنده بکوچی بین اچخه زعامت
وبربله وزیر اغش ابی مکدن بر اکن تجاري بلا عرض و برمد لری
فاغنم او لند و فاضنی عسکریم سانبلنده منمان او لین جوانان ابی
ایچه لوبن بلا عرض و برمکه مامور او لوناد و دفتردار لرم خوینه
عامودن ابکی ابچه دی بلا عرض و برمکه مامور او لوناد و اطرازه پلکان

۲۷

نیار و زعامتی ترجیه ایدوب عرض اتو نلو عرض صادری معمول او
و سکده بوکوه رکاب هایونه دفتردارم ایوارد و مصروف اوقیه
ظمعت فاخته کیدرله و الی ایچه مدرس ریس الكتاب و دفاتر
ایبند تصدی ایده آما دفتر ایسی پایده ده و دفترداره فریده
شوابنده و ریس الكتاب تصدی ایده و دفتردارم ماله
خدمت ایدن کنه لرد بو لوسنده کوده جاوشی و سپاهیان و
عرض امکه سامور او لمه مار و سنجاق و زعامت دغی لارم
عرض اتو ناد و نکحی طبند سند هویل بترداد راع لا جورد
چوقد و آنوز ابکی ایچه بقدر اچخدی و هر بینه باشند صادر
البنز دراع استاد و برسناد و بایان باشونه بشود راع چو زمان
چوقد بی و برسناد بقدر احوال سلطنه نظام و بردی
خندنکده کلان او لاد کرام دغی اصلاحه بی اتو منلو

۲۸

باب ناف امور سلطنه
متلف توئیت و این بائند در

چوتاه و متراز بیران

۲۹

او لام بعرض او ده بی با پلوب حساب شریعه بی پرده ده و قویو
هفتهده درت کون و زرام و فاضنی عسکریم و دفتردار لرم
رکاب هایونه عرض کیوسناد دبوانه هر کون و زرام و عاصی
عسکریم و دفتردار لرم کلکن جاوش باشی و بوجبار کخدابی
او کارنده ده ثوب استنبال اتو ناد و بعض عصایج ایچون پلکان

۳۰

طنه

٤٨١

٣١

طشه به خبری قیو اغایی قیوبچیو لخدا سند سوپلوب اولدابی وزرامه
و فاضی عاکولمه و دنوزدار فرمه سوپلسو نار و برقا من او ده دنبی پاش
او تو زایی عدد خاص او ده او غلابی ایله بربی ایچمده سلحدار و بربی
دکابدار و بربی چو ته دار و بربی دلند او غلابی وا ده او غلابی
ضعلی او ده باشنه مفو ضده سلحدار دنبی بمحی توه سل، چالند ما مور
و آنار چنگان لادم کله سلحدار و رکابدار الی ایچه متفرقه اولا
رعبات اولنورسه به لون اغایی و چاشنکلپر باشی او له و سایر
او ده او غلابی او تو ز بشن ایچه ایله چیقه سلحدار قیوجی باشی ایش
و افع او شندر و خوبینه او غلابی او نی کوز ایچه ایله و بکومی
ایچه ایله چیقه کاپلاری بلوچی ایچه ایله بلوکه چیقه و کیلاه غلابی
او ن آنی ایچه ایله چیقه و طعایی حضور عالی شاهه کیلاهی ماقیه
با نجده ید بو بستا بجنی باشی قونشود قایقه کیولدکن بوسنجار

٣٢

٣٣

کودک چکوب اول دو من طونه و بیز امداده مبدان دیوانه تخت
قدربالوب چین امرم او شندر آل او بولدن کن وزرام و فاضی عاکولمه
و دنوزدار لام فضا دام او بولوب دونه لو و خواجدمه و متعی الا شاهه
و وزرامه و فاضی عاکولمه و باش دنوزدار فرمه و فتا بجنی به
کنده فالق قانون عدد و چاوشن او بیان قانون عدد و اهر خدا
خرده اهل سبکه ندن آلا بیکی آل او بیان قانون عدد و متفرقه عاله
او بورسه آل او بیان قانون عدد و ذیعیم و ادب بیخاد آل او بیان
لام دکلاد ذیعیم متفرقه بیکی بوز ایچه ایله ایله آل
او بیان قانون عدد و آلتئن ایچه بوقار و و بیش ایچه فاضل او آل
قانون عدد و بکومی ایچه مدنس آل او بیان قانون عدد و کتابدن
نعوا اولان ربیں کاپلاری و دنوزخانه کاپلاری کو ز کتاب لایه
کولن عید ده آل او بیان قانون دکلاد و اهل منصب او لان خاصه
و بکومی کابنی و سپا خدا کابنی و روزنامه بیکی آل او بیان قانون

قیام ۱۷۵۰ در بیر

وباڭلاد دیواندا او زون بىڭلۇق قىنان اېلدە ئانلىخوا جىدىغىمىندا دىلىرى
 وجناب شىرىپم سەر ئەپتەرەھبىرە مەتىجىد اولىھ باشىقى وزارامىن خەنچى
 عاڭىز ئەپلىك دەفتەردار ئەپلىك قاتۇندا دەستۈرلىك بىلەپ كىلىپ كىلىپى دېڭىلەپ
 دەپتى دەعوف ايدىرسىم باشىقى قاتۇندا دەكتەر دەۋە لوم دەقاتۇردا مەدن
 الـبـتـفـرـ قـطـاـرـ دـزـرـامـدـ وـبـشـرـ قـطـاـرـ قـاتـرـ دـزـرـادـ دـزـرـادـ دـخـبـرـ لـبـىـنـ
 كـوـنـرـىـلـ اـبـجـونـ وـجـنـابـ شـرـىـپـلـادـ كـسـنـهـ طـامـ يـالـ قـاتـنـمـ دـكـلـارـ مـاـلـوكـ
 اـهـلـعـيـالـدـنـ اـوـلـاـ اـجـدـادـ عـظـامـ وـزـرـاـبـىـلـدـ بـرـلـوـ اـبـشـىـنـ بـرـخـىـنـىـدـ
 وـسـئـرـ ئـلـفـنـرـ دـحـبـىـمـ دـاـقـعـ اـوـلـدـقـنـ رـكـابـ ئـلـاـبـىـنـ حـتـرـلـانـ باـشـىـ
 وـئـىـكـ باـشـىـ بـوـرـىـوـنـ وـبـوـرـىـچـنـ صـنـدـوقـ اـبـلـاجـىـبـ خـرـجـانـ اـبـجـونـ
 خـلـورـىـ قـوـقـوـدـ لـوـ وـھـوـكـىـنـىـدـ كـدـ اـوـلـادـ مـدـنـ سـلـطـنـ مـيـنـرـ اـوـلـاـ
 قـوـنـدـاـشـلـوـنـ نـظـامـ عـالـمـ اـبـجـونـ فـلـ اـنـتـلـ منـاسـبـ كـوـدـبـلـوبـ اـكـثـرـ
 عـلـادـجـىـ بـخـوبـىـزـ اـيـنـىـدـ آـنـكـلـهـ عـاـمـلـ اـوـلـاـلـ دـخـاـنـ اـوـنـ اـعـلـانـهـ
 بـلـدـهـ قـدـرـتـ دـخـدـ قـتـانـ وـبـلـوـنـ وـچـانـدـدـنـ تـقـىـدـ وـبـاـجـ
 وـبـلـوـنـ وـمـهـرـ سـنـرـىـمـ وـزـبـرـ اـغـظـىـدـ طـوـسـوـنـ خـوبـىـنـمـ مـهـرـلـىـلـ
 وـآـچـلىـنـ لـاـنـ كـلـدـ دـفـتـرـدارـ ئـەـپـلىـكـ خـەـنـدـىـنـدـ ئـەـپـلـوـنـ وـقـيـانـوـنـ
 وـخـۆـبـىـدـ مـدـ دـاخـلـ وـخـادـجـ اـوـلـانـ اـقـىـدـ دـفـتـرـدارـ ئـەـرـىـمـ اـمـرىـيـ اـلـهـ دـاـ
 وـخـادـجـ اوـلـوـنـ صـىـحـ بـابـ نـاـلتـ اـھـوـالـ جـواـبـ وـاـهـلـ مـىـبـدـهـ ئـهـ
 قـىـانـ اـوـلـنـانـ مـحـصـوـلـاـقـىـ وـاـقـاـبـاـلـىـ بـىـاسـدـ دـرـىـ
 آـءـ لـاـجـوـبـدـ قـاـنـدـهـ كـوـكـىـ بـىـتـىـ سـوـ بـاـشـلـوـبـىـنـ دـكـوـدـ اـهـلـ تـجـارـ
 سـرـ بـاـشـلـوـبـىـنـ دـاـجـ بـىـكـ آـقـىـدـ اـوـلـاـ وـكـوـزـ جـىـقـىـدـ بـىـلـ دـىـنـبـىـزـ لـقـىـدـ
 وـفـوـلـ اـوـ فـانـغـدـىـلـ اـقـىـدـ اـوـلـاـ وـبـاـشـ بـارـيـقـهـ اـلـىـ اـقـىـدـ اـوـلـاـ
 وـبـوـكـىـ بـوـكـىـ بـىـدـ فـخـىـ اـبـلـهـ سـوـكـىـ شـرـعـلـهـ قـىـزـبـارـ اوـلـوـنـ قـوـقـىـ
 بـخـوبـىـهـ اـلـنـدـ وـبـوـكـىـ بـوـكـىـنـىـنـ خـەـنـدـنـاـظـرـ اـوـلـىـھـ بـىـكـىـ اـقـىـدـ
 جـوـبـىـهـ اـلـنـدـ وـچـاـوـشـ وـكـاـتـبـ بـىـنـارـىـ بـىـلـزـبـىـنـدـنـ سـوـبـىـنـدـ
 مـكـوـ اـمـوـدـ مـقـلـىـدـ وـاقـعـ اـوـلـاـ وـخـواـصـ هـاـيـنـمـ قـوـاسـىـ وـبـىـنـارـىـ

كـوـنـرـىـلـ

٤٨٦

گوره بی د فتوذ دار لومه خنخورد اندوك لازم او لان حل و عقدی آنلره
 مفو خدد و بکابراد خابی د فتوذ دار لوم هر کیده بوله لر کرکوز زرامه
 و غبوبیده ا لوندن آ لوب برینه بنم خا صلحدن بی حاصل او لیلوری و پوئه
 وز رام او ن ایکی کزه بوزبیل اچه ایله او لام خاص او لعندار فیعن
 او لنه د آنلره عایده بنم د حاب هایدغه هونبوده دن خراج و پنکنک طور
 وز رامه د فتوذ دار لومه د چی حصه بی کلوو و بکلوك بکلودجی او نه
 بوزبیل او ن ایکی کزه بوزبیکه د اچه و ارسون ا قلی سکزکوه بوزلک رله
 او لون د دنخودار لوحاص و برباورمه ایکی کزه بوزبیل اچه بوز
 او لخوبیه دن سالانه و برباورمه سالانه عاید ر بوز الیکی بکدن
 ایکلوز قرق سکه دل و بولون خوبیه مدنه وز رامه سالانه بربور
 ایکلوز قرق سکدن او چپوز الی بیان اچه يده و اریخه و بولون
 سایر وز رامه بوز بکوی بیل اچه و بولون و وزیر اعظم
 تساعد است سنه ده بوز ا لی بیان اچه و بولون و بکلوك بکلوك
 بوزبیل اچه ایله متقادع او لادر باش د فتوذ دار لفتاب
 اچه ایله متقادع او لام سایر مال د فتوذ دار لوي سکان
 سل اچه ایله متقادع او لام و سنجا بکاری آ لعن بیان او
 تساعد او لان و قیزدم او لادندن او لندله بکلوك بکلوك و برباور
 آ غرسنجا قالو و بولون وز رامه او نه د خدن کعبات مقداری
 او نلوق و بربارب و شر آینندن کعبات مقداری او دون نه
 الا لار د فتوذ دار لرمان عایده بی خواص های بمندن کول آنلره
 و کول امانت و بربان خا صلار قایق بوله ایمه بول باشد
 بیان اچه حق امسنا الا لار و مظلقا خوبیه عاصمه اچه
 قلبم او لندقده بیان اچه ده بکوی اچه کرم بیان الا لار
 و د فتوذ دار لوه خدمت ایدن کتابه د چی حق کتابت الا لار
 و خواص های بمن اعتارندن د ورد دار لوم ما کول ایمه معاد ایمه لار

٤٩

وَخُفَاتْ بِرْ سِجْلَدَه يَدَى أَنْجَدْ وَجَنْدَنْ أَوْ نُورَ أَكَى أَنْجَدْ وَصُورَتْ
سِجْلَدَنْ لَوْنَ أَكَى أَنْجَدْ وَأَمْضَادَنْ أَوْنَ أَكَى أَنْجَدْ الْإِلَالْ
وَنَحْتَ أَمْوَالِ الدِّينِ بِكَدَه بِكَوْيَى أَنْجَدْ وَبَخَادَنْ بِكَوْأَبَدْ أَوْزَى
وَبَنْبَتْ أَبَدْه أَوْنَ بَنْقَ أَنْجَدْ الْأَنْوَرْ وَفَاضَنْ عَكَوْ نُورَه خُونَبَدْ
كَوَانَدَه بَنْبَوْزَ أَنْجَدْ وَبِكَوْيَى أَغَاسَه دَرَتْ بُوزَالَى أَنْجَدْ
وَمَيْرَ عَلَه بُوزَسَكَانْ أَنْجَدْ وَمَيْرَ آخَذَرَه بُوزَالَى أَنْجَدْ
وَقِيرَبَى بَاشِلَوْبَنْ بُوزَالَى الْبَنْزَ أَنْجَدْ وَبَلَوْنَ أَغَالَوْبَنْ بِكَه
بَنْوَأَنْجَدْ وَجَأَوْشَ بَاشَنَه أَلْتَنَنْ أَنْجَدْ وَقِيرَعَلَوْكَنْهاسَه
أَلْتَنَنْ أَنْجَدْ وَجَبَدَه وَمَلْبَجَى بَاشَنَه الْلَبْرَ أَنْجَدْ عَلَوْه وَلَه

٥٠

بُوكَلَه بَازِلَه بَعْلَه بِدَه الْعَابِ

٥١

وَرَبْرَاعَطَه دَسَورَأَكَومْ مَسْبَوْلَه نَظَامَ الْعَالَمَ تَاطِمْ
مَنَاطِمَ الْأَمَمِ ابْنَ الدُّولَةِ الْعَاهِرَه جَلِيلَالْلَطَّافَه لَزَاعَه
أَمْبَوْرَابِطَه وَبَادَبَى الْأَصَابِ مَنْخَه هَامِ الْأَنَامِ بِالْفَكَرِ
الْنَّافِ مَوْسَى بَنْيَانَ الدُّولَه وَالْأَفْنَالَ مَخْنَصِ ارْكَانِ
الْأَعْدَادَه وَالْأَهْلَالَ المَحْفُوفَ بِعَنْوَنَ عَوَاطِفَ الْمَلَانَ الْأَعْمَى
وَزِيرَاعَطِمْ ادَمَ اللَّهِنَعَابِي اَجَاهَلَه سَابِرَوْزَابِه بِرَفَقَه
اَكَلَتْ بَازِلَه مَنْبَى اَفَنَدِي بِه وَخَواَجَه اَفَنَدِي بِه وَفَاضَعِعَكَلَه
بُوكَلَه بَازِلَه اَعْلَمَ الْعَلَاءِ الْمَبْخَنِ اَفْنَالَالْفَلَاءِ الْمَزَرَبَانِ بِجَمِيعِ الْعَقْلِ
وَالْيَقِنِ وَارَتْ عَلَمَ الْأَبْنَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ كَنَانَ مَكْلَه دَبَنَه
وَصَاحَ مَعْلَقَاتِ بِقَبَنَه كَنَانَ رَمَزَالَدَقَانَه حَلَالَ مَكْلَه اَخْلَابِي
سَبَحَ اَلْأَسَمِ وَالْمُلَمِنِ سَنَنَ الْأَهَامِ الْمُؤْمِنِ الْمُنَبَّى عَنِ التَّوْصِيفِ
وَالْمُنَبَّى هَرَاجِمِ مُولَانَا وَأَوْلَانَا مَحْمَدَ ادَمَ اللَّهِنَعَابِي فَضَابَلَه خَدَمَتْ
فَنَوَادَه اَوْلَانَا سُولَانَا بَدَرَ الدِّينِ ادَمَ اللَّهِنَعَابِي فَضَابَلَه
وَدَنَزَدَارَ لَرَمَه جَاهَبَ دَبَرَانَه بُوكَلَه بَازِلَه اَتَخَارَ الْأَرَاءِ
وَالْأَكَابِرَ حَنَادَ الْكَبَرَاءِ وَالْأَفَاحَرَ سَبَحَ جَمِيعَ الْمَعَالِي وَالْمَنَزِ

دَوَالَدَرِ
سَلَمَ

ذو اندداد الاتم والقصد الاكم المخفى زيد عنابة الملاك الباري
 خزانة عاصمه دنورداري دامت معاليه وحاجات مالية دنور
 بوبيله يازبله قدوة ارباب الفوز والابطال عده اصحاب الفدر
 والاموال جاسع وجوه الافوال عامر الخوازن بأحق الاعمال
 المخفى بونيد عنابة الملك الاعلى خزانة عاصمه دنورداري دا
 معاليه وبحكمه يازبله بوبيله يازبله ابرار الامر الكوام بيعالجه
 الخام ذو الفدر والاحترام صاحب الفوز والاحترام المخفى
 بونيد عنابة الملك الاعلى بحكمه يازبله دام اقباله سعاده
 بوبيله يازبله قدوة الاداره الكوام عده الکرواب افتحان
 ذو الفدر والاحترام سعاده ياكى دام عنده اوركي اعالي
 افتخار الانجاد والامكار جاسع الحماهه والكرام
 المخفى بونيد عنابة الملك الدائم دام مجده تبوز ايجدخت
 فاضلوبينه بوبيله يازبله اقضى قضاه الملايين أولى ولاية
 الموحدين سعدن الفضل والبنين بحمد الحق على اهلى عجمان
 واردت علوم الانباء والموسلين المخفى بونيد عنابة
 المعن لا فاضلي زيد فضاليه صحن ودخل مدرسوه
 افتخار العلاء المحتفين حوار الفضلاء المدققين بنفع المعن
 والبنين واردت علوم الانباء والموسلين المخفى بونيد عنابة
 الملايين سعن مدرسوهون من ولايات زيد فضاليه وتبوز الي
 الحقه فاضلوبينه بوبيله يازبله قدوة الفضاه والحكام معلم
 المفضل وآكملامه ميزا اخلال عن الملام مولا فاضلي زيد فضاليه اليه
 انته فاضلوبينه برفور اكته يازبله سهر آبينه ودفوت ابته
 وزبيس الكتابه بوبيله يازبله افتخار الانجلي والاعاظم
 فضدار الانجلي والامكار المخفى بونيد عنابة الملك الدائم دام
 يازبله وجاود شادر قدوة الانسائل والاقران جاويس زيد

دَكَابِلُوه فَدَه اَد بَابُ الْخَبْرِيِّ الْقَمْ زَبَقَدَه بَانَلَه وَصَاحِبٌ
 سَبَطَت اَوْلَوْب اَطَاعَت اِبِنَ حَكَلُوه كَه جَبَل اَعْدَد اَوْلَوْب
 اَكُو مَلْكَنَدَه صَاحِب سَكَه وَخَطِبَه اِبِه جَنَاب اَمَادَت مَاب اَخْوتَ
 نَصَاب رَفَعَت اَكْتَاب عَزَّت اَنْتَاب مِلْكَيِّ اَغْمَال مِلْكَيِّ اَفْلَه
 الْمَحْدُوف بَعْرَفَ عَوَاطَفِ الْمَلَكِ الْعَلَامِ حَائِي دَامَتْ مَعَالِيهِ
 تَجَبَتْ صَافَات وَنِيلَات وَابَات كَه مَحْنَ غَابَتْ بَادِشَاهِيَّهِ
 صَادَدَ اَوْلَوْب مَطَاعِد قَلَنَه قَدْ نَسَادَه مَعْلُوم اَوْلَاَكَه وَعَالَمَه
 بَازِلَابِب سَزَد بَرَخَطَب اَوْلَنَه اَشْخَه سَنَه بَاقِي وَالْعَالَم بَازِلَه
 اَكُوكَه خَطِبَه وَسَكَه خَاجِي اَوْلَوْب كَتَه وَلَابِنَك اَبَا عَنْ جَنِحَابِ
 اِبِه جَنَاب اَمَادَت مَاب اِبَالْتِضَاب الْمَخْنَ بَزِيد غَابَةِ الْمَلَكِ
 الْعَالَم حَائِي دَام عَلَوْه تَوْفِيقَه رَبِّه بَون وَاصِل اَوْلَى مَعَالِيهِ اَكَه
 دَبَوْخَطَب اَوْلَوْب اَشْخَه سَنَه سَابِلَه بَازِلَه يَازِلَه وَنَجِي كَيِ سَبِيلَه بَازِلَه
 عَالَمَتْ تَرْبِيَه اَخْمَاد قَبَلَه سَنَه دَبَوْبَه بَازِلَه وَأَوْغَلَوم شَرَادَه دَامَه
 مَحْدَه يَدَه حَكْم بَازِلَه لَادَم كَلَه بَوْبَه بَازِلَه قَوْزَنَد اَرْجَسَه
 اَسَد وَاجْد وَادَنْ مَلَك سَلِيجَه بَيِّنْ نُورَخَدَه سَلَطَانِي نَاجِ
 دَوْسَن اَسَلاَطِين صَاحِب اَلْمَز وَالْكَلِينْ حَضَنْ لَطَف اَشَالِكَوم
 اَوْغَلَوم سَلَطَانِيْمَه دَامَ اَلْهَبَقَاد بَازِلَه وَمَنَّا كَه زَادَه لَه
 وَبَاشَادَه لَه قَدَوَه اَخَادِيم اَكَوَام عَدَه المَعَاجِمِ الْمَظَاهِمِ
 وَأَنْجَاه بَازِلَه وَسَلَطَانِيْدَه دَه اَلَانْ خَواَبِنْ تَحْرِمَدَه دَه
 بَرِيزَنَد حَكْم بَازِلَه لَادَم كَلَه عَفَتْ بَنَاه سَنَتْ دَعَزَتْ جَاه
 دَذَه دَرَج اَسَلاَطِين عَذَه بَوْج اَخَواَبِنْ اَسَبِيفَه اَنْوَفَه
 اَمَصَونَه اَلَكَوَمَه وَالْتَرْبِيَه اَلْمَزِيَه اَلْحَمَرَه اَلْمَظَاهِمِ سَيَه
 اَخَواَبِنْ اَعْظَم بَنَات اَسَلاَطِين قَبَزَم سَلَطَان وَبَاخَد (عَلَم)
 سَلَطَان قَبَزَم دَامَتْ عَصَمَه دَبَوْبَه بَازِلَه غَتْ اَعَافُونْ اَغَمَه

Fatih Kanunnâmesi

Zikr-i Kânunnâme-i Osmâniyân

Ol müretteb olan kânûn-ı hümâyûn risâlesi merhûmun lisân-ı şerîfinden beyân olunmak üzere yazılmışdır. Ammâ üzerinde hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnları bu minvâl üzre tahrîr ve tastîr olunmuşdur.

Suret-i Hatt-ı Hümâyûn-ı Sultân Mehmed Hânî

Bu kânunnâme atam ve dedem kânûnudur ve benim dahi kânûnumdur. Evlâd-ı kirâmım neslen ba‘de-neslin bununla âmil olalar.

BÂB-I EVVEL

MERÂTİB-İ A‘YÂN VE EKÂBİR BEYANINDADIR.

Evvelâ,

Ma‘lûm ola ki, vüzerâ ve ümerânın Vezir-i a‘zam başıdır. Cümplenin ulusudur. Cümle umûrun vekîl-i mutlakıdır. Ve mâlimin vekili defterdarımdır ol nâzırıdır. Oturmada ve durmada ve mertebede vezîr-i a‘zam cümleden mukaddemdir.

Ve Şeyhüllâm ulemânın re’isidir. Ve mu‘allim-i Sultân dahi kezâlik serdâr-ı ulemâdır. Vezîr-i a‘zam anları ri‘âyeten üzerine almak lâzım ve münâsibdir. Ammâ müftî ve hoca ve sâyir vüzeradan bu nice tabaka yukarıdır ve tasaddur dahi iderler.

Ve bir cem‘iyyet-i âlî ve bir mecmâ‘-ı ahâlî olsa ehl-i dîvâna âhardan âdem karışmayup, Evvelâ vüzerâ, andan sonra kâdîaskerler, andan sonra defterdârlar ve defterdârlardan aşağı yeniçeri ağası ve emîr-i alem ve kapucîbaşı ve mîrahûr oturur.

Ve defterdârlarım cümle Âsitâne-i Sa‘âdetimde olan ağalarımdan yukarıdurlar ve yukarı otururlar. Ve cümle sancak beylerinden yukarıdurlar ve yukarı otururlar. Altı kerre yüz bin akçelik bey dahi olursa anlardan yukarı otururlar ve beyler defterdârların altına otururlar.

Ve ağalar da yeniçeri ağası ve sâyir ağaların büyüğüdür. Baş yeniçeri ağası, anın altında mîr-i alem, anın altına kapucîbaşı, anın altına emîr-i ahur, hâlâ emîr-i ahur iki olmuşdur. Emîr-i ahur-ı sâni altına çakircîbaşı, anın altına çâşnîgîrbaşı, anın altına sipâhî oğlanları ağası, altına silahdârlar

ağası, altına sâyir bölük ağaları, anların altına Çavuşbaşı, anın altına kapucular kethudâsı, anın altına cebecibaşı, anın altına topçubaşı oturur.

Ve dîvân-ı Hümâyûnumda sadrda oturmak ve vüzeranın ve kâdîaskerlerin ve defterdârların ve nişâncının yoludur. Evvelâ vüzerâ oturup, bir canibe kâdîaskerler, anların altına defterdârlar otururlar ve ol bir cânibe nişancı oturur.

Ve nişancının mertebesi, eğer vezâret veya beyerbeyilik ise defterdârlara tasaddur iderler. Ve eğer sancak ile nişâncı ise defterdârlardan aşağı oturur. Elkâbı defterdârlar elkâbıdır ve mertebesi anlar mertebesidir.

Ve mal defterdârlarım şâhzâde lalalarının üstüne otururlar.

Ve hil'at ve kişilik ve yazlık ve etmekde vüzerâ kâdîaskerler ve defterdârlar berâber gibidir.

Ve Sofa-i Dîvân-ı Âlîde oturmak beyerbeyilerin yoludur ve beyerbeyiler vüzerâ altına, defterdârlar kâdîaskerin altına otururlar. Sancakbeyleri taşrada otururlar.

Cümle mâl defterdârlarım gerek Âsitânemde ve gerek memâlik-i mahrûseden olalar, mertebede, oturmakda ve elkâbda berâberdirler. Ve beyerbeyiler, vüzerâdan bir tabaka aşağıdır ve taht kâdîlarına tasaddur ederlerler. Ve Dârû's-saltanatım Kâdîsinden gayrısı defterdârlarımızdan aşağı otururlar.

Ve bi'z-zât rikâb-ı hümâyûnuma sâhib-i arz olanlar vüzerâm ve kâdîaskerlerlerim ve defterdârlarımızdır ve iç halkından kapu ağası ve odabaşı ve hazînedarbaşı ve kîlercibaşı ve saray-ı âmiremin ağası sâhib-i arzdır. Ammâ kapu ağası olan ihtiyâr ve başdır. Ekseriyâ odabaşı ve kapu ağası arz etmek gerekdir. Ve nâme ile arz etmek götürü beyerbeyilerin ve ümerânın ve kudâtin yollarıdır. Bi'z-zât arz etmek mertebesi âlîdir.

Ve belerbeyilik dört kimesne yoludur. Mal defterdârlarımın ve beylik ile nişâncı olanların ve beş yüz akçe kâdîların ve dörtyüz bin akçeye varmış sancak beyinin yoludur. Ve sancak beyleri cümle ağaların üzerine otururlar.

Ve nişâncılık, dâhil ve sahn müderrislerinin yoludur. Mal defterdârlığından nişâncı ola evvel beyerbeyilik hükmü ile olur ve rîsülküttâb nişâncı olsa sancak hükmü ile olur.

Ve mâl defterdârı sancak kabûl etse dert yüz elli bin akçe ile virilür. Ve yeniçi ağasına ve sâyir üzengi ağalarına dört yüz otuz bin akçe ile virilir. Ve dört yüz binden eksikli sancak beyi beyerbeyi olmaz. Ve Âsitânemden Dârüssa'âdetim ağaları sancağa çiksa dört yüz bin ile çıkar.

Ve Dîvân-ı Hümâyûnumda ta'âmda vezîr-i a'zam ile başdefterdâr yer ve sâyir vüzerâ ile defterdârlar ve nişâncı yer, kâdîaskerler başka yerler. Ve mal defterdârlarının ve beylik ve nişâncıdan vezîr dahi defâten olmak yoldur ve kânûnumdur. Vezir-i a'zam öňünden kalkan ta'âm çavuşbaşına yoldaşlarıyla virilsün. Ve ol bir vüzerâ öňünden kalkan ta'âm reîsü'l-küttâba tegaddî ile virilsün ve kâdî öňünden kalkan ta'âm kapucular kethüdasına virilsün.

Çavuşbaşı ve reîsü'l-küttâb ve kapucular kethudâsı hizmetkârdır. Dîvânda oturmazlar. Ve ağalardan mîr-i alem ve kapucubaşı gelmek lâzım gelse anlar dahi oturmazlar. Ve bir maslahat

için ma'zûl beylerbeyiler girse veya ma'zûl beyler girse, nişâncı altına ve defterdârlar altına ma'zûl beyler ve Beylerbeyilerden her kangı girse vüzerâ altına oturalar. Eğer yoluyla mansiplardan gelmiş mal defterdârlığındanveyâ üzengi ağalığından olmuş beylerbeyi ise oturalar. Ve hizmetkârlarına mücevveze giydirmek vüzeranın ve kâdîaskerlerin ve defterdârların yoludur. Ve beylerbeyiler ve sancak beyleri üsküflü yürütümek gerekdir. Ve selâm çavuşu vüzeraya ve defterdârlara ta'yîn olunmak gerekdir. Ve tuğra-yı şerîfimi her vezîr çeküp nişâncıya yardım itmek kânûnumdur.

Ve başdefterdâr cümle malîmân nâzırı olup, umûr-ı âlem ana müfevvazdır. Anın izni olmadın bir akçe ne dâhil ve ne hâric-i hazîne ola. Ve anın kadri Rumeli beylerbeyliği ile beraberdir. Ve cümle malîm defterdârları malîmân vekilleridir. Kabz u bastı anlara müfevvazdır. Ve cümle kütâbin azl ü nasbî anlara müfevvazdır.

Ve cümle umûr-ı saltanatı vezîr-i a'zam, sâyîr vüzerâ ile ve defterdârlar ile müşâvere ideler. Anlardan gayrı kimesne vâkif olmaya.

Ve tuğrâ-yı şerîfim ile ahkâm buyurulmak üç canibe müfevvazdır: Umûr-ı âleme müte'allik ahkâm umûmen vezîr-i a'zam buyurulduşı ile yazila. Ve malîma müte'allik olan ahkâmı defterdârlarım buyurulduşı ile yazalar. Ve şer'-i şerîf üzere de 'âvî hükmünü kâdîaskerlerim buyurulduşı ile yazalar.

Ve başdefterdârlarım dahi umûrunu vezîr-i a'zam ile müşâvere ideler. Umûr-ı mahfiyyeyi vezîr-i sâni dahi duymaya.

Ve evlâdimdan vefât idenlerin mevtine vüzerâm ve kâdîaskerlerim ve defterdârlarım hâzır olalar.

Ve mal defterdârlarımın başdefterdâr olmak yollarıdır. Ve defterdârlığa, üç pâyeden çıkışlar: evvelâ defter emîni ve şehremîni defterdâr olmak kânûnumdur. Ve üçüz akçe kâdî dahi defterdâr olmak kânûnumdur. Ve üçüz akçe kâdî dahi beş yüz akçe kâdî mertebesindedir. Ve hâlâ üçüz akçe kâdî bir kimesne vardır. Üçüze vardıktan sonra mal defterdârı olmak kânûnumdur. Ve reisü'l-kütâb dahi riâyet olunursa defterdâr olmak kânûnumdur.

Ve merâtibde defter emîni, anun altına şehr emîni, anun altına otururlar.

Ve şehr emîni yüzyirmi akçe ulûfeye mutasarrîf ola.

Kütâb merâtibine reisü'l-kütâb, anun altına yeniçeri kâtibi, anun altına rûznâmeci, anun altına sipâhîler kâtibi, anun altına mukâbeleci ve mukâta'aci, anun altına tezkireci, anun altına re'is kâtibleri oturur.

Yukaruda mezkûr olan kütâb hâce makâmındadır. Anlar Dîvân'da uzun yenli üst kaftanı ile geleler. Re'is kâtibleri neferdir ve bu zîr olunan kütâbin azl ü nasbî defterdârlarımı müfevvazdır. Anların hüddâmıdır.

Ve ulûfeli müteferrikası çâşnîgîrlardan mukademdir. Çâşnîgîrlardan sonra tîmar müteferrikasıdır. Anlardan aşağı çavuşlardır. Çavuşlar ile kâtibler kangısı eski ise ana i'tibâr olunur. Ve çavuş ve kâtib tîmarı serbesttir.

Ve ulûfe müteferrikalarının yolu tîmar defterdârlığıdır. Tîmar defterdârının yolu defter kethudâlılığıdır. Ve Rumeli'nin defter kethudâsı rî'âyet olundukda mal defterdârı olmak câizdir.

Ve re'îs kâtiblerinin yolu; hazîne kâtibi, mukâta'acı ve muhâsebeci olmak kânûnumdur.

Ve sahn mollaları makâm-ı mevleviyetdedir. Anlar cümle sancak beylerine tasaddur ederler. Ve dâhil müderrisi ve hâric müderrisi dahi makâm-ı mevleviyetdedir. Ve hâric ve dâhil ve sahn ellişer akçe ile olur. Hâliyâ bina eyledügüm medâris-i âliyeye sahn deyü isim konulmuşdur. Sahndan beş yüz akçe kadılığa vusûl bulur ve Ayasofya Medresesinden dahi kezâlik böyle vüsûl bulunur.

Ve ibtidâ iki mülâzim yirmi akçe medreselerinden yirmibeş akçe, andan otuz, otuzbeş, andan kırk, kırkbeş, andan elli akçeye vâsil olur. Elli akçe müderris cümle ağaların üstüne oturur. Sahn'a vardıkdan sonra beş yüz akçe kâdî olup, andan kâdîasker olurlar.

Dârû's-Saltanatîm kâdîsı beylerbeyiler ile berâberdir.

Ve Îç-il'de yirmi akçe müderris kâdî olsa, kırkbeş akçe ile olur. Ve üç yüz akçe kâdî makâm-ı mevleviyete karîbdır. Sâyir yüzelli akçe kâdîlar, defter kethudâalarının ve alay beylerinin üstüne otururlar. Amma ki iki yüz bin akçe sancak dahi olursa altına otururlar. Mansıbi üç yüze varmayınca mal defterdârlığına müstahîkk olmaz. Ve dâhil mollalarına dahi mal defterdârlığı ve nişancılık verilmek sahn müderrislerine dahi kânûnumdur.

Mertebe-i Evlâd-ı Sadr-ı a'zam

Vezîr-i a'zam oğulları altmış akçe ile müteferrika olalar ve sâyir vüzerâ oğulları elli akçe ile müteferrika olalar. Ve nişancı oğlu kırkbeş akçe ile müteferrika olalar.

Ve sancakbeyi oğulları otuzbin akçe zeâmet ala. Ve beylerbeyi oğulları dahi kırkbeş akçe müteferrika olalar. Ve çavuş oğullarına on bin akçe tîmar verile.

Mertebe-i Evlâd-ı Mevâlî

Ve ebnâ-i mevâlî-i izâmdan müftî efendi ve hoca efendi oğulları altmışar akçe şehremîninden ulûfeye mutasarrif virile. Ve kâdîasker oğulları kırkbeşer akçe ulûfeye mutasarrif olalar. Ve taht kâdîsı oğulları otuz akçe ulûfeye mutasarrif olalar. Ve şâhzâde hocası oğlu dahi otuz akçe ulûfeye mutasarrif olalar. Ve sahn mollası oğlu yirmi akçeye mutasarrif ola.

Ve yeni mülâzim, zeâmet istese yirmibin akçe zeâmet verile.

Vezîr-i a'zam altibinden bir eksik tîmarı bilâ-arz vermeleri kânûnum olmuşdur. Ve kâdîaskerlerim selâtîne müte'allik olmayan cihâtın iki akçelerin bilâ-arz vermeğe me'mûr olsunlar. Ve defterdârlarım hazîne-i âmiremden iki akçeyi bilâ-arz vermeğe me'mûr olsunlar.

Ve etrafda beylerbeyiler tîmar ve zeâmeti tevcîh idüb arz etsünler. Arzları makbûl olsun.

Ve yılda bir kere rikâb-ı hümâyûnuma defterdârim îrâd ve masrafım okuyalar. Hil'at-i fâhireler giydirile.

Ve ellî akçे müderris reîsü'l-küttâba ve defter emînine tasaddur ide. Amma defter emîni pâyede defterdâra karîbdir. Şehr emînine ve reîsü'l-küttâba tasaddur ide.

Ve defterdârlarım mâla hizmet eden kimesnelere yollarına göre çavuşluk ve sipâhîlik ve kâtiblik arzete me'mûr olsunlar. Ve sancak ve zeâmet dahi lâzım gelürse arz etsünler.

Ve yeniçeri taifesine her yıl beşer zirâ' lâciverd çuka ve otuz iki akçe yaka akçesi ve her birine başına sarmağa altışar zirâ' astar versünler. Ve yayabaşalarına beşer zirâ' sobraman çukası versünler.

Bu kadar ahvâl-i sultanata nizâm verildi. Şimdiden sonra gelen evlâd-ı kirâmım dahi ıslâha sa'y etsünler.

BÂB-I SÂNÎ

UMÛR-I SALTANATA MÜTE'ALLİK TERTÎB Ü ÂYÎN BEYÂNINDADIR

Evvelâ bir Arz Odası yapılmıştır. Cenâb-ı şerîfim pes-i perdede oturup, haftada dört gün vüzerâm ve kâdîaskerlerim ve defterdârlarım rikâb-ı hümâyûnuma arza girsünler.

Dîvân'a her gün vüzerâm ve kâdîaskerlerim ve defterdârlarım geldikde, çavuşbaşı ve kapucular kethüdası önlerine düşüp istikbâl etsünler.

Ve ba'zı mesâlih için benden taşraya haberi kapu ağası kapucular kethüdasına söyleyüp ol dahi vüzerâma ve kâdîaskerlerümü ve defterdârlarımı söyleşünler.

Ve bir Has Oda dahi yapılmışdır. Otuziki aded has oda oğlunu ile biri içinde silâhdâr ve biri rikâbdâr ve biri çukadâr ve biri tülbend oğlunu,

Ve oda oğlanlarının zabtı odabaşısına müfevvazdır. Silâhdâr dahi acemilere sille çalmağa me'mûrdur. Ve anlar çıkmak lâzım gelse, silâhdâr ve rikâbdâr elli akçे müteferrika ola. Ri'âyet olunursa bölüm ağası ve çasnigîr başı ola. Ve sâyir oda oğlunu otuzbeşer akçe ile çıka. Silâhdar, kapucubaşı dahi olmak vâki' olmuşdur. Ve hazırlı oğlunu onsekizer akçe ile ve yirmi akçe ile çıka. Ve kâtibleri yirmi akçe ile bölüğe çıka. Ve kilâr oğlunu onaltı akçe ile çıka. Ve ta'âmi huzûr-ı âlî-şânîma kilârcıbaşı koya.

Bağçeye bir bostancıbaşı konulmuştur. Kayığa girildikde bostancılar kürek çeküp ol dümen duta.

Ve bayramlarda meydan-ı Dîvan'a taht kurulup çıkmak emrim olmuşdur. El öpüldükde vüzerâm ve kâdîaskerlerim ve defterdârlarım kafadârım olub duralar. Ve hocama ve müftî'l-enâma ve vüzerâma ve kâdîaskerlerime ve başdefterdârlarımı ve nişancıya kendüm kalkmak kânûnumdur.

Ve çavuşlar el öpmek kânûnumdur. Ve ehl-i mansıbin hurde ehl-i mansıblarından alaybeyi el öpmek kânûnumdur. Ve müteferrika ulûfe ile olursa el öpmek kânûnumdur. Ve zaîm ve erbâb-ı tîmar el öpmek lâzım değildir. Zaîm müteferrikası yüzellibin akçe ile ise el öpmek kânûnumdur. Ve altmış akçe yukarı ve yetmiş akçe kâdîlar, el öpmek kânûnumdur. Ve yirmi akçe müderris el öpmek kânûnumdur. Ve küttâbdan nefer olan reîs kâtibleri ve defterhâne kâtibleri, gerek kâtib olukda ve gerek idde el öpmek kânûnum değildir. Ve ehl-i mansîb olan muhasebeci ve yeniçeri kâtibi ve

sipâhîler kâtibi ve rûznâmeci el öpmek kânûnumdur.

Ve bilcümle Dîvan'a uzun yenli kaftan ile gelenler hâce makâmındadırlar.

Ve Cenâb-ı şerifim sefer-i zafer-rehbere müteveccih olsa, yanaşmak vüzerâmın ve kâdîaskerlerimin ve defterdârlarımın kânûnudur. Ma'zûl beyerbeyileri ve beyleri dahi da'vet edersem yanaşmak kânûnumdur.

Ve kendü develerim ve katırlarımdan flhrifu katar vüzerâma ve beşer katar katır defterdârlarımı versünler, zahîrelerin götürmek için.

Ve Cenâb-ı şerifim ile kimesne ta'âm yemek kânûnum degildür. Meğer ki ehl-i iyâlden ola. Ecdâd-ı izâmım vüzerâsiyle yerler imiş. Ben ref etmişümdür.

Ve sefer-i zafer-rehberim vâki“ oldukda rikâb-ı hümâyûnumda solakbaşı ve peykbaşı yürüsun. Ve bir küçük sanduk ile ceyb harçlığı için filori götüreler.

Ve her kimesne ki evlâdîmdan saltanat müyesser ola, karîndaşların nizâm-ı âlem için katl etmek münâsib görülüp, ekser ulemâ dahi tecvîz etmişdir. Anınlâ âmil olalar.

Ve Has Odam oğlanına yılda dört def'a kaftan verilsün. Ve çatmadan takye ve papuç verilsün.

Ve mühr-i şerifim vezîr-i a'zamda dursun. Hazînem mühürlenmek ve açılmak lâzım gelse, defterdârlarım huzûrunda açılsun ve kapansun. Ve hazîneme dâhil ve hâric olan akçe, defterdârlarım emriyle dâhil ve hâric olsun. Sah.

BÂB-I SÂLÎS

AHVÂL-İ CERÂYİM VE EHL-İ MANSIBA TA'YÎN OLUNAN MAHSÛLÂTI VE ELKÂBLARI BEYÂNINDADIR

Evvelâ cerîme kanda, gerek mîrî subaşılığına ve gerek ehl-i tîmar subaşılığına üçbin akçe ola. Ve göz çıkışına binbeş yüz akçe ola. Ve kol ufat çıkışına bin akçe ola. Ve baş yarığına elli akçe ola.

Ve bir kişi bir kişiye fuhş ile söğse, şer'le ta'zîr olunup, kırk akçe cerîme alına. Ve bir kişi bir kişinin haremîne nâzır olsa yirmi akçe cerîme alına.

Ve çavuş ve kâtib tîmarı beyler zincirinden serbesttir, meğer umûr-ı mu'azzama vâki“ ola.

Ve havâss-ı hümâyûnum kurası ve tîmarları, götürü defterdârlarımı mahsûsdur. Anların lâzım olan hall ü akdi anlara müfevvazdır.

Ve bana yarar hâssi, defterdârlarım her kimde bulsalar, gerek vüzerâmda ve gayrıda, ellerinden alup yerine benim hâslarımdan bî-hâsil olanları verecekler.

Ve vüzerâm oniki kerre yüzbin akçe ile olalar, hâss ol mikdar ta'yîn oluna. Ve anlara âyide benim rikâb-ı hümâyûnuma her nereden harâc ve âdet-i aagnâmdan ve pîşkeş gelürse, vüzerâma ve defterdârlarımı dahi hissesi gelsün.

Ve beylerbeyiler dahi on kerre yüzbin, oniki kerre yüzbine dahi varsun. Ekalli sekiz kerre yüzbin ile olsun. Ve defterdârlarına hâss verilürse, altı kerre yüzbin akçe olsun.

Eğer hazîneden sâlyâne verilürse, sâlyâne âlîdir. Yüzelli binden ikiyüz kırk bine dek verilsün. Hazinemden vüzerâma sâlyâne verilürse, ikiyüzkırkbinden üçyüzellibin akçeye varınca verilsün. Sâir vüzerâma yüzyirmibin akçe verilsün.

Ve vezîr-i a'zam tekâ'üd istese, senede yüzellibin akçe verilsün. Ve beylerbeyiler yüzbin akçe ile mütekâ'id olalar. Başdefterdâr doksanbin akçe ile mütekâ'id ola. Ve sâyir mal defterdârları seksenbin akçe ile mütekâ'id olalar. Ve sancak beyleri altmışbin akçe ile mütekâ'id olalar.

Ve kızlarım evlâdından olanlara beylerbeyilik verilmeyüp, ağır sancaklar verilsün.

Ve vüzerâma otluğumdan kifâyet mikdârı otluk verilüb, şehr emîninden kifâyet mikdârı odun bahâ alalar.

Ve defterdârlarımın âyidesi havâss-ı hümâyûnumdan, gerek iltizâm ve gerek emânet verilen hâsslar, kaç yük ise yük başına bin akçe hakk-ı imza alalar. Ve mutlakâ hazîne-i âmireme akçe teslîm olundukda, bin akçede yirmi akçe kesr-i mîzân alalar. Defterdârlara hizmet eden küttâba dahi hakk-ı kitâbet alalar. Ve havâss-ı hümâyûnum a'sârından defterdârlarım me'kûlâtına mu'âvenet edeler.

Ve kudât bir sicilde yedi akçe ve hüccetden otuziki akçe ve sûret-i sicilden oniki akçe ve imzâdan oniki akçe alalar. Ve kismet-i emvâlden binde yirmi akçe ve nikâhdan bikr ise otuziki, seyyibe ise onbeş akçe alalar.

Ve kâdîaskerlerime hazîneden günde beşyüz akçe ve yeniçeri ağasına günde dörtüzelli akçe ve mîr-i aleme yüzseksen akçe ve mîr-ahûra yüzelli akçe ve kapucibaşlarına yüzellişer akçe ve bölüm ağalarına yüzyirmibeşer akçe ve çavuşbaşına altmış akçe ve kapucular kethûdâsına altmış akçe ve cebeci ve topçubaşaına ellişer akçe ulûfe verile.

Böyle Yazılı Cümleye Elkâb

Vezîr-i a'zama; Düstûr-ı ekrem, müşîr-i efham, nîzâmî'l-âlem, nâzîmu menâzîmi'l-ümem, enîsî'd-devleti'l-kâhire, celîsu's-saltanati'z-zâhire, müdebberi umûri'l-cumhûr bi'r-re'yî's-sâyb, mütemmimü mehâmmî'l-enâm bi'1-fikri's-sâkib, müessisü bünyâni'd-devleti ve'1-ikbal, muhassisu erkâni's-saltanati ve'l-iclâl, el-mahfûf bi-sunûf-i avâtifi'l-Meliki'l-A'lâ Vezîr-i A'zam -edâma'llâhu iclâlehû-; Ve sâir vüzerâya bu fıkra eksik yazıla.

Müftî Efendi'ye ve hoca efendiye ve kâdîaskerlere böyle yazılı; A'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhirîn, efdalü'l-fudalâ'i'l-müteverri'in, yenbû'u'l-fadl ve'1-yakîn, vârisü ulûmi'l-enbiyâ ve'1-mürselîn, keşşâfî'l-müşkilâti'd-dîniyye, fettâhi'l-muğlakâti'l-yakîniyye, keşşâfî rumûzi'd-dekâyık, hallâlü müşkilâti'l-hakâyık, şeyhi'l-Îslâm ve'l-müslimîn, müftî enâmi'l-mü'minîn, el-müstağnî ani't-tâvsîf ve't-tebâyîn hocam Mevlânâ Muhammed -edâma'llâhu fezâilehû- ve hizmet-i fetvada olan Mevlânâ Bedreddîn -edâma'llâhu te'âlâ fezâilehû-

Ve defterdârlarına cânib-i dîvândan böyle yazılı; İftihârû'l-ümerâ ve'1-ekâbir, muhtârû'l-

küberâ ve'1-efâhir, müstecmi‘u'l-me‘âlî ve ve'1-mefâhir, zü'1-kadri'l-etemm ve's-sadri'l-ekrem, el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-Meliki'l-Bârî Hızâne-i Âmirem Defterdârı -dâmet-ma‘âlîhi-

Ve cânib-i mâliyeden böyle yazıla; Kudvetü erbâbi'l-izz ve'1-ikbâl, umdetü ashâbi'l-kadr ve'1-iclâl, câmi'u vucûhi'l-emvâl, âmirü'l-hazâyın bi-ahseni'l-a'mâl el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-Meliki'l-A'lâ Hızâne-i Âmirem Defterdârı -dâmet ma‘âlîhi-

Ve beyerbeyilere böyle yazıla; Emîrü'l-ümerâi'l-kirâm, kebîrül-küberâi'l-fihâm, zü'1-kadri ve'1-ihtirâm, sâhibü'l-izz ve'1-ihtisâm, el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-Meliki'l-A'lâ Karaman Beyerbeyisi -dâme ikbâlühû-

Ve sancak beylerine böyle yazıla; Kudvetü'l-ümerâi'l-kirâm, umdetü'l-küberâi'l-fihâm, zü'1-kadri ve'1-ihtirâm, Sancak beyi -dâme izzühû:-

Üzengi ağalarına; iftihârû'l-emâcid ve'l-ekârim, câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-Meliki'd-dâyim -dâme mecdühû-

Ve beşyüz akçe taht kâdîlara böyle yazıla; Akdâ kudâti'l-müslimîn, evlâ vülâti'l-muvahhidîn, ma‘denü'l-fadl ve'1-yakîn, hüccetü'l-Hakk ale'l-halk ecma‘în, vârisü ulûmi'l-enbiyâ ve'l-mürselîn el-muhtass bi-mezîd-i inâyeti'l-Meliki'l-Mu‘în Mevlâna Kâdîsı -zîdet fezâilühû-

Sahn ve dâhil müdderrislerine; İftihârû'l-ulemâ'i'l-muhakkîkîn, muhtâru'l-fudalâi'l-müdakkîkîn, yenbû'u'l-fadl ve'1-yakîn, vârisü ulûmi'l-enbiyâ ve'l-mürselîn, el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-müdderrisîn sahn müdderrislerinden Mevlânâ -zîdet fedâyilühû-

Ve yüzelli akçe kâdîlara böyle yazıla; Kudvetü'l-kudâti'l-İslâm, ma‘denü'l-fazl ve'l-kelâm, mümeyyizü'l-helâl mine'l-harâm Mevlânâ Kâdîsı -zîde fazlühû-.

Anlardan aşağı kâdîlara bir fıkra eksik yazıla.

Ve şehr emînine ve def ter emînine ve reîsü'l-küttâba böyle yazıla; İftihârû'l-e‘âlî ve'1-e‘âzîm, muhtâru'l-ahâlî ve'1-ekârim, el-muhtass bi-mezîd-i inâyeti'l-Meliki'd-Dâim -dâme mecdühû- yazıla.

Ve çavuşlara; Kudvetü'l-emâsil ve'1-akrân çavuş -zîde kadruhû-yazila.

Ve kâtiblere; Kudvetü erbâbi't-tahrîr ve'1-kalem -zîde kadrühû- yazila.

Ve sâhib-i saltanat olup itâ‘ât eden hâkimlere ki celîlü'l-kadr olalar; eğer memleketinde sâhib-i sikke ve hutbe ise, “cenâb-ı emâret-me’âb, uhuvvet-nisâb, rifat iktisâb, izzet-intisâb, melikiyyü'l-fi‘âl, melekiyyü'l-hisâl el-mahfûf bi-sunûfi'l-avâtîfi'l-Meliki'l-Allâm Hâkimi -dâmet ma‘âlîhi-tahiyât-ı sâfiyât ve teslîmât-ı vâfiyât ki mahz-ı inâyet-i pâdişâhîden sâdir olur mütâla'a kılındıktan sonra ma‘lûm ola ki” ve alâmet yazılmayup siz deyü hitâb oluna, aşağısında “bâkî ve's-selâm” yazıla hutbe ve sikke sahibi olmayup lâkin vilâyetinün eben an-ceddin hâkimi ise “Emâret-me’âb, eyâlet-nisâb, el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-Meliki'l-Allâm Hâkimi -dâme ulüvvuhû tevkî‘-i refî‘-i hümâyûn vâsil olacak ma‘lûm ola ki” deyü hitâb olunup aşağısında şair yeri yazıldığı gibi “şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın” deyü yazıla.

Ve oğlum şâh-zâde -edâmellâhu umrahû-ya hüküm yazılmak lâzım gelse böyle yazila; Ferzend-i ercümend-i es'ad ü emced, vâris-i mülk-i Süleymânî, nûr-i hadeka-i Sultanî, tâc-ı rü'ûsi's-selâtîn, sâhibü'l-izz ve't-temkîn, mahz-ı lutfî'llâhi'l-ekrem oğlum Sultan Cem -edâma'llâhu bekâhu- yazila.

Ve molla-zâdelere ve paşa-zâdelere; Kudvetü'l-mehâdîmi'l-kirâm, umdetü'l-mefâhîmi'l-izâm ve'1-fihâm yazila.

Ve sultânlardan olan havâtîn-i muhteremeden birisine hüküm yazılmak lâzım gelse; İffet-penâh-ı sütret ve izzet-câh-i devlet, dürretüdürçi's-selâtîn, izzetü burci'l-havâkîn, el-afîfetü, er-rafi'atü, el-masûnetü, el-mükerremetü ve's-şerîfetü, el-azîzetü, el-muhteremetü, el-mu'azzamatü, seyyidü'l-havâtîn, a'zamu benât'is-selâtîn kızım Sultan yâhûd oğlum Sultân kızı-dâmet ismetü-hâ- deyü yazila.

Temmeti'l-Kânûnü'l-Osmâniye.

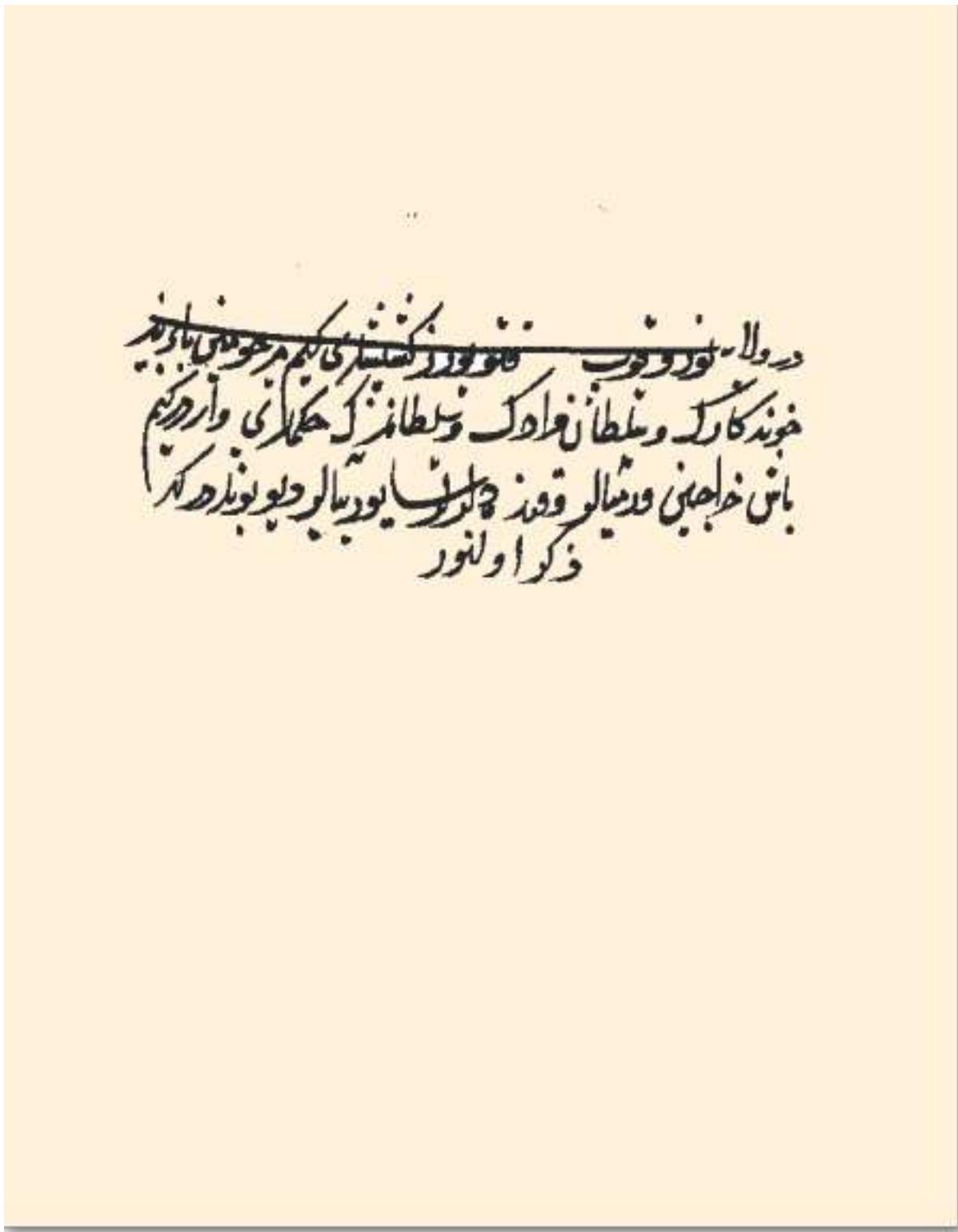

و دوپل کیم و زنگر کوچیز نور حصارا له در حادیه غی
 در بندی بکلار خاچین و قیون عاو تندن و سبیجین
 و سایر عوارض اذان معااف و متم اف للار جبو
 اللر زده مرحوم خنده کار بیاه وار

BOA, TT.d, 3/58

Demirhisar Derbend Kanunu

Der Rupel kim derbend köyündür. Temürhisâr ile Bedrenc arasındaki derbendi beklerler. Harâcdan ve koyun âdetinden ve ispençden ve sâyir avârizâtдан mu'âf ve müsellem olalar deyü Merhum Hüdâvendigâr berâti vardır.

BOA, TT.d, 3/153

Nevrokob Kotoborzları Kanunu

Der-Vilâyet-i Nevrokob. Kotoborz keşîşleri kim merhûmeyn Bâyezid Hûdâvendigâr'ın ve Sultan Murâd'ın ve Sultânımızın hükümleri vardır kim, baş haracın vermeyeler. Ve kande dilerlerse yürüyeler deyü bunlardır ki zikrolunur.

آد در نفس هر سروز خلیج و سایر قاعق و فاعده کان
 وزیبار دیو الارمه مرحومی خونه کارلوچن سلطان
 ولطامزدن غرضه حکم صابوئی بار
 پزیر در که ذکر اولنخوار

BOA, TT.d, 3/173

Siroz Âzâdegânı Kanûnu.

Âzâdegân-Der Nefs-i Şehr-i Siroz Hârâc ve sâyir kânûn ve kâ‘ide vermeyeler deyü ellerinde merhûmeyn Hüdâvendigârlardan –*Tâba’llâhu serâhümâ*- ve Sultânımızdan -*Azze nasruhû*- hükm-i hümâyûnları var. Bunlardır ki zikrolunur.

نف فلقاءه دن مسلمان زنگول قصيي لار بود رک باخانه بولك
 دو خلاي ليخون مو دوئن دور راچي صوباباش خاص سله
 شهد باز خاوه ورو كاتار لقا مسوباباش خورى سليمان بخ شهد
 رضي او ملد و عن (جلدن عنبه علساي ععن او لنه مرخ
 امر او لنور) (كم كور عس او لنه

BOA, TT.d, 4/628

Kalkandelen Kanunu.

Nefs-i Kalkandelen Müslümanlar'ının kaziyyeleri budur ki, bağlarının dönümleri için her dönümde dörder akçeye subası rızasıyle şimdiye denlü verügelmıştır. Amma subaşları Süleyman Bey şimdî râzi olmadığı ecilden atebe-i ulyâya arz oluna, her nice emr olunursa ana göre amel oluna.

مسون پوله شهرو بعضی خاولر سو اشی بیونه باخ دیکس غیری
 دکر لار ابیل ده عذر سو ما بیند او ز بولنی ارسن
 اول لعلمه فانون باز شاه او ز حکم او ندیم
 سو ما بیند رعینلاری خفوی بده باخ دیکه لر آر
 دکر لرس اکه غنیروی لر

BOA, TT.d, 4/631

Üsküb Menopolye Kanunu.

Menopolye şehr, ba'zı kâfirler subası yerine bağ dikmeyip gayri yere dikerler imiş. Ma'a hâzâ subasının vâfir yerleri varmış. Ol ecilden Kânûn-ı Pâdişâh üzre hükmolundu ki, subasının ra'iyyetleri gayri yerde bağ dikmeyeler. Eğer dikerlerse iki öşr vereler.

حاج دنده ایه دلایت بروکت و نوبلری بوده رله د که او نسونه فکور ایه ایس کوتا د یکمین تحریر
روولانه کونره بریلیت زووه زوه بردفلوری و برقوزیلوبو قیوه یا هفوبهایس ایه ایما
اینه و بر قیچی یا هفوبهایه ایه بسته لایه ویرلد و هر لایل لایه و هجخ ایکدیجی یا هفوبهایه ایس رهمن
ریجه والان زوه برد که یا هفوبهایه بیوز رایه ویرلد و بونابهه غیری سفره ولهاق
برزووه زاده سلاهیل بردانکه بکی چفار سفیله است بیو و کدا دلزندرلور لولند فدرش
صلکچ ساید عوله رضانده معاف و ملم بوده رله

BOA, TT.d, 5/17

Hersek Eflâkleri ve Derbendcileri Kanûnu.

Cemâ‘at-i Eflâkân-ı Vilâyet-i Hersek kânûnları budur ki; zikrolunur:

Hıdır-İlyas günü dimekle ma'rûf olan günde, her yılda evden eve bir Flori bir kızılı koyun yâhud bahâsı on iki akçe ve bir koç yahud bahâsı on beş akçe verirler.

Ve her elli evden iki koç yâhud bahâsı altmış akçe ve elli eve bir çerge yâhud bahâsı yüz akçe verirler.

Ve bunlardan gayrı sefer olıçak her on evden silâhiyla bir eşkünci çıkar. Sefere bile eşer. Bu zikrolanlar edâ olundukdan sonra sâyir avârızâtдан muâf ve müsellemeldür.

بـ ذـكـرـ اـولـانـيـ بـمـاـتـكـ رـتـبـتـاـنـيـ بـيرـدـهـ اـربـ بـمـاـيـدـنـهـ اـقـسـىـ طـلـعـاـرـلـانـيـ بـسـيـزـ بـرـ وـكـوـكـيـلـانـدـلـرـ
 مـلـزـمـ رـوـنـرـسـكـ بـرـ دـهـنـرـ بـلـطـمـوـبـ مـلـاـنـهـرـكـ وـلـاـنـرـلـرـكـ مـاـلـرـنـوـجـاـكـرـ دـونـظـلـرـيـ مـيـجـ دـهـنـرـ
 زـيـاهـ زـادـنـيـاـ خـارـجـدـيـ وـ دـكـزـدـقـيـ نـقـدـرـ دـلـفـيـ لـهـ مـكـقـدـرـلـرـكـ كـنـدـلـرـبـ مـلـرـلـرـ بـلـرـلـلـاـكـيـهـ دـلـقـنـ
 وـبـرـلـرـ بـرـ فـرـمـوـبـهـ قـوـلـهـ اـولـمـنـهـ دـقـنـهـ شـقـنـ اـولـنـهـنـ وـبـرـكـرـلـيـ فـرـمـعـهـ وـقـوـتـهـ تـوـصـلـاـهـ دـهـنـدـ
 صـبـنـنـ تـامـ كـتـتـ لـرـبـيـوـهـ لـلـدـرـرـ كـهـرـ وـكـرـلـكـيـتـ مـوـبـهـ وـرـبـنـرـهـ بـلـكـلـبـوـبـكـيـنـ زـيـاهـ اـولـلـيـاـ اـرـنـوـرـهـ
 لـلـلـوـرـيـ اـسـتـرـبـ بـلـجـيـهـ مـاـسـوـقـهـ اـلـعـنـهـ اـكـلـتـ بـرـلـرـ بـلـلـرـلـجـيـهـ اـهـرـزـ خـرـىـ
 نـقـدـرـلـكـمـ جـمـعـ (ـلـلـوـرـ)ـ لـقـلـلـقـيـهـ عـاـلـقـنـ وـرـبـنـ فـرـاجـزـنـ وـلـبـيـهـ وـهـ دـسـاـيـرـلـهـارـضـ
 دـبـيـانـدـهـ مـعـانـ وـمـنـهـ اـولـلـاـلـرـ

BOA, TT.d, 5/83

Hersek Eflâkleri ve Derbendcileri Kanunu

Bu zikrolan cemâ'atün oturdukları yer derbend olub gâyetde ihtiyâtu olduğu sebebeden, bu mezkûr kâfirler mültezim olurlar ki: Bu derbendi bekleyüb Müslümânlar'ın ve kâfirlerün mallarına ve canlarına ve nefislerine hiçbir vecihle ziyân olmaya. Ve hâricden ve denizden ne kadar dahi adam getürürlerse, kendüleriyle bile oturub Eflâkiye Âdetin vereler. Bu mûcebce kavl olunub deftere sebt olundu. Ve mezkûr kâfirlerden Dekote ve Müslüman voynuk Hüseyin nâm kimesneler büyük oldular ki, bu zikrolan mûcebce derbendi bekleyüb kimesneye ziyân olmaya. Azgurd adlu yerde oturub Cemerne ile Sutiska aralığında olan yerleri beklerler. Ve bunlardan gayrı ne kadar adam cem' olursa, Eflâkiye âdetin verüb harâcdan ve ispençden ve sâyir avâriz-i divanîden mu'âf ve müsellem olalar.

ناصر ملی

من کور سیان ملار، اصلت ققدار او نه پامی لوز لا شکن
 ملم اینه سناف بکر ایز دو غنی دخنف صک بکل بکه لهه حام آفه
 صفتاری لو غنف خانه لو غنی علیغا ز بروه لیش دغه قید
 لته الام سنت آکسوكاری پلا شا منزعن ضع لعر بل عام لوون
 او نه بر روبه کرم طرز مسلم ذولیه مریار عاکر سضور پلارن
 لیح لو و سم لیح بکار او غالی عالی و مصطفیه در حا. معاللهه کم
 ما یونه ور لیش اتالر، بکر بکر بکدیه کب بچانیز
 و سایر رسوم لونه مذکور بکر بکه بکه بکه بکه بکه بکه
 سکور طاغی مصرف لولوب مریار دغه مطهور لولانه
 او نه بر روبه کرم طرز سلیمانی لارنی لارنی لارنی لارنی
 سبب بنند در یکه ذکر لولوز

BOA, TT.d, 14/398

Milli Nâhiyesi Kanunnamesi

Nâhiye-i Mili

Mezkûr Mili müslemleri asilda kırkdır. On sipâhî, otuz eşkinci, müsellemimiş. Sinan Bey yazduğu defterden sonra Beylerbeyi Ahmed *dâme ikbâlühû* hazretleri Oğuzhan oğlu Ali Han'ı ber-vech eylemiş, deftere kayd itmiş. El-hâletü hâzihî eksikleri pâdişâhimiz *azze nasruhû* emriyle tamâm olup on bir vech yirmi dokuz müsellem oldu. Her yıl asâkir-i mansûreye mülâzemet ideler.

Ve hem Uc bey oğlu Ali'ye ve Mustafa'ya Dergâh-ı mu'allâdan hükm-i hümâyûn virilmiş. Ataları uc bey tasarruf idegeldiği gibi cürm ü cinayetlerine ve sâyir rüsûmlarına mezkûr uc bey tasarruf idegeldiyse mezkûr dahi mutasarrif olup, her yıl defterde mastûr olan on bir ber-vech yirmi dokuz müsellemi mülâzemet itdüreler deyü Defter-i Köhne'de mukayyed bunlardır ki zikr olunur.

Eflâk Kanunnamesi.

Kanûn-ı Eflâkân

Kâfirlerün bujiklerinde her evden alınan birer Filori için kırk beşer akçe ve birer koç için on beşer akçe ve elli filori verürler ki, bir katon'dur. Her katondan alınan bir çerge ve iki koç ve iki tekerlek peynir ve iki ip ve üç yular için evden eve üç akçe ki, bu zikrolan rüsüm ki her evden altmış üç akçe olur, bujikde cem' olur.

Ve bundan gayri ilk yaz Hıdır-İlyas
günü dedikleri eyyâmda her Filori verür
evden bir kuzlu koyun için yiğirmişer
akçe ki, cümlesi seksen üç akçe olur.
Hâliyâ hâs oldu, beylik için zabt olunur.

Ve cărmă cinayet ki, her filori
verür on beş akçeye konulmuştur.
Sancak bevine ta'vîn olmustur.

Sancakbeyi olanlara her elli filorin
bir komornic ya'nî hizmetkâr ve beş
Filorin bir voynuk verürler. Bir ay
kulluk eder.

Ve tuzci aralarına girmeye. Ve katran ve çira ve tahta getürmezler. Ve hisar beklemeyeler. Ve Sancakbeyi evin yapmayalar. Ve otluk biçmeyeler. Ve Eflâk köylerinde Sancakbeyi evi yapılmaya. Ve gerdek ve koyun resmin vermeyeler. Ve odun getürmeyecekler.

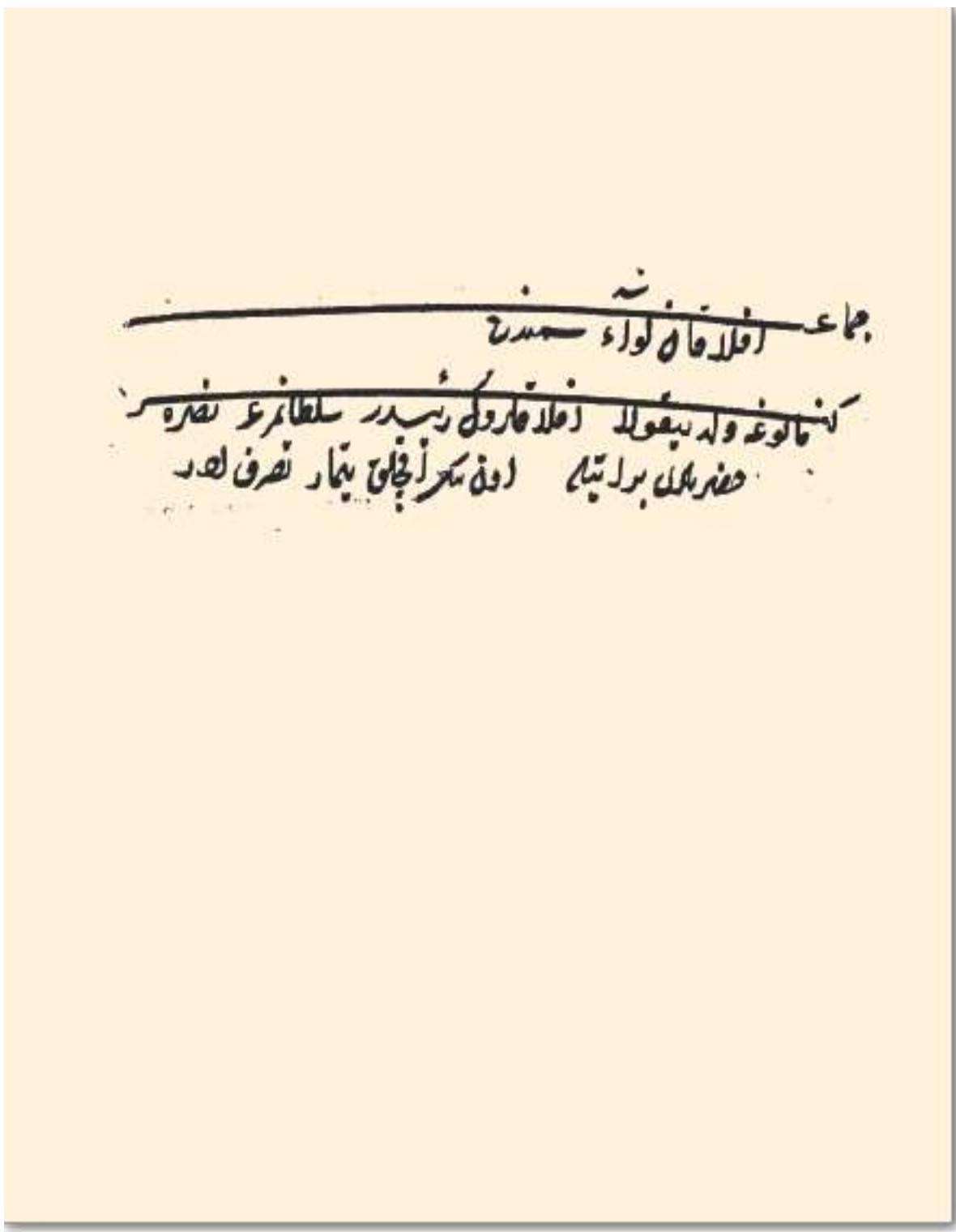
Ve piremikürlerün günâhsuz
piremikürlüğü alınmaya.

Ve zaruk olmaya, ya'nî şart
konulmaya.

Ve kâdî önüne gelmeyince kînlık alınmaya. Ve yağlılıkda olan nesne sorulmaya.

راغمه قانوونه
کاوزوکه بوز بکلنه مرلجه لئانه برد فلوری ایکجه فرجه بیژله
وبر قبیه ایکجه لعنه بیژله و زله فلوری و پورلوکه بعاقنه در
در قاتنه هله لئانه برقکه دلکه قوح و رکه کندکه سیر و که ایسیه باهه بولار
ریکنه لعنه لده بجه بجه کر یقکر لولنه رسنه که مرلجه سیزه هله
رولو، بوز بکلنه لولد و نینه غیری ریکه باز فقره لایس کونه و مکارک
لپامه مرفلور پیشی لدجه بر قوز بیلوقیه بجه باز فسر لجه دجلاب
سکن ایجه ایه اوچور خانا هائی ولدک بکلک اکھنیه لو سور
وجم خدا که مرفلوری و زید لو منه ایجه و مسند سخا که دعشه لمه
وصخیا کل لولنه مر لاله فلور بجه بر قوه بجه عینه همار و بیل فلور بجه
بر دیونه در پورکه برا آیه و لولنه ایمکه و کله که دقیه رسکه و روز
وطوز بع لولنه که بجهه و لولنه بع دو و تکه لهد فلز و هصار بکلماه
وسی ایل لوبن پامیا ار ولو بیچیر ولو لطفه کولهنا خجاق اک
لوبه باهله و لعنه کتم عیاز و کهور روله لاسعنه کهور بدل کمیه
وز لعنه لعلیا بعنی سر لطفه رفاض کوکه کلک بجه شنج لئنه
با غلقد لولنه مهور بجه

BOA, TT.d, 16/10

BOA, TT.d, 16/11

Semendire Eflâkları Kanunu

Cemâ‘ât-ı Eflâkân-ı Livâ-i Semendire;

Kinez Maloğa veled-i Nikola, Eflâklerün reâsidir. Sultanımız -Azze Nasruhû-Hazretlerinin berâtiyle on bin akçelik tımar tasarruf eder.

مَعَا فِي إِرْقَانِهِ لِعَلَّقَةِ
وَكُولُولَةِ افْلَاقِ كِبِيرِ سَطَانِي وَرِلَوبِ اِزِورِنِي وَسِرِيرِنِي وَهَوَالِ
تَعْرِيَةِ مَذْعَعِ رَيْدِ كَارِبِيرِ لِعَلَّقَهِ سَرِسَنَهِ صَاعَافَ اِسَدِهِ قَنْوَهِ
أَفْلَاقَارِهِ

BOA, TT.d, 16/ 287

Eflak Muafiyet Kanunu

Mu‘âfât ez Kânûn-ı Eflâkiye;

Zikrolan Eflâklere hükm-i Sultanî verilüb İzvornik ve havale kalelerine hizmet etdikleriycün eflâk rüsûmündan mu‘âf etdim deyü Eflâkler'dir.

افلاقا و بارک و ناهن سمندر بخانی بلد نم نیان
 لولافت فلوریس فیع و قوزلو قوزل بیلی س و سایر رسم
 و بار موسی عجیع تکلیدر خاصه صد لوند کار طرف رفع نموده

BOA, TT.d, 16/289

Eflâk Kanunu

Eflâkân-ı diğer ki, bunlardan Semendire Sancağı beyine nesne ta'yîn olmamışdır. Filorisi, koç ve kuzulu koyun akçesi ve sâir rûsûm ve bâd-ı hevâsı cemî beylikdir. Hâssa Hüdâvendigâr -Azze nasruhû-nundur.

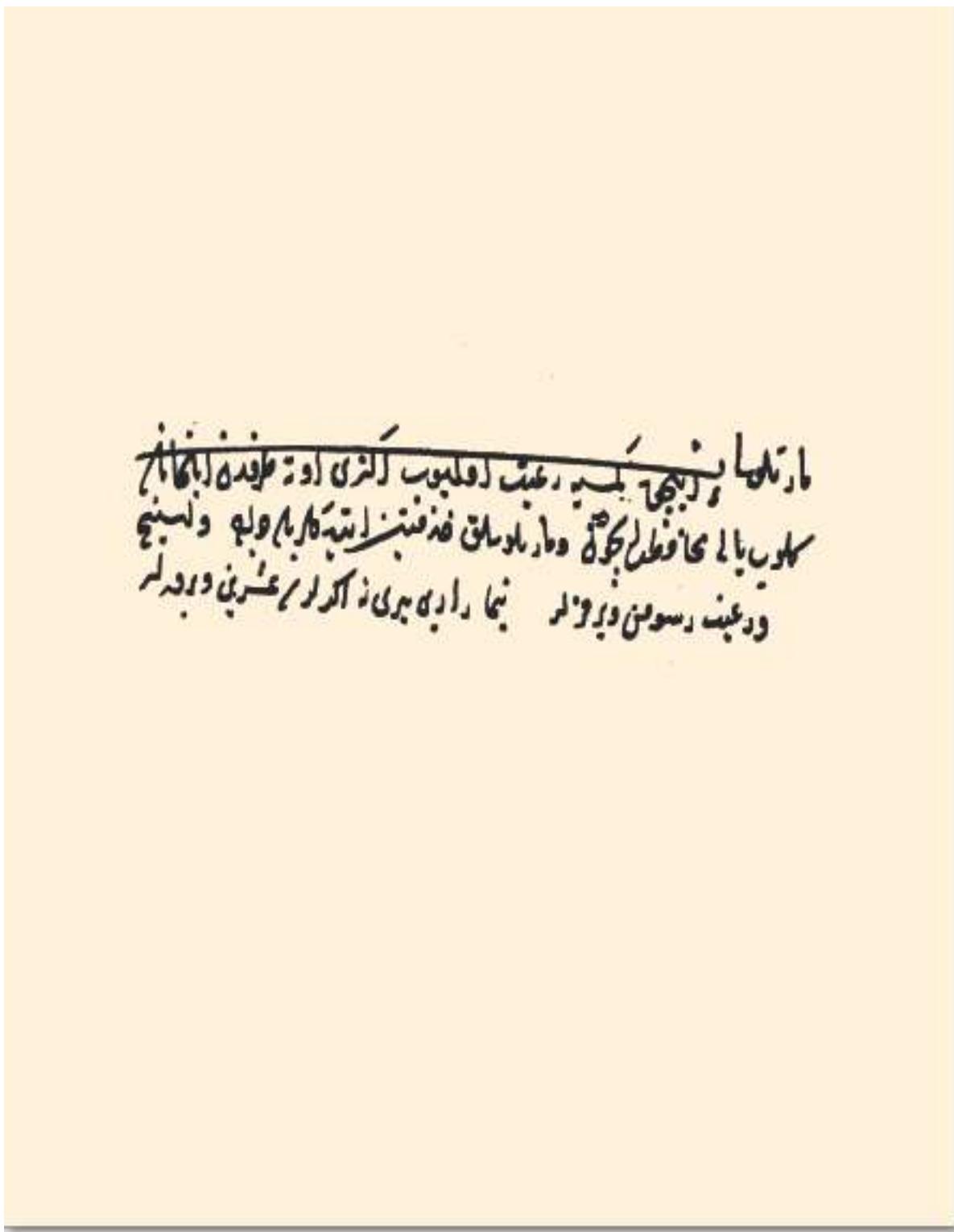

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَمَا يُبَلِّغُهُ مِنْ عَذَابٍ
 وَبِأَعْنَاتِ نَفْسٍ هُنَّا وَطَالِبَا هُنَّا حُورٌ لَّهُ تُوْبَةٌ فَوْلَادُنِيْعِيْمَهُ
 وَرَسْمٌ مَّاهِيْ كَهْ بَالِقُ لَوْلَنُو بَسْمَهُنَّهُ بِدِصَانِلَفْ كَلْمَوْكَ وَفَسْقَيْنِيْمَهُ
 هَرَكَسِهِنِيْ بِرْ عَالَهُ طَهْرُهُنِيْنِ التَّوْبَ فَإِيْهُلَمَنِيْ لَوْلَنَهُ كَنْبَهُ لَوْلَنَقُورَهُ
 سَخَاقَيْكَنِيْ وَسَجَرَهُصَهُ وَبَلَزَلَهُهُنِيْ لَهَرَهُ كَلْمَنَهُهُ خَوْلَوْرِهِنِيْ
 طَوَارِكَلَسِهِهِ وَكَتَسِهِهِ لَنَنَهُ لَلَّنَانِ رَسُومَهُ كَرْفَطَهُ طَوَلَهُنِيْ
 بِرْ فَلَوْرَهُ وَبِرْ فَوْبِيْهُ غَزَوْنِيْ بِرْ طَلَوْرَهُ الْنَّوْرَ جَلَاسَهُنِيْ

BOA, TT.d, 16/308

Semendire Gümruk Kanunu

An kışt-ı bâc-ı bâzar ve resm-i fuçı ve Menapolye ma‘a öşr-i gallât ve bâğât-ı nefş-i Semendire ve dalyân-ı Sork-Tuna koyulduğu yerde. Ve resm-i mâhî ki, balık avlanıp Semendire’ye satılmağa geldiği vakit her gemiden bir âdet varmış alınup Kapudan olan kimesneyle üleştürülürmüş Sancakbeyine düşecek hisse. Ve Belgrad’dan eyle ilkinde su yüzünden davar gelse ve gitse, andan alınan rüsûm ki, bir kantar davardan bir Filori ve bir fuçı hamrdan bir Filori alınır.

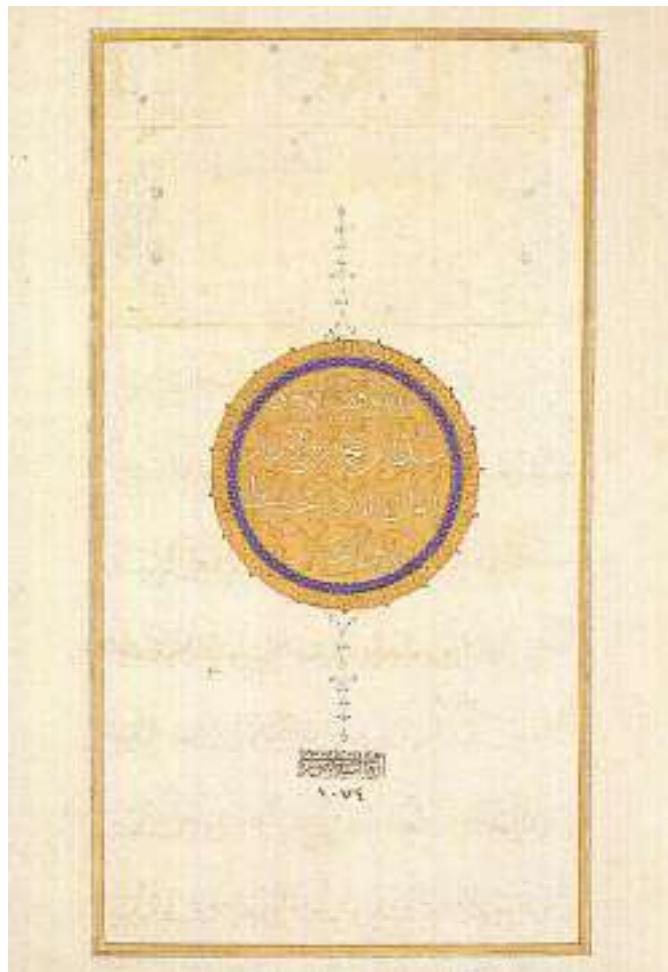

BOA, TT.d, 16/695

Martolos Kanunu

Martolosân-ı Bırancık, kimseye ra‘iyet olmayup ekseri öte tarafından intihâbla gelüp yalı muhâfaza için ve martolosluk hizmetin ettileriyle harâc ve ispenç ve ra‘iyet rüsûmunu vermezler, Timar eri yeri ne ekerlerse öşrin verürler.. Bunların cûrm ü cinayeti Sancak beginindir.

VAKFIYELER

Türk İslam Eserleri Müzesi E 2182
(Ayasofya Vakfiyesi'nin Baş Kısı)

اوي يجي حسالك اذنه وقد ارك المهرم واستوجه للشان وعليه نية
 الله ولا لاكم والكتاب لمعين خاليفها لا يخفى عنهم العذر لا ينفع
 يضرور فعن ذلك يبع لا يسمع فاما انه على الذين كل الله انهم يسمع
 عليهم يذكر للغرض في الاوقاف على طلاق الاخوات بالغيرة والاذلال
 والغيرة والاطلاق بعد المرت وبركته امهات الفروضاته والاخوات
 ومن كان عبده وذكر او صرته وصولاً لفهم القوامين بمنى اسود وغور
 الالهات العلية وعرايا الفتن شبا او امر مرسلا سفر حاده كتاب اسد
 سند اسود واسفلها حجر اسود وشوكه فنار وفنجان المسار
 خرب حربه وحال الحسنات بعض العطيله بناء قبلها بعض من القبور والقبور

محمد ويسير الصبر والصبر وعذاب ومحابي ما فانزل العبد اذ قال
 العنكبوت لا يسمع الطالبين معك زندق ولا يعلم طرس الدار وجزء
 كل فنز كسب لا طلاق اذ يسمع المخادع حرا اذ افق عذاب ذلك
 على الله الجني الدهم وعلق حدا اذ اعيه وطوار وصل المحبة فار الله
 لا يضع احمر لحسن لا وفا حكم الاما الموضع اعلاه حفاظ ايجان
 بوضاعه فار المحبه لا ادري سجن الموقف على ابيه المغير وحده المفتر
 على الفاجر المجرم وحرب صفائعه ومرتبه وشان حكم الخازن والاما
 والنه العذر على ايجان حكم سكك في شان ذلك وذاي
 خرب حربه الحجا النجفه في

**Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya Vakfiyesi
(Arapça)**

1462/1463

Bismillahirrahmanirrahîm

Allah'ın en yüce ismiyle başlanır ve onun âlî zikriyle başarıya ulaşılır.

Hamd Ol Allah'a olsun ki; insan nev'inden bir kısım fertleri irâde- i ilâhiyyesiyle adâlet ve ihsân yolunda gitmeye tam olarak muvaffak eylemiş; cenneti, ilimler ve hayırlı amellerle nefşini tezkiye edip kemale erdirerek ona tevelli eden âbid kullarına layık bir vâkî eylemiştir. Onun nimetleri, tahdit ile ihata etmekten yüce ve saymakla hasr etmekten âlidir. "O öyle bir ilâhdır ki, kollar ümitlerini kesmişken feyzini (yağmuru) indirir ve rahmetini her tarafa neşreder; kollarının velisi (sahibi) [2] ve en çok hamde layık olan Hamîd'dir (Şûrà, 42/28)". O, kendisine sadaka-i cariye ile yaklaşmak isteyenlere ecir ve mükafatını tam olarak vermiş ve onlara kapıları kendilerine tamamen açık olarak altlarından nehirler akan Adn cennetlerini hazırlanmıştır (Sad, 38/50)".

O Allah'a ni'metlerine karşılık gelebilecek şekilde bir hamd ile hamd etmek ve bize ettiği keremine denk olabilecek bir şükürle şükretmek istiyoruz. Bunu yaparken de hakkıyla O'na hamd edebilmekten ve şükrynün hakkını yerine getirebilmekten aciz olduğumuzu itiraf ediyor ve Arap ve Acem'in seyyidi olan Hz. Peygamber'in söyledişi şu kelâmi söylemekle yetiniyoruz: Ey Allahımız! Seni bütün kusur ve eksikliklerden tesbih ve tenzih ediyoruz. Seni şanına layık bir ma'rifetle tanıymadık. Ey Allahımız! Seni bütün kusur ve eksikliklerden tesbih ve tenzih ediyoruz. Sana nimetlerine karşılık gelecek şekilde hakkıyla şükür edemedik.

Salât ve selam, Allah'ın kendisinin kendi nusreti ve mü'minlerle teyid eylediği; mü'minlere Allah'ın ayetlerini okuyan, daha evvel açık bir dalâlette olsalar bile onlara Kitab-ı İlâhî olan Kur'an'ı ve hikmeti öğretten; nebi ve resullerin seyyidi olan; Allah'ın "Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdim (Enbiya, 21/107)" iltifatına mazhar olan ümmi peygambere olsun. O'nun maddi ve manevî kirlerden uzak ve yüce kalan, Allah'ın kendilerinden maddi ve manevî kirleri giderdiği ve onları manen ve maddeten tathir ettiği zeki ve zarif âline de olsun. Ayrıca, O'nun hayırlı ve büyük olan sahabelerine, iyi ve kerîm olan etbâ'ına da olsun.

Besmele, hamdele ve salveleden sonra; her iz'an ve akıl sahibi olanlar ile edeb ve irfan sahibi bulunan insanlara vâzih ve âşikârdır ki, şer'-i sahîh (doğru din) ve dürüst akıl göstermektedir ki, insanın ebedî saâdeti ve nefsin sermedi siyâdeti, kendisi için doğru ve hayırlı olanı bilmesi ve onunla amel etmesidir. Aynı şekilde iz'an ve idrâki bütün akillara gerekli olan şer'-i şerîfde burhân (şer'i delil) ile sâbittir ki, sadaka-i cariye, en güzel hayrattandır ve özellikle de şer'i işlerde, hakiki ilimler ile kudsî ma'rifetlerin tahsilinde kendisinden yararlanılan sadakalar, en güzel olanlardır.

Bütün bu şerh ve ta'yin eylediğim şeyler, tesbit edilen şekilde ve vakfiyede yazılı haliyle vakîf olmuştur; şartları değiştirilemez; kanunları taşıyır edilemez; asılları maksatları dışında bir başka hale çevrilemez; tesbit edilen kuralları ve kaideleri eksiltilemez; vakfa herhangi bir şekilde müdahale Allah'ın diğer haramları gibi haramdır; Levh'i, Kalem'i, Arş'i, Kürsi'yi, gökleri ve yeri koruyan Allah'ın hifzi ve inayetiyle mahfuzdur; üzerinden süre geçtikte bu vakfı tekit edecktir; zaman yenilendikçe vakfı daha da yerlestirecektir.

Allah'ın yarattıklarından Allah'a ve O'nun rü'yetine iman eden, Ahirete ve onun heybetine inanan hiçbir kimse için, sultan olsun melik olsun vezir olsun bey olsun, şevket ve kudret sahibi biri olsun hâkim veya mütegallib (zâlim ve diktatör) olsun, özellikle zâlim ve diktatör idareciler tarafından tayin olunan, fâsid bir tahakküm ve bâtil bir nezâret ile vakıflara nâzır ve mütevelli olanlar olsun ve kısaca insanlardan hiçbir kimse için, bu vakıfları eksiltmek, bozmak, değiştirmek, tağyir ve tebdil eylemek, vakfı ihmâl edip kendi haline bırakmak ve fonksiyonlarını ortadan kaldırmak, asla helal değildir.

Kim ki, bozuk teviller, hurafe ve dedikodudan öteye geçmeyen bâtil gerekçelerle, bu vakfin şartlarından birini değiştirirse veya kanun ve kurallarından birini tağyir ederse; vakfin tebdili ve iptali için gayret gösterirse; vakfin ortadan kalkmasına veya maksadından ve gayesinden başka bir gayeye çevrilmesine kast ederse, vakfin temel hayır müesseselerinden birinin yerine başka bir kurum ikame eylemek (temel müesseselerden birinden taviz vermek) ve vakfin bölümlerinden birine itiraz etmek dilerse veya bu manada yapılacak değişiklik veya itirazlara yardımçı olur yahut yol gösterirse; veya şer'i şerife aykırı olarak vakıfda tasarruf etmeye azm eylerse, mesela şeri'ata ve vakfiyeye aykırı ferman, berat, tomar veya talik yazarsa veya tevliyet hakkı resmi yahut takrir hakkı resmi ve benzeri bir şey taleb ederse, kısaca bâtil tasarruflardan birini işler yahut bu tür tasarrufları tamamen geçersiz olan yazılı kayıtlara ve defterlere kaydeder ve bu tür haksız işlemlerini yalanlar yumağı olan hesaplarına ilhak ederse, açıkça büyük bir haramı işlemiş olur, günahı gerektiren bir fiili irtikâb eylemiş olur. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların la'neti üzerlerine olsun. "Ebeddiyyen Cehennemde kalsınlar, onların azapları asla hafifletilmesin ve onlara ebediyyen merhamet olunmasın. Kim bunları duyup gördükten sonra değiştirirse vebali ve günahı bunu değiştirenlerin üzerine olsun. Hiç şüphe yok ki, Allah her şeyi iştir ve herşeyi bilir."

Haksız bir şekilde bu vakıflara tağyir, ibdâl, tahrif ve ibtal şeklinde müdahale ve tecavüz eyleyen insan, ölümle karşılaştığı anı, sekerât-ı mevti, kabri müşahede ettiğini ve onun karanlığını, tabutu ve onun içindeki yalnızlık ve vahşeti, Münker melegini ve heybetini, Nekir melegini ve onun dehşetli darbelerini, Münker ile Nekir'in sorgulamalarındaki dehşeti, bütün insanların Âlemlerin Rabbi'nin huzuruna çıktıkları günde Allah'ın huzuruna çıkacağını, o gün hiçbir nefsin bir diğer nefis için hiçbir şeye mâlik olamayacağını ve o gün her şeyin dizgininin Allah'a ait bulunacağını hatırlasın.

Kim, Allah'ın Kitabı'na ve Resûlullah'ın Sünneti'ne muhâlefet ederse, Allah ve Resulü'nün haram kıldığını helalleştirmeye çalışırsa, Müslüman kardeşinin vakıflarını bozmaya, hayırlarını tahrîb etmeye ve hasenâtını iptal eylemeye gayret gösterirse ve mü'minin hayır müesseselerini fonksiyonsuz hale getirmeye taarruz ederse, artık Allah'ın gazabı ile dönmüş olur; son durağı ve oturacağı Cehennem'dir; Cehennem ne kötü bir varılacak yerdir; Allah onun hesaba çekicisi, azabın en azgın olanlarıyla azaplandırıcısı ve ikabın kanunlarıyla cezasını vericisidir. "O gün zâlimlere ileri sürecekleri mazeretleri fayda vermeyecektir; onlar için sadece la'net vardır; onların varacıkları cehennem ne kötü bir menzildir." "O gün her nefis kazandığı günahlar sebebiyle rezil ü rüsvay olacaktır; o gün zulüm yoktur; şüphesiz Allah hesabı çok hızlı yapandır."

Bütün bunlardan sonra, vakfin ecr ü mükâfatı Hayy ve Kerim olan Allah'a, O'nun rahmetine, herkesi kucaklayan ihsanına, nimetine ve büyük fazlına aittir. Hiç şüphe yoktur ki, Allah güzel amel işleyenlerin ücretlerini zayıf kılmaz.

Bu vakfiyeyenin üst kısmında imzası bulunan Hâkim verdiği kararların geçerli olduğu ve verdiği tasdik ve bozma kararlarının meşru kabul edildiği bir durumda, kendi yargı yetkisi sınırları içinde, bu vakfin belirlenen şekilde sahîh ve geçerli olduğuna; vakfiyede zikredilen şartların açıklanan kanunlar mûcebince geçerli ve meşru kabul edildiğine; vakfiyedeki sıfat ve vasıfların dinen gerekliliğine; vâkîfin isbat ve nefy ettiğlerinin bağlayıcı olduğuna, kesin bir karar ile karar verdi; herkesi bağlayacağına ve vakfin lazım hale geldiğine hükmetti; verilen karar üzerine mes'uliyetlerini müdirek olarak âdil şahitleri şahit gösterdi.

Bu şer'i hüccetin yazılmasıde..... vuku buldu.*

* Vakfiyeyen baş ve son sayfalarına ait olan tercüme metni, Ahmed Akgündüz v.d; Kiliseden Müzeye Ayasofya Camii, İstanbul 2006, s.138-142'den alınmıştır.

Ebul Faruk ÖNAL v.d.
Ayasofya ve İstanbul

**Mevlevî Necmüddin oğlu Ali'nin Suriye'de bulunan Ma'arratü'n-Nu'mân şehrindeki vakıfları.
(Arapça)**

20 Haziran 1453

Merhûm Mevlevî Necmüddin oğlu Ali aslen yirmi dört fidân arâzîde müşâ‘ olarak mevcûd on iki büyük fidân Hama'da Ma'arratü'n-Nu'mân nâm mahallde kâ'in arâzîye güneyi Hama şehri kuzeyi Medîne-i Ma'arratü'n-Nu'mân nâm karyenin arâzîsi doğu el-Büreyc ve Teblise[Teblise?] arâzîsi kuzeyi Sığata ve'l-Cerâde ve batıda Handûteyn? ve Beyneyn? köyü arâzîsi el-Ma'arra şehrinin çarşusu denilen otuz üç dükkânı vakf eylemişdir. Tevliyeti kendüsüne ve kendüsünden sonra vakfda hissedâr olanlar içinde en büyük vârislerine.

Vakfin îrâdî ise evvelâ vâkîfa, ondan sonra evlâdına ve evlâd-1 evlâdına ve evlâd-1 evlâd-1 evlâdına batnen ba'de batnin ve neslin inkirâzında zevcesi Latife bint-i el-Hâcc Sa'düddîn'e.

Bir vakf üç seneden fazla îcâr edilemeyecek ve bâkisi du'a.

Fî 12 Cemâziye'l-âhir sene 857.

BOA, EV. VKF, 19/1

**İshak veled-i Seyyid Mehmed el-Buhârî'nin Bursa ve çevresindeki vakıflarına ait vakfiye.
(Arapça)**

18 Ocak 1470

İnsanoğlu ölürlük ancak geride bıraktığı bazı hayırları yaşadığı müddetçe vakfin vâkifinin da amel defteri kapanmayacaktır. İşte böyle hayırlı bir niyetle yola çıkan İshak veled-i Seyyid Mehmed el-Buhârî'de; İnegöl'e bağlı Hüseyin Hisarı köyünde, Yarhisar'a bağlı Ekincili köyünde, Kocaeli'ne bağlı Nurben köyünde, Bursa'ya bağlı Başkil köyünde, Mihaliç kazasına bağlı Karaboncuk köyünde, Bursa'nın Sırma köyünde, Donuzluk'a tabi Akpınar köyünde, Kite kazasına tabi Çavuşköy'de, Edremit'e bağlı Şehirköy'de ve diğer köylerde bulunan degirmen, bağ, bahçe tarlalarıyla birlikte, Bursa'daki bulunan bazı ev, hamam ve dükkanlarını vakfetmiş ve mütevelliğine de Süleyman bin Mehmed Bey'i atamıştır.

Bu mülklerin gelirleri, Fatih Camiine, Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahhara'ya ve Bursa'daki bazı mescitlere harcanacağı gibi buradaki görevlilere de bu gelirlerden yaptıkları görevlere göre maaşlar verilecektir.

Vakfin yöneticiliği ilk başlarda vakfin kendisinde olacak daha sonra da neslinden bu işe layık olan kişiler getirilecek, neslin kesilmesi durumunda ise mahallî idare tarafından bu işi yürütebilecek ehil bir kimseye verilecektir. Vakıf gibi kutsal bir müessesede değişiklik yapılmayacak, vakfiyede yazılı şartlar dâhilinde vakıf idare edilecektir. Eğer vakfiyede birisi bir değişiklik yaparsa Allah'ın lanetine uğrayacaktır.

25 Receb 874.

**Seyh Habîb el-Ömerî'nin İskilip civârında kendi tasarrufu ve mülkündeki
arâzîyi vakfetmesi.
(Arapça)**

20 Ekim 1476

Hüve'l-ganî

[Tuğra]

Hamd, zulmün karanlığını ışık saçan Şerî'atın nûruyla aydınlatıp açan, ulu Şerî'atın delilleriyle hükümleri açıklayan, yüce âyetleriyle helâl ve haramı ortaya koyan Allah'a ve selâm, her sabah ve akşam ki İslâm'a mazhar olan yeryüzünün efendisi Muhammed'in üzerine olsun. Salât ü selâmdan sonra hak ve hakikat erbabından şeriat ve tarikat sahibi Şeyhü'l-İslâm ve'l-müslimin Şeyh Habîb el-Ömerî Allah'a vakf edildiğinde bildi ki, insan yediğini tüketmekte ve giydiğini eskitmektedir. Tasadduk ettiğini ise ebedi kılmaktadır. Böylelikle Allah Teâlâ'ya yakınlık ve rızasını isteyerek ve acı veren azabından kaçarak ve çokça sevabını isteyerek kendi hakkı ve mülkünden Ya'kub Çelebi ve Edhem Çelebi ve Kattâr evlâdi Veli kızı Fâtima Hâtûn'dan satın alma suretiyle kendisine intikâl eden kendi tasarrufundaki tamam-ı mülkden vakf ve tasadduk etti. Vakfedilen arazinin yeri ise, Divankürd'teki Kattâr nahiyesinde bulunan Rebiülmelik'te sınırları evvelâ Gözağacı'ndan Tavşancıl Sürüsü'ne oradan Yoğunkavak'a ulaşıyor. Oradan Kızılırmak'ın kenârına ulaşıyor. Doğu suyu kişi Satiyüzü karyesinden akıp yazın akmayan Sivarçayı bunun doğu tarafı da Sivar Mezra'ası ve yine Şeyh Habib Evkâfi. Batıda Kurd Mezra'ası hâlen Şeyh Habib evkâfindandır. Yine Satiyüzü, Bayan, Taytak ve Kızılçalı ve diğer Kızılçalı ve Gülmadanlı ve Artukşah, Alaceratlu'ya ve Aşıkaya ve Demrekli, Abacı ve diğer Abacı ve Turgutlul ve Karadibekli ve Piçalı Kulu ve Alagöz ve diğer Alagöz isimli karye ahâlileri zira'at idüp Divanî ve Mâlikânî her bir sene verirler. Diğer kazâdan Akçaköy ve Kirli Akçaköy ve Köçekli ve Samburu ve Sarayköy ve Eğürlü ve Ötegiçe'den Hüseyinli ve Karamürselli ve Kulaklı ve Kula nâm karye ahâlileri izn-i mütevellî ile ekip biçüp dîvânî ve mâlikânî her bir sene verirler. Hudûdları ilk sınır Kızılıylgun oradan Çevlükburun'a oradan Kamışlağçukuru'na oradan Yugunkavak'a oradan Kömürtepesi'ne oradan Malagalı'na oradan Angavadanı'na oradan Toklukuyusu'na oradan Şablîbeleği'ne oradan Kal'atepesi'ne oradan yola ve oradan Kızılçakamış'a oradan Bağdebesi'ne oradan umûmî yola ve oradan Çıraqlı'ya ve oradan Kumariyatağı'na ve oradan Balçık karyesine ve oradan Sülükle ve oradan Küçükbulut'a ve oradan Keklikderesi'ne ve oradan Namazluğutepesi'ne ve oradan Kabakuşburnu'ya tâbi' Çılpar'a oradan Tamlah'a ve oradan Hârunsurusu'ne ve oradan Sînurderesi'ne oradan Acînehri'ne oradan Ortaalagöz önünde vâki' Bozahlad'a ve oradan Kızılırmak'a ve oradan Kayaburnu'na ve oradan Daşlıgeçü'de ve oradan Sivarçayı'na ve oradan Kâsim Beğ Evkâfi'na bu hudûd ile mahdûd olan mezra'adan hâsil olan mahsûl ve galle almiş sehm olduğu takdirce li-hamseti mütevellî ve dahî cümle mâlikâne almiş sehm olduğu takdirce altı sehmini kızı Hadice Hâtun'a hibe, iki sehmini Medîne-i Münevvereye vakf edüp ve dahî dört sehmini sulbî oğlu Mahmûd ve Muhammed'e vakf edüp bundan sonra ebnâsına ve ebnâ'-i ebnâsına vakf edüp ve dahî yigirmi üç sehmini zevcesi Rukiye Hâtun'a doksan bin akça mehr mukâbelesinde hibe edüp ve dahî Bâci Hâtun'a ırsle intikâl eden almiş sehmden altı sehm hissesini mezra'a-i Kürd'den ve mezra'a-i Sivârdan on beş sehmden bir buçuk sehmini sulbî oğlu Muhyiddîn bin Bedreddîn?'e vakf idüp bundan sonra ebnâsına ve ebnâ'-i ebnâsına vakf

edüp sûret-i defterde mastûr ve şart her gün bir sûre-i Mülk kırâ'et oluna ve Şeyh Habib kızı Hadîce Hâtûn tarafından kendisine intikâlen mâlikâne altmış sehim olduğu takdîrce altı sehm hissesini vakf-ı câmi'-i mekteb-i a'lemü'l-ulema' Mevlânâ Ca'fer Çelebi kâdî'asker-i sâbık Anadolu ve şart koştu ki elde ettiği gelir ve mahsûlü mezkur imama olsun ve üçte biri eşit miktarda üç kişiye ve şart koştu ki, Şeyh Habîb evkâfına mütevellî olanlar nâzır ola ve dahî mâlikâne altmış sehm olduğu takdîrce yigirmi üç sehmi vakf-ı eczâhân-ı fahrû'l-muha[dde]rât ve Rukiye Hâtûn bint-i Şeyh Muhyiddîn el-Meşhûr bi-Yâvis [Yavsı] ve şarata Şeyh Habîb evkâfına mütevellî olanlar nâzır ola her sabâh Yâsin-i Şerîf'den sonra [sabah namazından sonra Yasin-i Şerif] tilâvet oluna ve dahî ehl-i tecvîd olanlara okuda ve müdâvemet edenlere okuda müdâvemet etmeyenlerden alup âhara vire ve dahî yerine kâ'îm-makâm tutmaya. Hâsil olan mahsûlden iki bügday bir arpa virile tuz ve saman katup virmeyeler ve dahî vâr [da] köyden al dimeyeler. Mütevellî-i mezbûr kapusuna getürüp Îskilib kilesiyle virilüp kirâsiyla ve dahî rub' mâlikânesini Îskilib'te binâ ve inşâ ettiği mescidin imamı üzerine. İmâmet, evlâdına ve evlâd-ı evlâdına meşrût idüp ve şart koştu ki ulemâ ve fukarâdan üç nefer üzerine ve elde ettiği gelir ve mahsûlün üçte biri mezkur imama olsun ve üçte ikisi eşit miktarda taksim edilen üç kişiye ve [bunlara da] ikrar etmeleri gereğini şart koştu ki her hafta Pazartesi ve Perşembe günü Kur'ân-ı Azîm'den bir cüz okuyalar [...] Böylelikle Allah Teâlâ'ya yakınlık ve rızasını isteyerek ve acı veren azabından kaçarak ve çokça sevabını isteyerek hepsi kendi hakkı ve mülkünden olup kendisine Sultân Muhammed Hân oğlu Sultân Bâyezîd'dan intikâl edenden tam bir sadaka ve olarak elinde ve tasarrufunda bulunan Îskilib'teki boş arâziyi vakfetti ki, arazinin dört hududundan biri el-Hâcc Karâni'ye ulaşan umûmî yol, oradan Yaka mahallesine, oradan Oluklugözü'ne giden yola ve oradan Bozcakavak'a akan su ve Bozcakavak deresinden ve hâcer-i küçük altından mûrûr eden yol ile mahdûd olup tevliyeti esâhh-ı ebnâsına ve ebnâ'-i ebnâsına batnen ba'de batnin ve şart koştu ki, mahsûlünün gelirini Îskilib'te kendi inşâ ve binâ edip sağlam kıldığı mescidin imamına ve dahî cümlesi kendi mülkünden olup karâdashım [olarak ifâde ettiği] Sultan Muhammed Hân oğlu Sultan Bâyezîd sülâlesinden olan Sirâc'dan kendisine intikâl eden hakkı olan elindeki ve tasarrufundaki mülkünden tam bir sadaka olarak cümlesi Kazganlu karyesindeki mezra'a, hududları Îskilib şehri dâhilindeki dört hudûdundan biri Hâce Peykârî'ye, oradan umûmî yola, oradan büyük nehir'e ve oradan el-Hâcc Mustafa arâzisine háliyâ zikr? Ulunezîr Çiftliği tevliyetini háliyâ oğlum Mahmûd vakf idüp bundan sonra ebnâsına ehl-i ilm olanlara her sabâh benüm rûhum için sûre-i Yâsin ve sûre-i Mülk okuyalar sümme ve sümme ilâ âhiri'z-zamân eger ebnâm iki olursa islâh oluna ve eger müsâvî olursa müsinn olana vakf ola ve eger evlâd münkarız olursa Medîne ulemâsına vakf ola ve Allah Teâlâ'ya yakınlık olup ve rızasını isteyerek ve acı veren azabından kaçarak ve çokça sevabını isteyerek hepsi kendi hakkı ve mülkünden olup kendisine Sultân Muhammed Hân oğlu Sultân Bâyezîd'dan intikâl edenden tam bir sadaka ve olarak elinde ve tasarrufunda bulunan Îskilib'e bağlı Yaka karyesindeki boş arâziyi tasadduk etti ki hudûdları komşularca ma'lûmdur. [Geliri] Îskilib'te kendi inşâ ve binâ edip sağlam kıldığı mescidin imamına ve dahî zikr oluan mezra'aların tevliyeti[n] şart koştu ki hazret-i vâkif ki Şerî'atça Allah gölgesini kıyâmete kadar uzatsın. Yaşadıkça Allah onun müddetini genişletsin rahmet-i Rahmân'a kavuşunca da tevliyet mevcut çocukların nesebce kendi evlâdından olup en sâlîh olanına sonra çocukların en sâlîh olanına sonra zamânın hâkimî kimi ehliyetli görürse ona. [Ve yine] aynen şart koştu ki eğer çocuklar iki veya daha çok olursa mevkûfâtın geliri [önce] ulemâlarına sonra takvâca en üstün olanlarına sonra ahlakça en güzel olana. Eğer eşitlik varsa aralarında eşit paylaştırılır. [Ve yine] şart koştu ki çocukların kim vefât eder ve az çok çocuğu varsa aldığı hisseleri bu çocuklara verir. Ölenin çocuklar [ölenin] ortaklarına ve onların çocuklarına sonra ve sonra vermez. Kalan şart ise eğer mevkûfât sulh yoluyla paylaştırılamazsa mütevellî mezkûr mevkûfâtın gelirini toplar ve sonra çocuklarda ve çocukların çocuklarından hisse sâhiplerine taksim edilir. Sonra vakfin işi ta'yîn ve beyân edildiği şekilde tamam olduğunda ve açıklanan şartlarda Şer'i vakfiyyenin yukarısını mühürleyen hâkim ki Allah onun gölgesini uzatsın hükmetti [...] inkâr ve isbât ve başka bir şekilde vakfin aleyhine bir şey muvâfîk olmadı. [Vakif] Şer'an sahîh ve kat'i uygulayıcı oldu. Mevkûf karyeler de sahîh, lâzîm, te'yîd edilmiş, ebedî vakif olup söyle ki, Allah'a, meleklerine, kitâblarına,

halîfelerinden peygamberlerine inananlara [değiştirmek] helâl olmaz söyleki [...] ve vezîr ve melik ve emîr ve kâdî ve vâlî ve müftî ve müderris ve insanlardan biri tamâmen [...] bu vakfi değiştirir, çelişir, ibtâl eder, bozar, çekîşerek tecâvüz eder veyâ fesh eder ve tahrîf edici olur [...] fe-men [...] [kim ki,] onun başkalaştırılmasına, değiştirilmesine ve onun iptâline çalışırsa haram işlemış olur. Günaha lâyik olur. Nefsinı Allah'ın öfkesiyle ve gazâbıyla aldatmış, elim azâbına müstahikk olur. Bir mü'min bunu nereden ilham alır ve Rasûlullâh sallalâhü aleyhi ve sellem "Yeryüzünden bir karış haksız yere kardeşinden alırsa Allah yedi arz [miktârı] cehennem ateşiyle kuşatır" dedikten sonra ona saldırır. Ve Allah Te'âlâ dedi ki: (31)" [İnsan Sûresi 31. Âyet] Kim ki Allah'ın kitâbına ve Resûlüne muhâlefet etti ve müslim kardeşinin vakfını ibtâle çalıştı ise Allah'tan bir gazaba uğramış olur. Onun siğnağı cehennemdir. Orası ne kötü bir sondur. Kim ki bunu yapar veyâ kendilerini değiştirirse işte onlar itâ'atten çıkışmış kimselerdir.

Fî gurre-i şehr-i Recepî'l-mürecceb li-seneti ihdâ ve semânîn ve semâne-mî'e.

Şühûdü'l-hâl

Ve Mahmûd bin Hüseyin ve Mevlânâ Muhyiddîn el-Kiyâvusî ve Mahmûd Ağa ibn-i Şeyh Muslihiddîn. Mevlânâ Muslihiddîn bin Mustafa. El-Hâcc Ali ibn-i el-Hâcc Duru ve Hüseyin Çelebi bin Mustafa ve Ali Çelebi bin Veli İbn-i Hasan. Veli Çelebi ibn-i Mustafa. Ebû Sa'id Çelebi ibn-i Ali Şir.

El-emrû hasbe-mâ zükira fîhi. Nemmekahü'l-fakîr ileyhi sübânehû ve te'âlâ. Ahmed [e]l-kâdî li-Kattârsaray ufiye anhümâ ve şufire lehümâ. [Yazı Mührü:] Ahmed, Bâri' [veyâ "bâri"] lutfuna mazhar ola.

HÜCCETLER

سجدة عذر و حكمت له
حرر الفقيه صاحب المغاربة
خواصها الصغار

يحيى بورك كوك ولد ريجنافون بنت
الله عبد الله اخواته اخواته اخواته اخواته اخواته اخواته
تران حفلا امر انا ناصي مجده لوزين ملائكة يحيى بورك فضلت
بالنهاية احذا او تذكر عذر و حكمت له
الا انتي انتي صولانا يحيى بورك
3111 صدر في زرع الوباء للشجرة ملائكة يحيى بورك
صليل مدحه و قده و قده اسود دبو سعاده و محبته
و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه
مسخر و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه و قدوه
اسود و محبته
سجدة يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي
نطحة يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي
والله انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
حزمات و العذيرات خاصتها انتي انتي انتي انتي
يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
شعا و انتي
حصصه انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
سجدة يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي انتي
يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
السلام على انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
يحيى بورك انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي
الله انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي انتي

**Gülruh Hâtun bint-i Şahbudak Bey ve Ruh Hâtun bint-i Halil Baba ve Eymürün Bekir'in
Mecidözü'nde mutasarrif oldukları arâziyi Şehzade Sultan Bayezid vâlidesinin evkâfına vekil
olan Amasya Kadısı Pir Hasan marifetyle Kâtib Muhyiddin'e sattıklarına dâir Turhal Kadısı
Hasan bin Yusuf tarafından tanzim olunan hüccet.**

[1468-1469]

Hüve'l-mu'tî

Sahha mâ fihi indî ve hakemtühû ve luzûmihî. Harrarahü'l-fakîr Hasan bin Yûsuf el-müvellâ bi-Turhal
Afâ anhümel-gaffâr.

Se[beb-i tahrîr-i] hüccet budur ki, Gülruh Hâtûn bint-i Şahbudak Beğ [...] İkrâr ve i'tirâf kıldı. Hâl-i
sîhhatihî ekârîrhâ şer'an ikrâran [...] i'tirâfen sarîhan mer'iyyen nâhiye-i Mecidözü'nden karye-i Yapan'ın
nîsf-i mâlikâne [...] mâlikânesi Hûdâvendigâr azze nasruhû emr ile [...] olan Amasya kâdîsi Mevlânâ Pîr
Hasan ma'rifetyle fahrü'l- [...] Kâtib Muhyiddin'e sene selâse yılından mezkûr yılun mahsûllerinden iki
bin yüz [...] bey' [...] meblağ-ı mezbûru bî-kusûr kabz etdüm deyu bey' ve şîrâ sahîh-i şer'i ile kabûl [...] ve
saddaka fî ikrârihâ kâtibü'l-mezkûr.

Cerâ zâlike ve hurrire fî târîh-i sitte ve selâsîn [...]

Şehide bi-zâlike sübûten ve mazmûnen. Seydî Hilmi [...] Müslim [...] Bekir [...] Yusuf [...] Hüsnü.

Sebeb-i tahrîr-i hüccet budur ki Ruh Hâtûn bint-i Halil Baba ikrâr ve i'tirâf kilup dediki Mecidözü'nde
karye-i [...] diğin sultânû's-selâtîn *bullide mülkühû'nun* [...] vâlidesinin evkâfına vekîl nasb olan Amasya
Kâdîsi Mevlânâ Pîr Hasan ma'rifetyle fahrü'l-ümenâ' ve'l-mu'temedîn Kâtib Muhyiddin'e sene selâse ve
seb'in yılında mezbûr yılın mahsûlü ile [...] yüz elli [...] bey' edüp meblağ-ı mezbûru bî-kusûr kabz etdüm
deyu ikrâran sahîhan şer'iyyen ve i'tirâfen [...] ve saddakahû fî ikrârihâ kâtibü'l-mezkûr.

Cerâ zâlike ve hurrire fî târîhi'l-mezkûr.

Şehide bi-mâ fihi Hoca Mehmed bin Süleymân, Hüseyin Bekir bin Hüseyin Bekir, Mâr Ahmed bin
el-me'mûr Hasan bin el-mezkûr.

Sebeb-i tahrîr-i darb-ı kalem ve mûcib-i tastîr-i medd-i rakam oldur-kim, Eymürün Bekir bin Yakub
Bekir söyle ikrâr ve i'tirâf eylediği, Mecidözü'nde karye-i Kızılca'nın ve Eymüribâğının ve Sırçalının ve
Çengenin [...] Oğlanının nîsf-i mâlikânesinin dokuz sehmde bir sehm kendünden sonra [...] sekiz
sehmlerinin üç sehmde bir sehmler sultânû's-selâtîn übbide memlekete hûnun emriyle vâlidesinin evkâfına
vekîl nasb olan Amasya Kâdîsi Mevlânâ Pîr Hasan ma'rifetyle fahrü'l-ümenâ' ve'l-mu'temedîn Kâtib
Muhyiddin sene selâse ve seb'in yılında mahsûl ile dört bin sekiz yüz akçaya bey' edüp meblağ-ı mezkûru bî-
kusûr alup kabz etdüm deyu ikrâran sahîhan şer'iyyen ve i'tirâfen sarîhan mer'iyyen ve saddakahû fî ikrârihâ
kâtibü'l-mezbûr tasdîkan sarîhan mer'iyyen fî sahîhatin şer'iyyetin alâ icâb ve kabûl mer'iyyetin ve alâ zâlike
vaka'a'l-işhâd ve't-tahrîr fî târîhi'l-mezkûr.

Şehide bi-zâlike sübûten ve mazmûnen [...] Süleymân bin Tursun, [...] min cemâ'ati'l-Müslimîn.

Yakub Bey'in oğulları Mehmed ve İmren Beylerin müstereken ve Mehmed Bey'in müstakil olarak Mecidözü'nde mutasarrif oldukları arâziyi Şehzâde Sultan Bâyezid'in vâlidesi evkâfına vekil olan Amasya Kadısı Pir Hasan marifetyle Kâtib Muhyiddin'e sattıklarına dâir Turhal Kadısı Yusuf oğlu Hasan tarafından tanzim olunan hüccet.

[1468-1469]

Hüve'l-ganî

Sahha mâ fîhi indî ve hakemtû bi-sîhhatihî ve lüzûmihî. Harrarahü'l-fakîr Hasan bin Yûsuf el-müvellâ bi-Turhal *ufîye anhümâ*.

Sebeb-i tahrîr-i hüccet-i şer'i ve bâ'is-i hitâ[b-1] mer'i oldur ki, Mehmed Beğ ve İmren Beğ ibnân-ı Ya'kûb Beğ meclis-i şer'-i şerîf-i Nebeviyye ve dîvân-ı münîf-i [...] ikrâr ve i'tirâf kıldilar ki nâhiye-i Mecidözü [...] nîsf-ı mâlikânesinin dokuz sehmde bir sehm kendünden sonra bâkî kalan [...] sehminin üç sehmde birini ve karye-i Divle'nin tamâm-ı mâlikânesinin rub'unun dokuz sehmde [...] sehm kendünden sonra bâkî kalan sekiz sehminin üç sehmde iki sehm ki sülüsâni [...] vâlidesine vekîl nasb olunan Amasya kâdîsi Mevlânâ Pir Hasan ma'rifetyle [...] Kâtib Muhyiddîn'e sene selâse ve seb'in ve semânü-mî'e şevvâlinde mezkûr mahsûl ile mezbûrdan sehmleri bey' etdürü, semen-i mu'ayyen kadar ve [...] elf ve hams [...] dirhem-i fiddî meskûk-ı cedîd-i ceyyid-i Sultân Bâyezîdî azze nasruhû mezkûr meblağı bî-kusûr alup kabz etdük deyu ikrâran sahîhan şer'iyyen ve i'tirâfen sarîhan mer'iyyen ve saddakahû fi ikrârihimâ kâtibü'l-mezkûr tasdîkan sarîhan mer'iyyen bey'an ve şirâ sahîhan şer'iyyen alâ icâb ve kabûl [...] ve alâ zâlike vaka'a'l-işhâd ve't-tahrîr fi târîh-i sene selâse ve seb'in ve semâne-mî'e.

Sühûd bi-mâ fîhi.

Sehî bin Kaya Süleymân bin Tursun. Seydî Müfid bin Nebî.

Ve ba'dehû sebeb-i tahrîr-i hüccet, darb-ı kalem ve mûcib-i tastîr-i medd-i rakam budur ki, Mehmed Beğ bin Ya'kûb Beğ, şöyle ikrâr ve i'tirâf eyledi ki hâl-i sîhhate ekârin şer'an ikrâran sahîhan şer'iyyen ve i'tirâfen sarîhan mer'iyyen Mecidözü nâhiyesinde karye-i Kızılca'nın ve Eymüribağı'nın ve Sırçalı'nın ve Çenge ve Türkmenoğlani'nın nîsf-ı mâlikânesinin dokuz sehmde bir sehm kendünden sonra kalan sekiz sehmlerinin üç sehmde bir sehmler pâdişâh azze nasruhû [...] evkâfına vekîl nasb olunan Amasya Kâdîsi Mevlânâ Pîr Hasan ma'rifetyle fahrü'l-ümenâ' ve'l-mu'temedîn Kâtib Muhyiddîn'e bey' etdüm deyu selâse seb'in ve semâne-mî'e yılının mahsûl ile semen-i mu'ayyen ve mukadder ve meblağa erbe'ate âlâf ve hamse-mî'e dirhem-i fiddî râyic-i Sultân Bâyezîd Hânî ve saddakahû fi ikrârihimâ kâtibü'l-mezkûr tasdîkan sarîhan mer'iyyen bey'an ve şirâ sahîhatün ve şer'iyyetün alâ icâb ve kabûl mer'iyyetün ve alâ zâlike vaka'a'l-işhâd ve't-tahrîr fi târîh-i sene selâse ve seb'in ve semâne-mî'e.

Şehide bi-zâlike sübûten ve mazmûnen

Hasan bin Abdullah. Sehî bin Kaya Süleymân bin Tursun. Pîr Hasan bin Ahmed Bey İsmâîl bin Bahâüddîn ve gayrûhüm min cemâ'ati'l-müslimîn.

سے عز اول نور کے رحیم و مختار عیا حاج بیوی فل مصطفیٰ عبیدیع لہنار و مصالی احمد زانی سکانی و فضل انش اش شرمن
 اوزنہ کم مالیع کو کندرس فنر صورت نمود کندو کندرس کندرس حکم اول کل و کندرس بیوی مصطفیٰ و مکملہ لغفہ مکملہ خواہ
 اوزنہ کندرس بیوی و خانہ تریخہ مصالی کندرس قادار و ملک اخیر حامی الرفت اول دھر کندرس بیوی او غفر مصلی ایں یا کندرس سعید کندرس خواہ
 نصر افضل بیوی افکار مسین و مکملہ مسراں حق و پیغمبر نمود کندرس بیوی او سعید کندرس بیوی دستنفقہ بیوی کندرس خواہ
 ۲۹ و مرویہ دکندر سیکن اصل ایں زبان و عذیز سکنی و عصیان بیوی اصحاب ایں کل کی کمالات سعید کندرس ایں تریخہ
 نظری بیوی ایں کا ایجنون مکاری و توبیہ مکاری عصیان بیوی ایں کندرس بیوی او سعید کندرس بیوی او سعید کندرس بیوی
 (کندرس ایں لایا میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں کندرس ایں لایا میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں لایا میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں
 و کارلوس مردم صراحت میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں لایا میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں لایا میز نیز و ماقبل کندرس بیوی ایں
 لفیقی و میکندرس بیوی ایش نیا ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی ایش بیوی
 جذ امیں تسبیہ و مبارکہ فرمان میتوں دویں خوش خاہیں خوار نمود دویں خوش خاہیں خوار نمود دویں خوش خاہیں خوار نمود

جز دکن میتوں ۷۰۰

Hoca Ahmed oğlu Mustafa'nın yetimlerin eğitimi için para vakfetmesi.

3 Mayıs 1478

Sebeb-i tahrîr oldur ki merhûm ve mağfûrun-leh el-Hâcc Ahmed oğlu Mustafa, ta'lîm-i eytâm mesâlihi için altı bin akça vakf etmiş imiş. Şunun üzerine kim vâki“ ki kendisi kayd-ı hayâtda [iken] ola mütevellî kendisi ve kendüden sonra tevliyet evlâtının ola ve meblağ ve mezkûr vâkif Mustafa vefât etdüğünden sonra evlâtından tevliyete sâlih kimesne kalmadığı için hâkimü'l-vakt olan kimesne Mahmûd oğlu Isa Bâli nâm kimesne meblağ-ı mezkûra mütevelli nasb etmiş imiş el-hâletü hâzihî mezkûr Isa Bali dahâ bir nice müddet tevliyet edüp meblağ-ı mezkûru hîn-i istirbâh ve istiglâl edüp me'ahâ ribhinden mesârifine harc ü sarf etdüğünden sonra asl-ı mâldan ziyâde ribhden bin akça tahsîl eylemiş cem'an yedi bin akça el-hâletü hâzihî mezkûr Isa Bâli tevliyetden nefini azl etdüğü için mezkûre tevliyete mezkûr Mustafa Beğ oğlu Mehmed'e tefvîz olundu ve mezkûr Isa Bâli ol yedi bin akçanın mezkûr Mehmed'e altı yüz yetmiş altı akçasını nakd ve bâkisini dahi suretin gösteriverdi ve bir türlü gösteriverdiği bunlardur ki zîkr olunur. Mu'allim Hayreddin'de bin yüz, Âhî Çelebi hâtûnu'nda bin yetmiş beş, Mustafa harîmînde Bin Ali'de bin beş yüz, Hadice nâm hâtûnda beş yüz, Âhî Muhammed'i de bin iki yüz, Berâş nâm hâtûnda üç yüz altmış, Hacı Ali avratında üç yüz, Gülistân nâm avratda yüz elli, Gülbahar nâm hâtûnda yüz elli cem'an 7555.

Hurrire zâlike ve cerâ fi gâye-i Muharrem sene [883].

Karaman vilâyeti dahilinde bulunan Munduz Kalesi'ndeki on dört neferin [8]83 yılı Şevval ve Zilkade aylarına âit ulûfelerini aldıkları.

29 Mayıs 1478

Sebeb-i tahrîr-i huccet-i şer‘iyye oldur kim, Karaman vilâyetinde olan Munduz Kal‘ası erenlerinden Cerrâh İlyâs, meclis-i şer‘de ikrâr ve i‘tirâf eyleyüp senevî kim kal‘a-i mezkûrede olan on dört nefer mustahfızların sene selâse ve semânîn Şevvâli ve Zi'l-ka‘desi aylarının yevmî yetmiş dört akça hisâbı üzerine iki aylık ulûfelerin kim cem‘an dört bin üç yüz altmış altı akça olur meblağ-ı mezkûr bî-kusûr hükm-i pâdişâhî mücebince dârende-i mektûb Bursa Buzhânesi[nde] âmil Seğirmezoğlu Halil elinden mezkûr işin kistından aldum ve kabz etdüm deyû ikrâr ve sahîh-i şer‘de mezkûr Hacı Halil dahî mezkûr İlyas’ı sâbıkâ zikr olunan ikrârında müvâcîhe olup tasdîk eyledi.

Cerâ zâlike ve hurrire ve eşhede alâ fi? 26 Safer sene selâse ve semâne-mi’etin.

Şühûdü'l-hâl

Mahmud bin Hamza ve Yusuf bin Abdullah bin Er-reîs ve İlyâs bin Mehmed ve Hasan bin Elvan ve Sükrüllah bin Haci Mehmed.

قاضی

سرخ رنگ کلمه خسرو میز را هدیه برای تباش خواهیں عبدالله نو غریب خلیفه باشند و ایونو در مکان خسرو میز را هدیه برای خلیفه نصوح
 سولطان مسراکیم و سرکار شیرین بکر اینه نو غریب خلیفه ایخیز زدن سکراین دیده بوده از قدر سپاهیان و عده کوچه شش صفتی خسرو
 زبان لقوس صادر خسکه ایشان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان سکراین دیده بکار کرد و زوری دیده سکراین دیده بکار کرد و
 حمله ایشان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره
 ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره کوچه سرمه و فضیلیان ایشان ره

Bursa kapanı gelirini elinde tutan Hasan'dan bunu devralan Koyun Ali ve kardeşi Nasuh'un teslim edilmesi istenen ecli bin akçayı subası Hamza Bey'e teslîm eylediklerine dâir.

28 Ağustos 1478

Sebeb-i tahrîr oldur kim, ateb-i izzet-penâhdan Burusa kapanın dutan Abdullah oğlu Hasan'a hükm-i hümâyûn vârid olup mazmûn-ı şerîfinde mezkûr işin kıstından Burusa Kâdîsı Mevlânâ Abdülkerîm ve Subası Hamza Beğ'e ânda olan hâssa harc içün ecli bin akça teslîm edesiz deyû buyurulmuş ve mezkûr iş Koyun Ali ve kardeşi Nasuh ziyâde edüb mezkûr Hasan'ın elinden almışlar ve mezkûrlar Ali ve Nasuh ol ecli bin akçadan kırk yedi bin üç yüz akçasın hâssa harc içün mûmâ-ileyh Mevlânâ Abdülkerîm dâme ikbâluhû mezkur Hamza Beğ hidmetlerine teslîm etmişler bâkî iki bin yedi yüz akcasın dahi hâkim-i mevki“ efendi hidmetleri ile mezkûr Hamza Beğ'e teslîm etdiler.

Cerâ zâlike ve hurrire fi evâhir-i Cemâziye'l-evvel sene selâse ve semânîn ve semâne-mi'e.

**Bursa Buzhâne Mukâtaasını elinde tutan Koyun İsa ve kardeşi Nasuh'un buzhânelerin câbîsi
olan Mustafa ile olan anlaşmazlığı ve Câbî Mustafa'nın
yapılan ithamlardan beraat etmesi.**

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur ki atebe-i ulyâdan Mevlânâ Efendi hidmetlerine hitâb-ı müstetâb vâki‘ olup şöyle emr olunmuş kim sene semânîn ve semâne-mî'e Şevvâl'i gurresinden Bursa buzhâneleri sene-i mezkûre Cemâziye'l-âhir gâyetine gelince üç yüz bin akça mukâta‘aya dutan Koyun İsa Ve kardeşi Nasuh nâm âmiller ile ol târihde mezkûr buzhâneleri üzerine câbî olan dârende-i mektûb Câbî Mustafa arasında vâki‘ olan nizâ‘ı ve husûmeti şer‘le teftîş ve tefahhus edüp mâ-beynde olan nizâ‘ı ve husûmeti fasl edesiz deyû mevlânâ-yı müşârun-ileyh hidmetleri dahî sem‘an ve tâ‘aten deyû ol hitâb-ı müstetâba imtisâl ve inkîyâd gösterüp mezkûr Koyun Îsasını ve kardeşi Nasuh'u ve Câbî Mustafa'yı teftîş için şerî‘at mahfiline ihmâz eyleyüp kazîyyelerini ber-mûcib-i şer‘-i şerîf teftîş ve tefahhus etdüğünde vâki‘ ve zâhir olan budur kim mufassalen zîr ve şerh olunur. Bundan esbak Mevlânâ Muslihiddîn dâme fazlühû hidmetlerine kim mevlânâ Kesdelli dîmek ile müştehîrlerdir mahrûse-i Burusa'da kâdî iken zîr olunan âmiller ile mezkûr Câbî Mustafa arasında vâki‘ olan nizâ‘ı şer‘le teftîş edüp şer‘le ne zâhir olursa hükm edüp mâ-beynde olan husûmetin ref‘ ve kat‘ edesüz hükm-i hümâyûn vârid olmuş imîş mezkûr Mevlânâ Muslihiddîn dahî mezkûrân âmiller ile mezkûr Câbî Mustafa'nın hisâbların ve kitâbların görmek için meclis-i şer‘den Kassâmî Mevlânâ Muhyiddîn ve âmil Hâce Hayâtî ve Çiriş İlyâs ve Kâtib Şehâbeddîn bâb-ı muhâsebede husûsan ummâl muhâsebesinde mahâretleri ve rüsuâhları olduğu için hükm nasb etmişler. Mezkûrûn hükümler dahî mezkûrân âmiller ile Câbî Mustafa'nın hisâbların ve kitâbların görüp mezkûr Câbî Mustafa üzerinde hemân yigirmi üç bin yüz elli sekiz akçanın hisâbı bâkî kalmış imîş öyle sâbıkâ zîr olunan hisâbin gördükleri muhâsebe mukarrer dutulup mezkûr Câbî Mustafa'dan ol bâkî kalup hisâbin virmediği yigirmi üç bin yüz elli sekiz akçanın hisâbı taleb olundu. Mezkûr Câbî Mustafa cevâb virüp eytdi kim ol yigirmi üç bin yüz elli sekiz akçanın dokuz bin yüz elli sekiz akçasını ben hiç kabz [etmedüm] mülk-i mezkûrân âmiller tatarlardan kendüleri veyâhûd âdemleri kabz eder idi dedi. Tatarlar meclis-i şer‘e ihmâz olunup teftîş ve istifâ olundu. Biz câbiye hiçbir akça virmeyüp dururuz her ne kim virdük ise âmilleri ve âdemlerine teslîm eder idük dediler ve Sakallu Ali ve Saka Süleymân ve Bâyezîd nâm kimesneler tatarların kışını dâyimâ âmiller veyâhûd âdemîleri zabt eder idi deyû şehâdet etdiler ve dahî mezkûr Câbî Mustafa cevâb virüp eytdi kim semânîn ve semâne-mî'e Zi'l-ka‘desi ayının hâsilini kim cem‘an otuz iki bin yigirmi akçadır. Mezkûr Koyun Îsaya teslîm eyledüm sonra ol otuz iki [bin] yigirmi akçanın on sekiz bin yigirmi akçasını bozacialarda kestirdi aldum hâssa harc ecli için Emîn Kemâl'e teslîm eyledüm. On dört bin akçası mezkûr Koyun İsa üzerinde bâkî kaldı. Kayd-ı mezkûr Koyun Îsadır Kör Mustafa'dan otuz iki bin yigirmi akça aldığına inkâr eyledi. Mezkûr Mustafa'dan beyrine taleb olundukda Mehmed bin Elvan ve Musalli bin Ali ve Mehmed bin Ahmed ve Bekir bin Hamza ve İlyas bin Abdullah nâm müslimânlar şehâdet edüp eytdiler kim biz şâhidlerüz şehâdet dahî ederüz kim mezkûr Koyun Îsası bizüm katumuzda ikrâr edüp eytdi kim mezkûr Zi'l-ka‘de ayının hâsilini kim cem‘an otuz iki bin yigirmi akçadır. Mezkûr Câbî Mustafa elinden bî-kusûr alup kabz eyledüm deyû şühûd-ı mezkûrûnun şehâdetleri ehl oldukları hayyiz-i kabûlde ve mahall-i irtizâda vâki‘ oldu. Fi'l-cümle mezkûr âmiller ile mezkûr Câbî Mustafa'nın nizâ‘ları ve husûmetleri mirâren kemâ-yenbagî teftîş ve tefahhus olundu. Mezkûrân âmilleri

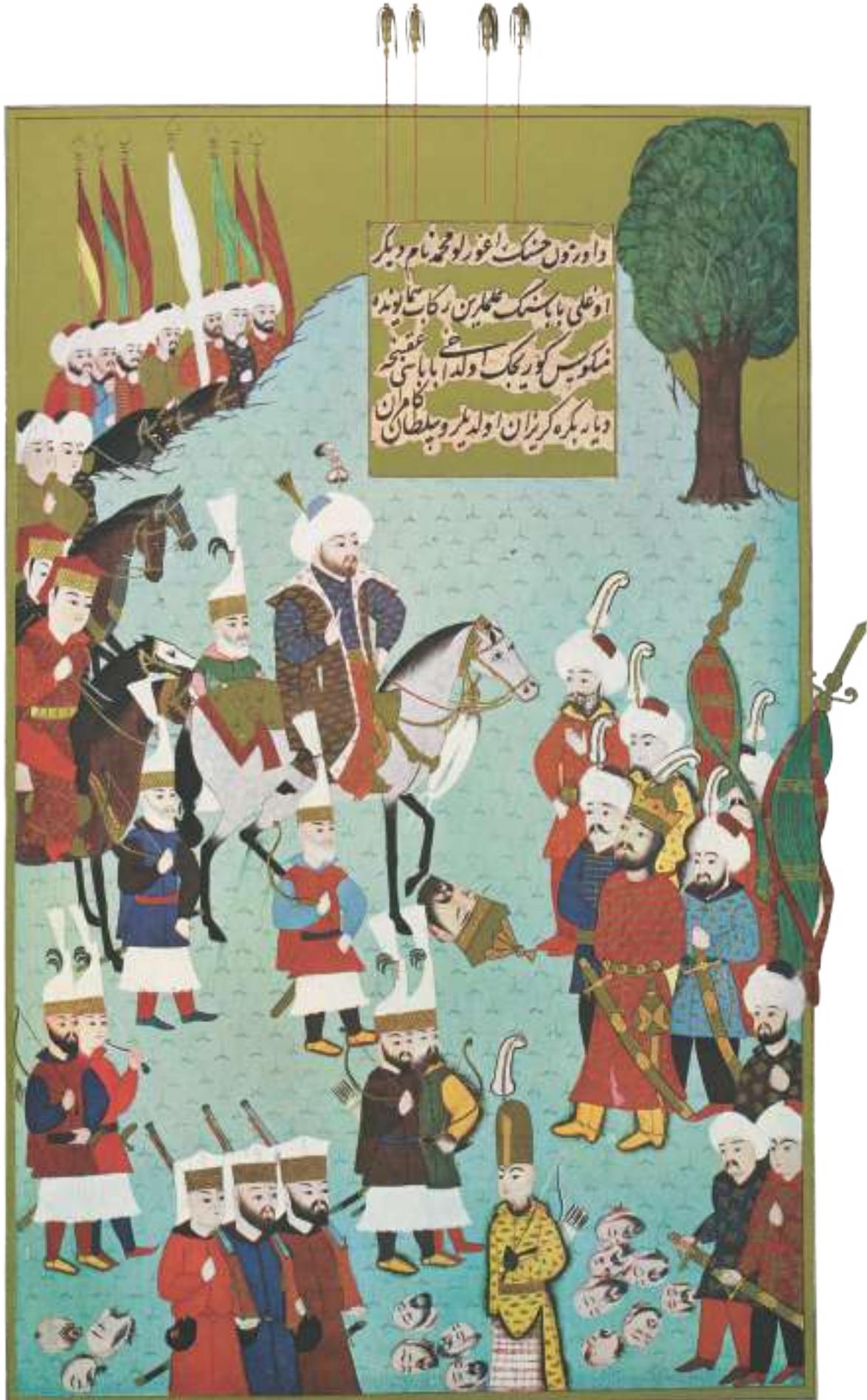

mezkûr İsa ve Mustafa üzerinde bi-vechin mine'l-vücûh hakları sâbit ve zâhir olmadıklarından sonra mezkûr Mustafa'nın zimmetinin berâ'etine hükm olundu. Hukiye sahîhan şer'iyyen.

Şühûdü'l-hâl

Yusuf bin Abdullah el-Abîk ve Mehmed bin Elvan ve Ali bin Veli ve Mehmed bin Ahmed ve Hamza Bey bin İlyas ve cem'-i kesîr [mine'l-müslimîn].

Hünernamé'den

بیس خوارل و کم مکمل انجار و اغفار که بر از خوبی مجهو کولز زین العابدین اول خطاچه عل نایح کشند و بکل غصه لعوب سخدر لعل همیند
نام مکنه و خیل بفرش رسخانه با همراهیان زدم سرمه افشار ایش و نزد کور خوبی عقل و مکور بعد المغوزه مز کور خوبی مجهو کولز اخیر روز
اگهه و دن صافت اخیر سکر زور عذر هنرا پا ر قوم امشت تسبیح انش و کند و در همراه افشار ایش و مکور عجله ایور ز مکور خوبی عل خباره ایکن
تفقره انسان پیسوس اسنخ اولن چیم تر و کاست طازه نوره بعد ایلدوز لرسن مکله و مکور خوبی عل دعو ایور سیدنکام مکور خوبی مجهو
اسنخ جنوبی ایل افسر ق ساره مکور خوبی مجهو خوش و ریخته سایعه اهیز و روحکه ق شدن در دایرو و مکور سونق عجده افسر زک قبرن خاطه
نیزه که مدن و مصی غصه لعس خود برد و مادره طرفه از همانه سرمه ایل ایون سرمه ایچ ایمن بوره عسر اکسته شده
که جیسا رنده و دفعه هم سرمه ایل و خوبی مجهو میکن دعو ایش سرانه شهادت نهاده و
مراده ای ایس سرمه و مولده ای افسر ایم و ایعنی سرمه ای ایس سرمه ای ایس مطلع ای ایس

**Hoca Mahmud Gevan'ın ticâret için vekili Hoca Ali'ye verdiği kumaşlardan alacaklı oldukları
Mehmed oğlu Abdülaziz'in vefâtiyla vârisinden kumaş bedelin tahsil etmek için
Hoca Ali'nin dâvâ açması ve bu bedelin
şâhitlerce de onaylanması.**

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur kim melikü't-tüccâr ve iftihârû'l-ebrâr Hâce Mahmûd Gevân, Zeynelâbidin oğlu Hâce Ali nâm kimesne vekîl nasb edüb Mehmed oğlu Abdülaziz nâm kimesne dahi bile koşup ticâret için diyâr-ı Rûm'a ırsâl etmiş imiş ve mezkûr Hâce Ali, mezkûr Abdülaziz'e mezkûr Hâce Mahmûd Gevân ticâret için virdüğü akmişeden satmak için sekiz yüz yetmiş yedi pâre kumaş teslîm etmiş ve kendüsü Rumili'ne gitmiş ve mezkûr Abdülaziz mezkûr Hâce Ali gâyibde iken âhirete intikâl eyleyüp elinde olan cümle metrûkât yazup zabit olundu. Ândan Sonra mezkûr Hâce Ali da'vâ edüp eytdi kim mezkûr müteveffâ Abdülaziz elinde bulunup yazılın kumaşlar mezkûr Hâce Mahmud'undur. Mahmûd bana ticâret için verdiği kumaşdan dir deyû ve mezkûr müteveffâ Abdülaziz'in kızı Fâtima kîbel-i şer'den vasî nasb olan Ali Oğlu Mahmûd yüzüne ve pâdişâh tarafından zâbit-i beytü'l-mâl olan Mevlânâ Muhyiddîn yüzüne glibbe'l-istişhâd Mevlânâ Muhyiddîn bin Mehmed ve Hâce Abdullah bin Mehmed ve Hâce Mehmed bin Kâsim mezkûr Hâce Ali'nin da'vâsına muvâfîk şehâdet etdiler.

Hurrire zâlike fî târîh-i mezkûr.

Şühûdü'l-hâl

Mevlânâ Muhyiddîn El-fakîh ve Mevlânâ Ca'fer el-fakîh ve Hacı Sinân bin Abdullah işçi ve cem'-i kesîr mine'l-müslimîn.

سبیح خوار اولدریکم و تجھن نای کو بکن نهار لر بیچ عصون کنزو و مل فنز لعماقید دشزکی سکندر مل نسون فکانم محمد شریعت لغز رنور
 مد کوس قز و بون قریهان رفیز زند و نوک کول بیرک و بیرون رخ حوق و گور اوس نام تا رله دلکل خارشنه کار
 تکنر سی ساده لو غنیم بی خوش دسان جو که سی هر رف که سی همیه نوزاره طاپر لر من لعدب سخنک و ره کم کم بعد لایمع
 و کرا اهر تلوره ز رس سی و دشت نو دسر سی ها صلدر مل شرمن و نماع عمه ردن و دین مر جیز دلکل
 بدر سی دصلس سی سی هد مصطفیان خذلکن شیر نیت خلکن لعاب سی سی هر زانه دلکل خیاره منکور
 موله کیم خار دلکل قم و خابه سی دلکل میس فیانه موبک سی سی دلکل میس دلکل میس دلکل میس

Dikencik köyü tımarına sâhib olan Mustafa'nın gelirini almak üzere köydeki bir takım tarlaları şahıslara dağıtması.

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur kim Dikencik nâm köyün tımarlarını Mustafa kendü tarafından asâletle ve müsterik İskender tarafından vekâletle Meclis-i Şer'de ikrâr edüp mezkûre karyede olan Kara Kuruçay ve Koz tarlası ve Bükgüldüğü ve Boğazcuk ve Körüstü nâm tarlaları dârendegân-ı mektûb Abdullah oğlu mühtedi Yusuf'a ve Mennân Musası ibn-i Şerif bin Abdullah'a yüz akça tapularında alup çiftlik verdüm ki, ba'de'l-yevm zikr olan tarlalarda zirâ'at ve hirâset edüp senevî hâsilların ösrün ve rüsûm-ı âmirelerin vireler deyû mezkûrân Yusuf ve Abdullah dahi Mezkûr Mustafa'yı zikr olan ikrârında müvâcehe olup tasdîk etdiler.

Hurrire zâlike fî târîh-i mezkûr.

Şühûdü'l-hâl

Musa Mahmûd bin Topal ve İlyâs bin Mehmed ve Hacı bin Abdullah bin Isa, Kapan Musa bin Sarı Abdullahzâde ve Yusuf bin Seydî Ahmed.

سر عور او نور بکم انا طولی ولا بین علین هونا ش خوار و ملک عیان عصر شرط خاص ضار اهور لستور کم یوزن اند و کم مصنوع
 او غلی سکندر بندون و کلندیم خدرو مدن خاچ بالا کار و خوشنده لاده ریخون تقدیم نا سر دن عالیه مکمله سدر اند و کم مصنوع
 ولا پنهان رضم ولا بندان چک احیل ملطفیز اون متوز بیز لایه مکان طبعه سود و بمنزه از تبر و سرکن ریاعده و ملکه شاهد بالجزل
 در اند نزه بر و مع ما فرون رامنفور کشیده کن ز راقه و ز همیز با وزن از روی خنفور کسریں یکم درون از روی
 یورقیه امر لر رفع ایکل شبار و ملکه سرگورون درت سکر ایه سر علیخ و مدم ملکیه ایش ایش ایه ایه منع
 خاکم مکنوس که هر لبیل هنر مذکور لبیل ایه ز رس بجع نایع ملکه درن ایه ایه سع مکاح ایکل قمه ایش ایش ایه که هر کم
 مدلیق اولیز کس لاعین ولا بندان چک بخیر لیغز مدکور که هر لبیل هنر و کراویه حی برقده مکاح ایکل سکر ایه هنر طبعه و زخم
 که و کراویه هر بیاشا. سوی علیق راتر عادل و دلو را بالده مصلحته در و سه هم مکنوز قایه راکی و در هر لبیل
 و در علاوه حی بشیر دسته سکل لیخ که و مصلحته ایش ایه حی خسرو و دن ایه نزه و دن و مصلحته ایش ایه نزه و دن و مصلحته
 ایه نزه مکنوز بخی برس مذکور عادل همان و کراویه ایش ایه ملکه ایه ده سر عادل همان خوش بخی برس مکنوز
 خاک ایه کم مکنوز بخی برس مکنوز بخی برس مکنوز بخی برس

Kastamonu ve Rumeli vilâyetlerinin mukâtaaya verilmesi.

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur kim Anadolu vilâyeti yolunu tutan Mehmed oğlu Süleymân meclis-i şer‘e hâzır olup eytdi kim bundan akdem vekîlim Mustafa oğlu İskender benden vekâletle Mehmed oğlu Hacı Yâdigâr'a ve Hoşkadem oğlu Seyyid Ahmed'e ihdâ ve semânîn ve semâne-mi'e Recebinin gurresinden üç yılı Kastamonu vilâyetinin ve Rum vilâyetinin tevsî-i şer‘î on dokuz bin akça mukâta‘aya vermişdi. Sunun toprakları olan vilâyetleri pâdi[şâ]hîmizün emri üzerine bir dirhem bakırdan bir mankur kesdirse sekizde bir akça ve bir dirhem bakırdan üç mankur kesdirse yigirmi dördden bir akça bozduralar. Artuk eksik etmeyeler ve meblağ-ı mezkûrdan dört bin akcasın mezkûr vekîlim İskender almış kabz etmiş imiş el-hâletü hâzihî dârende-i mektûb Ahmed oğlu Mehmed mezkûr işi kesdürüp târîh-i mezkûrdan üç yılı yigirmi iki akçaya kabûl etdüğü için ben-dâhî ol zîr olunan vilâyetlerün yolculuğun mezkûr Ahmed oğlu Mehmed'e zîr olunan üç yıl içinde yigirmi iki bin akça mukâta‘aya virdüm ki zîr olundu emr-i pâdişâh siz dâhî varup âmil olup bi'l-vücûh cevâb virüp ve hem mezkûrân Hacı Yâdigâr ve Pir Ahmed ile vara, âdet-i hasene bilişe dört bin akça sana ve vâcib olmuşdur. Ânı dahî mahsûb dutalar dedi ve mezkûr Ahmed oğlu Mehmed dahî vech-i mezkûr üzerine mezkûr işi kabûl idüp mezkûr âmil Süleymân zîr olan ikrârında müvâcehe olup tasdîk eyledi.

Hurrire zâlike fî gurre-i Receb.

Şühûdü'l-hâl

Kâsim bin İbrâhim ve Yusuf bin Ahmed ve Hamza bin Hızır ve Sırri bin Gündüğü ve Ali bin Mehmed.

Mesud oğlu Mehmed'in Hoca Ömer'e açtığı alacak dâvâsı.

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur kim Mevlânâ Mehmed bin Mesûd dârende-i mektûb Hacı Ömer[i] Şerî'at mahfiline ihmâz eyledi. Ba'dehû üzerine da'vâ kılıp eytdi kim Mevlânâ Muslihiddîn Kesdelli dâme fazlîhû mahrûse-i Burusa'da Kâdî iken Beytü'l-mâlden dört bin yedi yüz altmış yedi akça iledüp tezkiresinde mezkûr Hâce Ömer hazır idi. Kulu Yûsuf katında emânet komak istedüm. Mezkûr Hâce Ömer emânet altunu incündün *al Yusuf sen şol akça hıfz eyle* dedi. Mezkûr Yusuf dahî mezkur Hâce Ömer huzûrunda meblağ-ı mezkûr alâ vechi'l-emânet alup kabz eyledi dedi. Şimdi taleb ederim ta'allül edüp vermezler dedi. Mezkûr Hâce Ömer cevâb virüp eytdi kim bundan evvel Mevlânâ Abdülkerim dâme fazlîhû hizmetleri dahi bunda kâdî iken bu da'vâyı etdün. Da'vâna muvâfik mûmâ-ileyh Mevlânâ Abdülkerim senden beyyine taleb etdi. İki beyyine ihmâz eyledün. İlkisinin dahi şehâdetlerinde kızbileri zâhir olup merdûd olduklarından sonra bana envâ'-ı vechle yemin etdürüp fasl-ı husûmet olundu dedi. Cevâbına muvâfik beyyine taleb olundukda Ali oğlu Haci Mustafa ve Cuma oğlu Hâce Hamza ve Haci Abdullah ve Süleyman Çelebi ve dahi Müslimânlardan cem'-i kesîr mezkûr Hâce Ömer'in beyyine cevâbına muvâfik ve mutâbık edâ'-i şehâdet etdiler. Öyle olsa şühûd-ı mezkûrûnun şehâdetleri hayyiz-i kabûlde ve mahall-i irtizâda vâki' olup mezkûr Muhyiddîn [Mehmed bin Mesûd]'in etdüğü da'vâsına ısgâ' ve iltifât olunmadı ve bu vesîka mezkûr Hâce Ömer talebiyle yazılıp eline verildi kim eger hâcet olursa izhâr ide.

Cerâ zâlike ve hurire bi-mahzari's-şühûdü'l-hâl cemî'i'l-hâl ve ileyhi i'timâd.

Şühûdü'l-hâl

Subası Hamza Beğ, Mevlânâ Fahreddîn Efendi ve Mehmed bin Subası ve Yusuf bin Abdullah el-Abîk ve cem'-i kesîr mine'l-Müslimîn.

بسب مکه را داد رک مکه بپل صندوق و مدهن افراد احمد سعدن کی خار من مکن خوش ای احمد ای خان مکن کز نور ای ای ای خان خوش
 نور ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان
 مدهن بودن سکنن را فکر ای ای باید کیم کیم بودن سکنن را فکر ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان
 ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان
 ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان ای ای خان

**Sandıkçı Mustafa oğlu İskender ile Hacı Şîrmerd arasındaki buğday bahâsına dolayı
yapılan alış verişlerinin kaydı.**

[1478]

Sebeb-i tahrîr oldur ki, Sandûkcı Mustafa oğlu İskender ikrâr edüp eyitdi kim dârende-i mektûb
hammal kethüdâsı Hâcının âzâdesi Etmekci Hacı Şîrmerd, müddü altmış akça hisâbı üzerine üç bin yüz
yigirmi akçaya elli iki müdd buğday satup teslîm edüp meblağ-ı mezkûr aldum ve kabz etdüm dedi ve dahi
mezkûr Mustafa oğlu İskender ikrâr edüp eyitdi kim Eyüyük oğlu Seydi Ali'nin mezkûr Haci Şîrmerd
üzerinde buğday bahâsına bin yüz kırk akça almış [alacağı] olup beni kabza vekîl etmiş idi. El-hâletü hâzihî
ol bin yüz kırk akça dahi mezkûr Haci Şîrmerd elinden aldum ve kabz etdüm dedi. Mezkûr Haci Şîrmerd
dahi mezkûr İskender sâbıkâ zikr olan ikrârında müvâcehe olup tasdîk etdi.

دوزخ ۳۱

Yörüköğlu Haydar isimli kimse ile ortağı Hamza oğlu Resul arasındaki alacak dâvâsı.

[7 Mart 1479]

Rûz-ı yek-şenbih 13 Zi'l-hicce

Sebeb-i tahrîr oldur ki, Yörüköğlu Haydar nâm kimesne dârende-i mektûb Hamza oğlu Resul['ü] meclis-i şer'e ihzâr eyledi. Ba'dehû üzerine da'vâ kılup eytdi kim mezkûr Resûl ile yedi bin yedi yüz akçaya iki yüz yigirmi baş koyun satun alup bunda bir hayli kuzu toğurmuyup satduk beş yüz yigirmi akça ziyân eyledi. Her ne ziyân oldu mezkûr Resûl ile hisâplaşduk biri birimizün üzerinde nesne kalmadı. Ammâ benüm ol iki yüz yigirmi baş koyundan gayrı otuz koyunum dahî vâr idi ol koyunları mezkûr Resûl satdı. Bana akçası teslim olunmadı dedi mezkûr Resûl cevâb edüp eytdi kim senün otuz koyunun vâr idi amma ol otuz koyunun on altısını ben satdum bahâsı cem'an beş yüz akça hâsil oldu ve on dört koyunun sen kendünün satdun bahâsı dört yüz yigirmi akça oldu. Cem'an ol otuz koyunun bahâsı kim dokuz yüz yigirmi akça olur. Bir kara sahiyân kîse ile alup kabz eyledün dedi. Beyyine taleb olundukda Savagoğlu İsmâîl ve Mehmed oğlu Hüseyin kavline muvâfik şehâdet etdiler.

Şühûdü'l-hâl

Ahmed Fakîh bin Tâhir ve Yusuf bin Abdullâh. Es-Seyyid El-hâcc Îshak Bin Yusuf ve Ahmed bin Abdullah el-Abîk

روزیکم ۱۲ محرم ۸۹۵ هجری

سید عزیز اورن بزرگی نویسنده حاج قرایی و سرلخ عرض
 بیت بش ارشاد مجددی و سرلخ عزیز اشنهان کشیده است
 اندوس پیش باز کم احلاه سنه خوبی را بکبر حور دنیس فیض نسبت
 اول و نیم اورن بکی صرس فاطمه نامه خاتون اولان لیسا بیان یار و میکنند و در این
 ابریل صدر کسر خفاظت نکنند لعل لشح از مرد ادمع دنی نکوئیون بنگذرد بعوی اماں
 اسلام کند و که زیور دن کم اوقافت نویسنده شریع نزیم اورست کور لمرد اور مکنن لستهون
 ان ملطفی جوش اولون صید قرایی نویسنده حال اکثر حرمی سه لتها لوانهون روده میکنند
 سید صدر بزرگی نویسنده الحسن و حاج ایحیا حسین اورن زر عرض

**Müslüman olup Fatıma ismini alan Eriru'nun İslâm'a girmeyi kabul etmeyen kocası
Atnas'dan ayrılması.**

5 Nisan 1479

Rûz-ı Yek-şenbih 12 Mâh-ı Muharrem sene 884

Sebeb-i tahrîr oldur ki Ali oğlu Hacı Kırâç ve Abdi oğlu Ali ve Bahşâyîş oğlu Muhammedî ve Şîrmerd bin Abdullah nâm kimesneler şehâdet edüp eyitdiler kim el-hâletü hâzihî mahrûse-i Eğirdür Dâniş mahallesinde mütemekkine olan Ören Beği kızı Fâtîma nâm hâtûn evvelde Birgözlü Atnas nâm zimmînin avratı idi. Mezkûre Fâtîma'nın adı evvelde Eriru idi. Müslimân olup mezkûr zevci Atnas, İslâm'a gelmediği için hâkimü'l-vakt olan şer'le tefrîk edüp mezkûreleri ve mezkûr Atnas'dan bâ'in talâk boş oldu didiler öyle olsa künh-i hâl Eğirdür kâdîsına inhâ olundu. Burusa Çölmekciler mahallesinden.

Şühûdü'l-hâl

Şîrmerd bin Abdullah el-Abîk ve Haci Şeyh bin el-Hâcc Resûl. Evren bin İvaz.

MUHTELİF BELGELER

بِالْمَعْرُوفِ النَّصِيرِ

تحيات راکیات و تسلیمات صادقات ایلخان قلعه دن حموکو حس کرد مه مروض
اولدر که بواحه که اول کلیا البدن لولدک خلیه خلیه نکسر و هالت که هدی بر قصد
کور زد و که فرست اولد رفته غیرت ار کلدن مرک عیزت و من که کافل فرج اولیه شاهام اعداء
اولدزی و بول بوكه مبارک و حجه که، نصان راں و عدم نداد حکم فسیت اولق و بول بوكه
بر ضعیفه عدم سلطیه و عاشیت اولق و بیشتر غیر معینه اولق و دیگر مجاور حق
امد اس ایلد و رفق کر کم. بو تاز بکه باشد، شنعتنا، اید که دن بوكه دن بوكه
اقدام اولدن بدلیل عقوبیت عظیم کوک عزل کیه و تعریز شود که کن اکرا ولنی بار بکون
قلعه بی خرم ایلد جنر و خندق طول رملوا و حقی هناؤن اید رل بلکز الکمی بیا ق
سلما بیزد رسهون جانخون ماشنه توئن آزدن آزده که که برعیتمت کور، لر جاندز
و نیا بکون اور، آمالر آمدن جزو و متوجه اولد رجہ و جهد تقدیر الای اسطاعه دم فعل
وهم امرا و حکما و قول ایلاس ز دینوک کیه راجع او لغه بفرجهن و رفق آزادن
کسیه بیور، سز شنید و تغلیظ ایت کا بنیع وهم اصل شر عیسی واره قال اس لعا
ما ایها النج تا هر اکفار و المذاقین و اغلاق علیم برجیج شنه واقع اولدن ملائمه
او ترکن قرآن عظیم تعاریف اندک سلطان السادات جمعه صادقات رهه آزره بوا آزه
کلرس و خدا اسد المذاقین والمنافتات والکفار نار حجم خالدین فهیا مج بیه و لعنه هم
دلام عذاب شیم امد اول دار بیزک باهیه سدان و کل حکم صافیت د کافله عذر
جهنم و معمم اولد دیگر ایت رهه دیگر دیگر لیس شنید مصلحت کور بند بیزک
عاقبت حی اندک رهه کیا وز ملک فرج و حضور و مظفر کیه ایل زیعون اسد و انصه آصره
امد کرچه العبد بید تو و سد بقدر رفعته سه نیا سه ایکم سه و لکن الدن کل کچه هنر و جهاد فریز
تفصیله ایمک کرک رسول ایم و ایم کیز مسیته بره و دیگر ملا سله سر فرآن او قیس بعن
واقع اولدی ملکه ایه نصاله بید ای نوع و خدمه لطفدار ایس بیا زید اولدی که حق زیان ای ایکل
سلیع اولدی ملکه ایه نصاله بید ای نوع و خدمه لطفدار ایس بیا زید اولدی که حق زیان ای ایکل
سلیع اولدی ملکه ایه نصاله بید ای نوع و خدمه لطفدار ایس بیا زید اولدی که حق زیان ای ایکل

Akşemseddin hazretlerinin İstanbul'un fethi esnasında Fâtih Sultan Mehmed'e yazmış olduğu mektubu.

Hüve'l-mu'izzü'n-nasîr

Tahiyyât-ı zâkiyât ve teslîmât-ı sâfiyât iblâğ kılmakdan sonra Cenâb-ı Kerîme ma'rûz oldur ki, bu hâdise ki ol gemi ehlinden oldu kalbe hayli tekessür ve melâlet getürdü. Bir fursat görünürdü fevt olduğuna gayretler geldi. Biri gayret-i dîn ki kâfirler ferah olup şamâta-i a'dâ olundu ve biri bu ki, mübârek vücûhunuza noksân-ı re'y ve adem-i nefâz hükm nisbet olmak ve biri bu ki, bu za'îfe adem-i isticâbet-i du'â nisbet olmak ve tebşîrimiz gayr-ı mu'teber olmak ve dahi mahzûr çok. İmdi müsâhele ve rîfîk gerekmez. Bunun gibi bâbda istiksa' idüp kimden bu tahallûf ve adem-i ikdâm oldu bilüp ukûbet-i azîme gerek. Azl gibi ve ta'zîr-i şedîd gibi eger olunmaya, yarın bir gün kal'aya hûcûm idicek ve handek doldurmalu olıcak tehâvün iderler. Bilîrsiz ekserî yasâk Mûslîmânıdır. Allâh çün cânını ve başını koyan azdan azdır. Meger ki bir ganîmet göreler cânlarını dünyâ-yiçün oda atalar. İmdî mercû ve mütevakkâ' oldur cidd ü cehd-i bi-kadri'l-istitâ'a hem fi'len ve hem emran ve hûkmen ve kavlen idesiz ve bunun gibi ya râ'i' oluna. Bir merhameti ve rîfîkı az olan kimseye buyurasız. Teşdîd ve taglîz ide ke-mâ-yenbagî ve hem asl-ı şer'i'isi vârdur. Kâle'llâhü Te'âlâ [Tâhirîm Sûresi 9. Âyet:]

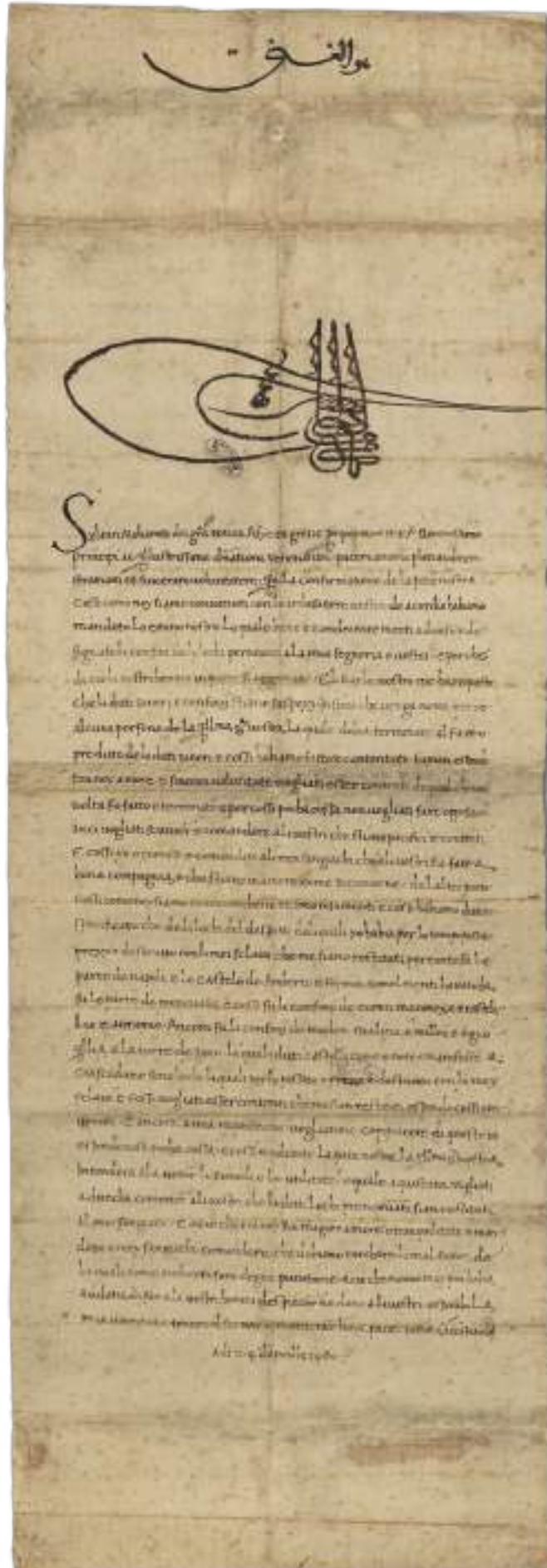
الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ وَأَعْظَمُ عَلَيْهِمْ بِالْأَيْمَانِ جَاهِدُ

Bir aceb nesne vâki' oldu. Melâletle otururken Kur'ân-ı Azîme tefe'ül etdük. Sultânüs-sâdât Cafer-i Sâdîk işâreti üzre bu âyet geldi [Tevbe Sûresi 68. Âyet:]

اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقُونَ وَالْكُفَّارُ نَارًا جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسِبُهُمْ وَلَعَنُهُمْ

İmdi ol varmayanların bâtını Mûslîmân degildir. Hüküm-i münâfîkîn da kâfirle azâb-ı cehennemde mukîm olmakda berâberdir dimek işâreti düşdü pes teşdîd-i maslahat göründü. Himmet idesiz. Âkîbet hacâletle inkisârla gitmeyevez. Bil ki ferah ve mansûr ve muzaffer gidevüz bi-avni'llâhi ve nusratihî âmîn. İmdi gerçi el-abdü yüdebbirü va'llâhü yukaddirü kaziyyesi sâbitdir. El-hükümü li'llâh velâkin elinden geldikce cidd ü cehdli, kavl-i taksîr itmemek gerek. Rasûlullâh'ın ve ashâbin sunnetin budur ve dahi melâletle biraz Kur'ân okuyup yatmak vâki' oldu. Şükr Allâh Te'âlaya envâ'-ı vechle lutflar idüp besâretler oldu ki çok zamândır anun misli olmadıydı. Tesellî-i tâmm hâsil oldu ve bu sözleri söylediğimiz hazretinize fuzûl-i kelâm add olmaya hazretinizi sevdigimizdedir.

Venedik Arşivi, 14-1

Osmanlı-Venedik arasında yapılan barış anlaşması.

(Italyanca)

2 Nisan 1480

Hüve'l- ganî

[Tuğra]

Allah'ın inâyetiyle bütün Anadolu ve Rum diyarının İmparatoru olan Sultan Mehmed ile Venedik Milletinin çok saadetli ve çok meşhur hükümdarının muhabbet ve lütuf dolu, samimî ve gönülden barışı:

Anlaşma hususunda elçinizle uzlaştırmamız üzerine bir eminimizi yolladık. Kendisi hem benim devletime hem de sizin devletinize ait yerlerin sınırlarını güzelce ve makul bir biçimde bölüp çizdi. Adamlarınızın birkaçının baskısı yüzünden, Balyosunuz, beylere ait toprakların ve sınırların belirsiz kaldığını ifade edip, söz konusu beylerle ilgili meseleyi nihayete erdirecek haber ya da kişinin devletinizden getirilmesi hususunda benden ricada bulundu. Biz de öyle yaptık. Mâmâfîh, anlaşmayı eskiden beri gelen samimî ve gönülden dostluğumuzla nihâyete erdirmekten memnun olmayı dilerkeniz, bu kadar küçük bir şeye muhalefet etmemeyi isterseniz ve ayrıca huzur ve sükûnetin muhafazası hususunda sizinkilere yazılar yazıp emirler yollamayı arzu ederseniz, bundan memnuniyet duyarız. Ben de aynısını yaptım. Sizlerle dost olunduğumu haber verip, sancak beylerime anlaşmaya varmış gibi davranışlarını ve dostluğa bağlı kalmalarını emrettim.

Öte yandan, güzel ve sevgi dolu bir anlaşmaya varırız diye, geçmişte kullarımla beraber ele geçirdiğim yâhut yıktığım, bundan dolayı bana iâde edilmesi gereken despotlukları zikrettik. Bunları Anabolu'daki topraklar, Alberto ve Fermis Kaleleri, aynı şekilde Vatika ve Benefše'deki topraklar olarak belirledik. Böylece, Koron, Maraneza, Kastelya ve Avramiyo sınır olacak. Modon, Niklena, Milos (Değirmenlik), Acofliya ve Fano Kalesi de sınır olacak. Bahsi geçen kaleler, geçmişte kullarımla beraber ele geçirdiğim ve yıktığım yerler olarak yazılıp işaretlenmiştir. Onları bana iâde etmekten ve bu şekilde beni mutlu kılmaktan memnuniyet duymak isterseniz, anlaşma da mümkün olur. Böylece, bu kadar küçük bir şey, bizim sizin tarafla barış yapmamıza aracı olmuş olur. Malların gelmesi ve kolaylık elde etmeniz amacım olacak. Ayrıca, sizinkilerin söz konusu toprakları Sancakbeyime iâde etmesini sağlamak isteyebilirsiniz. Sizin topraklar ile bizim topraklar arasında büyük bir muhabbet ve sükûnet sağlamak adına Sancakbeylerime adamlar yollamamı ve adamlarınızın canını sıkma ve sizinkilere zarar vermeye kimse cesaret edemesin diye ve fesat çıkarılanları bulsunlar diye Sancakbeylerime emirler vermemi, huzursuzluk çıkarmanın olduğu duyulacak olursa bulup hak ettiği cezayı vermemi de isteyebilirsiniz: Niyetim, Şubat ayına dek barışı müdâveme ve muhafaza etmek.

İstanbul'da yazıldı. 2 Nisan 1480.

Terakki verilen kişilerin isim listesi.

[1480]

Terakkî içün defter olunan kullarıdur ki zikr olunur.

Menteşe-i Anadolu'ya

Tımar-ı Hasan

Kethüdâ Karye-i

Çınar tâbi‘-i Maçin?

Kethüdâsına altı bin
terakkî [=] 6000

Menteşe-i Anadolu'ya

Tımar-ı Mehmed

Karye-i Boyunbağçeler
tâbi‘-i Maçin?

6700

Anadolu'ya

Bundan akdem
Kertiş? Nâhiyesinde
ehl-i fesâd sûhteler
muhârebesinden on
bin akça timara emr-i
şerîf sadaka buyurulan

Mehmed Kethüdâ

Rumili'ne

Bosnevî [...] Nâhiyesinde beş bin dokuz
yüz [...] dokuz akça timarda mu‘âf [...]
ve [...]leriyle on üç bin akça timara
müstehîkk Ahmed

Menteşe-i Anadolu'ya

Ze‘âmet

Be-nâm-ı Mustafa

Karye-i Ulubatah? ve Sülüncübatah?
[...]ler ve gayrûh.

27409

Anadolu'ya

Muğla nâhiyesinde otuz beş bin
akça ze‘âmete mutasarrîf Za‘îm
Osman kullarının sulbî oğlu Bekir'e
seksen mikdârı ehl-i fesâd sûhteler
muhârebesinden dört bin akça timâra
emr-i şerîf sadaka ve ihsân buyurulup bu
def‘a terakkî inâyet oluna.

Anadolu'ya

Seksen mikdârı ehl-i fesâd sûhteler
muhârebesinde üç bin akça tîmâra
emr-i şerîf sadaka buyurulan Hasan bin
Sultanşah.

Anadolu'ya

Ve yine seksen mikdârı sûhte muhârebesinde üç bin
akça tîmâra emr-i şerîf sadaka buyurulan Ali bin
Abdullah

Menteşe Anadolu'ya

Tîmâr-i Ahmed bin Yunus
Karye-i Yayla [...]

Anadolu'ya

Bundan akdem Aydın sancağı Beği [...] Behzad Beg
âdemlerinden [...] akça tîmâra emr-i şerîf [...]

Hünernamé'den

Venedik Arşivi, 51/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

'Υψηλώτ(ατε) ἐκλαμπρότ(ατε) καὶ ὑπέρτιμε δοὺξ τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντί(ας) ||2 τῶν Βενετιῶν καὶ κατὰ Θεὸν πάτερ. Ἐξ εμοῦ τοῦ Ἀχματπασια τοῦ Χερ-||3σεκ καὶ προτου βεζηρει τοῦ μεγάλου αὐθεντος, τὸν ἀξιον καὶ ||4 πρεπο(ντα) χαιρετησμῶν μετα της προσικοῦσης διάθεσεος πιούμ(εν) τι ἐκλα-||5<μ>πρότι σου καὶ τὰ ἔξῆς. Γνοστὸν ἐστὴν τι σεί ἐκλαμπρό(τητι) το ἔκπαλε ||6 απὸ τῶν γονεον μ(ου) ὑτὸν κάθαρει φιλία ὕσπερ συγγένια ἐπαλιλῶν. Ἐ-||7βρησκομεν(ος) δε κατά το παρῶν στο ὑπερετίμαν ὅπερ ἐβρησκομ(εν) ἡγοῦν ||8 προτ(ος) βιζηρ(ης) τοῦ αὐθεντ(ός) μοῦ, δέν με φενετ(αι) ἀξιῶν οὐδε πρεπῶν ||9 ἡς το να ἡβρίσκοστε μαχίσμενει με τῶν μέγαν αὐθέντ(ην) καὶ να πιραζε-||10στεν τό καθεκαστην, ὅπιὸν τὴν δινάμην καὶ ἐμπορεσὴν τοῦ αυ-||11θέντως μ(ου) γνωστὸν ἐστο τη ἐκλαμπροτι σ(ου). Δι αυ(τά) ἐφανὴν κ(αλὸν) καὶ ||12 ἐσύντιχα ἐδο μετὰ τοῦ μισερ Ανδρεα Γριτ(ι) ὅστις ἡσὴν φιλος μ(εν) ἀκρι-||13βος παρα τας αρχ(άς) καὶ πρακτικος καὶ ἡδίμων με τόν ὅπιὸν ἐσύντ<υ>-||14χα στὴν ὑποθεσὴν του τὴν τούτὸν χρια. Ἐρχετ(αι) δε αυτοῦ καὶ τα ὅ-||15περ θέλ(ει) ἀναφερειν στην εκλαμπροτι σ(ου), δοτε τῶνδε πιστὴν στα παντα ||16 ἡς ӯ τι θέλ(η) ἀναφερ(ει) ὅτι ӯς τὶν λογει ἐδίκην μου ὑδίν, καὶ εἰς τό θελει ανα-||17φέρειν πισεται σποῦδεος ὑπερ το αναπαύτε(τε) ӯς το να ἔχομ(εν) απιλογον με ||18 σποῦδὴν μετὰ τόν αυτου μισέρ Ανδρεα δια να σεβο στο μεσὸν να δεη-||19θο τὸν αὐθέντ(ην) μοῦ μίπος καὶ τὶς τῶν καιρὸν τῶν ἐδικόν μου δίνιθο να πίσ<ω> ||20 ὑρεινὴν διά να βαλω εἰς τόπον το πατροπαραδοτῶν χρεος, ӯς το να λι-||21ψεται απο πολοὺς πιρ(ασ)μους. Δι αυτ(ό) ἀναφέρ(ει) ὅτι το μελ(ει) νά γενει να ινε σùν-||22τομ(ον) πρὴν φτασὴν ὁ αὐθέντης μοῦ καὶ σαλέψι απο τον θρονον του. Δι οῦ ||23 μετὰ το σαλευμα ἥθελεν πεσὴν δίσκολια καὶ ὁ Θ(εὸς) γινόσκην τὴν δια-||24θεσὴν ποῦ ἔχω στὴν ἐκλαμπροτὶν σ(ου) ὅπια δεν κρε(νει) να ἐναι ὀλιγοτερ-||25ην ἀπο ӯτι ӯτὸν τῶν γονεον μου. ἐν Κοσταν(τι)v(ου)πολ(ει) μι(vi) Ἰαναρίου κ'

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Ψυηλότατε, εκλαμπρότατε και υπέρτιμε (με τη μεγαλύτερη τιμή) δούκα της εκλαμπρότατης αυθεντίας των βενετιών και πάτερ (ιερέα) κατά τον Θεό. Από εμένα τον Αχματ-πασα του Χερσέκ και πρώτο βεζύρη του μεγάλου αυθέντη, στέλνω στην εκλαμπρότητά σου τον ἄξιο και πρέποντα χαιρετισμό με τα αρμόζοντα αισθήματα. Είναι γνωστό στην εκλαμπρότητά σου από παλιά ότι από την εποχή των γονιών μου υπήρχε καθαρή φιλία, θα μπορούσα να πω σαν συγγένεια. Έχοντας τώρα τη σπουδαία αυτή τιμητική διάκριση ως πρώτος βεζύρης του αυθέντη μου, δεν μου φαίνεται ἄξιο ούτε πρέπον να είστε σε αντιπαλότητα με τον μεγάλο αυθέντη και να ενοχλείστε συνεχώς, και ας ξέρει η εκλαμπρότητά σου τη δύναμη και τις αντοχές του αυθέντη μου. Για τον λόγο αυτό, φάνηκε καλό να συναντηθώ εδώ με τον μισέρ Ανδρέα Γρίτι ο οποίος είναι καλός μας φίλος, πρακτικός και γνωστικός ἀνθρωπος, και θεώρησα ότι μπορεί να είναι χρήσιμος στην υπόθεση αυτή. Έρχεται εκεί και όσα θα αναφέρει στην εκλαμπρότητά σου να τα πιστέψετε όλα, ότι έχει σκοπό να πει που αφορούν την επιθυμία μου, και θα αναφερθεί στον τρόπο με τον οποίο θα τελειώσει η ιστορία αυτή, και να δώσουμε έναν μελετημένο επίλογο με τον μισέρ Ανδρέα για να μπω εγώ ανάμεσα και να μιλήσω στον αυθέντη μου μήπως και καταφέρω όσο βρίσκομαι εγώ στα πράγματα να πείσω να γίνει ειρήνη, ώστε να εκλείψουν οι πολλοί πειρασμοί πριν εκπληρώσω το πατροπαράδοτο χρέος. Γι' αυτό αναφέρει ότι ότι πρόκειται να γίνει, να γίνει γρηγορά πριν φτάσει η ώρα που ο αυθέντης μου θα αφήσει τον θρόνο του. Γιαί μετά θα γίνουν δύσκολα τα πράγματα και ο Θεός ξέρει την εκτίμηση που έχω για την εκλαμπρότητά σου, που δεν νομίζω ότι είναι μικρότερη από αυτήν που είχαν οι γονείς μου για σένα. Στην Κωνσταντινούπολη, 20 Ιανουαρίου.

**Venedik'in büyük bir devlet olduğu ancak Padişah ile yaşanan bazı meselelerin
Osmanlı Devleti'ni sıkıntıya düşürdüğünden, barışın bir an evvel olması gerekligi
hususunda Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Venedik Dükü'ne mektubu.**

[Grekçe]

20 Ocak [1502]

İhtişamlı, ihtiramlı, kudretlü Venedik idaresinin Dukesi, Ekselansları ve Allah'ın indinde onun Rûhânî Pederi'ne. Ben ki Sultan-ı Kebir'in Vezir-i Azamı Hersekli Ahmet Paşa, Zât-ı Şâhânenize elyak ve mucibince en amik hissiyatla selam eylerim.

Zât-ı Âlinize dahi evvelden mâmum olduğu üzereecdadımın ve ebeveynimin devrinde sizinle beynimizde karabet derecesinde saf bir muhabbet ve dostane bir hal var idi. Şimdi Sultanımızın Vezir-i Azamı olarak bu yüce ve şereflî âtiyeye sahip olarak Yüce Sultanımızla rekabet halinde olmanız ve dâimâ müz'ic haliniz bana münasip görünmüyor. Zira Zât-ı Şâhâneniz Yüce Sultanımızın kudret ve iktidarını bileler. Ol sebeple ki burada tecrübe ve âlim dostumuz Miser Andrea Griti ile mülâki olmamız muvafık görüldü ve dahi bu hususta likamızın müfid olacağını fikreyedim. Ol ki size gelir ve Zât-ı Şâhânenize her ne söyler ise külline inanın; zira söylediğî her şeyin gayesi, benim muradıma matuftur. Ve dahi bir şekilde şol meselenin hangi tarikle nihâyet bulacağı mevzu bahis olacak ve Miser Andrea ile hüsn-i akibetle nihâyete ermesi benim tavassut etmemle ve Yüce Sultanımız ile mükâlememe istinad eder. Belki kudretimce meselelerden bahsedeyim ki, onu sulu ikame etmeye ikna edebileyim. Nihayet pederimden miras kalan bu deyni ifâ etmeden kalbimde sükûn kaim olmayacak.

Bu sebeple Yüce Sultanımızın tahtı terk edeceği vakit gelmezden evvel her ne vuku bulacaksa, bunun vukuunun îcab ettiğini ferman buyururlar. Zira tahtı bıraktıktan sonra umur ve ahval su'ubete kalbolacak. Allah Zât-ı Şâhâneniz hakkında derunumdaki ihtiramı hakkıyla bilendir ve dahi size karşı duyduğum ihtiram ebeveynimin duyduğu ihtiramdan akal de değildir.

20 Ocak'ta Konstantiniyye'de yazıldı.

Venedik Arşivi, 53-1

Macaristan ile beraber yapılacak anlaşma için Venedik dükünün acele davranması gerektiği hususunda Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Andrea Gritti'ye mektubu.

[İtalyanca]

25 Nisan [1502]

Çok sevgili asil dostum ve kardeşim Andrea Gritti'yi devletinin asaletine layık bir biçimde selamlarız.

Malumunuz olduğu üzere, ulağınız Nicolo Darexo, bu ayın on yedisinde, aniden, buraya benim yanımı geldi. Ondan geçen ayın (Mart ayının) yirmisinde yazılmış bir mektup aldık. Baştan sona her şeyi bu mektuptan öğrendik. Ancak, anlaşmayı hep birlikte ne kadar çok müzakere ettiğimizi ve barışın masrafları hususunda devletinize ne kadar çok mektup yazdığını da biliyorsunuz. Bu meseleyi nasıl heyecan, sevgi ve dikkatle ele aldığım, aradaki pürüzlerden ve düşmanlıklardan kurtulmak ve durumu tersine çevirmek adına yüce efendim ile devletinizin arasında nasıl kaldığım size izah edildi. Burada bulunup bu barış anlaşmasına dâhil olduğunuzda, bu haklı kinimiz, iyilik ve sükûnete dönüştürür. Bunu hep birlikte ve eksiksiz bir biçimde müzakere etmemiz gerekiyor. Bunu yapmamız mümkün.

Masrafların ne olacağını soruşturmanızı emretmiştik. Söz konusu anlaşmanın getireceği masrafların hangi şekilde ve hangi yolla hesaplanacağı, size söylediğimiz ve gerekli gördüğümüz şeylerin mümkün olup olmayacağı ve tam olarak yapılmış yapılmayacağı gibi hususlarda devletinizin cevap vermesi gerekiyor. Bana yolladığınız mektuptan ne gibi bir anlaşma yapmak istedığınızı anlıyoruz. Macar Kralı'nın elçilerinden birini o tarafa yollayıp anlaşmayı başlatması gerekiyor. Macar Kralı'yla beraber anlaşma yapılrsa, bu çok daha iyi olur.

Yüce efendime dil uzatacak üstü kapalı bir tartışmanın dahi olamayacağını savunuyorum. Meseleyi nasıl ele aldığımı size söyleyeyim. Size de ifade edildiği üzere, şu andaki sükûnet ve barış daha önce hiç görülmeli. Ne yüce efendimin ne de onun babasının zamanında böyle bir şey görüldü. Dedesinin ve atalarının zamanında da hiç görülmeli. Eskiden, muhtelif zamanlarda savaşlarımız ve düşmanlıklarımız olsa da Macar Kralı'nın barış için aracı olması durumu, daha önce hiç görülmeli. Şimdi daha önce hiç olmamış bir şey olacak. Aslında, bu ikisi (Venedikliler ve Macarlar) birbirileyle çatıştığı zaman, bizimle barış yaparlardı. Yüce efendimle irtibata geçerler, padişah da onların barışa dâhil olmasından memnuniyet duyardı. Geçmişte de bir Macar elçisi gelir, barışa dâhil olma isteğini dile getirirdi. O sırada barış yapmak mümkünse yapılmırı. Size önceki gibi bir barış yapmamızın mümkün olmadığını söylüyor, öyle bir sonuca varıyorum. Zaten, o zamanlar Macar elçisinin kendisi acele eder, hiçbir şey yaptırmazdı. Size olanları söylüyorum. Bir anlaşmanın anlaşma olabilmesi için her iki tarafın da uzlaşmış olması gereklidir. Eski anlaşmanın geçerli olması hususunda uzlaşılmadığını size bu vesileyle belirtmiş olayım.

Herkesin efendimle barış yapmaya ihtiyacı vardır. Onun kapısı herkese açıkken, eskiyi araya karıştırmaya lüzum yok. Sizinle yaptığımız müzakereyi, masrafları titizlikle ve eksiksiz bir biçimde işlemeniz ve tam olarak bildirmeniz hususunda verdiği emri göz önünde bulundurmanızı, efendimin hevesi, arzusu ve isteği hakkında devletinizi ona göre iyice bilgilendirmenizi size söylüyorum.

O taraftan yolladığınız bir mektupta, devletinizden çıkacak bir kelime ya da hiç işitmediğimiz bir ifade ile yüce efendimi kızdırımanın müناسip olacağını üstü kapalı bir biçimde söylüyorsunuz. Ben de size yüce efendimin heves ve isteğinden söz ettim. Söylediklerimizi ve emrettiklerimizi gayet iyi anladınız. Buna rağmen, devletiniz anlamak istediğini anlıyor.

Şartlar uygun olursa, yüce efendime hemen rica edip barışa ben aracı olacağım. Allah sürmesini müناسip görürse, barış çok daha kalıcı hale gelecek ve eskisinden daha iyi olacak. Sizinle yaptığımız müzakereler iyi gitsin, müzakere ettiğimiz meseleleri bir an önce güzel bir sonuca bağlayalım ve bu meselelere çabucak cevap bulalım diye epey kafa yoruyoruz. Allah da barışın daha iyiye gitmesini ister. Onun emrini de yerine getirmek lazım.

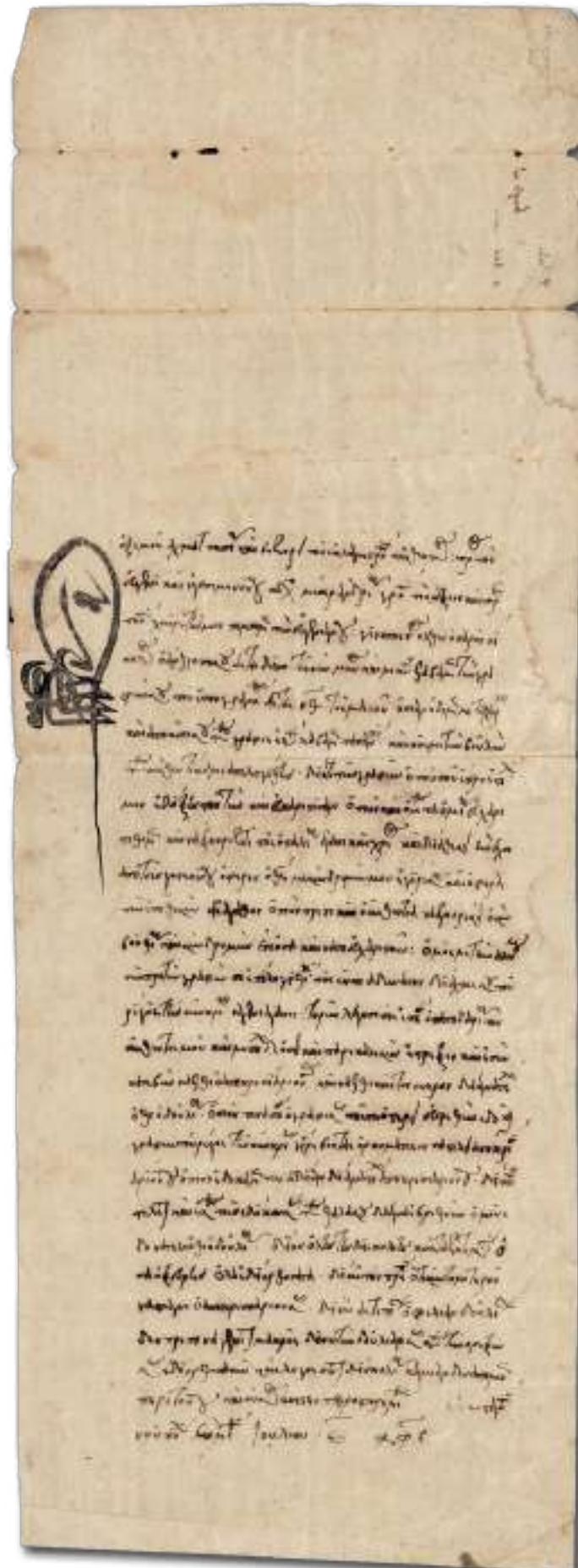
Yine de devletiniz padişahın tamamen kötülüğüne olduğu herkesçe bilinen bir anlaşmaya imza atmayı bilir, onu yapmayı düşünür. Ben, yine de, onlar (Macarlar) onaylanıncaya kadar işe müdahale oldum, size ne yapacağınızı söyledi ve emrettim. Onlarla olan eski dostluğumuza hürgüten bunu yaptım.

İstanbul, 25 Nisan.

Panorama 1453

Venedik Arşivi, 54/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Ἐξ εμοῦ Αχματ πασιας καὶ βεζήρει τοῦ ἐκλαμπροτ(άτου) αὐθεντος, προς τὸν ||2 εὔγενι καὶ ὑγαπιμένον μου αδ(ελφὸν) μίσερ Ἀνδρεα Γρη(τι) τὸν ἀξιον καὶ πρε-||3πον(τα) χαιρετησμον πεμπομ(εν) τὴν εὐγενιαν σου. Γινοσκε πος ηλθεν ὁ παρὸν Νι-||4κόλ(αος) ὁ ἀνθροπο<ς> σου εις τας διω τοῦ νῦν μην(ὸς) καὶ με αυτ(ὸν) ελαβαμ(εν) τὴν γρα-||5φὴν σου ποὺ ὑτον γραμε(νη) εις τας κθ' τοῦ Μαιοῦ ὄπιαν ἡδομ(εν) μετα χαρ(ᾶς) ||6 καὶ απο αύτι σου τ(ῆς) γραφις ἐκα(τα) λαβαμ(εν) τα παν(τα), καὶ πὸς με τὴν βούλὴν ||7 τ(ῆς) αὐθεντίας με απιλογίθης, διότι τὴν γραφὴν ὅποιν σοῦ ἐπροέστι(λα)-||8μεν ἐδίξες στὸν τὴν καὶ εὐκαριστισαν, ὄπιὸν καὶ ἡμ(εῖς) τα ὄμεα εὐχαρι-||9στιθιμ(εν) καὶ να ἐγνοριζετε πὸς ἡ παλεα αγαπι καὶ χρε(ος) καὶ διάθεσις τὴν εχω ||10 απο τοὺς γονεους μου ἡφερεν ὁ Θ(εός) με σὺνδρομὴν μου ἐγίριστα καὶ ἡφερα ||11 τὴν ὑποθεσην εἰς αγαθον ὄπιὸν πρεπι καὶ ἡ αὐθεντια να εγνορίσει ὁσὴν ||12 βοήθια καὶ συνδρομὴν επίησα καὶ να το εὐχαριστηῶ. Ὁμὸς με τὴν αλιν μου ||13 τὴν προτὴν γραφὴν σε ἐπιλογίθι(κα) πὸς ἔναι αδυνατον διά μεσου τοῦ ||14 ριγὸς τῆς Ούνκρι(ας) να ενι αγαπιν. Τορὴν λεγο σε πὸς ἐπε(σα) ἡς τα ποδαρια του ||15 αὐθεντος μοῦ καὶ με πο(λλὴν) δεησιν καὶ παρεκαλεσιὰ ἐστρεξεν καὶ ἐσὴν-||16κατεβὴν να ελθι ὁ αποκρισιάριον σ(ας) καὶ να ελθι καὶ τον Ουκρον δια να τε(λι)-||17όθι ἡ δούλια, ὄπιὸν το να σό(ση) ἡ γραφι σ(ας)τοῦτον ἡστερει εύρεθὴν εδο κ(αὶ) ||18 γραφην τοῦ ρίγος τῆς Ούνκρι(ας) γιρέβοντας ὄρκοματικον να στιλει αποκρι(σι)-||19αριον του ὄπιου ἐδοκαμ(εν) του αδίαν, διά να στί(λει) αποκρισιαριον του. Δι αυτ(ὸν) ||20 στιλεται καὶ ἐσ(εῖς) τοὺς εδικού<ς> σ(ας) τ(ῆς) θαλασου δια να ἐβρεθοὺν ὁμοῦ ε-||21δο να τελιοθι ἡ δούλια. Δι ου ὀλες τες δισκολιες καὶ τα ζητιμ(ατα) ὅ-||22σα ἡξευρης όλα ἐδιόρθοσε τα. Δι αὐτὸν πρέ(πει) ὅτι συντομοτερον ||23 να φανι ὁ αποκρισιαριον σ(ας). Δι ού εις τετι(ων) ὁ ὁφελιαν δούλι(ων) ||24 δεν πρεπι να γενιτ(αι) μακρὸς δι ου την δούλιαν σ(ᾶς) κ(ατὰ) την ορεξην ||25 σ(ας) ἐδόρθοσα τὴν καὶ λογος ουτ(ος) δισκολια καμιαν δεν απομεν(ει) ||26 περι τουτου καὶ ούτος ας ιστεν πλιροφοεμε(νοι). Ἐν Κοσταν(τι)-||27νουπό(λει) εν μι(νι) Ιουλίου ε' αφβ'

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Από εμένα τον Αχμάτ πασα και βαζύρη του εκλαμπρότατου αυθέντη προς τον ευγενή και αγαπημένο μου αδερφό μισέρ Ανδρέα Γρίτι, τον άξιο και πρέποντα χαιρετισμό στέλνω στην ευγένειά σου. Να ξέρεις πως ήρθε ο Νικόλαος ετούτος, ο άνθρωπός σου, στις 2 του μήνα, και λάβαμε από αυτόν το γράμμα σου που έγραψες στις 29 Μαΐου, το οποίο δέχθηκε με χαρά. Και από το γράμμα σου αυτό κατάλαβα τα πάντα, ότι με επιθυμία της αυθεντίας μου τα ανέφερες αυτά, διότι το γράμμα που σου έστειλα του την έδειξες και ευχαριστήθηκε, όπως κι εμείς αντίστοιχα ευχαριστήκαμε, και να ξέρετε πως η παλιά αγάπη και το χρέος και τα αισθήματα που έχω για σας από τους γονιούς μου, με τη βοήθεια του Θεού την έκανα να επιστρέψει, και έφερα την υπόθεση σε καλή κατεύθυνση, για να ξέρει και η αυθεντία (σου) τη βοήθεια που προσέφερα και να ευχαριστηθώ. Με το προηγούμενο μου γράμμα σου έγραψα ότι είναι αδύνατον να υπάρξει συμφιλίωση μέσω του βασιλιά της Ουγγαρίας. Σου αναφέρω πως έπεισα στα πόδια του αυθέντη μου και μετά από πολλές παρακλήσεις έδωσε την συγκατάθεσή του να έρθει ο εκπρόσωπός σας και να έρθει και τον Ούγγρων ώστε να ολοκληρωθεί η δουλειά, ο οποίος ευρισκόμενος εδώ και ζητώντας ορκωτικό γράμμα του βασιλιά της Ουγγαρίας ζήτησε άδεια την οποία δώσαμε να στείλει αγγελιοφόρο για να πει να στείλει εκπρόσωπο. Για τον λόγο αυτό στείλτε κι εσείς τους δικούς σας δια θαλάσσης για να συναντηθούν εδώ να ολοκληρωθεί η υπόθεση, της οποίας τις δυσκολίες όλες και τα ζητήματα να τα διορθώσεις όσο ξέρεις. Γι'αυτό είναι απαραίτητο να εμφανιστεί εκπρόσωπός σας το συντομότερο. Τέτοιες συμφέρουσες δουλειές δεν πρέπει να τραβάνε σε μάκρος, και την υπόθεσή σας κατά τον τρόπο που θέλατε τη διόρθωσα και καμία πλέον δυσκολία δεν απομένει στο θέμα αυτό. Και για όλα αυτά σας πληροφορώ. Στην Κωνσταντινούπολη 5 Ιουλίου 1502.

Venedik, Macaristan ve Osmanlı Devleti arasında anlaşma sağlamanın mümkün olduğu, bu vesileyle her üç ülkenin de Konstantiniyye'de buluşması gerektiği üzerine Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Venedik Dükü'ne mektubu.

[Grekçe]

5 Temmuz 1502

Ben Zât-ı Şâhâne Hazretleri'nin Veziri Ahmet Paşa asaletli ve muhabbetli kardeşim Andrea Griti'ye asâletine layık bir vecihle selam ediyorum. Mâlum ola ki kulunuz Nikolaos bu ayın 2. gününde gelip onunla birlikte 29 Mayıs'ta kaleme aldiğiniz risalenizi kabul eyledik ve hoş vecihle karşıladık. Bu risâleden idrak eyledik ki, hükümdarın iradesiyle bunlardan bahis ettiniz, zira size göndermiş olduğum risâleyi kendilerine göstermeniz bizi ve onları aynı şekilde memnun eylemiştir. Bilesiniz ki size karşı ebeveynimden vâris aldığım kadim muhabbetiniz ve vefa borcumuzun Allah'ın inâyetiyle ircâ olmasını diledim ve Sultanat-ı Şahanelerin de takdim eylediğim yardımı takdir ideler diye bu vecihle meseleyi tensibinize arz ediyorum. Mamafih ilk risalemde Macar Kralı ile bir sulu anlaşması imza edilmeyeceğini serdetmiştim. Sizlere Zât-ı Şâhânenizin kademlerine kapandığımı ve ondan rica ve tazarru ile emrin itmamını ve gönderilen elçinizin ve Macar elçisinin burada bulunan mümessiline gelmesine razı edildiğini, Macar Kralı'nın resmi risalesini sual eyledikten sonra kralın bir mümessil göndermek adına haberci için kendisinden izin talep ettiğini ve bu talebe binâen kendilerine bu hususta izin verdiğimizi Zât-ı Şâhânenize bildiririm. Şol sebeple ki siz de meselenin itmamı istikametinde burada tâhkîk edilecek likaları, istişare için gelecekleri deniz vasıtasyyla göndermeniz münasiptir. Meselenin bütün suubeti ve zarureti hâsil olduğu için gönderilecek mümessillerin fevren huzura çıkmaları elzemdir. Meselenin halli için bu türden amal uzatılmaya ki ben de meseleyi talep ettiğiniz vecih üzere hal edeyim ve buna dair daha fazla müşkülât kalmasın ki ben de sizleri bütün bu husus işlerde bilgilendirmiş olayım. Bu risâle, 5 Temmuz 1502'de Konstantiniyye'de tahrir olundu.

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Εύγενικαὶ τετιμημε(νε) ακρι(βε) αδ(ελφε) μισερ Ανδρεα Κριτι των αξιων ||2 και πρεπον(τα) χαιρετησμον πεμπομ(εν) της εύγενιαν σου. Γι-||3νοσκε δε πòς απο τοῦάνθροπου σου τοῦ Νικο(λάου) ἐμαθαμ(εν) περι την ἡγί(αν) ||4 σου και ἐφρανθιμ(εν) ὅμιος και περι τῆς αὐξισεος και τιμης ὁσὴν ||5ελαβες ὅπιον ὁ Θ(εὸς) να σε αὔξισει εἰς πλεοτερὴν τιμὴν και αύ-||6ξιαν διά να το ακουγομ(εν) και ἡμης να φρενομεθαν.Δι' οὐ σαν ||7 το γίνοσκι ὁ Θ(εός) ἀπο ψιχις μ(ας) σε ποθοῦμ(εν) και αγαποῦμ(εν). Ὁ-||8πιον ας ισαι βεβεος ὅτι σὺνδρομὴν και βοήθια εγυνεν ἡς τουτὴν ||9 τὸν ὑποθέσυν τι<ς> αὐθεντιας πρεπι να το ἡξευροῦν και να το εγνο-||10ριζοῦν απο εσενα, δι' οὐ ληποντα σου κανης τιποτε δεν ἐδι-||11ορθονετων, ὅπιὸν ἡσε ἡ ετια πολοῦ ἀγαθου εἰς τὴν ὑποθε-||12σὴν τῆς διόρθοσεος και βεβεόνο σε πος με τὴν αλην μου ||13 γραφην ποὺ σε εγραψα δὲν σε λεγω εις πλατος δι' ου ἡξευρο ||14 πὸς ἐκυνι θελης τὴν διξην της αὐθεντιας· πλὴν σ<ε> τουτὴν ποὺ σε ||15 γραφο χωριστα λεγο σε πὸς εις τα ζητιμα(τα) ὅποῦ ἡξευρης ἥγοῦν ||16 εις τα καστρι τοῦ Μορεος τα ἐγιρεβεν ὁ μεγας αὐθεντις· ἥχα τοσα να ||17 δεηθο και να πίσ<ω> ὅτι ἐπιήσα καιέπαρατιθὴν τα και ουτος ας ισαι ||18 βεβεος· ὅμιος και εις το ζητιμαν ὅποῦ ἐζιτισεται διά τοὺς Ούνκρους ||19 και αυ(τά) εσυνκατεβύν(αμεν) να στιλοῦν και αυ(τά) αποκρισιαριον τους, ὁς καθος ||20 γραφο εις τὴν αλην μου τὴν γραφὴν και ὁσαν ελθεται θελι ἡστε ἡ δουλια ||21 τελιομε(νη) ὁσαν θελεται. Ὁπε συ ἡς ὁσα σε γραφο πισαι να τα βαστας ἥποκι-||22με(να) και βεβεα, δι ου διπλαδα καμιαν ης το μεσὸν δε ινε ούτε δευτερος ||23 λογος· δι' αυ(τὸ) λεγο σαι ὅτι παραύ(τα) ποὺ να ἡδης την γραφην μου με {πα} ||24πασαν σπουδή ἐξορθοσεται αποκρισιαριον σ(ας) και στιλετε τον δια να τελιο(ση) ||25 τὴν ὑποθέσην. Και καμε να βεβεόσης αύτου τὴν αὐθεντιαν ης ὁ(σην) ||26 σιδρομὴν και βοήθια ἐπίησα ης τουτ(ην) την ὑποθε(σιν), δια να γνορισοῦν ||27 τὴν παλεα ἀγαπην τὴν ἥχα και εχω εἰς αυτ(ήν). Αλον ούχει. Και ὁ Θ(εός) ||28να σε βοηθι. Ἐν Κοσταντινουπόλ(ει)ν μ(ην)ι Ιούλιοὺ ε' ||29 αφβ'.

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Ευγενικέ τιμημένε ακριβέ αδερφέ μισέρ Ανδρέα Κρίτη (Γκρίτι), τον ἄξιο και αρμόζοντα χαιρετισμό στέλνουμε στην ευγένειά σου. Να ξέρεις πως από τον ἀνθρωπό σου, τον Νικόλαο, μάθαμε για την υγεία σου και χαρήκαμε και για την προαγωγή που ἔλαβες, που ο Θεός να σου δώσει και μεγαλύτερα αξιώματα, για να το ακούμε εμείς και να χαιρόμαστε. Ο Θεός ξέρει πόσο η ψυχή μας σε ποθεί και σε αγαπά. Να είσαι βέβαιος ότι όποια προσφορά και βοήθεια δόθηκε για την υπόθεση αυτή να το ξέρουν και να το μάθουν από σένα, γιατί με την απουσία σου τίποτε δεν θα διορθωνόταν, αφού ό,τι καλό στην υπόθεση της επαναπροσέγγισης το έφερες εσύ, και σε διαβεβαιώνω πως με το άλλο γράμμα που σου έστειλα δεν τα λέω όλα με λεπτομέρειες, διότι ξέρω πως θέλεις να το δείξεις στην αυθεντία σου. Πλην όμως, σε τούτο το γράμμα που σου γράφω χωριστά σου λέω ότι για τα ζητήματα που ξέρεις, δηλαδή για τα κάστρα του Μωριά, ρωτούσε ο μέγας αυθέντης. Είχα τόσα να παρακαλέσω και να πείσω ότι έκανα και τα παρουσίασα, και γι' αυτό να είσαι βέβαιος. Ομοίως και στο ζήτημα που θέσατε με τους Ούγγρους, και σε αυτό δεχτήκαμε να στείλουν κι αυτοί εκπρόσωπό τους, όπως γράφω και στο άλλο μου γράμμα, και μόλις έρθετε θα ολοκληρωθεί και η δουλειά κατά την επιθυμία σας. Τα όσα σου γράφω να τα θεωρήσεις οριστικά και βέβαια, και δεν υπάρχει διγλωσσία ούτε δεύτερη κουβέντα. Γι' αυτό σε προτρέπω μόλις δεις το γράμμα μου, με κάθε φροντίδα να στείλετε εκπρόσωπό σας να έρθει να ολοκληρώσει την υπόθεση. Και ενημέρωσε την αυθεντία (σου) για τη βοήθεια που προσέφερα στο θέμα αυτό, ώστε να μάθουν για την παλιά φιλία είχα και έχω για αυτήν (την αυθεντία). Άλλο τίποτε. Και ο Θεός βοηθός σου. Στην Κωνσταντινούπολη, 5 Ιουλίου 1502.

Venedik ve Macarlarla bir araya gelmek için çok gayret gösterildiği, Mora kaleleri hakkında konuşulduğu ve meselenin halledilmesi için mektuba acilen karşılık verilmesi hususunda Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Andrea Gritti'ye mektubu.

[Grekçe]

5 Temmuz 1502

Asâletli, ihtiramlı, Sahibu'l-Hürmet biraderim Miser Andrea Griti bu asaletinize layık ve şanınıza müناسip selamımızı tarafınıza arz ediyoruz. Kulunuz Nikolaos'tan sihhat ve afiyetli olduğunuza dair ahbarı ahsettiğimizi ve dahi vazifede terfi eylediğinizden ötürü bilcümle memnun olduğumuzu bilesiniz. Tanrı Teâlâ Zât-ı Şâhânenizin şanını duymamız ve saadetli olmamız için siz efendimize âli makamlar bahşeylesin. Zât-ı Barî Allah ervahımızın sizleri ne denlü iştiyakla arzu ettiğini ve muhabbet duyduğunu mutlak ilmi ile âlimdir. Sadakatle biline ki bu hükümlerinin Venedik hükümlerinin mevzu bahis meseleye dair her ne denlü te'yit yahut muavene yapıldıysa bunu bileler ki bu siz Zât-ı Şâhânelereindendir. Zira siz olmaksızın sultanatın hiçbir amali tedbir ve tedvire kavuşmayacak ve mesele hal olunmayacağındır. Bilin ki tecdiden bahis mevzu mesele müsbet olarak nasıl tâhkîki olacaksa, sizin zatınız tarafından tahakkuk ettirilecek ve size ırsal eylediğim diğer resâille külli tefâsil ile muhtevi olacağını size temin ediyorum. Mamafih onu Venedik hükümlerine arz etmek istedığınızı ilmen olmasa da biliyorum. Lakin bundan gayri size yazdığım o resâilde yüce sultanın malum mesail Mora'nın kaleleri hakkındaki ahvali ve malumatı sual eylediklerini tarafınıza bildiriyorum. Huzur-ı âlinize arzvü rica edilecek o denlü mesail var ki, bunları ancak tensibinize takdimle mukni olacağınızdan eminim. Buna mümasilen Macarlara dair mumaileh meselede ve diğer risâlemde arz eylediğim üzere onların dahi kendü mümessillerini ırsal eylemelerini kabul buyurduguza dâir husus sizin teşrifinizle birlikte irade-i celîlenizin istikametine muvafikan hâl olunacaktır. Size tahrir ettiğimi kat'i ve musaddak olarak kabul buyurmanızı ve bundan gayru riyakârlık ve tezatın vâki olmayacağı defaten size temin eylerim. Zira siz risâlemi rü'yet eyler eylemez, ihtimam-ı kebirle mümessilinizi tarafımıza gönderiniz ki mesele hal-u akd ola. Venedik hükümlerine bu meseleye dâir takdim eylediğim iâne hakkında bilgilendir ki ona karşı kadim zamandan beslediğim ve dahi beslemeye devam eylediğim muhabbetten haberdar olsunlar. Bundan gayru başka bir mesail mevcut değildir. Allah'ın iânesi üzerine olsun. Bu risâle, 5 Temmuz 1502'de Konstantiniyye'de tahrir olundu.

Venedik Arşivi, 58-1

**Venedik ile anlaşma yapılabilmesi için bir elçilerinin deniz yoluya
acilen İstanbul'a gönderilmesine dair Hersekoglu Ahmed Paşa'nın
Andrea Gritti'ye mektubu.**

[İtalyanca]

5 Temmuz 1502

Ben ki Hersekoglu denen Ahmet Paşa'yım. Soylu ve sevgili kardeşim Andrea Gritti'ye tarafımdan selamlar. Nicolo adındaki ulağın, yanındaki 29 Mayıs tarihli mektupla beraber dar bir vaktte burayavardığı mâmumumdur. Onda bir mektubun asılı durduğunu gördük. Devletinizin müsaade ettiği her şeyi, yazımı devletinize gösterdiğiniz ve mektubuma ne gibi bir cevap verdığınızı söz konusu mektuptan işittik. Devletiniz, yazdığınımdan memnun kalmış. Biz de aynı şekilde işittiğimizden memnun kaldık.

Eskiden beri gelen muhabbet, minnet ve iyi niyetimizin nasıl olduğunu, atalarımdan beri gelen Allah inâyetinin ve kendi gördüklerimin sayesinde talihi yolundan nasıl döndürdüğümü ve ayırdığımı biliyorsunuz. Devletinizin bu yardım ve ihsani kabul etmesi onun selâmetinedir. Allah da bunu istemektedir.

Pek mâmum oldukları sebep yüzünden epeyce yoruldum. Yukarıdaki mektubumda da belirttiğim gibi, ilk cevabım, yapılacak barışa Macar Kralı'nın aracılık etmesinin faydalı olmayacağı şeklindeydi. Nasıl ugraştığımı, padişah efendimin ayaklarına nasıl kapandığımı, elçinizin buraya gelmesinden memnuniyet duyun, Macar elçisi de buraya gelsin ve barış vuku bulsun diye nasıl paralar harcadığımı size şimdi söyleyorum. Mâmumunuz olduğu üzere, mektubunuzun biri buraya vardığında, Macar Kralı'nın mektubu da buradaydı ve kral, elçisini yollamak için bizden yeminli bir mektup talep ediyordu. Biz bu yeminli mektubu teslim ettik. Onların da elçilerini yollamalarına müsaade ettik. Burada bir araya gelebilmemiz için, barışla ilgili bütün sıkıntı ve meselelerinizin doğru dürüst bir biçimde halledilebilmesi için, sizin de deryadan bir elçi yollamanız gerekiyor. Bunu size söyleyelim. İâşallah, en yakın zamanda bir elçiniz zuhur eder. İâşallah, bu elçi de hâdisenin ne kadar faydalı olduğuna geçen müddetin uzunluğu sayesinde ikna olur ve ona göre düzgün bir talepte bulunur. İâşallah, artık arada sıkıntı kalmaz. Yoksa Yüce Allah sizi şerden korumaz. Bunu da size böylece belirtmiş olayım.

İstanbul, 5 Temmuz 1502.

Venedik Arşivi, 59-1

Venedik ile anlaşma yapılabilmesi için acilen bir elçinin İstanbul'a gönderilmesine dair Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Andrea Gritti'ye mektubu.

[Italyanca]

5 Temmuz 1502

Benim soylu ve sevgi dolu kardeşim Andrea Gritti'ye selamlar.

Nicolo adındaki ulağın getirip bana verdiği mektuptan selamınızı işitmemez ve Tanrı'nın övgüsüne lâyık birinin onurlandırıldığı ve yükseltildiğini haber almamız bizim için büyük bir teselli oluşturmuyor. Mâlumunuzdur ki bu iki şey de bizim için aynı. Daha en başındayken fikir değiştirebileceğinizi açıkça görüyorum. Daha asıl bir biçimde, başka bir teselli bulabileceğimizi fark ettim. Tüm kalbimizi ve aklımızı nasıl ortaya koyduğumuzu, size her türlü yardımı nasıl sağladığımızı, devletiniz adına yapılacak her şeyin yapıldığını ve bu uğurda gösterdiğim bütün cesareti Allah biliyor.

Aylar geçmesine rağmen hiçbir şey denmedi. O yüzden neticeyi benden öğrenmeleri gerekiyor. Geçen seferki mektubumda tek bir iltifattan başka bir şey yazamadığımı size söylemeliyim. Fakat, devletinize gösterilen bu mektupta, bu defa, size kısmen de olsa bir şey yazıyor, Mora'daki kalelerden ve yüce devletimin size birini yollayacağından bahsediyorum.

Pek çok şey yaptım. Ziyadesiyle çaba sarf ettim. Bunu yaparken gerçekten çok para harcadım. O paraları da artık istemiyorum. Size şu kadarını belirteyim. Yukarıdaki mektubumda size söylediğim gibi, mektubu yolladığım aynı gün, Macarlar da elçilerini yollamaktan memnun olacaklarını bildirdi. Onlar gelmek üzereyken diledığınızı yapmanızına müsaade ediyorum. Bütün bunlar olurken, elime geçen her şeyi size muhakkak yazacağım. Aramıza hiçbir riya ve ikinci hiçbir sözün girmeyeceği konusunda güveniniz tam olsun.

Size şunu diyorum: Mektubumu görür görmez bana hemen tercihinizi söyleyin. Bir elçi hazır edip buraya yollayın. Ne yapması gereği hakkında ona bilgi de verin. Beni yoracak, uğraştıracak, canımı sıkacak ve oyalayacak olursanız masrafları devletinize ödetmiş olursunuz. Bu durumu önceki yillardan ve önceki dönemlerden bilirler. Yahut Yüce Allah sizi koruduğu gibi onları şerden korumaz.

İstanbul, 5 Temmuz 1502.

Venedik Arşivi, 69/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Αχματ πασι(ᾶς) καὶ προτος βεζηρης τοῦ ἐκλαμπροτ(άτου) καὶ μεγάλου αυ-||2<θεν>τὸς, προς τὸν εὐγενεστατ(ον) καὶ ἐντιμοτ(ατον) καὶ κ(ατὰ) Θ(εὸν) ἀδε(λφὸν) μισέρ Ἀνδρεα Γριτ(ι) ||3 κονσολιαριον τῆς ἐκλαμπροτατης αὐθεντιας τῶν Βενετι(ῶν) χαιρήν. Κ(ατὰ) ||4 το παρων γινοσκης κ(αλὰ) ἡ ἀντιλιψι σου τὴν ἀγανακτησὴν ὅποῦ ελαβα ||5 ἐσοντας εἰς το μεσον διὰ να πισω φίλιαν καὶ αγαπην διά μεσοῦ του ἐκλα-||6μπροτατου αὐθεντος μου καὶ της αὐθεντιας τῶν Βενετιων, το ὅπιὸν ||7 ἐλαβα πολὴν κοπὸν καὶ ἀγανακτησὴν ὅσο τα να τὴν αποκαταντισο εἰς ἐ-||8κηνο ὅποῦ ἡ αντιλιψι σου καλα ἡξευρης. Ληπὸν ἐσοντ(ας) ἡ δοῦλια εἰς καλ(όν) ||9 τελος, ἐμφανι ὅτι το καστρο της Αγιας Μαυρ(ας) ἔχριαζετον φτηασιμον κ(αὶ) ||10 ἡκο(vο)μιαν. Ληπον ἥμης θαροντ(ας) καὶ πιστεβοντας εἰς τα λογια καὶ εἰς ||11 τας γραφές ὅποῦ ἐσυντιχαμ(εν) διαμεσού μ(ας), ἡχαμ(εν) ὄρισει καὶ ἐδι-||12<έ>βισαν καὶ ἡχαν βαλει χαιρὶ να κτηζοῦν ἐκηνο το καστρο παρευθής ||13 ὁ τζενεραλης ἡχεν ὑπαγι ἔξαυν(ης) καὶ ὑπιρ(εν) ἐκηνο το καστρο καὶ ἐκαμέν ||14 ἐκηνι τὴν ἀσφάλιαν το ὅπιὸν ἡχαμ(εν) στιλει καὶ των Παντολεον εἰς τον τζενε-||15ραλὴν με τας γραφε<ς> σου καὶ αβιζαρισε τον. Ληπὸν ἐκύνὸς δεν το ἀχριξεν κ(αὶ) ||16 ἐκαμ(εν) μεγαλὴν ἀσφαλιαν καὶ ἐχμαλοτισεν και πολους μουσουλμανους ||17 μαλον ὑπιρ(εν) καὶ πολὶν βιον τοῦ αὐθεντος ὅποῦ ἐβρεθῖν με(σα) εἰς το ||18 καστρο. Ληπον ἐσι κ(αλά) ἡξευρης πὸς ἐκοπίασα καὶ ποσα αγανακτησα ||19 εἰς το μεσον ὅσο τα να φερο τὴν δοῦλιαν εἰς καλο τελος να εύγαλο τὴν ἔχθρα ||20 καὶ τὴν <δι>αμαχὴν ἐκ το μεσὸν, καὶ ο τζενεραλες ηλθεν καὶ ἐκαμ(εν) αυ(το) ὁ-||21ποῦ ἐγηνεν. Δι' ἐτουτο πλιροφορο σε βεβεα ἔαν μ(εν) θελετε την αγαπὴν ||22 τοῦ αὐθεντος να στρεψετε τὴν Αγιαν Μαυρα ὅτι καὶ αν το καστρο της ||23 Αγι(ας) Μαυρ(ας) δεν στρεψεται αγαπην ούδεν γινετε ούδε ίναι δίνατο ||24 πλεον να γενει αγαπει καὶ ούτος σε πλιροφορο επιδει ούδε έμεναν ἐπε-||25μηνεν πλεον προσοπον κον(τά) εις των αὐθεντη, ώς καθὸς θελετε ||26 το πλιροφορεθι καὶ ἀπο τας γραφ(ᾶς) του αποκρισιαριου σ(ας). Λιπον κ(αὶ) ||27 εγο φενετε με κ(αλα) ώς φιλο<ς> σ(ας) ὅτη να στρεψετε το καστρο μη νὰ δοσι ὁ Θ(εός) ||28 να τελιὸθι ἡ δουλια ώς καθὸς ἐσήντιχαμεν ἀλιλος. ||29 Ληπον τελιονοντ(ας) ἡ δοῦλια και γι ἀγαπη ἐτου(τη) να συντιχης της αὐθεντιας ||30 ἐκ μεροὺς μου διά φιλια ὅποῦ ἡχαν ἡ γονεη μου εκπαλε φενεται με καλω ||31 διά πλεαν βεβέόσην καὶ θεμελιον της αγαπης να δοσούν καὶ το νισήν της Και-||32φαλονι(ᾶς), ἐπίδην δὲν εναι κ(αλὸ) να εναι εἰς το μεσον. Ληπὸν πασχισον ||33 εἰς τοὺς αὐθεντα<ς> μηνα δοθι καὶ αυ(τό) προς ημ(ᾶς) και ετούτην τιν ἡποθεσὴν της Και-||34φαλονί(ας) σε τὴν γραφο εις ἀπο λογου μου να το σύντιχης τοὺς αὐθεντες επιδιν ||35 ἐδο αλος κανις δεν το ἡξευρει περι ἐτου(του). Ληπὸν πασχισαι καὶ περι αυ(τό), κ(αὶ) ||36 ας ἔχομ(εν) γορ(γὰ) ἀποκρισιν ὅσον ίναι δινατο ουχι αλον μον(ον) τα ετι σου ||37 πο(λλά). ἐν Κοσταντηνουπό(λει) μι(νι) Δικαιιβριοῦ κα'.

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Αχμάτ πασας και πρώτος βεζύρης του εκλαμπρότατου και μεγάλου αυθέντη προς τον ευγενέστατο και εντιμότατο και κατά Θεό αδελφό μισέρ Ανδρέα Γριτί, πρόξενο της εκλαμπρότατης αυθεντίας των Βενετιών, χαίρε. Τώρα ξέρεις καλά την αγανάκτηση που ένιωσα μπαίνοντας ανάμεσα στον εκλαμπρότατο αυθέντη μου και την αυθεντία των Βενετών για να φέρω φιλία και ειρήνη, και κατέλαβα πολύ κόπο και προσπάθεια για να πετύχω αυτό που γνωρίζεις πολύ καλά. Όταν είχε φτάσει η δουλειά σε καλό τέλος, φάνηκε ότι το κάστρο της Αγίας Μαύρας (Λευκάδα) χρειαζόταν επισκευή και φροντίδα. Εμείς, λοιπόν, έχοντας εμπιστοσύνη στα λόγια και τα γράμματα που ανταλλάξαμε, διατάξαμε και πέρασαν και άρχισαν να επισκευάζουν το κάστρο αυτό. Και τότε στρατηγός (σας) πήγε ξαφνικά και πήρε το κάστρο και το ασφάλισε (με στρατό), και στείλαμε τον Παντολέοντα στον στρατηγό με τα γράμματά σου και τον ειδοποίησε. Άλλα αυτός δεν το έλαβε υπ' όψιν του και εδραιώθηκε εκεί και αιχμαλώτισε και πολλούς Μουσουλμάνους, παίρνοντας και πολλή περιουσία του αυθέντη (μου) που βρισκόταν μέσα στο κάστρο. Εσύ ξέρεις καλά πόσο προσπάθησα να τα φέρω όλα στο να έχουν καλό τέλος και να βγάλουμε από τη μέση την έχθρα και τον πόλεμο, αλλά ο στρατηγός ήρθε και έκανε αυτό το πράγμα. Για τον λόγο αυτό σε πληροφορώ ότι αν θέλετε την αγάπη του αυθέντη μου να επιστρέψετε την Αγία Μαύρα, και αν δεν επιστρέψετε το κάστρο ειρήνη δεν είναι δυνατόν να υπάρξει, και σε πληροφορώ γι' αυτό, διότι δεν έχω πλέον πρόσωπο να δείξω στον αυθέντη, όπως θα μάθετε και από τα γράμματα του εκπροσώπου σας. Λοιπόν, σου ζητώ ως φίλος να επιστρέψετε το κάστρο μήπως βιοθήσει ο Θεός και ολοκληρωθεί η δουλειά όπως την είχαμε κανονίσει μεταξύ μας. Ολοκληρώνοντας τη δουλειά και για χάρη της φιλίας μας να μιλήσεις με την αυθεντία (σου) εκ μέρους μου για τη φιλία που είχαν από παλιά οι γονείς μου, και νομίζω πως θα ήταν καλό για να οριστικοποιηθεί η ειρήνη να δώσετε και το νησί της Κεφαλονιάς, επειδή δεν είναι καλό να βρίσκεται ανάμεσα. Κάνε, λοιπόν, μια προσπάθεια στους αυθέντες (σου) μήπως μας δοθεί και αυτή, και μάλιστα το αίτημα για την Κεφαλονιά την γράφω από δική μου ιδέα, και να το πεις αυτό στους αυθέντες, επειδή εδώ κανείς άλλος δεν γνωρίζει περί τούτου. Προσπάθησε και γι' αυτό και απαντήστε όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Τα έτη σου πολλά. Στην Κωνσταντινούπολη, 21 Δεκεμβρίου.

Agia Mavra kalesinin tamiratı bahanesiyle Osmanlı halkına zulüm edildiği, anlaşma gereğince iâde edileceği söz verilen kalenin bir an evvel geri verilmesi gerektiği hususunda Hersekoglu Ahmed Paşa'nın Andrea Gritti'ye mektubu.

[Grekçe]

21 Eylül [1502]

Emir-i Kebir Sultan Mehmet'in Vezir-i Âzamı Ahmet Paşa'dan Venediklilerin pek ihtişamlı idâresinin elçisi şereflü, ihtiramlu ve Allah indinde kardeşimiz Miser Andea Gritti'ye selam olsun.

Pek ihtişamlı Efendim ile Venediklilerin idaresi arasında sulu ve muhabbet olsun için ikna etmek muradımızdan ötürü ne türlü meşakkat tekellüf ettiğimiz mâmumunuzdur. Bu sebeple dahi sarf ettiğim cehd ve çektiğim meşakkatin vech-i hakikati ile onu olabildiğince muvâcehe etmek için mücâhede ettiğimi pek iyi bilirsiniz. Cehdim iyi bir neticeye vasil olduğunda Aya Mavra (Lefkada) kalesinin tamirat ve muhafazaya muhtaç olduğu bariz olmuştur. Biz dahi aramızda akdedilen kaviller ve mektuplara itimat ederek emir buyurduk ki onlar dahi gelip kaleyi tamir için çalışmaya başladilar. Ve ansızın Venediklilerin komutanı çıkış geldi ve kaleyi zapt eyledi. Ve kendi dahi onun muhafazasını temin eyledi. Pantoleon senin mektubunla beraber o komutana gönderildi ve o dahi bu hususta ikaz ve inzar edildi. Ol komutan buna dahi ittiba ve itibar etmedi ve büyük bir güvenlik kurdu ve pek çok Müslüman'ı esir eyledi ve dahi efendimizin kale içinde bulunan pek çok malını da ele geçirdi. Şimdi dahi senin mâmumundur ki ben ne kadar cehd ettiysem ve meşakkat çektiysem bu ol işi iyi bir hitama getirmeye matuftur. Ve dahi aradaki adaveti ve harbi kızıştırayım diye olmadı, lakin ol komutanın gelişiyile bunlar vukua geldi. Bu sebeple alenen size ihbar ediyorum ki şayet sultanımızın muhabbetini murad eyliyorsanız Aya Mavra'yı iâde eyleyin. Ve şayet Aya Mavra kalesi iâde edilmezse ne sulu ve ne de muhabbetin vücudu imkân bulur. Zira yine size haber veririm ki elçinizin mektuplarından da aynıyla malum olunacağı üzere bunu hünkârimiza gösterecek bir vechimiz dahi kalmadı. Ve ben dahi iyi bir dostunuz olarak kaleyi iâde edin deyu talep ediyorum ki Allah bu işi aramızda karar eylediğimiz gibi vukuuna meşiyetiyle ihsan eyleye. Bu emir ve dahi sulh-u muhabbet itmama erdiğinde benim cânibimden Venediklilerin idâresi ebeveynimin evvelden izhar eylediği muhabbet hatırlına onlarla kelâm eyle. Zira bana öyle geliyor ki sulhun dahi hakkıyla muhkem olması ve asilli olması için Kefalonya adasını dahi versinler. Zira onun böyle ortada olması iyi bir hal değildir. Efendilerin nezdinde cehd-ü gayret et ki burası dahi bize iâde edilsin. Bundan gayru kendi zatımda Kefalonya'nın iâdesi hususunda pekin cehd göster ki acilen cevap alabilelim. Ömrün uzun ola.

21 Aralık, Konstantinopolis.

Venedik Arşivi, 70/1

Özgün Grekçe Transkripsiyonu

Ἄχιματ πασι(ᾶς) καὶ προτος βεζιρις τοῦ ἐκλαμπροτ(άτου) καὶ μεγάλου αυ-||2θεντος,
προς τον εύγενεστα(τον) καὶ ἐντιμο(τατον) καὶ κ(ατὰ) Θ(εὸ)ν ἀδε(λφὸν) μισερ ||3 Ἄνδρεαν
Γριτὴν κὸνσολιαριον τῆς ἐκλαμπροτατης αὐθεντιας ||4 τόν Βενετιον χαιρήν. Κ(ατὰ) το παρὸν
γινόσκης κ(αλὰ) πος εσεβι-||5κα εις το μεσον διά να πισὸν φιλιαν καὶ αγαπήν διά μεσου
του ||6 ἐκλαμπρο(τά)του μου αὐθεντος καὶ της αὐθεντιας τον Βενετιον ||7 το ὄπιον με πολὴν
κοπον καὶ αγανακτισὴν ελαβα ὅσα τα να ||8 τὶ αποκαταντισο εἰς ἐκηνο ὄποῦ εσύ κ(αλῶς)
ἡξευρης. Ληπ(ὸν) ||9 ἐσόντ(ας) ἡ δοῦλια ἡς καλο τελος, ἐφανι ὅτι το καστρο της ||10 Ἀγιας
Μαῦρ(ας) ἔχριαζετον φτιασιμον καὶ ἡκονομια. Ληπ(ὸν) ||11 ἡμης θαροντας καὶ πιστεβοντας
εἰς τα λογια {και} καὶ γραφες ||12 ὄποῦ ἐσùντιχαμ(εν) διαμεσοῦ μ(ας) ἡχαμ(εν) ὄρισει καὶ
ἐδιέβι-||13σαν καὶ ἡχαν βαλι χαιρην να κτίζουν ἐκηνο το καστρο, κ(αὶ) ||14 ὁ τζενεραλης ἡχεν
ἡπαγι ἔξαφνης καὶ ἡπιρεν τ(ο) καὶ ἑκαμέ ἐκηνιν ||15 τὴν ἀσφαλιαν το ὄπιον του το ἡχα μηνισει
κ(αὶ) εἰς τον Παντολεον. ||16 Ληπὸν ἑκαμ(εν) μεγαλιν ἀσφαλιαν καὶ ὑκμαλοτισεν και τοσοὺς
||17 Μοῦσοῦλμανοὺς μαλὸν ὑπιρεν καὶ τοῦ αὐθεντος πολὴν βιον ||18 ὄποῦ ἐβρεθι μέ(σα) εις
το κάστρον. Ληπο εγο εσεβικα εις το ||19 μεσὸν καὶ εκοπιασα καὶ αγανακτισα ὅσο τα να
φερο τὴν δουλια ||20 εις καλο τελος να ευγαλο την ἔχθρα καὶ τὴν <δι>αμαχὴν ἐκ το μεσον
||21 καὶ ὁ τζενεραλης ηλθεν καὶ ἑκαμ(εν) αυ(τό) ὄποῦ ἐγην(εν). Δι' ἑτου(το) ||22 πλιροφορο σε
ἐαν μ(εν) θελεται τὴν αγαπὴν τοῦ αὐθέντος να στρεψεται ||23 τὴν Αγιαν Μαυραν, ὅτι καὶ αν
το καστρο δὲν στρεψεται αγαπὴν ούδεν γινε-||24τε ούδε ἵναι δίνατο πλεον να γενι καὶ ούτος
σε πλιροφορο το ὁ-||25πιον θελετε το πλιροφορε(θεῖ) καὶ απο τας γραφες τοῦ αποκρισιαρου
σ(ας). ||26 Ληπον καὶ εγο ως φιλο<ς> σ(ας) φενεται με κ(αλά) ὅτι να στρεψεται το κάστρο διά
να τε-||27λιόθι ἡ δουλια ως καθως ἐσηντιχαμ(εν). Ληπὸν τελιονον τα ετού(της) ||28 ὑποθεσης
να σùντιχης της αὐθεντιας ἐκ μερος μου διά φιλια ὄποῦ ἡχαν ἡ ||29 γονεη μου ἐκπαλε φενετε με
καλ(όν) δια πλεαν βεβέοσὴν καὶ θεμελιον ||30 της αγαπιες να δοσοὺν καὶ το νισὴν της [Αγιάς]
Καιφαλονί(ας) ὄποῦ ἡχαν παρι ||31 απο ἐμ(ᾶς) επίδην δὲ ἵνε καλὸν να εναι ἐκυνο εις τὴν μεσὴν.
Ληπὸν π(άσ)-||32χισε εις τοὺς αὐθεντας μηνα δοθι καὶ ἐκυνο προ<ς> εμ(ᾶς), καὶ ετούτὴν ||33
τὴν ὑποθεσὴν της Καιφαλονί(ας) σε τὴν γραφο εγο απο λογον μου να το σùν-||34τιχης τοὺς
αὐθεντα<ς> επιδι εδο αλος κανις δεν το ἡξευρι. Ληπον ||35 πασχισε και περι αυ(τό) καὶ ας
εχομ(εν) γορ(γὰ) αποκρισὴν ὅσὸν ἵνε ||36 δυνατο. ἐν Κοσταντηνουπό(λει) μι(νί) Δικαιβρίου κα'.

Özgün Grekçeden Modern Yunancaya Çevirisi

Αχμάτ πασας και πρώτος βεζύρης του εκλαμπρότατου και μεγάλου αυθέντη προς τον ευγενέστατο και εντιμότατο και κατά Θεό αδελφό μισέρ Ανδρέα Γριτί, πρόξενο της εκλαμπρότατης αυθεντίας των Βενετιών, χαίρε. Τώρα ξέρεις καλά πώς μπήκα ανάμεσα στον εκλαμπρότατο αυθέντη μου και την αυθεντία των Βενετών για να φέρω φιλία και ειρήνη, και κατέλαβα πολύ κόπο και προσπάθεια για να πετύχω αυτό που γνωρίζεις πολύ καλά. Όταν είχε φτάσει η δουλειά σε καλό τέλος, φάνηκε ότι το κάστρο της Αγίας Μαύρας (Λευκάδα) χρειαζόταν επισκευή και φροντίδα. Εμείς, λοιπόν, έχοντας εμπιστοσύνη στα λόγια και τα γράμματα που ανταλλάξαμε, διατάξαμε και πέρασαν και άρχισαν να επισκευάζουν το κάστρο αυτό. Και τότε στρατηγός (σας) πήγε ξαφνικά και πήρε το κάστρο και το ασφάλισε (με στρατό), κάτι που είπαμε και στον Παντολέοντα. Αυτός εδραιώθηκε εκεί και αιχμαλώτισε και πολλούς Μουσουλμάνους, παίρνοντας και πολλή περιουσία του αυθέντη (μου) που βρισκόταν μέσα στο κάστρο. Εγώ προσπάθησα να τα φέρω όλα στο να έχουν καλό τέλος και να βγάλουμε από τη μέση την έχθρα και τον πόλεμο, αλλά ο στρατηγός ήρθε και έκανε αυτό το πράγμα. Για τον λόγο αυτό σε πληροφορώ ότι αν θέλετε την αγάπη του αυθέντη μου να επιστρέψετε την Αγία Μαύρα, και αν δεν επιστρέψετε το κάστρο ειρήνη δεν είναι δυνατόν να υπάρξει, και σε πληροφορώ γι' αυτό, όπως θα τα μάθετε και από τα γράμματα του εκπροσώπου σας. Λοιπόν, σου ζητώ ως φίλος να επιστρέψετε το κάστρο για να ολοκληρωθεί η δουλειά όπως την είχαμε κανονίσει μεταξύ μας. Ολοκληρώνοντας τη δουλειά να μιλήσεις με την αυθεντία (σου) εκ μέρους μου για τη φιλία που είχαν από παλιά οι γονείς μου, και νομίζω πως θα ήταν καλό για να οριστικοποιηθεί η ειρήνη να δώσετε και το νησί της Κεφαλονιάς, επειδή δεν είναι καλό να βρίσκεται ανάμεσα. Κάνε, λοιπόν, μια προσπάθεια στους αυθέντες (σου) μήπως μας δοθεί και αυτή, και μάλιστα το αίτημα για την Κεφαλονιά την γράφω από δική μου ιδέα, και να το πεις αυτό στους αυθέντες, επειδή εδώ κανείς άλλος δεν γνωρίζει περί τούτου. Προσπάθησε και γι' αυτό και απαντήστε όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Στην Κωνσταντινούπολη, 21 Δεκεμβρίου.

**Agia Mavra kalesinin tamirat bahanesiyle işgal edildiği, bu yüzden barışın
sağlanması için Kefalonya Adası'nın da verilmesi gerektiği hususunda
Herseköglü Ahmed Paşa'nın Andrea Gritti'ye mektubu.**

[Grekçe]

21 Eylül [1502]

Emir-i Kebir Sultan Mehmet'in Vezir-i Âzamı Ahmet Paşa'dan Venediklilerin pek ihtişamlı idâresinin elçisi şerefli, ihtiramlu ve Allah indinde kardeşimiz Miser Andea Griti'ye selam olsun.

Pek ihtişamlı Efendim ile Venediklilerin idaresi arasında sulu ve muhabbet olsun için ikna etmek muradımızdan ötürü ne türlü meşakkat tekellüf ettiğimiz mâmumunuzdur. Bu sebeple dahi sarf ettiğim cehd ve çektiğim meşakkatin vech-i hakikati ile onu olabildiğince muvâcehe etmek için mücâhede ettiğimi pek iyi bilirsiniz. Cehdim iyi bir neticeye vasil olduğunda Aya Mavra (Lefkada) kalesinin tamirat ve muhafazaya muhtaç olduğu bariz olmuştur. Biz dahi aramızda akdedilen kaviller ve mektuplara itimat ederek emir buyurduk ki onlar dahi gelip kaleyi tamir için çalışmaya başladılar. Ve ansızın Venediklilerin komutanı çıkıştı ve kaleyi zapt ettedi. Ve kendi dahi onun muhafazasını temin ettedi. Pantoleon senin mektubunla beraber o komutana gönderildi ve o dahi bu hususta ikaz ve inzar etti. Ol komutan buna dahi ittiba ve itibar etmedi ve büyük bir güvenlik kurdu ve pek çok Müslüman'ı esir ettedi ve dahi efendimizin kale içinde bulunan pek çok malını da ele geçirdi. Şimdi dahi senin mâmumundur ki ben ne kadar cehd ettiysem ve meşakkat çektiysem bu ol işi iyi bir hitama getirmeye matuftur. Ve dahi aradaki adaveti ve harbi kızıştırıyorum diye olmadı, lakin ol komutanın gelişyle bunlar vukua geldi. Bu sebeple alenen size ihbar ediyorum ki şayet sultanımızın muhabbetini murad eyliyorsanız Aya Mavra'yı iâde etleyin. Ve şayet Aya Mavra kalesi iâde edilmemez ne sulu ve ne de muhabbetin vücutu imkân bulur. Zira yine size haber veririm ki elçinizin mektuplarından da aynıyla malum olunacağı üzere bunu hünkârimiza gösterecek bir vechimiz dahi kalmadı. Ve ben dahi iyi bir dostunuz olarak kaleyi iâde edin deyu talep ediyorum ki Allah bu işi aramızda karar etlediğim gibi vukuuna meşiyetiyle ihsan etmeye. Bu emir ve dahi sulu-muhabbetitmama erdiğinde benim cânibimden Venediklilerin idâresi ebeveynimin evvelden izhar ettiği muhabbet hatırına onlarla kelâm etti. Zira bana öyle geliyor ki sulu dahi hakkıla muhkem olması ve asilli olması için Kefalonya adasını dahi versinler. Zira onun böyle ortada olması iyi bir hal değildir. Efendilerin nezdinde cehd-ü gayret et ki burası dahi bize iâde edilsin. Bundan gayru kendi zatında Kefalonya'nın iâdesi hususunda pekin cehd göster ki acilen cevap alabilelim. Ömrün uzun ola.

21 Aralık, Konstantinopolis.

Panorama 1453

OSMANLI ARŞİVİ
FATİH
SULTAN MEHMED
DÖNEMİ
DEFTER
ÖRNEKLERİ

BOA, MAD.d, 12/180

1453 yılına ait has, timar ve vakıflara ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfa. Bu sayfada önceki sayfalarda yazılan vakfa ait bir yerin toplam hâne adedi alınan öşür, ispenç adet-i ağnam, vergileri ile hamam, dekâkin asiyab gibi vakıf gelirleri gösterilmektedir.

BOA, TT.d, 2/1

1454 yılına ait Tokat vilayetinin has, timar ve zeâmetleri ile vakıflarının hasılatının mufassal tahrir defterinden örnek sayfa. Bu sayfada defterin tamamında bulunan Tokat'a ait nahiye ve kazaları fihrist olarak yer almaktadır.

برادر امیر حسین سید حبیب	تبیین نون جنگها و بنای کان و تبلیغ نقاط هفت زیارتی طلاقات صریحه ولعله وصفا فاه بفرجه است خواهد شد شار و کورت با پادشاه جهانگیری و فاتح را خواهند خواهند طلب از اسلام ایشان ملک صنعا و الممالک ناصرالله ولی امیر قلی بکر قلی قلی قلی قلی قلی قلی سلطان طحان محمد خان بر لطف خان سید حبیب و سید حبیب مله بیان و بخواه عالمان و حجج اولاندی له است
صبور و کنائی سینه کلچ	بنبیغ اخراج از ایشان و لولا از ایشان و میر و میر رسانی ای امیر قلی بکر قلی قلی قلی قلی قلی قلی لطف خان و سید حبیب و سید حبیب
محمد احمر طاحن	اعلامیه و حجج اولاندی له است
مولانا نعمت الله	سید نوری احمد الدین
حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
سید الحجم حاجی احمدی	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
محاطر حاجی بکر ولد حسن	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
عوید لشائی امیری	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
حسین دوز مشائی بعضانی	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
زیریکی ولد حموده لحاظی	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
والد عذرل نیشانه سولانا بایه ولد مکانی	حاجی علیه ہنایی عبد اللطیف عبد الداود
لهم حسنان درویشی	لهم حسنان درویشی
حاج الدنر نکسا سنجی ای ایهم	حاج الدنر نکسا سنجی ای ایهم
کوچکان	کوچکان

می خواهیم که این سوابق را در میان این افراد معرفی کرد
ماشیل و گوچارن و پیش و پس از آن در این امر رایه ای از این افراد و همچنان
که نام آنها در این میان این افراد معرفی شود

6 100

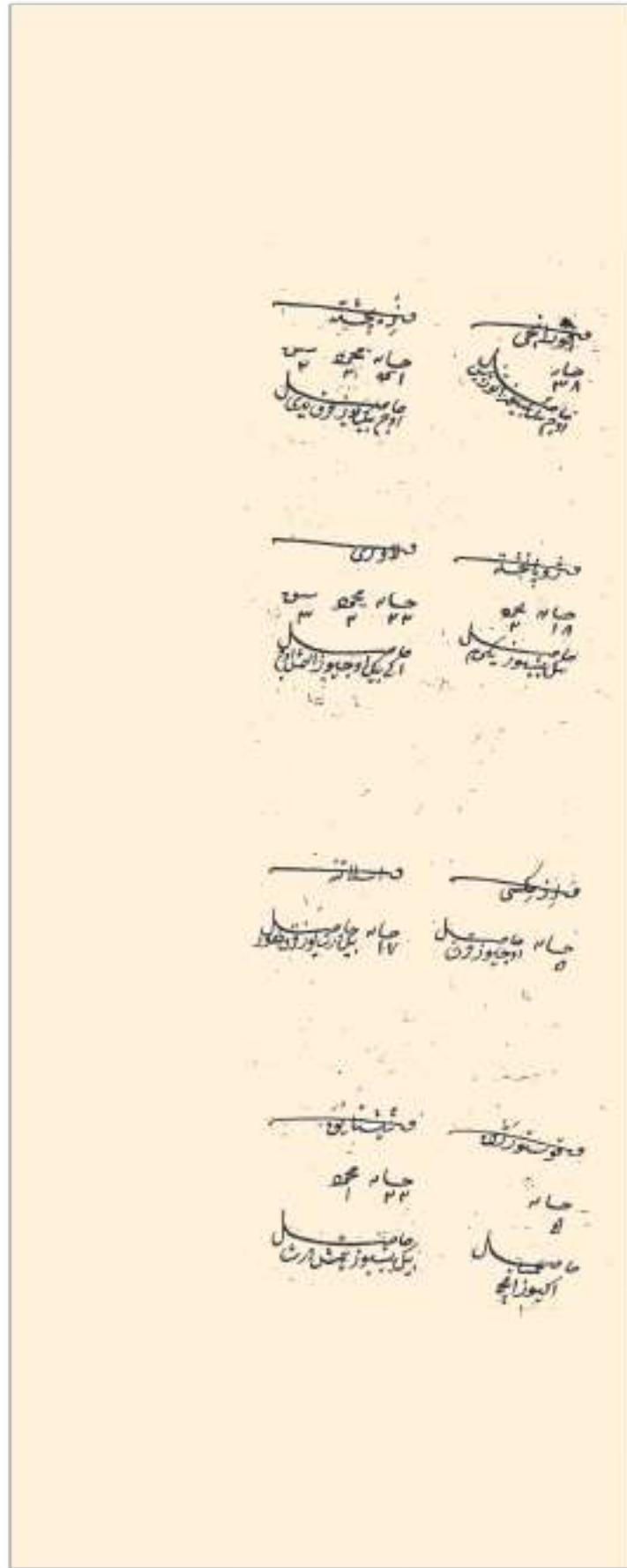
卷之三

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

بھرپور

BOA, MAD.d, 14/1

1455 yılına ait mufassal tahrir defteridir. Bu sayfalarda Antalya'nın merkezinde bulunan Âhi Fethî veled-i Câvid Kethüda, Âhi Yusuf Mescidi, ve Cuyani Ali Mescidi mahallelerindeki hane ve dükkanlar ile erkek nüfus bulunmaktadır.

BOA, MAD.d, 250/1

1455 yılına ait tahrir defteridir. Bu sayfada Kozancı, Zih Pehişte, Jopancıste, Lavri İzmiksi, İsltsisne, Kostorejde ve Şıştayova karyelerinin hâne sayıları ile yıllık gelirleri vardır.

مختصر **لر** **که** **در** **ایران** **کی** **نمود** **که** **سازمان** **الطباطبائی**

جائز

یوسف بلکه بخوبی میگیرد و سوپا نیز و دلیر
و عحسان اذکر فیلترز و امیر کارکشی و همراه از خود مراج
مشکل یوجین انسین باید بسته باشد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سماں خود سزا
۳۴۰ میں دل

۲۰۷

سیهان فتح امام جامع وارثیان فتحی
الله سلطنه شوری و لشکر

مکتبہ
میر احمد
بخاری
بخاری

الطباطبائي

one will
be willing
to become
the leader
of the
country.

سید علی
پیران
جعفر

BOA, MAD.d, 250/14

1455 yılına ait tahrir defteridir. Bu sayfalarda Florna ve Kestorya nahiyyelerindeki Selçuk'un biraderi Yusuf, Murad'ın oğlu Ahmed ve Hacı Fakihoglu Camii İmamı Süleyman Fakih'e verilen timarların kayıtları vardır.

BOA, MŞH.ŞSC, 2456

1463-1464 yılına ait kadı sicil defteridir. Kapağın üzerinde “867 (1463) senesi Cemâziyelâhirin son on gününden 868 (1464) senesinin Rebiulâhir ayının ilk on gününe kadar olan ve müstakil olarak tereke kayıtlarının kaydedildiği 1 numaralı sicil defteri” olduğu yazılıdır.

BOA, MSH.SSC, 2456

1463-1464 yılına ait kadı sicil defteridir. Defterin bu sayfalarında (B2-B3); Merhum Çiçek binti Abdullah'a ve Merhum Arhondi binti Mahmud'a ait terekelerin miktarı ile değerlerinin kayıtları ile satılıp vergileri çıkarıldıkten sonra cocuklarına taksimi kayıtları vardır.

BOA, TT.d, 3/4

1464 yılına ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfa. Bu sayfada Hotagoşne köyünde bulunan erkek nüfus ile köyün gelirleri bulunmaktadır.

خانقاه ملکه بیلارض بیانخانه بیغ دیوان خان
بیانخانه نوچه بیلارض بیانخانه نوچه دیوان خان
بیانخانه جاده بیانخانه لرستان بیانخانه دیوان خان
منکاره بیانخانه اوزنده بیانخانه سلطانه بیانخانه
اسپهانه بیانخانه اسپهانه بیانخانه اسپهانه دیوان خان
کوشانه بیانخانه کوشانه بیانخانه کوشانه دیوان خان
اسپهانه اسپهانه دیوان خانه اسپهانه دیوان خانه اسپهانه
رهاخانه بیانخانه بیانخانه بیانخانه دیوان خان
بیانخانه دیوان خانه دیوان خانه دیوان خانه دیوان خان
بیانخانه دیوان خانه دیوان خانه دیوان خانه دیوان خان

四百

کہاں
۱۴

فہلانہ سعیں جنہرے حدیٰ ایسے خوبیں

مکانیکیں اپنے مکانات پر
مکانیکیں اپنے مکانات پر

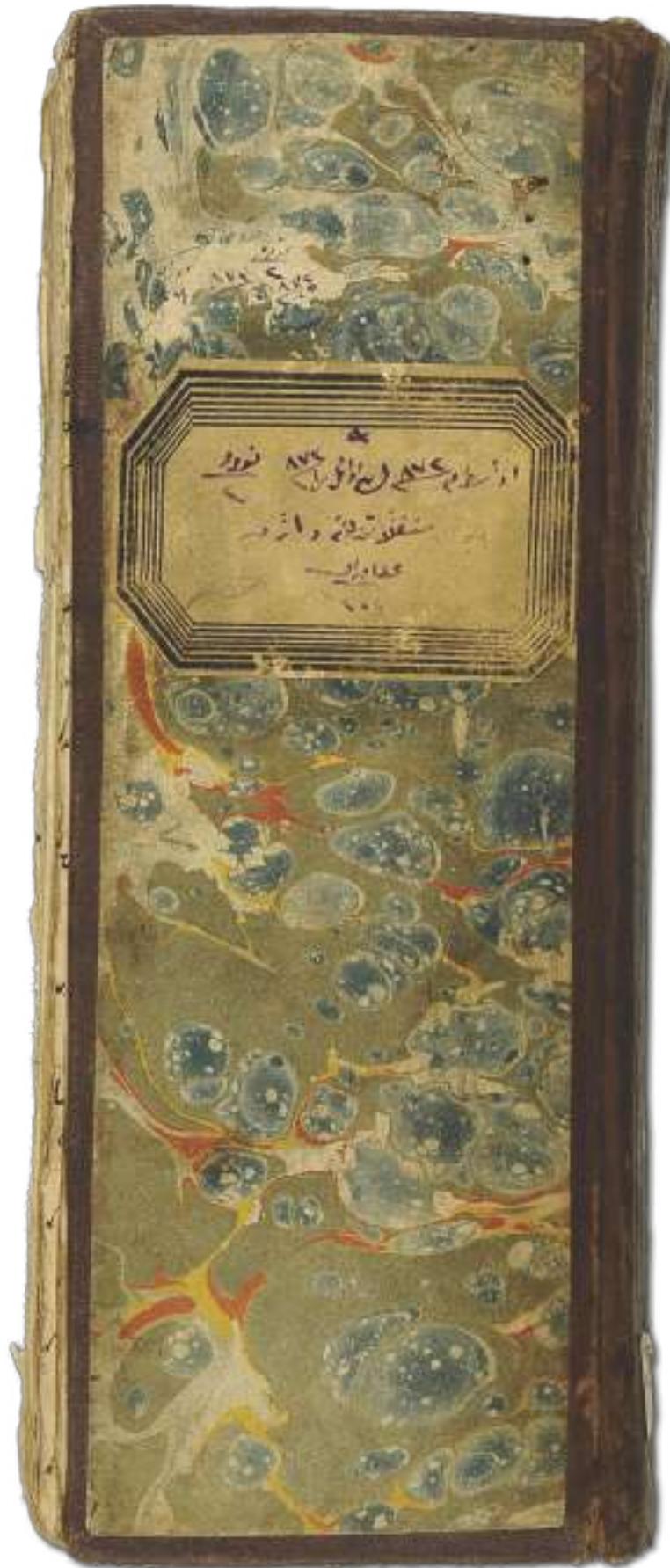
لـ ١٢٣٤ جـ ٣ سـ ٢٥

كُلُّهُمْ هُوَ أَكْلُهُ كُلُّهُ
كُلُّهُ مُعْلَمٌ بِكَ الْجَنَانُ الْأَنْجَانُ الْأَنْجَانُ
كُلُّهُمْ مُتَعَلِّفٌ بِنَاهُ فَارِسٌ

حُمَّةُ حِلْيَةٍ

BOA, TT.d, 3/21

1464 yılına ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfa. Bu sayfada Tod'a ait timara bağlı köylerde bulunan erkek nüfus ile gelirleri yer almaktadır.

BOA, MŞH.ŞSC, 2457

1467-1468 yıllarına ait kadı sicil defteridir. Kapığın üzerinde “872 (1467) senesi Muharrem ayının onuncu gününden 873 (1468) senesinin Rebiulevvel ayının ilk on gününe kadar olan ve müstakil olarak tereke kayıtlarının kaydedildiği 2 numaralı sicil defteri” olduğu yazılıdır.

١	دَارِ عَالَمِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٢٠٤
٢	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٨٧٣
٣	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٦٥٠
٤	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٣٢٠
٥	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٨٥
٦	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٥٥
٧	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٣٥
٨	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٠٥
٩	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٧٥
١٠	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٤٥
١١	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٢٥
١٢	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٥
١٣	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١٠
١٤	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٥
١٥	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٣
١٦	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	٢
١٧	أَوْسَطُ عَامِ الْمُرْكَبِ الْمُنْتَهَى بِالْمُنْتَهَى	١

BOA, MŞH.ŞSC, 2457

1467-1468 yıllarına ait kadi sicil defteridir. Defterin birinci sayfasında (1B); Merhum Ahmed bin Hamdi'nin vasiyeti ve Dellal Ali'de, Pir Ahmed ve Mustafa'da, Emir'de, Umur Beg'de, Kasap Saruç'da, Boyacı Hamza'da ve sair toplam otuz bir şahısda bulunan alacaklarının kayıtları bulunmaktadır.

Fatih Sultan Mehmed, Molla Zeyrek ve Hocazâde
Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, Şakâ'ikü'n- Nu'mâniye

Fatih Sultan Mehmed'in kaftanı

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

BOA, MSH.SSC, 2457

1467-1468 yıllarına ait kadı sicil defteridir. Defterin bu iki sayfasında bir önceki sayfadaki Merhum Ahmed bin Hamdi'nin Sabuncu, ekmekçi, çarhçı ve sair şahıslardaki alacakları ile satılan eşyalarından elde edilen meblağın vergiler çıkarıldıktan sonra mirasçılara taksimi kayıtları vardır.

BOA, KK.d, 7270

1468 yılına ait İstanbul'da Matbah-ı Âmire masraf kayıt defterinden örnek sayfa. Bu sayfada Zilkade ve Zilhicce aylarındaki günlük mutfak masrafları mevcuttur.

BOA, TT.d, 1/2

1477 yılına ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfa Bu sayfada Ermenek kazasındaki Mescid-i İskender Bey, Halil Bey zaviyesi, Şeyh İsmail zaviyesine ve sâir mescitlerdeki görevliler ile vakıflara ait yerler ve gelirleri ile giderleri vardır.

BOA, TT.d, 1/34

1477 yılına ait mufassal tahrir defterinden örnek sayfa. Bu sayfada Selendi kazasındaki Hacı İshak Camii, Hoca Muhyiddin mescidi, Mahmud Fakih ve İshak zaviyesi ve Musa Seydi zaviyesindeki görevliler ile vakıflara ait yerler ve gelirleri ile giderleri vardır.

BOA, KK.d, 7154

1478 yılına ait Dergah-1 âlı cemaatleri kayıt defterinden örnek sayfa. Bu sayfada, Gilman-1 Enderun cemaat ve bölükleri ile Müteferrika cemaatlerinde bulunan şahısların isimleri ve yevmiyeleri vardır.

٣

بِكُلِّ رَبِيعِ شَيْخِ اَسْعَدِكَلِيلِ الْمَرْكَلِيِّ وَعَنْ بَلَقَدِ حَمِيمِ بَلَقَدِ
وَجَنِينِ حَمِيمِ جَنِينِ نَسَابِدِ دَرِدِ بَوْنِ تَجَنِّدِ كَلِيلِ
جَوْلِ اَلْجَوْلِ جَبَلِ فَقَرْنِ ذَكْرِ اَلْجَوْلِ كَبِيرِ قَيْدِ اَلْجَنِ لَهُ
لَهُمْ بَرِزَقُنِي بَوْلَهُمْ كَوْمِ اَلْقَنِ حَلَقِ كَمِ اِلْجَنِي بَلِكِ
اَهْدِي قَبِيْدِ وَقَبِيْرِ لَفَنِ صَرْفِ اَلْجَنِ شَرِبِيَّدِ مَلَنِهِ لَافِ

سَبِيلِ سَهْرِ فَرِحَهِ صَبِيَّهِ

سَلَسِ بَرِيَّهِ بَلِكِ بَلِكِ اَلْجَنِي هَارِنِي وَعَنْهِ اَلْجَالِي اَلْنَوِ
مَرِيَّهِتِ اَلْجَنِي نَتَنِي دَكَلِيَّهِ كَهْنِي بَالْجَنِي اَلْجَنِي
الْجَنِي بَلِهِنِي بَدِيَّهِنِي وَقَرْنِي قَيْدِيَّهِنِي سَهْرِيَّهِنِي اَلْجَنِي
قَيْدِيَّهِنِي اَبِرُوبِيَّهِنِي مَلَانِي اَسَكِيَّهِنِي اَلْجَنِي وَلَهُنِي اَلْجَنِي
مَخْرِفِهِهِ رَصِمِهِهِ اَلْجَنِي بَلِكِيَّهِنِي اَلْجَنِي ٣١ ٦٦٥

لَنَهَا بَلِهِنِي اَولَاهِ بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي
وَبَنِي اَرِدِهِ مَدِرِي بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي وَقَنِيَّهِ بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي
لَهُمْ حَمِيمِي اَلْجَنِي كَلِيلِي اَلْجَنِي ١٢١٤
سَارِدِيَّهِهِ اَلْجَنِي جَبَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي حَمِيمِي اَلْجَنِي وَهَرِي
اَلْجَنِي بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي وَبَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي حَمِيمِي اَلْجَنِي طَهِي
نَسِيشِي اَلْجَنِي لَهُمْ قَنِيَّهِنِي وَبَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي حَمِيمِي اَلْجَنِي ٣٠٣
وَلَهُمْ بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي قَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي لَهُمْ قَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي
حَلَهُمْ بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي قَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي لَهُمْ قَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي

٣

شَفَقَهِ لَوْفَاقِ مَلَبِيَّهِنِي

مَبِيِّهِنِي

سَيْرِهِ بَرِيدِ سَبِيلِهِنِي لَذَلِكِ سَرِفِ اَلْجَنِي
كَهْنِي بَلِهِنِي وَبَنِي بَلِهِنِي اَلْجَنِي وَرَحِمِي اَلْجَنِي وَقَنِيَّهِنِي
حَلَهِنِي اَلْجَنِي وَلَهُمْ بَلِهِنِي وَنَهِي بَلِهِنِي وَقَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي
شَبِكِهِنِي وَمَغْزِهِنِي وَقَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي وَلَهُنِي اَلْجَنِي
وَاهْمَانِي اَكِيْبِيْهِنِي اَلْجَنِي

وَلَهُنِي اَلْجَنِي لَوْفَاقِ مَلَبِيَّهِنِي وَقَنِيَّهِنِي سَبِيلِهِنِي
اَلْجَنِي سَرِفِ بَلِهِنِي بَنِي بَلِهِنِي وَرَحِمِي اَلْجَنِي

صَفَحَهِنِي

بَرِيدِ بَلِهِنِي اَلْجَنِي مَيْبِلِهِنِي لَوْفَاقِ مَلَبِيَّهِنِي
وَبَرِيدِهِنِي سَبِيلِهِنِي وَرَحِمِي اَلْجَنِي وَقَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي
وَلَهُنِي اَلْجَنِي وَقَنِيَّهِنِي بَلِهِنِي مَغْزِهِنِي وَقَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي
اَلْجَنِي سَرِفِ بَلِهِنِي وَقَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي ٢٤٩.

بَلِيَّهِنِي اَلْجَنِي لَوْفَاقِ مَلَبِيَّهِنِي حَلَهِنِي وَهَرِي اَلْجَنِي
كَهْنِي بَلِهِنِي وَبَنِي بَلِهِنِي اَلْجَنِي وَنَهِي بَلِهِنِي اَلْجَنِي
وَقَنِيَّهِنِي بَلِهِنِي قَنِيَّهِنِي اَلْجَنِي تَسْبِيْهِنِي اَلْجَنِي

صَفَحَهِنِي

BOA, KK.d, 3357

1479 yılına ait Teke vilayeti evkafı yerlerinin ve mahsullerinin kayıt defterinden örnek sayfa. Bu sayfada evkafın, Antalya nahiyesi Kirti Bolu, Selamet Boğazı köylerindeki gelirleri gösterilmektedir.

مکتبہ دفتر لفظی

**للمؤمن شفاعة، عمل خدمة إلهي
درء مساعي ضيوفه، المشتهر بغيره
لأنه ملائكة خضراء، حقولها فوار
لأنه ملائكة كل حكم شفاعة في دار رفقة**

سیدونا میریجی ملکہ و پرنس
و پرنس سلیمان کے وطنی امام

وَقْفَرْ مَوْصَلْ وَقْدَهْ دَهْرَهْ كَرْتْ بَلْهَ
مَهْرَهْ دَهْنَجْهَهْ دَهْلَهْ دَهْرَهْ كَهْلَهْ
سَهْلَهْ دَهْنَجْهَهْ دَهْلَهْ دَهْرَهْ كَهْلَهْ

مُوَسَّعٌ لِدُرْجَاتِهِ مُؤَذِّنٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

مقدمة **شاعر** **شاعر** **شاعر** **شاعر**

بر جنگ و خود خانه

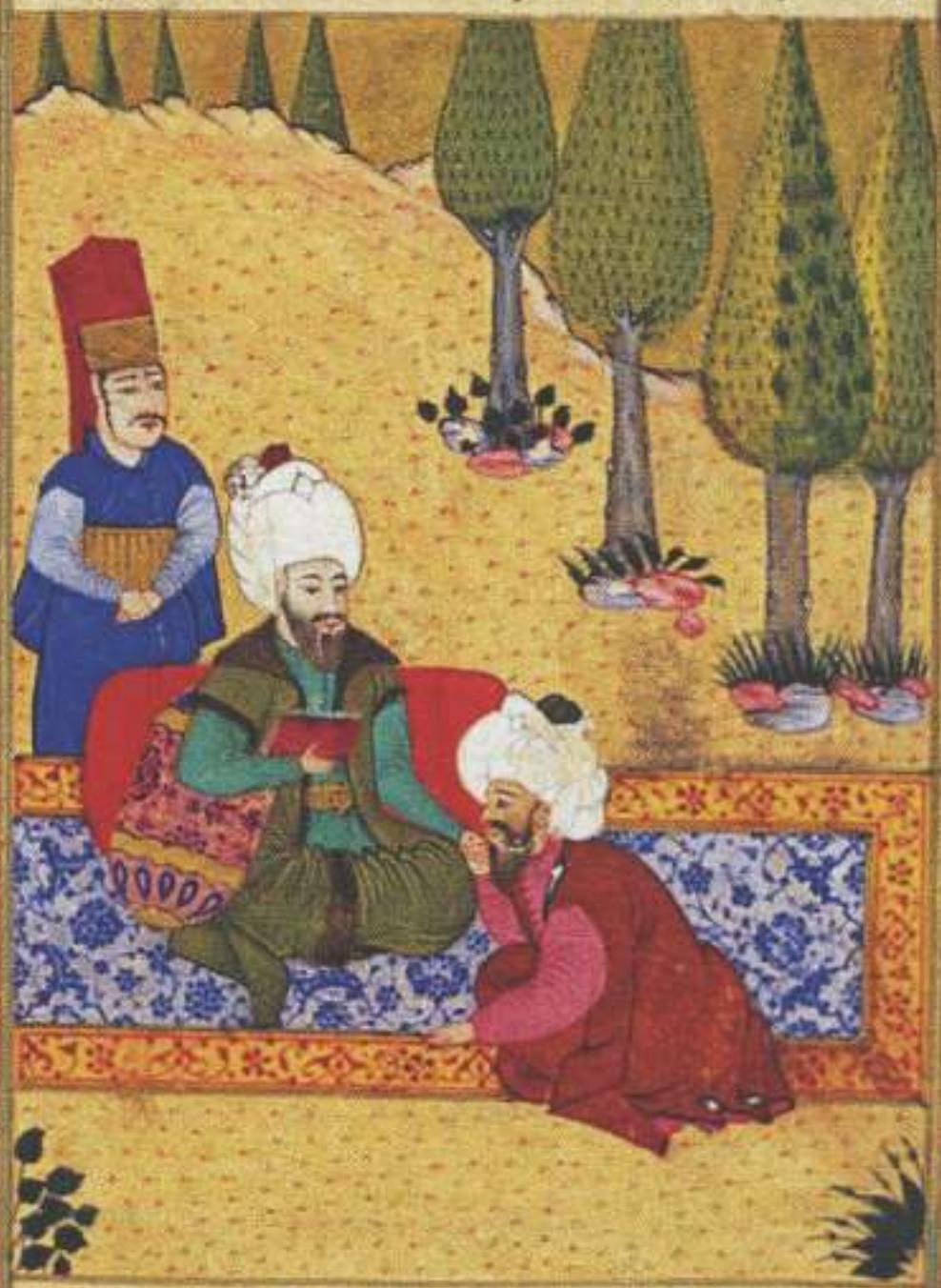
لله ولد اول علیه السلام و باهجه
وکماله حرثه حکم و کیم و خضر
سیدنا نبیل

قد يصادفه صاحب سفر حسکر و يطلع على بعض مدن لارستان

BOA, KK.d, 3358

1479 yılına ait Sultanönü livası evkafına ait defterden örnek sayfa. Bu sayfada Karacaşehir'deki Abdal Gazi zaviyesi Ahi Ali ve Ahi Mustafa İmam Abdürrezzak ve sâir şahıslara ait vakîf çiftlik ve yerlerin kayıtları vardır.

وقاکیم تمام ایدیلیس پر مر توجہ ایدیلیس سلطان کل مران
جیرا دلوب آدم طرکون در دب مولانا مذکوری تعظیم رایلیک تو شتر

کلدکد پادشاه ہر یه طریقہ علم پا ہ متعلق بر کتاب تحریر آمد
اسمن محمد یہ تو مشترک کرا دن ان علم د بوندن منعید رسالہ یو مدد یو

Ali Kuşcu, Fatih Sultan Mehmed Han'ın elini öpüyor...

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, Şakâ'ikü'n- Nu'mâniye

Fatih Sultan Mehmed dönemini gösterir harita

Osmanlı Tarih Atlası, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul (Baskıda)

KAYNAKLAR

KAYNAKLAR

ARŞİV KAYNAKLARI

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

A.DVN, 1/1

A.DVN.DVE.d, 14/1

AE. SMMD.II, 1/2, 1/22, 1/24, 1/28, 1/29, 1/30,
1/32, 1/33_1, 1/35, 1/36, 1/62, 1/67

A.NŞT, 1/1, 1/2

D.HMH, 1/11

EV.VKF, 19/1

KK. d, 3357, 3358, 7154, 7270

MAD, 12, 14, 250

MŞH.ŞSC, 2456, 2457, 2458

TT. d, 1, 2, 2m, 3, 4, 5, 12, 14, 16

Dubrovnik Arşivi

E.001, E 002, E 003, E 004, E 005, E 006, E 007,
E 008, E 009, E 010, E 011, E 012, E 013, E 014,
E 015, E 016, E 017, E 018, E 019, E 20, E 021,
E 022

Fojnika Manastırı

Bosna Fermanı

Sabancı Müzesi

Envanter No. 1, 2

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü

Kuyud-ı Kadime Arşivi Nr. 1074

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi

E 3364, E 3365, E 3737, E 4223, E 5584, E 5699,
E 5947, E 6457, E 7056, E 7222-1, E 7222-2, E
7232, E 8936, E 10737-1, E 10737-2, E 10737-7,
E 11851-1

Türk İslam Eserleri Müzesi

E.2182

Venedik Arşivi

1/1, 4/1, 6/1, 10/1, 14/1, 17/1, 21/1, 51/1, 53/1,
54/1, 56/1, 58/1, 59/1, 69/1, 70/1

KİTAP VE MAKALELER

AHMED CEMAL; *Memâlik-i Osmaniye'ye Mahsus Coğrafya-yı Askerî*, İstanbul 1310

AHMED CEVAD; *Tarih-i Asker-i Osmani*, İstanbul 1299

—————; *Mecmuâ-i Eşkâl-i Tarih-i Asker-i Osmani*, İstanbul 1299

AHMED MUHTAR; *Muhâberât-ı Meşhûre-i Osmaniye Albümü*, İstanbul 1332

AKDAĞ, Mustafa; *Türkiye'nin İktisâdî ve İctimâî Tarihi* C. I-II, Ankara 1959

AKGÜNDÜZ, Ahmed; ÖZTÜRK, Said; BAŞ, Yaşar; Kiliseden Müzeye Ayasofya Camii, İstanbul 2006

AKTEPE, Münir; "XIV. Ve XV. Asırlarda Rumeli'nin Türkler Tarafından İşkanına Dair", *Türkiyat Mecmuası*, X, İstanbul, 1953

ALLEN,W. E.D; *Historiy of The Georgian People*, London 1971

ALTINAY, Ahmet Refik; *Türkler'in İstanbul Muhasası*, İstanbul 1932

ANGELOV, D.; "Certains aspects de la coquetterie des peuples balkaniques par les Turcs", *Byzantinoslavica*, vol. XVII (1956), pp. 220-75

—————; "Halilü'l-Konevi'nin Tarih-i Âl-i Osmân'ı", *İÜ. Tarih Dergisi* II/3-4 (1952)

ARAT, R. Rahmeti; "Fatih Sultan Mehmet Yarlığı", *TM*. VI (1938)

—————; "Un yarlik de Mehmed II le Conguerant", *Annali, nuova serie*, vol. I (Rome, 1940), pp. 25-68

ARNAKİS, G.G.; *The Early Ottomans*, Athens 1947

ARTUK, İBRAHİM; *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi* (1071-1920), Ankara 1980

AŞIK PAŞA-ZÂDE; *Tevârib-i Âl-i Osman*, nşr. Âli, İstanbul 1332

AYVERDİ, Semihâ; *Edebi ve Manevî Dünyası İçinde Fatih*, İstanbul 1963

—————; "Fatih ve İstanbul", *İstanbul Fetih Dergisi*, C. I-II, 1963

- BABINGER, F.; *Die Aufzeichnungun des Genuesen Jacoop de Promontorio-de Campis über den Osmanenenstaat um 1475*, Münich, 1957
- _____; *Mohomet II le Cüonguerant et son temps*, Paris, 1954
- _____; *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*, München, 1953 (enlarged Italian version; Torino, 1957). Reviewed by H. İnalcık, "Mehmed the Congueror (1432-1481)and His Time", *Speculum*, vol. XXXV (1960)
- _____; *Mehmed II. Heirat mit Sitt-Schatun. Der Islam* 29 (1949)
- _____; *Beitröge zur Frühgeschichte der Türkenherrschaft in Rumelien (14-15. Jahrhunderct)*, Münich 1944
- _____; *Ein Freibrief Mehmed's II. Des Eroberers für das kloster Hagia Sofia zu Saloniki Eigentum der sultanin Mara. Byzant. Zeitchrift XLIV*(1951)
- _____; "Moometto II il Conquistatore e l'Italia", *Riv. Stor. It.* 63 (1951)
- BALARD, M.; "A. Propos de la bataille du Bosphore", *dans Travau, et Memoires, Centre de recherche d'histoire et civilisation byzantines*, t. IV. Paris, 1970, pp. 431-469
- BALİVET, Michel; "L'expedition de' Mehmed Ier contre Thessalonique; Convergences et contradistion des Sources Byzantines et Turques", *C.I.E. Pre-, Ottomanes et Ottomanes, VIth Symposium*. 1984
- BARBARO, Nikolo; *Kostantiniyye Muhasarasi Ruznâmesi 1453*, İstanbul 1958
- BARKAN, Ö.L.; "Kolonizatör Türk Dervişleri", *VD. II* (1942)
- _____; XV. Ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukuki ve Malî Esasları, Kanunlar I., İstanbul 1943
- _____; "XV. ve XVI. Yüzyillarda Osmanlı İmparatorluğunda toprak işçiliğinin organizasyonu şekilleri" *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1939-1940, İstanbul
- _____; *XV. ve XVI. asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda zirai ekonominin hukukî ve malî esasları*, I. Kanunlar, İstanbul, 1943
- BAYIR, Önder; *Manisalı Padişahlar*, Manisa 1999
- BAYIR, Önder; "Çağ Açılan Fetih İçin Yapılan Hazırlıklar", *Türkler Ansiklopedisi*, 9. Cild, s. 322-337, Ankara 2002
- BAYKAL, B.Sıtkı; "Uzun Hasan'ın Osmanlılarla Mücadelesi", *Belleten* XXI, 1957
- BEHİSTÎ; *Tevârih-i Âl-i Osman*.
- BELDİCEANU N.; "La Mondre ottoman des Balkans (1402-1566)", *Institutions, societe, economie*, Londres, Variorum Reprints, 1976
- _____; "Les ctes des premiers sultans conserves dans les manuscrits de la Bibliothèque nationale à Paris", t. II. *Reglements miniers*, 1390-1512, Paris-La Haye, 1964
- _____; "Sur les Valagues des Balkans slaves à l'époque ottomane (1450-1550)", *dans Revue des études islamiques*, t. XXXIV, Paris, 1967, pp. 85-132
- BELEN, Hakem; *Fatih ve İstanbul'un Fethi*, İstanbul 1953
- BERZA, M. ; "La colonia fiorentina di Costantinopoli nei secoli XV.-XVI.", *Revue hist. Du Sud-Est European*, vol. XXI (1944), pp. 137-54
- BEYZÂDE, Hasan; *Tevârih-i Âl-i Osman Bibliographie d'Etudes Balkaniques*, vol I; 1966, Sofia, 1968; Vol. II; 1967, Sofia, 1969
- BOMBACI, A.; "Venezia e l'impresa turca di Otranto", *Rivista Storico Italiana* no. 66 (1954), pp. 159-203
- BRAUDEL, F.; "Civilisation materielle, économie et capitalisme, XVe-XVIIIe siècle", III, *Le Temps du monde*, Paris, 1979
- BRAUDEL, F.; *The Mediterranean and Mediterranean World in the Age of Philip II*. 2.vols. London 1972-1973
- BREHIER, Louis; *Le Monde Byzantine, Vie et mort de Byzance*, Paris 1947
- BROCKMAN. E.; *The Twu Siğges of Rhodes; 1480-1522*. London 1969
- BAYER Anthony, A. M.; *Greeks and Turkmen; The Pontic Exception*, Variorum Reprints, V. Kısım, London 1980
- BAYER ANTHONY, A. M.; *The Empire of Trabizond and the Pontos*, London 1980
- CAHEN, CL; *Quelques textes négligés concernant les Turcomans de Rûm au moment de l'invasion mongole. Byzantium XIV*(1938)
- CELALZADE, Mustafa Çelebi; *Tabakatü'l-memalik ve Derecatü'l-mesalik*, İ.Ü. Ktb. TY. 5997
- CEVDET PAŞA; *Kafkas ve Kırım Tarihçesi*, Ebuzziya Külliyesi. İstanbul 1307
- COOK, M.A.; *Population Pressure in Rural Anatolia, 1450-1600*, Londres, 1972

- ÇAMBEL, Hasan Cemil; *İstanbul'un Fethi*, İstanbul 1947
- ÇAVDAROĞLU, M. Şerif; *Fatih Sultan Mehmed Hân-i Sânî ve İstanbul'un Fethi*, İstanbul 1953
- DANIŞMEND, İsmail Hami; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*
_____; *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*
- _____; İstanbul Fethi'nin İnsanı ve Medenî Kiyemeti, İstanbul 1953
- DİRİMTEKİN, Feridun; "Fatih'ten Önce İstanbul", *511. Yıldönümü Konferansları*, İstanbul 1964
- _____; *Fetihten Önce Marmara Surları*, İstanbul 1953
- _____; *Fetihten Önce Haliç Surları*, İstanbul 1956
- _____; *İstanbul'un Muhâsası ve Fethi*, İstanbul 1949
- DOLFİNİ, Di Zoro; İstanbul'un Muhasası ve Fethi, Fatih ve İstanbul", *Fetih Dergisi* C. I
- DUKAS; *Historia Byzantina*, Bonn 1834
- _____; *Istoria Turco-Bizantina (1341-1462)*, ed. Vasile Grecu, Bucarest, 1958. *An important source for the reigns of Murad II and Mehmed II*
- _____; *Istoria Turco-Bizantina (1341-1462)*, ed. Vasile Grecu, Bucarest, 1958. *An important source for the reigns of Murad II and Mehmed II*
- EMECEN, Feridun M.; *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara 1989
- _____; *Manisa Yahudileri*, İstanbul 1997
- ERGİN, Osman; *Fatih İmareti Vakfıyesi*, İstanbul 1945
- ERKSAN, Sadi; *İstanbul'un Fethi (500. Fetih Yılı)*, İstanbul 1953
- ERTALYAN, İsmail Hikmet; *Fatih ve Fütûhatı*, C. I, Ankara 1953
- ERZİ, Adnan; "Akkoyunlu Tarihi Hakkında Araşturmalar", *Belleten* 70 (1954)
- FERİDUN BEY; *Münşeatü's-Selâtin, I-II*, İstanbul 1274-1275
- GABRIEL, A.; *Les mosquées de Constantinople*; Syria, vol. VII. (1926)
- GEORG, Stadtmüller; *Geschichte Südosteuropas*, München 1950
- GLÜCK, H.; *Die Böder Constantinopels*, Vienna, 1921
- GÖKBİLGİN, T.; "XV. ve XVI. Asırlarda Eyâlet-i Rûm", *VD. VI*
- _____; *Rumeli'de Yörükler, Tatarlar ve Evlâd-i Fâtihan*, İstanbul 195
- GÜCÜYENER, Şükrü Fuat; *Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u Nasıl Aldı (500. Yıl Hatırası)*, İstanbul 1953
- GÜÇER, Lütfi; *Fethin 511. Yıldönümü Konferansları*, İstanbul 1964
- GÜRKAN, Kâzım İsmail; *İstanbul Fethi'nin 500. Yıldönümü Münasebetiyle*, İstanbul 1954
- GÜSTAV, Schlumberger; İstanbul'un Muhasara ve Zabıti, Çev. Nahit, İstanbul 1330
- HAMMER; *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, trc. M. Ata Bey, İstanbul 1330
- _____; *Constantinopolis und der Bosporos*, Pesth 1822
- HAYRULLAH EFENDİ; *Devlet-i Aliyye-i Osmaniye*, İstanbul 1292
- HESS A. C.; "The Evolution of the Ottoman Seaborne Empire in the Age of the Oceanic Discoveries, 1453-1525"; *The Amercan Hist. Rev.*, vol. LXXV-7 (1970), pp. 1892-1919
- HOCA SADEDDİN; *Tacü't-Tevârih*, İstanbul 1280
- İBN KEMAL; *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, nşr. S. Turan, Ankara 1954
- İDRİS-İ BİTLİSİ; *Heşt Behişt*. Nuri Osmaniye Ktp. Nr. 3209, vr. 408
- _____; *Selimnâme*, Fars, Yazm. Revan Ktb.
- İMAM-ZADE MEHMED ESAT; *Feth-i Kostantiniyye*, İstanbul 1281
- İNALCIK, H.; "Adaletnameler", *Belgeler*, nr. X, Ankara 1967
- _____; "İstanbul Fethinin Yakın Sebepleri", *Belleten*, C. XV, Sayı 60 1951
- _____; *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalalar*, Ankara 1954
- _____; "XV. Yüzyılda Rumeli'de Hıristiyan Sipahiler ve Menşeleri", *Köprülü Armağanı*, TTK, İstanbul 1953
- _____; "II. Murad" mad., *IA*.
- _____; "II. Mehmed" mad., *IA*
- _____; "Osmanlı Saltanat ve Veraseti Usulü ve Türk Hâkimiyet Telakkisi ile İlgisi", *AÜSBFD XVI/I* 8 (1959)
- _____; "Bursa I; XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Ait Metinler", *Belleten* XXIV (1960)

- _____; *Studies and Documents on the Reign of Mehmed the Conqueror*, Ankara, 1954 (in Turkish). In the first chapter (pp. 1-53) *The problems concerning the crisis of 1444 are discussed in the light of a newly discovered Ottoman chronicle*
- _____; “The Policy of Mehmed II toward the Greek Population of Istanbul and the Byzantine Buildings of the City”; *Dumbarton Oaks Papers*, No. 23 (1970)
- _____; *The Ottoman Empire, the Classical Age, 1300-1600*, Londres, 1973
- _____; “Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığı’nın Osmanlı Tâbiliğine Girmesi”, *Belleten*, XXX
- İSKENDER HUÇÌ; “Galata’nın Osmanlılara Teslimi”, *TOEM*, Sayı 49-53, İstanbul 1330
- “İstanbul’un Muhasası ve Zabıt” (Rumca), *Belleten*, XVIII/69, 1954
- KANANOS, Joannes; “930 (1422) Hilkat Yılı İstanbul Savaşı Tarihi, Cev. Z. Taşlıkloğlu”, *Tarih Dergisi*, sayı; 11-12
- Kanunname-i Âl-i Osman Mukaddimesi*, TOEM ilavesi, 1329
- MEHMED ARÎF; *Kanunname-i Âl-i Osman*, İstanbul 1330
- KARABACEK J.; *Abendlaendische Künstler zur Konstantinopel im 15. Und 16. Jhd.* Vienna, 1917
- KARAMAN NİŞANCI MEHMED PAŞA; *Tevârihü’s-Selatini’l-Osmaniyye*, nşr., İbrahim Hakkı Konyalı
- KARAÇELEBÎ-ZADE ABDÜLAZÎZ; *Ravzatü'l-Ebrar*, İstanbul 1248
- KÂTİP ÇELEBÎ; *Kitab-ı Cihannûma*, İstanbul 1154
- KÂTİP ÇELEBÎ; *Tuhfetü'l-Kibâr fi'l-esfâri'l-Bihâr*, yay. O.Ş. Gökyay, İstanbul 1973
- KEMAL PAŞA-ZADE; *Tevârih-i Âl-i Osman*
- KIRZIOĞLU, F.; *Osmanlılar’ın Kafkas-ellerini Fethi (1451 – 1590)*, Ankara 1976
- _____; *Kırım yurtuna ve ol taraflarga dair bulgan yarlıqlar ve hatlar*, Petersburg 1281 / 1864
- KIVÂMÎ; *Fetihname-i Sultan Mehmed*, Fr. Babinger nşr. İstanbul 1955
- KÖMÜRCÜYAN, Ermaya; *İstanbul Fethi*, Çev. Andreasyo, İstanbul 1952
- KÖPRÜLÜ, F.; “Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri Hakkında Bazı Mülâhazalar”, *THİTM I* (1931)
- KRITOULOS; *Tarih-i Sultan Mehmet Hân-i Sâni*, Karolidi çev., TOEM ilâvesi, İstanbul 1328
- KRITOULOS; *History of Mehmed the Conqueror*, Tr. Ch. Riggs. Princeton 1964
- KURTULUŞ, Bakı; *Fatih Sultan Mehmed, 1430-1481*, Ankara 1961
- LÜTFÎ PAŞA; *Âsafname*, İstanbul 1326
- LÜTFÎ PAŞA; *Tevârih-i Âl-i Osman*, İstanbul 1241.
- MEHMED ŞÜKRÜ; *Esfar-ı Bahriye-i Osmaniye*, İstanbul 1306
- MEHMED ZİYA; *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul 1928
- MILLER, W.; *Trebizond, The Last Greek Empire*, London 1926
- MİRMIROĞLU; *Fatih'in Donanması ve Deniz Savaşları*, İstanbul 1946
- Mufassal Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1957
- MUSTAFA NURÎ PAŞA; *Netayicü'l-vukuat*, Yay. Neşet Çağatay, Ankara 1979
- MÜNECCİMBAŞI AHMED EFENDÎ; *Camiiü'd-Düvel*, Süleymaniye Es'ad Efendi Ktp. Nr. 2101 – 2102
- _____; *Sahaifü'l-abbâr*, III., İstanbul 1318
- NEŞRÎ; *Kitab-ı Cihan-nüma*, nşr. Faik Reşit Unat-Mehmed A. Köymen, Ankara, 1949
- NİCOLD.; “The byzantine family of Kantakuzenos (Cantacuzenus), ca. 1100-1460. A genealogical and prosographical study”, *dans Dumbarton Oaks Studies*, t. XI, Washington, 1968
- NİŞANCI MEHMED PAŞA; *Osmanlı Sultanları Tarihi*, nşr. Atsız, İstanbul 1942
- OKURER, Cihat; *Büyük Fetih*, Ankara 1953
- ORUÇ BEY; *Tevârih-i Âl-i Osman*, nşr. F. Babinger, Hannover 1925
- OSTRODGDRSKY, George; *Histroy of Byzantine State*, New Brunswick, Jersey 1957
- ÖNAL, Ebul Faruk; EKİCİ, Cevat; OVALIOĞLU, İlhan; GÜNDÖĞDU, Raşit; Ayasofya ve İstanbul, İstanbul 2014
- ÖZTÜRK, Yılmaz; *Türkiye Tarihi*, İstanbul 1964
- PEÇEVÎ; *Peçevî Tarihi*, Ankara 1981
- REFİK AHMED; “Fatih Zamanında Teke İli”, *TTEM XIV/2* (1924)
- RUNCIMAN, S.; *La Chute de Constantinople, 1453*, Paris, 1965
- SAĞMAN, Ali Rıza; *Fatih İstanbul'u Ne Şekilde Aldı*, İstanbul 1947
- SCHILTBERGER; *İstanbul'un Muhasası ve*

- Zaptı*, trc. M. Nihat, İstanbul 1330
- SCHREINER, P.; *Die byzantinischen Kleinchroniken*, t. I-II, Vienne, 1975-1977
- SELÂNİKÎ; *Tarih-i Selânîkî*, İstanbul 1281
- SERTOĞLU, Mithat; *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958
- ; *Fatih Sultan Mehmed*, İstanbul 1953
- TÂCİ-ZÂDE CAFER ÇELEBÎ; *Mahrûse-i İstanbul Fetihnamesi*, TOEM İlâvesi 1333
- TANSEL, Salahattin; *Fatih Sultan Mehmed*, Ankara 1953
- ; *Fatih'in Askerî ve Siyâsi Faaliyetleri*, Ankara
- Tarih-i Sultan Mehmed Han-i Sânî*, Karolidi trc., İstanbul 1328
- TEKİNDAĞ, Şehabeddin; "Trabzon mad". *IA*.
- ; "İstanbul'un Fethi", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 1-4 Haziran 1964
- Tevârih-i Şehr-i Kostantiniyye*, (Anonim), İstanbul Belediye Kütüphanesi No: 39
- TURAN, Osman; *İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihi Takvimler*, Ankara 1954
- TURAN, Ş.; "Fatih Mehmet-Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik", *TAD* 4/5 (1965)
- TURSUN BEY; *Tarih-i Ebu'l-Feth*.
- ULUBAY, Necdet; *Osmanlı Türkleri Tarafından İstanbul'un Fethi*, İstanbul 1955
- ULUÇAY, Çağatay; *Saruhan'ı İdare Eden Şehzadeler, Maiyyetleri ve Devirlerinde Yapılan Eserlere Dair bir Araştırma*
- , İbrahim Gökçen; *Manisa Tarihi*, İstanbul 1955
- UZUNÇARŞALI, İ. H.; *Osmanlı Tarihi I*, Ankara 1947
- ; *Osmanlı Tarihi II*; Ankara 1982
- VACALOPOULOS, A.E.; "Les limites de l'empire byzantin", *Byzant, Zeitschrift*, vol. 55 (1962), pp. 56-65
- VALTHER, Hinz; *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd*, Türkçe trc. Tevfik Bıyıklıoğlu, Ankara 1940
- WITTEK, P.; "Deux chapitres de l'histoire des Turcs de Roum", *Byzantium*, vol. XI (1936), pp. 285-319
- ; *Ankara Bozgunundan İstanbul'un Fethine Kadar*, Cev. H. İnahcık, Ankara 1953
- YÜCEL Yaşar; "Fatih'in Trabzon'u Fethi Öncesinde Osmanlı-Trabzon Akköyunlu İlişkileri", *Belleten* 194 (1985)
- ; *Kitâb-ı Müstetâb; Osmanlı Devlet Düzenine Ait Metinler*, I., Ankara 1974

INDEX

İNDEKS

A

Abdal Gazi Zaviyesi, 350
 Abdurrahman (Mübaşır), 67
 Abdülaziz, 271
 Abdürrezzak (İmam), 350
 Agia Mavra Kalesi, 317, 321
 Ahi Ali, bkz. Ali (Ahi)
 Ahi Fethi veled-i Cavid Kethüda mahallesi, 333
 Ahi Mustafa, bkz. Mustafa (Ahi)
 Ahi Yusuf Mescidi mahallesi, 333
 Ahmed, 335
 Ahmed (merhum), 341, 344
 Ahmed Paşa, 176
 Ahmed Paşa (Hersekoglu), 297, 299, 305, 309,
 311, 313, 317, 321
 Akçe (Eski), 171
 Akşemseddin, 287
 Ali (Ahi,) 350
 Ali (Babaoğlu), 23
 Ali (Dellal), 341
 Ali (Hoca), 271
 Ali (Koyun), 265
 Ali Paşa (Hoca), 63
 Ali (Seyyid), 61
 Amasra kadısı, 25
 Amasya 35, 37, 257, 259
 Anadolu, 65
 Andrea Gritti, 299, 309, 311, 313, 317, 321
 Antalya, 333, nahiyesi 349
 Andon (zimmî), 71
 Anton (kasap), 137
 Anton (zimmî), 71
 Arhondi [Hatun]((merhum), 337
 Atanasyos (Kudüs Rum Patriği), 3
 At Meydanı (İstanbul), 165
 Atnas, 283
 Avdancık köyü, 45
 Avlonya kadısı, 21
 Ayas Bey, 69
 Ayasofya mahallesi, 71, 163
 Ayasofya [Vakfiyesi], 242
 Ayşe Hatun, 155
 Azize Hatun, 131
 Azuz vilayeti, 328

B

Babaoğlu Ali, bkz. Ali (Babaoğlu)
 Bağluca köyü, 59, 157
 Bahadir Mescidi, 326
 Baladin (zimmî), 187
 Bayezid (Şehzâde), 51, 85; — válidesi, 33, 35, 59,
 157; — válidesi evkâfi, 257, 259

Bedreddîn (Hoca), 63

Behram Vilâyeti, 155
 Benedetto (Venedik Elçisi), 105
 Blagay kadısı, 15
 Bilecik, 43
 Bosna 99, 173; — sancağı, 7
 Bursa, 37, 45, 51, 71, 133, 249; — Buzhâne
 Mukâtaası, 267
 Bursa kapanı, 265

C-Ç

Câbî Mustafa, bkz. Mustafa (Câbî)
 Çatladı evi [Çatladıkapı?], 153
 Çatladı kulu, 161
 Çatol Pahom, 165
 Çelebi Sultan Mehmed, bkz. Mehmed (Çelebi
 Sultan)
 Cem (Şehzâde), 67
 Çeltik tohumu, 39
 Çiçek [Hatun] (merhum), 337
 Cuyani Ali Mescidi mahallesi, 333

D

Darphane, 171
 Defterî Kîvâmüddin Kasım, bkz. Kîvâmüddin
 Kasım (Defterî)
 Dellal Ali, bkz. Ali (Dellal)
 Demirhisar Derbend kanunu, 224
 Dergah-ı Âlî cemaati, 348
 Dersaadet, 49
 Dikencik köyü, 273
 Dimetoka, 145
 Drina, 55
 Dubrovnik, 15, 186; — bazirganları, 29, 169, —
 beyi 185; — elçisi, 21; — gayr-ı müslimleri, 17,
 19, 189, 193, 195, 197, 199; — knezi, 149, 181;
 — knezleri, 169; — li, 75; — liler, 9, 11, 69, 183

E

Eflak kanunnamesi, 232; — kanunu, 235; —
 muafiyet kanunu, 234
 Ergene, 327
 Eriru, 283
 Ermenek, 346
 Eruz Hatun, 155

F

Fatîma, 283
 Fatih Kanunnamesi, 215
 Fatih Sultan Mehmed, bkz. Mehmed (Fatih
 Sultan)
 Florna, 335

- Foça sabunhanesi, 53
 Françoisko (zimmî), 187
- G**
 Galata 27, 137, 143, 151
 Galatas [Kalesi], 109
 Gaydarhori, 145
 Glahovik oğlu, 13
 Gelibolu Burgazı, 31
 Gülrüh Hatun bint-i Şahbudak Bey, 257
 Gümüş (eski), 171
- H**
 Habîb el-Ömerî (Şeyh), 251
 Hacı Ahmed Mescidi, 326
 Hacı Hızır, 143
 Hacı Hüseyin, 5
 Hacı Hoşkadem, bkz. Hoşkadem (Hacı)
 Hacı İshak Camii, 347
 Hacı Yakup, bkz. Yakup (Hacı)
 Halil Bey Zaviyesi, 346
 Hazîne-i (Hızâne-i) Âmire, 185, 195, 197, 199
 Hamza, 151
 Hamza Bey, 9, 11, 15, 19, 265
 Hamza (Boyacı), 341
 Haremeyn-i Şerîfeyn Evkâfi, 139
 Hasan, 265
 Hasan Bey (Şeyh), 45
 Hasan bin Yusuf (Turhal Kadısı), 257, 259
 Haydar (Yörükoglu), 281
 Hayreddîn (Hoca Hacı), 63
 Hersek Sancığı, 9, 11, 15, 19, 69
 Hersek Eflâkleri ve Derbendileri kanunu, 229, 230
 Hersekli, 15; — ler, 253
 Hersekoğlu Ahmed Paşa, bkz. Ahmed Paşa (Hersekoğlu)
 Hoca Ali Paşa, bkz. Ali Paşa (Hoca)
 Hoca Bedreddîn, bkz. Bedreddîn (Hoca)
 Hoca Hacı Hayreddîn, bkz. Hayreddîn (Hoca Hacı)
 Hoca Hacı İbrahim, bkz. İbrahim (Hoca Hacı)
 Hoca Hacı Mehmed, bkz. Mehmed (Hoca Hacı)
 Hoca Hacı Muslihiddîn, bkz. Muslihiddîn (Hoca Hacı)
 Hoca Mesih Paşa, bkz. Mesih Paşa (Hoca)
 Hoca Muhyiddin Mescidi, 347
 Hoca Mustafa, bkz. Mustafa (Hoca)
 Hoca Pîrî, bkz. Pîrî (Hoca)
 Hoşkadem (Hacı), 63
 Hotagoşne köyü, 338
- I-İJ**
 Itiknâme vergisi, 57
 İbrahim, 25
 İbrahim (Hoca Hacı), 63
 İlya (Dubrovnik elçisi), 185
 İlyas Bey (Subası) 163, 165
 İmren Bey, 259
 İnönü, 95
 İsa Bey, 43
- İshak Paşa, 73
 İshak Zaviyesi, 347
 İskender, 279
 İskender Bey Mescidi, 346
 İskenderiye, 63
 İskilip, 251
 İslcisne karyesi, 334
 İsmail Bey, 23
 İstanbul, 3, 37, 133, 311, 313, 345; — un fethi, 81, 287
 İsfak Paşa, 61
 İşkodra, 99
 İznik, 43
 Jopancıste karyesi, 334
- K**
 Kalkandelen kanunu, 227
 Karamanoğulları, 23
 Karaman vilâyeti, 263
 Karacaşehir, 350
 Kasım Bey (Karamanoğlu), 23
 Kastamonu, 37, 275
 Kefalonya Adası, 321
 Kestorya, 335
 Kivâmüddin Kasım (Defterî), 33
 Kirti Bolu, 349
 Koçhisar tuzlası, 67
 Konstantiniyye, 305
 Kostorejde karyesi, 334
 Koyun Ali, bkz. Ali (Koyun)
 Kozancı karyesi, 334
 Köle azadı vergisi, 57
 Kudüs, 3
- L**
 Lakita, 181
 Larende kalesi, 23
 Lavri İzmiksi karyesi, 334
- M**
 Ma'arratü'n-Nu'mân, 247
 Macaristan/Macarlar, 299, 305, 309
 Malkara, 326
 Mahmud Fakih Zaviyesi, 347
 Mahmud Gevan (Hoca), 271
 Manuel Rhaou, 93
 Mariya (Çenger kadını), 153
 Marniya (Dubrovnikli), 75
 Martolos kanunu, 237
 Matbah-ı Amire, 345
 Mecdözü 257, 259
 Medîne-i Münevvere, 5
 Mehmed, 43, 271, 277
 Mehmed Bey, 49
 Mehmed (Çelebi Sultan), 155
 Mehmed el-Buhârî (Seyyid), 249
 Mehmed (Fatih Sultan), 13, 23, 25, 73, 155, 173, 242, 287, 331
 Mehmed (Hoca Hacı), 63
 Mevlâna Çelebi, 27
 Mevlânâ Şeyh Efendi, 167

- Mesih Paşa (Hoca), 63
 Menlik, 135
 Mısır Azizi, 81
 Milli Nahiyesi kanunnamesi, 231
 Mocenigo (Venedik Dükü), 105
 Mora, 99; — kaleleri, 309
 Muhammed Bey, 155
 Muhammedî (Ayasofya müezzini), 141
 Muhammed (Yazıcı), 151
 Muhyiddin (Kâtip ve mutemed) 257, 259
 Muhyiddin (Arpa parsacısı), 163
 Munduz Kalesi, 263
 Murad, 335
 Muslihiddîn, 37
 Muslihiddîn (Hoca Hacı), 63
 Mustafa, 231, 261, 273, 341
 Mustafa (Ahi), 350
 Mustafa (Bursali), 133
 Mustafa (Câbî), 267
 Mustafa (Hoca), 63
 Mustafa (Sandıkçı), 279
 Mustafa (Sarraf Hacı), 63
 Mustafa (Şehzade), 23, 66
 Musa Seydi Zaviyesi, 347
- N**
 Nasuh, 265, 267
 Nevrokob Kotoborzlari kanunu, 225
 Nigesto, 183
 Nikâh vergisi, 57
- O-Ö**
 Osmanlı, 93, 289; — Devleti, 297, 305; — halkı, 317
 Ömer (Hoca), 277
 Ömer [R.A.], 3
- P**
 Paladin (Dubrovnik elçisi), 185
 Paşabula, 67
 Peygamber [SAV.], 3
 Pir Ahmed, 341
 Pir Hasan (Amasya Kadısı), 257, 259
 Pîrî (Hoca), 63
 Porlanlı, 135
- R**
 Rajana, 328
 Resul, 281
 Ruh Hatun bint-i Halil Baba, 257
 Rukiyye Hatun, 27
 Rumeli kadıları, 75
 Rumeli Vilâyeti 275
- S**
 Sabun imali, 53
 Sâfi Bey, 165
 Sandıkçı Mustafa, bkz. Mustafa (Sandıkçı)
 Saraybosna, 55
 Sarı Demirci Mescidi, 161
 Sarraf Hacı Mustafa, bkz. Mustafa (Sarraf Hacı)
 Saruç (Kasap), 341
- Selamet Boğazı, 349
 Selendi, 347
 Semendire Eflakları kanunu, 233; — gümrük kanunu, 236
 Serez, 13
 Serez kadısı, 13
 Seyyid Ali, bkz. Ali (Seyyid)
 Seyyid Mehmed el-Buhârî, bkz. Mehmed el-Buhârî (Seyyid)
 Sinan Bey, 125
 Siroz Âzâdegânı kanunu, 226
 Sitti Hatun, 145
 Sophianos Bey, 93
 Sphrantzes Bey, 93
 Sultanönü livası, 350
 Sultanöyükü, 43
 Suriye, 247
- Ş**
 Şehzâde Bayezid, bkz. Bayezid (Şehzâde)
 Şehzade Bayezid vâlidesi, bkz. Bayezid vâlidesi (Şehzade)
 Şehzâde Cem, bkz. Cem (Şehzâde)
 Şehzade Mustafa, bkz. Mustafa (Şehzade)
 Şeyh Habîb el-Ömerî, bkz. Habîb el-Ömerî (Şeyh)
 Şeyh Hasan Bey, bkz. Hasan Bey (Şeyh)
 Şeyh İsmail Zaviyesi, 346
 Şîrmerd (Hacı), 279
 Şîstayova karyesi, 334
- T**
 Tâci Bey hanımı, 33
 Tahtalı Mescid, 326
 Tavşandağıdelen Mescidi, 326
 Teke vilayeti, 349
 Tokat, 37, 51, 330, 331
 Turhal, 257, 259
- U-Ü**
 Umur Bey, 341
 Uzun Hasan (Akkoyunlu hükümdarı), 23, 86
 Üsküb Menopolye Kanunu, 228
- V**
 Venedik, 125, 288, 297, 305, 309, 310, 312; — liler, 109; — dükü, 99, 105, 117, 125, 297, 298, 305
 Vulgarhorı, 145
- Y**
 Yakub Bey, 259
 Yakub (Hacı), 332
 Yeganreis Mescidi, 326
 Yeni Câmi, (İstanbul), 167
 Yunus Voyvoda, 69
 Yusuf Fakîh, 25
- Z**
 Zalloka (maden işleticisi), 55
 Zih Pehişte karyesi, 334